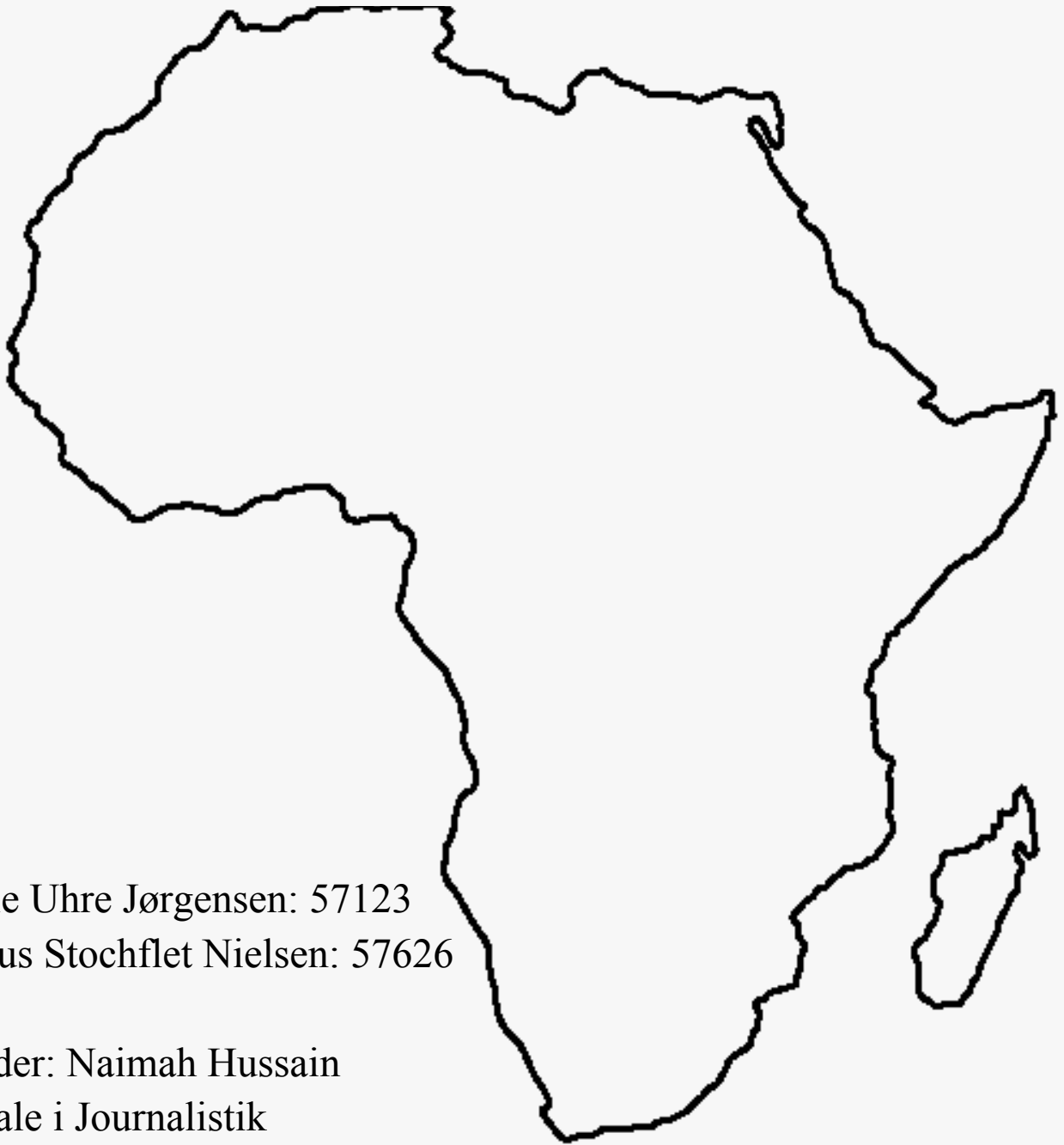

Kontinentet uden kontekst

*Et casestudie af mediebrugerens forståelse af
vaccineudrulningen i Afrika syd for Sahara*

Cecilie Uhre Jørgensen: 57123

Rasmus Stochflet Nielsen: 57626

Vejleder: Naimah Hussain

Speciale i Journalistik

Roskilde Universitet 2022

Antal anslag: 198808

Resume

It has been documented in many studies: The way the media presents the world we live in matters. It matters because the media has become an integrated institution in society with a great deal of power influencing the way society and individuals communicate. Because of that, the media also has the power to affect the way we understand specific problems, societies and challenges that other parts of the world face. Especially when it comes to understanding and engaging with countries faraway both mentally and physically.

This paper will, through a case study focusing on the covid-19 situation in sub-Saharan Africa, examine how a selected group of respondents understand, interact and engage with the content concerning the covid-19 situation in the area.

The research questions are as follows: *What characterizes the Danish media coverage of the roll out of the covid-19 vaccination in sub-Saharan Africa on the four most read, online, Danish medias? And how is this constructive of the media users understanding and engaging in the problematics?*

The questions are sought to be answered through a combination of quantitative content analysis and qualitative focus group interviews. As a part of the focus group interviews the thesis uses Kim Schrøders multidimensional model as a method to structure the reception analysis. Theories about medialisation, the modern media consumer and media coverage of Africa and other faraway places has been included supplemented by earlier studies focusing on the Danish media coverage of the African continent to explain and substantiate the results of the analysis.

The analysis demonstrates that the respondents' preconception of sub-Saharan Africa, which is characterized by a lack of knowledge from most of our respondents, is not very often challenged in the media coverage in the four selected medias. Preconceptions which are often dominated by a stereotypical mediated discourse about sub-Saharan Africa. The analysis indicates that it is not challenged because the four media do not spend the amount of resources it takes to contextualize the situation in a specific African country or the continent. This means that the respondents leave the reading with the same idea of the sub-Saharan Africa that they entered the reading with, which just reproduces their preconceptions.

Indholdsfortegnelse

Resume	1
Problemfelt	4
Videnskabsteori	6
Metode	8
Forskningsdesign	8
Valg af medier	10
Periode for udvælgelse	11
Samplingstørrelse	11
Kodningsmanual og kodningsskema	12
De tre udsendte artikler	13
Fokusgruppeinterview	14
Design af fokusgruppe	17
Udarbejdelse af spørgeguide	20
Receptionsanalyse	20
Dimensionerne	22
Motivation	22
Forståelse	23
Konstruktionsbevidsthed	25
Holdning	26
Handling	26
Kritik af Schrøders multidimensionale model	27
Den moderne mediebruger i en medialiseret virkelighed	29
Det medialiserede samfund	30
Medialiseringens dimensioner	31
Medielogikkens samfundsmæssige påvirkning	32
De sociale mediers indtog	34
Medialiseringens indflydelse på budskaber og kommunikation	34
Den moderne mediebruger	35
Når medierne skriver om det afrikanske kontinent og andre fjerne egne	37
Effekten af mediernes Afrika-billeder	40
Analyse	42
“Jeg ved ikke engang, hvor Malawi ligger”	42
I Afrika går det altid dårligt	50

”Afrika er jo også bare langt væk, når man aldrig har været der”	56
Det er ‘synd’ for Afrika	67
Delkonklusion	75
Perspektiverende diskussion	77
Konklusion	80
Litteraturliste	82

Problemfelt

Mens vi i Danmark, her i januar måned 2022, har færdigvaccineret 81% af befolkningen, ser billedet mindre positivt ud andre steder på kloden. Samlet set er 52,9% af verdens befolkning færdigvaccineret, mens dette afsnit skrives. Nogle steder på kloden er man knap kommet i gang. Her springer især det afrikanske kontinent i øjnene med sin høje koncentration af lande, der ikke ser ind i nogen nær fremtid med en færdigvaccineret befolkning. Der er selvfølgelig forskelle på tværs af kontinentet, hvor Seychellerne og Botswana er kontinentets højdespringere med henholdsvis 80,5% og 45,9% færdigvaccinerede. Men de er positive undtagelser på et kontinent, hvor en lang række lande såsom Etiopien, Tanzania og Nigeria blot har vaccineret under 5% af landets befolkning (Web1).

Selvom denne indledning kunne give anledning til at tro det, handler dette speciale ikke om politikken, økonomien eller magthierarkierne bag den globale adgang til vacciner. Det vil heller ikke tage nærmere stilling til de konsekvenser, den manglende adgang til vacciner kan have for de respektive afrikanske lande eller kontinentet som helhed. Vaccineudrulningen i Afrika syd for Sahara er valgt som case for sin aktuelle og i vores optik velvalgte indgangsvinkel til at undersøge, hvilke karakteristika og journalistiske valg, der præger danske mediers dækning af begivenheder og problemstillinger i denne del af verden. Danskernes viden om verdens udviklingslande er flere gange blevet påvist som værende ganske begrænset, hvilket eksempelvis førte til, at mediet 'Verdens bedste nyheder' opstod som et led i en oplysningskampagne fra Danida og FN. Den blev igangsat som en reaktion på undersøgelser, der viste at folk generelt troede, at det gik meget dårligere i verden, end det rent faktisk gør på en lang række områder, for eksempel fattigdoms- og sygdomsbekæmpelse, krig og konflikt (Web9).

Vores speciales fokus kunne derfor også være lagt på Centralasien, Sydamerika eller andre dele af verden, der også sjældent får stor opmærksomhed i de danske medier. Afrika er valgt både grundet en personlig interesse for kontinentet såvel som en overbevisning om, at det vil være en del af verden, vi i stigende grad vil tvinges til at forholde os til pga. klimaproblematikker, overbefolkning og medfølgende migrationsstrømme.

Vi ser også vores case som en relevant indgangsvinkel til at afdække, hvordan danske medier er aktive medskabere af den forståelses- og fortolkningsramme, vi som individer og samfund forholder os til problemstillinger ud fra.

Mediernes indflydelse er et vilkår for det moderne individ. Vi lever i et samfund, hvor medierne (forstået i en bred forstand) er blevet en komplet integreret del af alle samfundets institutioner og den måde, vi som individer og samfund kommunikerer. Derfor bliver den generelle medialisering af vores samfund og de konkrete dynamikker, hvori medierne medvirker til at reproducere eller udfordre “sandheder” uden for egen arena et centralt omdrejningspunkt (Hjarvard, 2016). Samt en konstant underliggende præmis for vores analyse af, hvordan mediernes fremstilling af det afrikanske kontinent former forståelsen og diskursen om det afrikanske kontinent, som den indgår i andre af samfundets institutioner.

Vi mener, at den indflydelse medierne udøver i det resterende samfund skal kigges efter i sømmene. Måden Afrika syd for Sahara dækkes på i medierne, giver os sproget til vores politiske og offentlige diskussioner og er samtidigt i høj grad med til at definere, hvilke emner vi diskuterer, og heraf hvilke der efterlades i skyggen. Det former vores opfattelse af konkrete begivenheder og definerer, hvilken betydning vi tillægger dem, samt påvirker individets vilje til at hjælpe gennem donationer etc. På et mere overordnet plan spiller sproget og den sproglige fremstilling en central rolle i individets opfattelse af normer og værdier samt i reproduceringen af stereotyper (Holm.et.al., 2016: 8; Porter, 2020: 328; Bunce, Mel et al., 2017: 332).

Det er vores påstand, at mediernes indflydelse er desto meget større, når det gælder Afrika syd for Sahara, end på andre områder, fordi et fåtal af danskere har et personligt forhold til den del af verden, og dermed ikke kan trække på egne erfaringer. Derfor får medierne en indflydelsesrig rolle ift., hvordan vi individuelt, i grupper og som samfund diskuterer og handler ifm. udviklingsspørgsmål, klimakrise, befolkningstilvækst, håndtering af migrationsstrømme etc. og, hvordan vi forholder os til et kontinent, hvor et fåtal fortsat er vaccineret mod covid-19.

Vi vil undersøge teoretisk og empirisk, hvordan vi som individer afkoder nyheds- og massemediers formidling af problematikker på det afrikanske kontinent ved at fokusere på, hvordan disse medier spiller med og imod de indlejrede forståelses- og fortolkningsrammer, vi som individer navigerer ud fra, når det gælder det afrikanske kontinent.

Det leder os til følgende problemformulering:

Hvad har karakteriseret den danske mediedækning af udrulningen af covid-19-vaccinationer i Afrika syd for Sahara i Danmarks fire mest læste onlinemedier? Og hvordan er dette konstruerende for mediebrugerens forståelse og engagement i problematikken?

Videnskabsteori

Projektet tager sit videnskabsteoretiske afsæt i socialkonstruktivismen. Her eksisterer ingen fænomener eller ting uafhængigt af den omfattende sociale aktivitet, de er indlejret i. Dermed er der ingen ting, fænomener eller sandheder, der er i deres udtryk eller udformning er nødvendige eller universelle. De er *kontingente*. Dermed kan de også variere fra samfund til samfund i både et langtidsperspektiv, hvor man kan betragte dets omskiftelighed igennem historien, eller et samtidsperspektiv, hvor man kan betragte fænomenernes variation, alt efter hvilken kulturel gruppe, samfundsklasse etc., man betragter. (Collin, 2010: 231). Implicit i socialkonstruktivismen ligger også et ideologisk-politisk motiv:

”Socialkonstruktivismen har et implicit budskab, nemlig at den menneskelige erkendelse, herunder sådanne socialt autoritative vidensformer som naturvidenskaben, er kontingente størrelser, dvs. Noget, der kunne være anderledes. Det samme gælder ifølge den ontologiske konstruktivisme for store dele af den sociale og fysiske virkelighed. Deres aktuelle beskaffenhed skyldes sociale omstændigheder, som vi kunne ændre, hvis vi ønskede det” (Ibid.: 323).

Finn Collin skriver videre, at socialkonstruktivismen typisk rummer en vis *”dekonstruktivistisk tendens”*. Det betyder, at der ofte er indlejret et ønske om at demontere den eksisterende orden eller i hvert fald vise, at den ikke er uomgængelig (ibid.). Hertil må vi som forskerne bag denne undersøgelse også tone rent flag og anerkende en vis grad af normativ indgangsvinkel i dette projekt. I socialkonstruktivismen kan vi lægge os i

forlængelse af en tradition for insisteren på, at forskere som os selv har et kritisk blik og distance til de måder, vi forstår verden på. Det medfører samtidigt en nødvendighed af, at vi også ifører os de selvkritiske briller ift. den måde, vi forstår verden på. For dette kan ikke undgå at få en indflydelse for den kritiske stillingtagen og det delvist normative udgangspunkt, vi tilgår specialet med (Pedersen, 2012: 201).

Vi bekender os både til den epistemologiske og ontologiske konstruktivisme. Det vil sige, at vi betragter både verden (ontologien) såvel som vores viden om verden (epistemologien) som noget, der er socialt konstrueret (Collin, 2010: 231). I dette speciale kommer denne videnskabsteoretiske forståelse først og fremmest til udtryk ved en tilgang til sproget som socialt konstrueret og konstruerende, og heraf en opfattelse af, at medierne gennem dets brug af sprog og vinkling, er med til at skabe virkeligheden, som vi forstår og ser den (Pedersen, 2012: 190).

Et særligt fokus i socialkonstruktivistiske analyser som denne er et ønske om at afdække de dynamikker og måder, hvorpå det der opfattes som sandheder blev skabt og opretholdt i fællesskab af samfundets individer og grupper. Og heraf undersøgelser af de magtforhold og de sociale fænomener, der er med til at fastholde af disse sandheder. Hertil følger en interesse i at afdække, hvordan disse er blevet *”institutionaliseret i samfundet og kulturen og på den måde er blevet en herskende diskurs”* (ibid.: 189). Vores videnskabsteoretiske afsæt kommer dermed også definerende til udtryk i måden, vi ønsker at afdække og forstå samspillet mellem medier og modtagere, samt hvordan det fører til et efterfølgende aftryk på den fysiske verden. Dette er drivende for vores forskningsinteresse og har dermed også været definerende for vores forskningsspørgsmål og heraf resultater. Vi har en begrænset interesse i at afdække eller videreformidle, hvordan det rigtige og mest fuldstændige billede af det afrikanske kontinent burde være eller kunne tegnes. Vores primære interesse bunder i at skabe en forståelse for, hvordan den herskende og eksisterende ”sandhed” om det afrikanske kontinent bliver skabt og opretholdt som en del af vores virkelighedsforståelse som individer og gruppe i det danske samfund. Denne sandhed anskuer vi grundet et afsæt i en ontologisk konstruktivistisk forståelse som havende konsekvenser for den fysiske verden, da dette videnskabsteoretiske afsæt ser den fysiske og samfundsmæssige virkelighed som et produkt af vores erkendelse af den. Samfundets eksisterende konstruktioner legitimerer vores syn på andre menneskers adfærd, ligesom de legitimerer den måde, vi både som individer og samfund reagerer i forhold til det, vi møder (Collin, 2010: 232; Pedersen, 2012: 205).

Metode

Forskningsdesign

Som før nævnt er det specialets formål at undersøge, hvilken rolle de danske medier spiller i forhold til den danske befolknings forståelse og opfattelse af lande i Afrika. Vi har ikke ressourcer til sådan en stor undersøgelse, men idet vi ønsker at gå i dybden med vores resultater, har vi valgt at arbejde med en case. Casen tager udgangspunkt i dækningen af udrulningen af covid-19-vacciner i lande i Afrika syd for Sahara i de fire største danske onlinemedier; TV2.dk, DR.dk, B.T. og Ekstra Bladet (EB). Vi har valgt at afgrænse det geografisk undersøgte område til de 48 lande, der går under betegnelsen subsaharisk Afrika eller Afrika syd for Sahara (Web2). Ved at bruge betegnelsen Afrika syd for Sahara lægger vi os op af en gængs skelnen i forskningslitteraturen, som eksempelvis Dansk Institut for Internationale Studier benytter (Web3).

Vi har valgt at arbejde med en case baseret på et ønske om at skabe kvalitative data, og dermed arbejder vi hovedsageligt induktivt. Styrken ved at arbejde på denne måde er, at vores viden vil gro ud af casestudiet. I stedet for, at vi fra start har en teori, som vi vil forsøge at lægge ned over vores forskningsfelt, vil vi gå relativt åbensindet til værks. Dette gør sig eksempelvis gældende, idet vi har holdt muligheden åben for tilføjelse af kategorier og variabler løbende i forbindelse med vores indholdsanalyse. Samt også i vores tilgang til fokusgruppeinterviewet, der med sin løse struktur giver respondenterne mulighed for at diskutere de dele af emnet, der spiller en rolle for dem.

Vi er dog også klar over, at man kan argumentere for, at ren induktion ikke er muligt. Som forsker vil man altid have indflydelse på, hvordan det, man undersøger, efterfølgende struktureres og fortolkes i den rapport eller undersøgelse, man laver. Det sker, fordi man gennem sin socialisering, og det sprog man bærer på, går ind til sin undersøgelse med forudindtagetheder. På samme måde kan man argumentere for, at der heller ikke findes ren deduktion (Flyvbjerg, 1988: 6-7). På den baggrund kan det siges, at man aldrig kan arbejde ud fra en helt ren form, men i stedet kan lægge sig tættest på den ene eller den anden pol. Vi vælger at lægge os tættest på den induktive pol, men mener også, at kasserne for induktiv og deduktiv tilgang er for smalle i forhold til at rumme den måde, vi arbejder med vores metoder i dette speciale. Vi har eksempelvis en journalistisk socialisering, idet vi begge har arbejdet

på medier og læst journalistik, og denne socialisering har spillet ind i vores udformning af kategorier i forbindelse med indholdsanalysen. Både dem vi har lavet før indholdsanalysens begyndelse, men også dem vi har tilføjet undervejs. Eksempelvis fandt vi undervejs i kodningen ud af, at flere muligheder for kategorisering af kildetyper gav indholdsanalysen flere nuancer. På den måde lægger vi os i forbindelse med indholdsanalysen lidt tættere på den deduktive tilgang. Samtidigt har vi før vores fokusgruppeinterview læst og sat os ind i Kim Schrøders multidimensionale model i forbindelse med receptionsteori og vores analyse af fokusgruppeinterviewene. På den måde har vi også haft nogle specifikke fokusområder for øje, da vi udarbejdede vores spørgeguide, dog med et mål om at holde samtalen åben og lade den flyde i den retning respondenterne ønskede. Derfor vil vi argumentere for, at vi også her lægger os tættere på den induktive pol. For at opsummere vil vi argumentere for, at vi overordnet i specialet lægger os tættest på at arbejde induktivt men med en vekselvirkning, der engang imellem også lægger sig lidt tættere op ad den deduktive tilgang.

En af styrkerne ved den induktive tilgang er, at vi blandt andet kan undgå at forsimple virkeligheden, hvilket mere deduktivt orienterede metoder kan have tendens til (Ibid.: 5).

Casestudiet rummer nemlig den fordel, at det er designet til at gå i dybden og se nuancer. Hvad der ser ud på en måde, når man kigger på det udefra, kan vise sig at se ud på en helt anden måde, når man går dybere ind i det. Det er netop dette, der gør casestudiet særligt brugbart (Flyvbjerg, 2010: 472). I forhold til vores speciale vil det at arbejde med en case give os mulighed for at se nogle af de nuancer, der findes i vores respondents tanker, i stedet for blot at få dem til at be- eller afkræfte en forudbestemt hypotese.

Casestudiet klandres også for svagheder. En af de svagheder, der nogle gange bliver nævnt er, at den viden, man udleder fra et casestudie, ikke er generaliserbar. Flyvbjerg erklærer sig uenig i, at casestudier ikke er generaliserbare. Han argumenterer for, at det afhænger af det metodiske valg i den givne case. Derudover argumenterer han også for, at selv hvis en case ikke er generaliserbar, betyder det ikke, at den viden, der genereres ikke er brugbar. Den viden der skabes, kan enten være med til at bane vej for en større generaliserende undersøgelse eller blot være værdifuld i sig selv (Ibid.: 469-471).

“Man kan ofte generalisere på grundlag af en enkelt case, og casestudiet kan bidrage til den videnskabelige udvikling gennem generalisering som supplement eller alternativ til andre metoder. Formel generalisering er imidlertid overvurderet som kilde til videnskabelig udvikling, mens „eksempels magt“ er undervurderet” (Ibid.: 473).

Vi vurderer på baggrund af argumenterne for og imod brug af casestudier, at et casestudie vil være brugbart som forskningsmetode i dette speciale, da vi gerne vil opnå en kompleks forståelse og læring af dækningen af vaccineudrulningen i Afrika syd for Sahara i de fire største danske, online medier. Vi vil derudover argumentere for, at vi har skabt en case, der i værste fald kun kan bane vej for større generaliserende undersøgelser og i bedste fald er generaliserbar i sig selv. Også fordi vi har forsøgt at vælge en såkaldt kritisk case. Det vil sige en case, der kan:

“At indhente information, der tillader logisk deduktion af typen: „Hvis det (ikke) gælder for denne case, så gælder det for alle (ingen) cases.“ (Ibid.: 475).

Det har vi forsøgt at gøre, ved at vælge en case, som vi mener, med stor sandsynlighed kan bekræfte eller afkræfte vores hypotese om, at mediernes måde at fortælle om lande i Afrika Syd for Sahara, har indflydelse på den måde, hvorpå almindelige individer i Danmark opfatter og forstår landene.

Vi vil undersøge vores case med både kvantitative og kvalitative metoder for at komme hele vejen rundt. Først vil vi lave en kvantitativ indholdsanalyse for at få en forståelse for, hvordan medierne fremstiller vaccineudrulningen i lande i Afrika syd for Sahara. Det vil vi supplere med kvalitative fokusgruppeinterviews for at forstå både, hvordan medierne påvirker brugernes opfattelse, men også hvilken opfattelse og forståelse, der er hos respondenterne. På den måde håber vi, at vi kan få resultater i vores case, der kan give en nuanceret forståelse af, hvordan medierne påvirker danske mediebrugeres forståelse af lande i Afrika syd for Sahara.

Valg af medier

Både den kvantitative del og den kvalitative del af vores case bygger på medieindhold. Vi har valgt at inddrage de fire mest læste onlinemedier i Danmark (ifølge den nyeste undersøgelse fra Kulturstyrelsen fra 2020 (Web4)). På den baggrund har vi valgt at undersøge disse fire medier; DR.dk, TV2.dk, B.T.og EB. Udover at afgrænse os til de fire medier, har vi også i

forhold til B.T. og EB, valgt at afgrænse os til deres online platforme. Vi har gjort dette, da vi på den måde kun kigger på indhold, der er tilgængeligt for den almene dansker, idet der ikke kræves et abonnement for at tilgå artiklerne. Størstedelen af indholdet er gratis og frit tilgængeligt (en lille del af EBs indhold er dog bag betalingsmur, men ingen af de artikler, vi har kigget på i forbindelse med indholdsanalysen har været det). Valget af de fire medier er taget ud fra et ønske om at skabe en case, der favner så bredt som muligt. Dette er også en fordel for os, når det kommer til udvælgelsen af respondenter, da det åbner op for et stort felt af individer.

Periode for udvælgelse

I forbindelse med vores kvantitative indholdsanalyse har det været nødvendigt at afgrænse en periode af ressource- og tidsmæssige grunde. Vi har valgt en periode, der strækker sig fra d. 4. januar 2020 til den 14. oktober 2021. Startdatoen er valgt, da det er datoen, hvor vi kan identificere den første artikel omhandlende covid-19-virus i de danske medier med artiklen *‘Hongkong frygter udbrud af mystisk sygdom’* på TV2.dk (Web5). Vi er bevidste om, at der formentligt gik noget tid før vaccine-diskussioner, og særligt i relation til det afrikanske kontinent, begyndte at fylde i de danske medier, men vi har valgt denne fremgangsmåde for at være sikker på, at alt relevant empiri bliver inkluderet i vores undersøgelse. Slutdatoen er dagen, hvor Infomedia-udtrækket er foretaget. Vi har valgt denne slutdato for at få så mange aktuelle artikler med som muligt. Optimalt ville vi gerne havde dækket hele covid-19-perioden, men da pandemien stadig hersker, har vi valgt en så sen slutdato som muligt, fordi vi også skal have mulighed for at behandle dataen.

Samplingstørrelse

Vi har valgt at inddrage alle artikler indenfor den afgrænsede periode. Det vil sige, at vores sampling er skabt på baggrund af en såkaldt totaltælling inden for vores afgrænsede periode. Eskjær og Helles (2015) pointerer, at det kan være en brugbar tilgang, hvis man ønsker at undersøge *“flere mediers dækning af et emne i en afgrænset periode”* (Eskjær og Helles, 2015: 53). Vi ønsker derudover ikke at afdække en eventuel udvikling i mediedækningen over tid, men tegne et øjebliksbillede af, hvordan vaccineudrulningen i Afrika syd for Sahara formidles i de fire udvalgte medier. Vi argumenterer derfor for, at denne totaltælling eliminerer alle eventuelle spørgsmål om repræsentativitet ifm. vores udtræk (Eskjær og Helles, 2015: 62).

Vi har ud fra den definerede periode søgt efter artikler, der indeholder ordene 'vaccine', 'Pfizer', 'AstraZeneca', 'Moderna', 'Sputnik V', 'Johnson' krydset med de 48 lande, der karakteriseres under den geografiske betegnelse Afrika syd for Sahara. Med en forestilling om at mange relevante artikler ofte blot vil betegne den geografiske placering med fællesbetegnelsen 'Afrika' har vi også inkluderet denne i vores søgning. Vi har efterfølgende foretaget en grovsortering af det empiriske materiale, så undersøgelsen udelukkende inkluderer materiale med direkte fokus på Afrika syd for Sahara og covid-19-situationen. I den proces har vi eksempelvis frasorteret et stort antal artikler, der handler om den 'sydafrikanske covid-variant', hvis ikke artiklerne også i en eller anden grad har haft fokus på en afrikansk aktør eller kontekst. Vi har haft et ønske om at undersøge den samlede formidling i de udvalgte medier, hvorfor vi i vores empiriindsamling ikke har skelnet mellem, hvorvidt det var nyheder, kronikker, debatindlæg, telegrammer eller andet. I sidste ende har vi stået med en samplingstørrelse på 290 enheder, hvilket vi definerer som et solidt empirisk grundlag for undersøgelsen (Eskjær og Helles, 2015:62).

Kodningsmanual og kodningsskema

I arbejdet med den del af vores case, som vi vil undersøge kvantitativt, har vi udformet kategorier og variable, som ligger til grund for vores indholdsanalyse. Kategorierne og variablerne er udformet både før selve indholdsanalysen, samt løbende under analysen, når vi er stødt på interessante kategorier eller uddybende variable, der har kunne bidrage med nuancer til analysen. De kategorier og variable, der er opstillet før indholdsanalysens påbegyndelse, er lavet med afsæt i viden og forestillinger, som er opstået i forbindelse med de rapporter og den teori, vi har inddraget i specialet, men også ud fra den viden, vi selv har som journalister, omkring journalistisk praksis og dækning af det afrikanske kontinent. Men selvom vi har lavet kategorier og variable ud fra noget, der vil kunne argumenteres for at være en deduktiv tilgang, vil vi igen anføre, at vores tilgang ligger et sted midt mellem den deduktive og induktive, idet vi igennem hele analysen har været åbne for at fjerne kategorier, der ikke giver nogen mening for analysen, samt tilføje kategorier, som lige pludselig viser sig at være relevante.

Disse kategorier og variabler er samlet i et kodningsskema, som vi har kodet ud fra, men er selvfølgelig også forklaret i en kodningsmanual, der hænger uløseligt sammen med skemaet. Tilsammen giver de et overblik over, hvordan kategorier og variable bliver brugt, og i sidste ende, hvordan kodningen er udført (Ibid.: 67; Bilag 6; Bilag 2).

Nedenfor ses et uddrag af vores kodningsskema:

Medie	Dato	Artikeltipe	Vinkel 1	Vinkel 2	Grad af identifikation	Kilde 1	Kilde 2	Kilde 3	Kontekst	Kommentar til kontekst	Geografisk betegnelse	Tone	Aktiv eller passiv	Billeder	Gode eksempler
BT	28-02-2020	ritsau	- perspektiverende til Afri	- perspektiverende til vacc	- lidt	- ikke lokal official person	- ikke lokal official person	-	- nej	-	Specifikke lande i Afri	- negativt eksempel	- passiv aktør	- Ingen Afrika-relaterede	-
TV2	30-03-2020	baggrund	- hovedfokus på Afrika	- perspektiverende til vacc	- ingen	- ikke lokal official person	-	-	- ja	- Udfoldet	Specifikke lande i Afri	- neutral	- aktiv aktør	- relateret til artikel	-
TV2	13-4-2020	nyhed	- perspektiverende til Afri	- perspektiverende til vacc	- lidt	- ikke lokal ekspert	- ikke lokal ekspert	-	- ja	- Kontekst er	Afrika som helhed	- neutral	- passiv aktør	- Ingen Afrika-relaterede	-
EB		nyhed	- perspektiverende til Afri	- hovedfokus på vaccine	- meget	- ikke lokal official person	-	-	- nej	-	Specifikke lande i Afri	- positivt eksempel	- aktiv aktør	- Ingen Afrika-relaterede	-
DR	24-05-2020	reportage	- perspektiverende til Afri	- perspektiverende til vacc	- ingen	- ikke lokal erfaringskilde	- ikke lokal erfaringskilde	- ikke lokal erfaringskilde	- nej	-	Afrika som helhed	- neutral	- passiv aktør	- Ingen Afrika-relaterede	-
BT	10-06-2020	ritsau	- hovedfokus på Afrika	- perspektiverende til vacc	- meget	- ikke lokal official person	-	-	- ja	-	Afrika som helhed	- negativt eksempel	- passiv aktør	- relateret til artikel	-
TV2	17-06-2020	baggrund	- hovedfokus på Afrika	- perspektiverende til vacc	- ingen	- ikke lokal official person	- ikke lokal official person	- ikke lokal ekspert	- ja	-	Afrika som helhed	- neutral	- aktiv aktør	- relateret til artikel	-
DR	13-07-2020	nyhed	- perspektiverende til Afri	- hovedfokus på vaccine	- meget	- ikke lokal ekspert	- ikke lokal ekspert	-	- nej	-	Afrika som helhed	- neutral	- passiv aktør	- Ingen Afrika-relaterede	-
TV2	20-07-2020	nyhed	- perspektiverende til Afri	- hovedfokus på vaccine	- ingen	- ikke lokal ekspert	- ikke lokal official person	-	- nej	-	Specifikke lande i Afri	- positivt eksempel	- aktiv aktør	- Ingen Afrika-relaterede	-
BT	14-08-2020	ritsau	- perspektiverende til Afri	- hovedfokus på vaccine	- lidt	- ikke lokal ekspert	- ikke lokal official person	-	- nej	-	Specifikke lande i Afri	- positivt eksempel	- aktiv aktør	- Ingen Afrika-relaterede	-
DR	09-09-2020	nyhed	- perspektiverende til Afri	- hovedfokus på vaccine	- meget	- ikke lokal ekspert	- ikke lokal ekspert	- ikke lokal ekspert	- nej	-	Specifikke lande i Afri	- positivt eksempel	- aktiv aktør	- Ingen Afrika-relaterede	-
DR	09-09-2020	ritsau	- perspektiverende til Afri	- hovedfokus på vaccine	- ingen	- ikke lokal ekspert	-	-	- nej	-	Specifikke lande i Afri	- positivt eksempel	- aktiv aktør	- Ingen Afrika-relaterede	-
BT	09-09-2020	ritsau	- perspektiverende til Afri	- hovedfokus på vaccine	- ingen	- ikke lokal ekspert	-	-	- nej	-	Specifikke lande i Afri	- positivt eksempel	- aktiv aktør	- Ingen Afrika-relaterede	-
DR	14-09-2020	nyhed	- perspektiverende til Afri	- hovedfokus på vaccine	- lidt	- ikke lokal ekspert	-	-	- nej	-	Specifikke lande i Afri	- positivt eksempel	- aktiv aktør	- Ingen Afrika-relaterede	-
TV2	28-10-2020	nyhed	- perspektiverende til Afri	- hovedfokus på vaccine	- lidt	- ikke lokal ekspert	- ikke lokal ekspert	-	- nej	-	Specifikke lande i Afri	- positivt eksempel	- aktiv aktør	- Ingen Afrika-relaterede	-

De tre udsendte artikler

Vi har som led i fokusgruppeinterviewet sendt tre artikler ud til vores respondenter før selve interviewet, og bedt vores respondenter læse dem samt notere disse ting:

- Hvilke tanker får du om vaccineudrulningen i Afrika syd for Sahara/det specifikke land, artiklen handler om, ud fra artiklen?
- Hvordan passer det ind i det billede, du har af Afrika syd for Sahara/det specifikke land, i forvejen?
- Føler du, at artiklen har relevans for dig og din tilværelse (hvorfor/hvorfor ikke)?
- Ville du have læst artiklen, hvis du stødte på den tilfældigt (hvorfor/hvorfor ikke)?

Dette er gjort for at have nogle konkrete eksempler at tale om og for at få størst muligt indsigt i de præcise tanker, der bliver gjort i læsningen. Artiklerne er valgt ud fra kriterier om at skulle repræsentere indholdsanalysen bedst muligt. Vi er bevidste om, at det kan virke påfaldende, at der er artikler fra tre ud af de fire medier, men dette er tilfældigt. Vi har ikke haft et ønske om at sammenligne de fire mediers dækning, men kigger på deres samlede dækning som én stor pulje, hvori vi forsøger at identificere karakteristika og journalistiske tendenser. Nedenfor følger en kort introduktion til de valgte artikler.

DR: Malawi brænder tusindvis af coronavacciner med overskredet udløbsdato

Denne notits er valgt, fordi vores indholdsanalyse viser, at en stor del af casens dækning af det afrikanske kontinent er præget af notitser og Ritzau-telegrammer. Samtidigt er den valgt, fordi den for det første omtaler et specifikt land og samtidigt gør det i en aktiv beskrivelse af

landet. Notitsen opridser kort, at Malawis regering har valgt at brænde en stor mængde AstraZeneca-vacciner, fordi udløbsdatoen er overskredet (Web6).

B.T.: USA vil donere flere coronavacciner end alle andre tilsammen

Artiklen fra B.T. er valgt, fordi den er en Ritzau-artikel, og samtidigt er den et eksempel på den store del af indholdsanalysens artikler, der blot nævner “Afrika” i en sidebemærkning. Samtidig tilbyder artiklen ikke noget kontekst, og til slut er den også et eksempel på en passiv fremstilling af kontinentet. Artiklen handler kort fortalt om, at USA vil donere en masse vacciner til udsatte områder. Afrika nævnes i en opsummerende sidebemærkning til sidst (Web7).

TV2: Der er både gode og dårlige argumenter for at vaccinere alle i Vesten først, mener eksperter

TV2’s artikel er inddraget, fordi den er et eksempel på en artikel, der bidrager med kontekst omkring covid-19-situationen i det afrikanske kontinent, samtidigt med at den repræsenterer den store mængde artikler, der har et negativt fokus på kontinentet og beskriver det som en hel samlet masse. Dog er artiklen suppleret af et interaktivt kort, der fungerer som oversigt over, hvor langt de enkelte afrikanske lande er nået med vaccinationerne i de enkelte lande. Artiklen forsøger at sætte fokus på fordelene og ulemperne ved at vaccinere Vesten før resten af verden, og argumenterer blandt andet for, at det er bedre at sende støttepenge end at vaccinere (Web8).

Fokusgruppeinterview

Fokusgruppeinterviewet er unikt som metodeværktøj i den forstand, at det skaber data gennem deltagernes diskussioner (Morgan, 2019: 5). Netop derfor har vi valgt at bruge metoden i vores speciale, da vi vil argumentere for, at vi ved hjælp af diskussionerne blandt udvalgte respondenter får den bedste indsigt i, hvordan de udvalgte medier i specialet har indflydelse på respondenternes betydningsdannelse. Og som Halkier siger det:

“Fokusgruppens kombination af gruppeinteraktion og emne-fokus gør dem særligt velegnede til at producere empiriske data, der siger noget om betydningsdannelse i grupper” (Halkier, 2008: 9-10).

Med disse ord i baghovedet, har vi valgt at bruge metoden til at opnå en indsigt i den betydningsdannelse, som vores respondenter oplever i forhold til lande i Afrika syd for Sahara. Via diskussionerne blandt respondenterne og ud fra de refleksioner, de har gjort sig omkring, hvordan de opfatter landene i Afrika syd for Sahara, hvorfor de opfatter dem sådan, samt hvordan medierne påvirker denne opfattelse, har vi kunnet få indblik i den forståelse, der ellers ofte er tavs, og som er så naturlig for respondenterne, at den ikke italesættes (Ibid.).

Da vi ikke er interesserede i respondenternes konkrete holdning til eller viden om covid-19-situationen i landene i Afrika syd for Sahara, men derimod interesserede i, hvor deres betydningsdannelse kommer fra, og hvordan medierne har indflydelse på denne, har vores spørgeguide indeholdt spørgsmål, der har haft til formål at undersøge dette. Vi har blandt andet spurgt ind til deltagernes motivation for at læse artikler om lande i Afrika syd for Sahara, fordi vi gerne vil vide, om de ville læse artikler som dem, vi har tilsendt før interviewet, hvis de ikke var blevet bedt om det, og hvad der motiverer dem til at læse den slag artikler generelt.

Derudover har vi spurgt ind til, hvordan respondenterne forstår Afrika syd for Sahara og eventuelle specifikke lande ud fra de udvalgte artikler og fra deres generelle medieforbrug. Dette spørgsmål er blandt andet inddraget for at få indblik i, hvordan medierne påvirker den forståelse vores respondenter har og i hvor høj grad. Vi har også spurgt ind til, hvorvidt der var noget ved formen eller det journalistiske arbejde, som de studsede over undervejs i læsningen af artiklerne (Bilag 1: 2).

Spørgsmålene er ikke faldet i samme rækkefølge i interviewene eller sagt ordret, som de er skrevet i spørgeguiden. Dette har været et bevidst valg, fordi vi i større grad har haft fokus på at skabe en så naturlig samtale som muligt mellem respondenterne, hvor spørgsmålene blot skulle fungere som ramme og være et redskab til at skabe relativt ens interviews. Vi er klar over, at det naturlige rum ikke er muligt at opnå til fulde, men vi vil dog mene, at vi i alle interview – specielt de to fysiske – formåede at skabe et rum, der føltes trygt og afslappet for respondenterne, og på den måde fik dem til at åbne mest muligt op.

Som før nævnt er fokusgruppeinterviewets styrke i den sammenhæng, som vi bruger det, at det kan skabe et vindue ind til tankeprocessen hos vores respondenter. Vinduet opstår, fordi man får indsigt i samtalen mellem respondenterne og dermed selve processen og overvejelserne, der ligger forud for et svar. Men også fordi deltagerne i en fokusgruppe i større grad har et behov for at forklare sig selv til de andre i gruppen, og på den måde røber

de flere refleksioner, end de højst sandsynligt ville gøre i individuelle interviews. På den måde bliver den sociale interaktion kilden til vores data, og fordi der vil blive delt forskellige syn og tanker, er der mulighed for, at vi kan få indsigt i kompleksiteten i betydningsdannelser og den sociale praksis (Ibid.; Morgan, 2019: 17-19).

Det kom blandt andet til udtryk i forbindelse med en samtale mellem respondenterne Maria og Sebastian i vores første fokusgruppeinterview. Sebastian siger, at han er overrasket over, at Maria, der arbejder inden for sundhedsvæsenet, ikke kan forholde sig personligt til, at de brænder vacciner i Malawi. Dette får Maria til at uddybe og lukke os ind i hendes tankeproces. Hun uddyber blandt andet ved at sige, at hun synes, der er nok indhold i vores egen lille Danmarks-mediestrøm i forhold til covid-19 og vacciner (Bilag 5: 8, l. 209-210). Denne uddybelse giver os en forståelse for, hvad der blandt andet kan spille ind, når individer fravælger historier eller ikke kan forholde sig til historier fra lande i Afrika.

En anden fordel ved fokusgruppeinterviewet er, at det skaber mulighed for, at se mønstre af enighed og uenighed blandt gruppens deltagere, fordi de vil forhandle idéer og tanker i diskussionerne (Morgan, 2019: 17-19).

Denne forhandlen af idéer og tanker gjorde det blandt andet muligt at se to mønstre. Det ene mønster, viste at respondenterne var forholdsvis enige om, at en stor del af den forståelse de havde omkring lande i Afrika syd for Sahara var (udover at være præget af medierne) præget af den måde de har lært om lande i Afrika syd for Sahara i skolen. Det andet billede, der tegnede sig, var, at folk med stærk tilknytning og relation til et eller flere lande var bedre i stand til at forholde sig konkret til problematikkerne og sætte vores case i relation til de generelle udfordringer i Afrika syd for Sahara.

I et fokusgruppeinterview kan respondenterne blive indbyrdes påvirket, hvorfor kritikere af metoden argumenterer for, at man ikke får det 'sande' svar, når man stiller et spørgsmål, fordi respondenter måske ændrer holdning eller forklaring undervejs grundet påvirkning fra gruppens øvrige respondenter (Morgan, 2019: 22-23). Vi vil dog argumentere for, at det ikke har betydning for specialets validitet. Her vil vi også trække på David L. Morgan, der argumenterer for at holdninger og meninger ikke er ufleksible og fastsatte og derfor konstant ændrer sig i forbindelse med nye opdagelser og mødet med verden (Ibid.), hvilket også knytter sig til vores videnskabsteoretisk standpunkt. Med det mener vi, at en ny holdning, der måske er forhandlet frem i en fokusgruppe, ikke er mindre sand end de holdninger, der var

der før, idet den givne holdning måske alligevel ville ændre sig i en hverdagsdiskussion den efterfølgende dag.

Et andet kritikpunkt er, at udtalelser og argumenter i diskussionsprocessen er påvirket af de andre deltagere i gruppen, idet der kan opstå polarisering eller konformitet. Med det menes, at nogle medlemmer kan være så uenige, at de med vilje overdriver og polariserer deres tankeprocesser, eller at der er så stor enighed, at nogle gruppemedlemmer ikke føler grund til at uddybe eller nuancere deres svar. Derved er der en risiko for at miste variation i tankeprocessen (Halkier, 2008: 14). Men som Halkier skriver, er dette måske blot et grundvilkår i alt social interaktion og altså ikke kun noget, der sker i et fokusgruppeinterview. Derfor mener vi ikke, at det som sådan er noget, vi kan forhindre. Vi kan i stedet være opmærksomme på det og tænke det ind i vores analyse og fortolkning af dataen (Ibid.).

I vores fokusgruppe nr. 3 havde en af deltagerne - Jerry - selv familie i Ghana og var mørk i huden. Dette kunne på mange måder skabe en risiko for, at flere af de andre deltagere i gruppen kunne føle, at de ikke kunne tale frit i forhold til en frygt for at fremstå racistiske eller fornærme Jerry. Respondenterne virkede dog ikke påvirkede af det. Eksempelvis sagde Anne Sofie, at hendes første billede af lande i Afrika var savanne og små landsbyer, men samtidigt uddybede hun, at hun jo inderst inde godt vidste, at det selvfølgelig ikke kun var sådan (Bilag 7: 13, l. 421-424).

Til sidst kan et kritikpunkt også være, at nogen i gruppen kan være dominerende og trække samtalen i en specifik retning og dermed bestemme, hvad der er legitimt at diskutere, eller hvordan det bør diskuteres. Igen er dette ikke en fejl, der kan tilskrives selve metoden, men et vilkår, der lige så godt kunne finde sted i den virkelige verden som i det opsatte interview. Ikke desto mindre er det igen noget, vi må tænke ind i den måde, vi fortolker vores data.

Design af fokusgruppe

Respondenterne i vores fokusgrupper skal på bedste vis og i størst omfang matche målgruppen hos vores fire udvalgte medier. Men disse fire medier er i høj grad udvalgt, fordi de netop rammer den brede befolkning i Danmark. Dette er en meget bred målgruppe at arbejde med, og samtidigt har vi ikke ressourcer til at undersøge hele gruppen. Derfor har vi brugt Generic purposive sampling-metoden (Bryman, 2016: 412-414) til at udvælge vores respondenter.

Fordelen ved denne metode er, at vi får netop den gruppe respondenter, der bedst muligt kan belyse vores problemfelt både i forhold til viden om området, men også i forbindelse med sammensætningen af respondenter i fokusgruppen. Metoden til at udvælge respondenter bygger på, at man vælger ud fra kriterier, der er sat på forhånd. Vores kriterie har mere end noget andet været at opnå en divers gruppe i forhold til uddannelse eller beskæftigelse. Vi har valgt dette kriterie over eksempelvis spredning i alder og geografi. Først og fremmest fordi vi ikke har ressourcer til at inddrage alle kriterierne, og dernæst fordi, vi vil argumentere for, at uddannelse eller job har væsentlig indflydelse på den information og viden, man i forvejen må have om lande i Afrika syd for Sahara.

Sampling-metodens svaghed er, at den ikke er så repræsentativ som eksempelvis en random-udvælgelse ville være. Dog er vores argument, at vores samplingstørrelse aldrig vil blive stor nok til, at den bliver så repræsentativ, at den kan bruges til at lave statistisk analyse ud fra. Derfor kan vi lige så godt fokusere på at skabe en sammensætning i fokusgruppen, der giver den bedste dynamik samt skaber mest muligt viden i forhold til vores forskningsspørgsmål.

Vi har indsamlet respondenter gennem vores sociale netværk og har stillet screeningsspørgsmål i forhold til beskæftigelse. Respondenterne er indsamlet via netværk i mangel på bedre, da vi ikke har haft tid eller ressourcer til at hyre et rekrutteringsfirma. Vi formoder dog også, at det, at de er indsamlet via netværk, kan skabe en vis tryghed hos respondenterne og samtidigt skabe en forpligtelse, så de er til at regne med (Halkier, 2009: 33).

Vi startede med at have 12 respondenter, men én enkelt sprang fra kort før interviewet fandt sted. Vi vurderede, at det ville skabe mere forvirring og måske flere aflysninger at begynde at udsætte interviewet for at finde en ny respondent fremfor bare afholde interviewene med en mindre.

Derfor endte vi med at have 11 respondenter i alt:

- Line, 28 år, København, kulturmedarbejder.
- Maria, 29 år, København, klinisk sygeplejerskespecialist.
- Sebastian, 28 år, København, seniorsupporter.
- Rasmus, 34 år, Roskilde, redaktør på juridisk nyhedsmedie.
- Jonna, 50 år, Varde, pædagog.
- August, 21 år, København, studerende på DTU.

- Isabella, 22 år, Odense, studerende på RUC.
- Cecilie, 29 år, København, fuldmægtig.
- Maja-Luna, 28 år, København, farmaceut.
- Anne Sofie, 28 år, København, fuldmægtig.
- Jerry, 33 år, København, controller.

Vi er klar over, at mange af vores respondenter ligner hinanden på visse punkter. Mange af dem har akademiske uddannelser og bor i København, og så ligger de også tæt aldersmæssigt. Samtidig kan man forestille sig, at flere af dem, der har meldt sig, i forvejen har en interesse i enten lande i Afrika eller en mere bred interesse i repræsentation og vinkling i medierne. Dette har vi ikke forsøgt at arbejde udenom, da vi ikke har haft ressourcer til det. På den anden side vil vi også argumentere for, at fordelene af en mulig prædefineret interesse for enten medier eller lande i Afrika syd for Sahara er, at det gør det muligt at facilitere en mere livlig debat, hvor folk deltager og byder ind.

Vi har valgt at lave tre fokusgruppeinterview med tre i en af grupperne og fire respondenter i de to andre. Antallet af fokusgrupper, vi har valgt at inkludere, var på forhånd sat til tre, selvom det klassiske kriterie for udvælgelsen af mængden af interviews er *saturation*. Det betyder, at man ikke har et fast antal på forhånd, men bliver ved med at tilføje fokusgrupper, indtil man ikke får nye og overraskende svar (Morgan, 2019: 53-54). Vores argument for ikke at gøre det på den måde er, at vi ikke har tid eller ressourcer til at lave mere end tre fokusgruppeinterviews. Samtidigt er vores forskningsspørgsmål ikke særligt komplekst, hvilket også viste sig, da mange af svarene i de forskellige fokusgrupper mindede meget om hinanden, og der allerede efter det andet fokusgruppeinterview viste sig tendenser, der blev bekræftet i det tredje.

Antallet af respondenter i fokusgrupperne er bestemt ud fra en overvejelse og formodning om, hvor engagerede vores deltagere er i emnet (Ibid.: 52-53). Idet vores respondenter selv har meldt sig til at deltage gennem vores netværk, formoder vi, at de er ret interesserede og har holdninger til vores fokusområde. Antallet fungerede optimalt også i den gruppe, hvor der blot var tre respondenter. Det gav en god dynamik, at grupperne var små, og det skabte plads til at alle fik lov til at ytre sig og uddybe tanker og holdninger. Fordelen ved mindre grupper er også, at deltagerne hurtigere lærer hinanden at kende og på den måde føler sig mere trygge i gruppen og dermed kan formodes at have mere mod på at ytre sig (Morgan, 2019: 53).

Udarbejdelse af spørgeguide

I forbindelse med fokusgruppeinterviewet har vi udarbejdet en spørgeguide (Bilag 1), der skal sørge for, at vi kommer omkring de vigtigste punkter i forhold til casens fokus. Fokusgruppeinterviewet starter med en kort introduktion af alle deltagerne samt interviewets formål. Dette gør vi for, at deltagerne får en fornemmelse for deres rolle, og de mennesker de skal bruge en time sammen med.

Derudover har vi arbejdet med Morgans to kategorier af spørgsmål: Det diskuterende åbningsspørgsmål og det afsluttende opsamlende spørgsmål. De andre spørgsmål, som vi stiller imellem skal generere en fornemmelse af flow for deltagerne, så de føler at interviewet forløber så naturligt som muligt, selvom det selvfølgelig er en opsat situation (Ibid.: 65).

Det diskuterende åbningsspørgsmål skal sørge for, at deltagerne i fokusgruppen kommer i gang med at interagere med hinanden. Som diskuterende åbningsspørgsmål har vi valgt at lave en øvelse, hvor vi beder deltagerne om at tænke på et tilfældigt land i Afrika syd for Sahara, der er påvirket af covid-19. Vi beder dem skrive på et udleveret papir, hvilke associationer og forestillinger om menneskenes - i det givne afrikanske land syd for Sahara - tilværelse, udfordringer etc. Denne øvelse har både til hensigt, at få interaktionen blandt respondenterne i gang (Morgan, 2019: 65) såvel som give et indblik i, hvordan respondenterne forstår det afrikanske kontinent.

Vi har derudover forberedt nogle opfølgende spørgsmål, som moderatoren vil stille alt efter, hvordan samtalen udfolder sig. Morgan arbejder med to kategorier af opfølgende spørgsmål, som vi også har tænkt ind i vores spørgeguide (Ibid.). Samtidigt har vi nogle specifikke emner, vi gerne vil omkring. I udformningen af disse trækker vi blandt andet på Kim Schrøders receptionsteori (Schrøder, 2000), der vil blive redegjort for i nedenstående afsnit. På den baggrund spørger vi blandt andet ind til deres motivation for at læse artikler om lande i Afrika syd for Sahara og deres forståelse af de tilsendte artikler.

Receptionsanalyse

Til at analysere dataen fra vores fokusgruppeinterview vil vi bruge Kim Schrøders multidimensionale model (Schrøder, 2000). Den indeholder fem dimensioner, som Schrøder har udviklet for at skabe et værktøj, der i sidste ende skal forsøge at gøre det muligt at

strukturere og lave en fyldestgørende analyse af kvalitativt publikumsdata. Med hans egne ord er det et værktøj til at forstå samspillet mellem medie, publikum og samfund (Ibid.: 254).

Schrøders multidimensionale model er et spin-off af den model, som Stuart Hall udarbejdede i 70'erne. Hall anser afsenderen på en given tekst som bestemmende for det budskab, der i sidste ende lander hos modtageren. Han ser altså tekstens afsender som havende ejerskab over, hvad den rigtige måde at forstå teksten på er, men det synspunkt ser Schrøder det nødvendigt at udfordre. Han argumenterer for, at den foretrukne måde at forstå teksten på både kan defineres ud fra, hvordan flest forstår teksten og ud fra afsenderens måde at forstå den (Ibid.: 236). Samtidigt kritiserer Schrøder Halls model for ikke at inkludere de forskellige dennotative betydninger, der kan opstå, når man læser en tekst. Ifølge Schrøder tager Hall udelukkende højde for de konnotative betydninger, og derfor vælger Schrøder i sin model at inkludere en kategori, der hedder forståelse. Samtidigt opstiller Hall også tre positioner, man som analyserende kan placere en læser i: Den dominerede, den forhandlende eller den oppositionelle. Disse tre positioner ligger op til, at teksten i sig selv er budbringer af en dominerende ideologi, og at den hegemonisk prøver at få læseren til at acceptere den eksisterende sociale orden. Schrøder mener ikke, at dette er givet for alle tekster, da specielt journalistiske tekster ikke nødvendigvis kommer med en indlejret ideologi, som den prøver at trække ned over en given læser. Derfor stiller Schrøder spørgsmålstegn ved om kategorierne, som Hall har udviklet, er brugbare, og samtidigt argumenterer han for, at der mangler flere dimensioner i Halls model (Ibid.).

Schrøder har udarbejdet sit eget bud på en model. Den multidimensionale model er udviklet induktivt med udgangspunkt i hans egne erfaringer med receptionsforskning. Modellen skal fungere som en checkliste, der skal skærpe det analytiske blik for aspekter ved medieret betydningsproduktion (Schrøder, 2003: 63) med fem dimensioner, som vi har valgt at tage udgangspunkt i. Udover at tilføje ekstra kategorier og justere på de nuværende, så er Schrøders model en dimensionsmodel, hvor Halls er en procesmodel. Det vil sige, at dimensionerne i Schrøders model ikke sker i en specifik rækkefølge, men i højere grad skal ses som forskellige processer, der sker samtidig eller næsten samtidig med, at en given artikel bliver eksponeret for sin læser. Dimensionerne kan kun adskilles analytisk fra hinanden, da de er infiltrerede i de diskurser, en given læser møder en given tekst med (Schrøder, 2000: 241-242).

I dette speciale har vi valgt at bruge Schrøders multidimensionale model, fordi den for det første giver os et udgangspunkt i udarbejdelsen af vores spørgeguide til fokusgruppeinterviewene. Her har vi med de fem dimensioner, der lidt senere vil blive introduceret, sørget for at nå hele vejen rundt, så vi i løbet af analysen kan få en fornemmelse af, hvordan respondenterne forholder sig til vores case. Samtidigt giver modellen os mulighed for at analysere på den data, vi får fra fokusgruppeinterviewene. Schrøders begreber giver os nogle holdepunkter i forhold til, hvad vi skal kigge efter for at forstå, om vores respondenter overhovedet ville interagere med artikler i vores case normalt, hvis de ikke var blevet tvunget til det af os, samt hvordan de forstår dem, og hvad artiklerne skaber af ny forståelse hos dem. Dette vil vi uddybe i løbet af gennemgangen af dimensionerne herunder.

Dimensionerne

Schrøders model indkluderede først seks dimensioner, nu kun fem. De fem tilbageværende dimensioner er: Motivation, forståelse, konstruktionsbevidsthed, holdning og handling (Schrøder, 2003: 68). Dimensionen - vurdering - har Schrøder taget ud af modellen, fordi den ikke har med informanternes italesatte oplevelse at gøre (Ibid.:11). Modellen tager for givet, at både medier, deres publikums diskurser og akademiens diskurser (som analyserer den) er konstitueret af og konstituerer sociokulturel praksis i det generelle samfund (Schrøder, 2000: 242-243).

Motivation

En meget afgørende faktor for receptionen er *motivationen* hos læseren. Derfor er det ifølge Schrøder nødvendigt at medtage denne dimension i analysen, for hvis der ikke er nogen motivation for at gå ind i eksempelvis en tekst, er der helt enkelt ingen reception (Ibid.: 244-245). Det er ydermere relevant at undersøge, hvilken slags motivation der er tale om, hvis og når den opstår.

Skyldes motivationen selve teksten eller er det i højere grad forbundet med brugssituationen, hvilket eksempelvis kan være ønsket om at være typen, der læser avis, da der i nogle segmenter kan være en vis status forbundet med dette. Schrøder arbejder med linket mellem relevans for læserens personlige univers, og universet som det afkodes af læseren i teksten eller brugssituationen. Argumentet fra Schrøder er, at denne forbindelse er baseret på erindringer, identifikation og fællesskab. Eksempelvis kan erindringer opstå, hvis der er elementer i teksten, der vækker minder fra læserens personlige univers. Identifikation opstår,

når en læser føler empati for en eller flere af de personer, der optræder i en given tekst, og fællesskab kan opstå, hvis en læser føler, at læseren passer ind i det univers, der er i en tekst. Motivationen skal måles på et spektrum, da læseren kan være mere eller mindre interesseret i et givent emne, og samtidigt kan en læser ligeledes bevæge sig på spektret i løbet af en tekstoplevelse (Schrøder, 2000: 244-245).

Denne dimension har vi valgt at indkludere, idet den helt grundlæggende er vigtig i forhold til, om vores respondenter normalt er motiverede for at læse og engagere sig i de artikler, der er en del af vores case. Derfor har vi i udarbejdelsen af vores spørgeguide haft fokus på at spørge ind til, hvorvidt de normalt ville læse artikler om emnet, men også mere implicit prøvet at få dem til at diskutere, hvad der generelt får dem til at læse nyheder og journalistik. I løbet af analysen har vi også holdt motivationen for øje, fordi den som før nævnt er altafgørende for, hvorvidt vores respondenter overhovedet interagerer med artiklerne uden for vores opstillede rum.

Forståelse

Schrøder arbejder også med en dimension i sin model, som han kalder *forståelse*. Denne dimension fokuserer på, hvordan en læser afkoder og forstår de tegn, læseren møder i teksten.

Schrøder trækker på Charles Sanders Peirces teori om social semiotik (Schrøder, 2000: 246). Social semiotik kan bruges som et redskab til at forklare, hvordan alle mennesker har deres egne subjektive forståelser, som skabes gennem deres personlige semiosiskæder. Det kan også forklare, hvordan de alligevel trods det er i stand til at kommunikere med hinanden. Derudover er det væsentligt at nævne, at Peirces - og dermed også Schrøder i denne forbindelse - ser tegn som mangesidet. Det betyder, at et tegn kan være alle tænkelige elementer i en tekst, samt at alle disse tænkelige elementer i en tekst dermed spiller en rolle i læserens meningsdannende proces.

Peirces lægger vægt på at inddrage brugeren i sin betragtning af semiotik. Han arbejder med tre elementer: genstanden, tegnet og interpretanten. Disse tre er gensidige afhængige af hinanden, hvilket betyder at de kun kan forklares ud fra indbyrdes forhold. En genstand er det tegnet repræsenterer. Det vil sige, at ordet "bolsje" er et tegn, der for en given læser kan repræsentere en kategori af bolsjer. Interpretanten er den mentale effekt, som læseren skaber ud fra tegnet "bolsje" og genstanden bolsje og sine egne associationer dertil. Det vil sige, at alt efter om personen, der læser om bolsjer, er forkølet eller måske er bolsjefabrikant, vil

interpretanten være forskellig. Hos den første vil det måske læses som et middel mod forkølelse, og for den anden vil det læses som en vare, der kan sælges og kapitaliseres på. Interpretanten bliver i Pierces model det, der udgør et nyt tegn og derfor igen danner en ny mening, og det er på denne måde at semiosiskæden bygges.

Ifølge Pierces er grunden til, at mennesker trods forskellige semiosiskæder forstår og kan kommunikere med hinanden, det faktum, at mennesker lever i kommunikative netværk. Det betyder, at at tegnene også udarbejdes i samarbejde med andre mennesker. Det vil sige, at interpretante-fællesskaber skaber små ø'er midt i havet af forskellige betydninger, hvilket manifesterer sig selv i receptionsanalyse som *patterende readings* (Schrøder, 2000: 246).

Idet vi netop har fastlagt, at et tegn altså kan betyde noget for nogen og noget andet for nogle andre, er forståelsesdimensionen også afgørende for, hvordan en given læser afkoder og forstår en tekst i vores undersøgelse. Den måde det i Schrøders model måles på er ud fra et spektre, som har polerne "afvigende fra" og "tilsvarende til".

Læseren vil ligge i polen "afvigende fra", hvis dennes afkodning af de tegn, en given tekst indeholder, afviger meget fra den måde enten afsenderen har intention om, at tegnet skal forstås eller den måde, som majoriteten forstår tegnet.

På samme måde vil læseren placere sig i nærheden af den modsatte pol, hvis læserens afkodning af tegnene svarer meget til, hvordan majoriteten afkoder dem, eller hvordan det er intenderet af afsenderen, at de skal forstås.

Ifølge Schrøder vil læsere ofte klumpe sig sammen i den ende, der hedder "tilsvarende til" i forhold til den overordnede forståelse af en teksts tegn og budskab, men små detaljer kan skabe mere afvigende forståelser. Et eksempel kunne være, at de fleste har samme forståelse af, hvad budskabet i Harry Potter er, men der kan være små passager, hvor forståelser afviger (Ibid.: 245-246).

Forståelsesdimensionen er inddraget i specialet, fordi den giver os et værktøj til at få indsigt i, hvordan vores respondenter forstår vores case. Vi har både tænkt dimensionen ind i udarbejdelsen af de spørgsmål og de punkter, vi har været omkring i fokusgruppeinterviewet. Dette gør vi eksempelvis ved at starte alle interviews med et diskuterende åbningsspørgsmål, hvor vi beder respondenterne om at tænke på et tilfældigt land i Afrika syd for Sahara, der er påvirket af covid-19, og skrive deres associationer ned. Vi forsøgte med øvelsen at få et indblik i den forståelse, respondenterne er gået ind til læsningen med, ligesom det er en metode til at få samtalen om vores case i gang. Vi bruger også dimensionen i vores

fokusgruppeinterviews til at holde de enkelte respondenters forståelse af en given historie op imod majoritetens forståelse og se i hvor høj grad, den givne respondent forstår teksten, som majoriteten gør (Schröder, 2003: 68).

Konstruktionsbevidsthed

Schröder argumenterer, at mange tidligere publikumsanalyser af mediebrugere viser, at publikum nogle gange adopterer et kritisk standpunkt i forhold til den æstetiske del af en tekst, idet de kommenterer på syntagme og paradigmerne i sproget, der er brugt i en given tekst. Derfor mener han, at det er nødvendigt, at der er en selvstændig dimension, der tager højde for dette. Med konstruktionsbevidstheden sætter Schröder fokus på, om læseren ser teksten som et direkte vindue ind til en given historie, eller om læseren i højere grad er fokuseret på, at der står et subjektivt menneske bag teksten, der har skabt den.

Schröder sætter altså her fokus på, om læsningen enten er præget af, at læseren er meget opmærksom på opbygningen, ordvalget, grammatikken eller andre dele af konstruktionen af en tekst, eller om en læser i højere grad lever sig ind i historien og eksempelvis oplever empati eller afsky for nogle af de mennesker, en tekst omhandler.

Tidligere studier viser, at disse to læsninger godt kan sameksistere. Dette kan blandt andet ske, når man ser en film, hvor man godt kan blive emotionelt påvirket af en trist scene men samtidigt godt ved, at det nok skal blive godt igen, fordi sådan er formen på de fleste film (Ibid.: 247-248).

Dimensionen er især brugbar, når man arbejder med forskellige faktagenrer. Det er tilfældet i vores speciale, da vi i vores indholdsanalyse arbejder med forskellige artikler både nyhedsartikler, telegrammer, reportager, etc. Samtidigt har vi inddraget dimensionen i specialet, fordi den giver os et værktøj til at forstå, hvorvidt de medier, vi har udvalgt, spiller en rolle for respondenternes tilgang til artiklerne i casen. Vi har i spørgeguiden igen tænkt dimensionen ind i nogle af de spørgsmål, vi har stillet. Eksempelvis med spørgsmålet om, hvorvidt der er noget i artiklerne, der frastøder eller tiltrækker dem, eller gør dem mere eller mindre motiverede for at læse artiklerne. Samtidigt har vi brugt dimensionen som værktøj i vores analyse, når vi har kigget på, hvorvidt respondenterne sluger teksten fuldstændigt eller er kritiske overfor fremstillingen, ordvalget eller afsenderen. Som det eksempelvis viser sig, at Maja-Luna er i fokusgruppe 3:

“Ja faktisk, hver gang der står B.T. eller Ekstra Bladet, så giver jeg lidt op, fordi jeg tænker, det kan nok ikke rigtig være” (Bilag 7: 6, l. 193-194).

Holdning

Dimensionen, som Schrøder har døbt holdning, sætter fokus på, hvor stor en grad af subjektiv oplevelse af enighed en læser har med en given tekst. Spektret går her fra accept til afvisende af den opfattede holdning i teksten. Det vil sige, at en læser godt kan opfatte et bestemt standpunkt i en tekst, som ikke nødvendigvis er i teksten, og dette spektrum sætter fokus på, hvor accepterende eller afvisende denne læser er i forhold til den opfattede position i teksten. Schrøder understreger samtidigt, at det, at en læser accepterer den opfattede position i en tekst, ikke nødvendigvis betyder, at denne læser underlægger sig positionen (Schrøder, 2000: 248-249).

Holdningen til den subjektive opfattelse af en tekst vil altid være der, men det er værd at være opmærksom på, at læsere, der i overvejende grad er enige i den opfattede position, teksten indtager, ofte er mindre opmærksomme på denne enighed. Mens læsere, der er uenige i den opfattede position, som teksten har, oftere vil være bevidste om det, da tekstens position i højere grad skærer dem i øjnene. Det vil sige, at i de tilfælde, hvor læserne er enige, kan det være svært at udlede af interviewsammenhængen (Ibid.).

Denne dimension har vi igen brugt i både udformning af spørgeguide samt i selve analysen af empirien fra vores interview. Dimensionen giver os en mulighed for at forstå, hvorvidt vores respondenter køber ind på de præmisser, der opstilles i dækningen. Eksempelvis har vi i interviewene lagt op til en diskussion omkring den måde, medierne bruger og fremstiller Afrika syd for Sahara. I selve analysen af empirien har dimensionen givet os mulighed for at sætte fokus på den måde, hvorpå en del af vores respondenter taler ind i hegemonien som vores case også er underlagt. Det gør det også ret tydeligt, at kun enkelte er afvisende overfor den subjektivt opfattede holdning, som størstedelen af artiklerne har.

Handling

Dimensionen handling fokuserer på, hvordan en modtager af medieindhold bruger det i sin hverdag i forhold til nære og fjerne individer, grupper og institutioner. Definitionen af, hvornår man bruger medieindholdet i sin dagligdag, har ofte være defineret ret snævert, som

værende handling i forhold til det etablerede politiske system. Men overfor den definitioner står John Fiske, der mener at semiotisk modstand mod magten også er en handling fordi: *“den vedligeholder selve muligheden for forandring”* (Fiske, 1989: 72; Schrøder, 2003: 69).

Schrøder argumenterer for en brobygning mellem disse to positioner og siger:

“Det er i dagens medialiserede samfund, overhovedet ikke muligt for mediebrugere ikke at bruge deres medieoplevelser i deres sociale praksis. Alle samfundsmedlemmers betydningsunivers er så influeret af mediernes fakta- og fiktionsudbud, at enhver mellemmenneskelig diskursiv aktivitet, fra hjemmet over arbejdspladsen til den offentlige debat nødvendigvis trækker på mangfoldige og forskelligartede medieoplevelser. Men derfor kan man jo godt interessere sig for og præcisere den mere snævre anvendelsessammenhæng, som oplevelsen af det enkelte medieprodukt indgår i” (Schrøder, 2003: 69).

Det vil altså sige, at han argumenterer for, at et medieindhold altid skaber handling hos modtageren, idet det automatisk lagrer sig som en del af individers betydningsunivers. I forbindelse med specialets forskningsspørgsmål er denne dimension altså rigtig interessant, fordi forholdet til de medietekster, som vores deltagere har, bliver afgørende for den opfattelse de skaber af lande i Afrika syd for Sahara.

Også handlingsdimensionen giver os mulighed for at sætte fokus på nogle interessante aspekter i vores analyse. Vi har forsøgt at få vores respondenter til at reflektere over deres følelse af engagement ved at spørge ind til, hvordan de forstår situationen i Afrika syd for Sahara ud fra de tre artikler, vi har præsenteret dem for. Ydermere har vi spurgt ind til, om det at læse artiklerne har sat nogle nye tanker i gang omkring kontinentet og de problematikker, landene møder forbundet med covid-19. Disse refleksioner giver os mulighed for, at se nogle tendenser i forhold til, hvordan mediernes dækning påvirker den måde, mediebrugere forstår og handler i forhold til det afrikanske kontinent.

Kritik af Schrøders multidimensionale model

Forbundet med vores metodiske valg følger naturligvis også en række overvejelser i forhold til modellens begrænsning og styrker. Denne model har som alle andre modeller en tendens til at forsimple verden. Der er en vis risiko for, at vi med modellens fem dimensioner ser os

blinde på andre aspekter, der spiller ind på den måde, en læser vil forstå og skabe forståelse ud fra sit medieforbrug. Modellen er dog en overbygning på en endnu mere forsimplet model, og dimensionerne, som Schrøder har skabt og inddraget i modellen, er udarbejdet induktivt ud fra arbejde med netop receptionsprojekter. Samtidigt er modellen ikke hugget i sten. Schrøder siger selv, at der i forskellige forskningsspørgsmål kan være brug for forskellige dimensioner. Det vil sige, at dimensionerne ikke er afhængige af hinanden, og derfor godt kan fravælges eller tilvælges alt efter, hvad der giver mening. På samme måde kunne man forestille sig, at det er muligt at tilføje en dimension, hvis man finder det nødvendigt, og sådan bliver modellen i høj grad et værktøj, som man kan bruge, som det behager en.

Et andet punkt, som modellen kan kritiseres for, er, at selve interviewet, som man som forsker vil komme til at analysere på, altid vil være en kunstig opstillet situation. Med det menes der, at interviewet vil komme til at udgøre en bestemt form for sproglig-kommunikativ performance, og altså vil være påvirket af den situation, som interviewet laves i. Specielt i forhold til motivations-dimensionen er det svært at slippe udenom, at vi har bedt vores respondenter læse specifikke artikler, de måske i andre situationer var sprunget over. Dog vil vi forsøge at imødekomme dette ved at spørge direkte ind til, hvad der stimulerede eller modarbejdede deres motivation i læsesituationen på andre måder i selve interviewet.

I forlængelse af ovenstående er vi samtidigt bevidste om, at vi også står overfor en generel udfordring ift. receptionsanalysen, fordi vi opsætter nogle falske præmisser for den enkeltes læsning af specifikke, udvalgte artikler. Samtidigt kan man argumentere for, at vi også peger - selvom vi forsøger at stille åbne og ikke-ledende spørgsmål - i retning af nogle overvejelser eller tanker om et journalistisk felt, respondenterne måske ikke selv ville have gjort sig. Vi vil dog igen fremhæve argumentet om, at ingen tanker eller viden opstår i et vakuum. Denne "tvungne" tankevirksomhed foregår også konstant i andre sociale sammenhænge og kommunikative netværk, hvor man som individ forholder sig til andres udsagn og indgår i samtaler.

I vores speciale kan der derudover opstå udfordringer forbundet med at identificere de personlige semiosiskæder, der leder frem til det enkelte individs subjektive forståelser af et givent emne. I fokusgruppeinterviewets fællessnak er der nemlig en relativt stor chance for at disse bliver mudret sammen. Vi vil forsøge at imødekomme dette ved indlede interviewet med at bede hver respondent præsentere sit forhold til Afrika syd for Sahara og sin

nyhedspraksis. Efterfølgende fortsætter vi med den korte øvelse, der er introduceret tidligere i rapporten. Med disse to elementer har vi individuelle udsagn, der endnu ikke er påvirket af de andre deltagers udsagn, som vi kan vende tilbage til og knytte de specifikke deltagers senere udsagn sammen med.

Vi accepterer, at der kan gå enkelte nuancer tabt i de enkeltes semiosiskæder, men det har vi opvejet imod fokusgruppens fordele. Vi tror på, at en fokusgruppe som ramme forhåbentligt kan inspirere, udfordre og gøre vores deltagere mere villige til at underbygge og forklare sig for at blive forstået i den sociale situation, som et fokusgruppeinterview er. Samtidigt beskriver Pierce også, hvordan vi trods vores særegne semiosiskæder kan kommunikere med hinanden og derigennem indgår i kommunikative netværk. Det betyder, at tegnene i vores personlige kæder skabes i samarbejde og påvirkes af hinanden. Gennem fokusgruppen kan vi identificere og følge disse dynamikker på tættest hånd, hvilket vi har en forestilling om vil afsløre nogle paterende readings.

Opsummerende har vi besluttet at bruge modellen, fordi den giver os et redskab, hvormed vi kan tilgå vores interviews samt et begrebsarkiv, som giver os mulighed for at analysere vores data. Vi vurderer, at styrkerne overtrumfer svaghederne, specielt fordi vi har modellens svagheder i baghovedet og på den måde kan forsøge at arbejde os omkring dem.

Den moderne mediebruger i en medialiseret virkelighed

Vi vil i den følgende del præsentere dette speciales teoretiske ståsted; dets forskellige delelementer, samt hvordan disse indgår på forskellige niveauer og spiller sammen. På et overordnet makroniveau præsenterer vi medialiseringsteorien som en form for samfundsdiagnose. Det er i vores optik et helt centralt begreb for at kunne forstå det moderne samfund, og det er samtidig også en nødvendig præmis at opstille for at kunne afdække, hvordan mediefremstillinger kan få indflydelse i det bredere samfund, samt hvordan de klassiske medier indgår i et bredt og mangefacetteret mediebillede.

Derefter går vi et niveau ned og forsøger at udvide forståelsen af de vilkår, hvorved individet indgår i denne medialiserede verden. Dette speciale forsøger at forstå, hvilke mekanismer og processer, der påvirker modtagernes fortolkning af mediernes fremstilling af et specifikt felt.

Derfor anser vi det som nødvendigt med en grundig afdækning af de vilkår og faktorer, der både lavpraktisk og kognitivt har indflydelse på individets tilgang til specifikt medieindhold.

Til sidst indkredser vi vores fokus til det mediemæssige felt. Vi går til dette speciale med en videnskabelig interesse for udenrigsjournalistikken og specifikt den journalistiske dækning af Afrika syd for Sahara. Indkredsningen har to formål. Først og fremmest ønsker vi at præsentere tidligere undersøgelser, der har kortlagt og beskrevet karakteristika vedrørende danske mediers Afrika-dækning. Vores indholdsanalyse præsenterer kun et lille udsnit af medier og indhold, hvilket vi ønsker at kunne spejle i og relatere til et større billede. Derudover ønsker vi at præsentere viden og teori, der kan drage konkrete paralleller mellem mediefremstillinger og verdenssyn, samt hvordan dette konkret kan have påvirkning på det afrikanske kontinent.

Det medialiserede samfund

Vil man forstå det moderne samfund, er *medialisering* et centralt begreb på niveau med andre sværvægttere som globalisme og individualisme. Det skyldes dets begrebsmæssige ramme, der afdækker den massive integration af moderne massemedier og digitale netværksmedier i vores kulturelle praksisser og samfundsinstitutionernes virke (Hjarvard, 2016: 7). Teoriens aktuelle perspektiv beskæftiger sig med det grundlæggende vilkår hos det moderne individ, der lever i en kultur og i et samfund, hvor medier på forskellig vis er med til at strukturere den måde, vi kommunikerer og interagerer på (Ibid.).

Medialiseringsforskningen har udvidet sig fra dens tidlige form, der primært fokuserede på masse- og nyhedsmediernes indflydelse på den politiske kommunikation og det politiske system, til i dag at dække over indflydelsen fra det samlede system af medier - massemedier, sociale medier og interpersonelle medier - samt samspillet mellem disse. Forskningsfeltets vokseværk er naturligt qua den udvidede indflydelse, som medier i alverdens former har fået på vores liv og dagligdag. Eksempelvis har internettets og smartphones tilføjet en mediemæssig dimension til størstedelen af alle institutioner og relationer (Ibid.: 8-9).

I centrum for medialiseringsteorien står ikke medierne i sig selv, hvorfor det heller ikke er teoriens formål at indkredse deres kulturelle og samfundsmæssige værdi. Det er i stedet medialiseringens ærinde at fremstille den måde, hvorpå medier, kultur og samfund interagerer

indbyrdes. Og heraf hvordan medierne er en medskabende faktor for den måde, hvorpå mennesker både i større samfundsmæssige såvel som hverdagsmæssige sammenhæng kommunikerer, handler og skaber sociale relationer (Hjarvard, 2016: 19).

Medier forstås som teknologier, ”der gør det muligt, at udvide den menneskelige kommunikation i tid, rum og modalitet (Ibid.: 20). Der er dermed ikke udelukkende tale om medier i traditionel forstand. Mere konkretiseret omfatter denne medieopfattelse massemedier (bøger, radio og tv etc.), interpersonelle medier (e-mails, telefon og sms etc.) samt sociale netværksmedier (Facebook etc.) (Ibid.: 22).

Medialiseringens dimensioner

I medialiseringen eksisterer to centrale dimensioner sideløbende. Den ene er processen, hvor *relationer* mellem forskellige typer af medier samt andre kulturelle og samfundsmæssige domæner forandres. Den anden er de *ændrede betingelser* for kommunikation og interaktion, som medialiseringen fører med sig i det moderne samfund (Hjarvard, 2016: 39). Hjarvard trækker på to teoretiske retninger; *ny-institutionel teori* og *strukturesteori*.

Førstnævnte trækker han på grundet dets brede forståelse af institutioner og indbefatter de mange forskellige ”*institutionelle domæner og fænomener, der tilsammen udgør kultur og samfund, herunder familie, sport og frivillige organisationer*” (Ibid.:40). Ifølge Hjarvard har det brede institutionsbegreb den fordel, at det transcenderer tidligere tiders uproduktive opdeling af kultur og dets aspekter som symboler, ritualer og identiteter, og samfund og dets love, økonomi og strukturer. Dette institutionsperspektiv peger på, at både kulturelle og samfundsmæssige fænomener præges sideløbende af både formelle og uformelle regler, ligesom de også praktiseres gennem både materielle og symbolske ressourcer. Heriblandt også brugen af medier, der er præget af formelle love som medielovgivning, uformelle regler som vaner og ritualer, samt materielle ressourcer såvel som symbolske ressourcer, hvilket kan indbefatte fælles værdier og lignende (Ibid.: 41).

Strukturationsteorien er et andet centralt element grundet teoriens betragtning af institutioner, som de mest stabile og vidtforgrene af samfundets *sociale strukturer*. De er defineret ved en udstrækning gennem tid og rum og udgør relativt stabile rammer for forskellige typer af den menneskelige praksis. Dermed skal de ikke forstås som uforanderlige. Politik, skole og

familie er eksempler på institutioner i konstant forandring, der påvirker hinanden indbyrdes og også af medierne. På samme måde udgør institutionerne ikke kun samfundsmæssige strukturer, hvor individet udelukkende tvinges til alene at handle på en vis, der bidrager til at opretholde status quo. De indeholder både materielle og symbolske ressourcer, der giver individet rammer, hvori man kan handle passende, meningsfuld og kreativt i den givne situation.

”En vigtigt pointe er her, at institutioner også skal forstås som en kognitiv ressource, der udstyrer den enkelte aktør med en række meningsskabende kategorier eller skemaer til at fortolke verden med.” (Ibid.: 43).

Det er ikke fuldt færdige beskrivelser af, hvordan et individ skal handle i en given situation. Derfor er de også åbne for variationer og forandringer, hvor et individ kan vælge at handle i modstrid mod eksisterende, institutionelle regler og derigennem etablere nye regler. Den enkeltes fortolkning af og adfærd i en situation sker på baggrund af tidligere situationer, hvorfor det bliver lettere både at reproducere og ændre på disse fortolkningsskemaer, jo større erfaring og forståelse vedkommende har. Det understreger, hvordan sociale strukturer på en og samme tid former og formes af sine udøvere. De er overindividuelle på den måde, at de går ud over det enkelte individs eller den enkelte organisations råderum, men samtidigt er deres eksistens også komplet afhængige af, at individer og organisationer reproducerer dem gennem konkrete handlinger (Ibid.: 44).

Mediologikkens samfundsmæssige påvirkning

Medialiseringen har ikke blot øget den generelle tilstedeværelse af medier i vores fælles kultur og samfund, men også gjort samfundets institutioner mere afhængige af medierne. Derfor er det vigtigt at forsøge at forstå logikken, medierne opererer ud fra. I 1979 introducerede David Altheide og Robert Snow begrebet; *mediernes logik* som *”en form for kommunikation, der skaber en særlig fortolkning af verden”* (Ibid.: 49). Denne skabes ud fra, hvordan medierne vælger at organisere indhold, hvordan de præsenterer det samt fremhævelsen af bestemte adfærd. Ifølge Altheide og Snow bliver disse logikker ikke påtvunget resten af samfundet, men mediologikken accepteres alligevel som et dominerende perspektiv gennem dets interaktion med andre af samfundets institutioner. De anfører blandt

andet, hvordan medielogikken også formes af institutionelle og organisatoriske forhold såvel som kommercielle faktorer (Ibid.: 47-48).

Kigger man på en dansk kontekst og retter fokus nærmere nyhedsmedierne, har medieforsker Mark Ørsten beskrevet, hvordan der eksisterer en særlig *nyhedsmedielogik*. Den er yderligere påvirket af en række rutiner, regler og normer, der over tid er blevet vedtaget som gyldige. Eksempelvis er danske journalister i en årrække blevet undervist i de fem nyhedskriterier - *identifikation, sensation, konflikt, væsentlighed, aktualitet* - der fungerer som ledestjerner, når den enkelte journalist skal udvælge historier samt vinklingen af disse (Ørsten, 2016: 190-191). I et ny-institutionelt perspektiv betragtes aktører som nogle, der handler ud fra en fælles *logic of appropriation*, hvilket i nyhedsjournalistikken i høj grad er styret af disse idealer, normer, rutiner etc. Men såvel som tidligere anført om institutionelle fortolkningsskemaer, beskriver Ørsten, hvordan ”disse rammer er ikke deterministiske strukturer i fuldstændig forstand, de er delvist forskellige fra mediesystem til mediesystem og er åbne for fortolkning, forhandling og misforståelse” (Ibid.: 190).

For at vende tilbage til Altheide og Snow, har man i den moderne medialiseringsteori anfægtet deres og andre tidlige teoretikers argument om, at medielogikken nødvendigvis står i opposition til andre institutionslogikker. At mediernes indpas i eksempelvis politik betyder, at dette domæne nødvendigvis må opgive egne logikker og autonomi. Medielogik er blot et andet ord for de forskellige medietypers institutionelle regler og ressourcer, hvilket er faktorer der også definerer individers ageren i alle andre typer institutioner. Dermed eksisterer de relationelt til andre institutioner på samme vis som alle andre, hvor de kan have større eller mindre lighedspunkter til fælles. Det giver varierende grader af uoverensstemmelser til følge, idet ”det er ikke kun omverden, der tilpasser sig medierne, men også medierne, der tilpasser sig omverden” (Ibid.: 49).

Altheide og Snøws ideer er senere blevet yderligere præciseret. Blandt andet af Frank Esser der advokerer for en forståelse af medielogik med flere facetter, som kan afspejle forskelle fra medietype til medietype. Eksempelvis at public service medier og større dagblade ofte vil være præget af mere professionelle journalistiske hensyn kontra tabloidavisernes mere kommercielle hensyn. Esser skelner derfor mellem tre facetter af nyhedsmediers logik; professionelle, kommercielle og teknologiske aspekter. Skal man forstå et medies funktionsmåde, må man indtænke tre aspekter af medielogikken (Hjarvard, 2016: 48). Vi

finder denne sidste udbygning relevant i ft. vores undersøgelse, fordi vi undersøger et felt, der er påvirket af den teknologisk udvikling og heraf nye konkurrencevilkår. Derfor er en nuanceret, underliggende forståelse for de logikker, medierne opererer efter, nødvendig, hvis vi skal kunne påpege og eventuelt kritisere tendenser.

De sociale mediers indtog

Netværkmedierne er en relativt ny spiller, der har haft en væsentlig effekt både internt blandt medierne og i samfundet. De sociale medier udgør en væsentlig infrastruktur i et samfund, der i højere grad er netværksdefineret end tidligere tiders massesamfund. Det har givet individet helt nye måder at interagere på såvel som søge viden og oplysning, hvilket kan ses i både positivt og negativt lys. Teoretikere som Lee Rainie og Barry Wellman har peget på de udvidede muligheder for læring, aktivisme og produktudvikling, mens en teoretiker som José van Dijck kritisk har påpeget algoritmernes påvirkning af demokratiet og fællesskab (Ibid.: 53). Hjarvard anfører, at det vigtigt at forstå, at netværksmedierne ikke har erstattet massemedierne, men nærmere suppleret dem, og at der også forekommer store overlap og interaktion imellem (Ibid.).

De sociale- og digitale netværkmediers indtog har udvidet den arena, hvori samfundets forskellige institutioner mødes. Her må alle institutioner forsøge at skabe legitimitet omkring egen virkemåde samt forhandle om adgang til samfundets ressourcer, hvilket nødvendiggør at de indordner sig de værdier og praksisser for den offentlige samtale, der eksisterer på mediernes hjemmebane. De traditionelle medier sidder ikke længere lige så tungt på gatekeeper-funktionen i samfundet, hvor de tidligere i udpræget grad bestemte og redigerede andre institutionernes deltagelse i denne arena. Med disse nye netværksmedier er der opstået nye måder, hvorpå eksempelvis politikere og ngo'er kan opnå legitimitet (Ibid.: 57).

Medialiseringens indflydelse på budskaber og kommunikation

Samfundets medialisering har haft stor betydning for medieringen, altså hvordan der kommunikeres gennem medier. Skal man undersøge dette, skal der altid tages højde for de særlige kulturelle og historiske kontekster, men kan bredt generaliseret anskues i forhold til tre dimensioner, der tilsammen udgør en typologi for mediedynamikker; forstærkning,

framing samt performativ handlen og medstrukturing. Disse kan endvidere anskues gennem tre metaforiske forståelser af medier; kanaler, sprog og miljø.

Betragtes medier som *kanaler*, hvilket vil sige at deres rolle er at transportere information fra en afsender til en modtager, har medierne en dynamik, hvori de kan forstærke sager eller konflikter. Det kan ske ved at øge den volume eller hastighed som historien når modtagerne med, og hvor lang rækkevidde det får i samfundet. Det er ikke alene bestemt af medierne, men også afhængigt af andre aktørers interesser, opbakning etc. (Ibid.: 64). Betragtes medier som *sprog*, hvor fokus er på medierne som nogle, der kan forme budskaber og begivenheder, bliver det i stedet forskellige interessenter, såsom journalister og politikere, og deres interne kamp for at frame budskaber, der bliver en central dynamik. I den sidste metaforiske anskuelse af medier betragtes de som *miljø*. Her anskuer man medierne relationelt som en indlejret del af kultur og samfund, hvor det udgør en del af det sociale miljø, mennesker lever og agere i. Medierne bliver eksempelvis medkonstituerende for samfundets magtrelationer, da forskellige dele af samfundet pga. sociale magtstrukturer har forskellige grader af adgang hertil. Hos nyhedsmedierne forekommer eksempelvis en reproducering af forskellige typer af diskursiv magt i samfundet via det fokus, de anlægger, samt ved at fastholde bestemte dele af samfundet som autoritative kilder, der har lettere ved at komme til orde. Denne magt er dog blevet udfordret af fremkomsten af sociale netværksmedier og nye mediemiljøer, hvilket har evnen til at påvirke magtforhold i det sociale miljø. Dog kræver det fortsat, at man har betydelige ressourcer, eksempelvis etableret magt, for at få reel indflydelse og blive lyttet til (Ibid.: 66). Det er hovedsageligt gennem denne sidste metaforiske fremstilling af medierne, vi i dette speciale anskuer og analyserer mediernes rolle i samfundet.

Den moderne mediebruger

Ved blot at være en del af det moderne samfund indgår den moderne mediebruger konstant i et væld af komplekse medialiseringprocesser af både eksplicit og implicit karakter. Den kompleksitet må man have for øje, når man forsøger at afdække og forstå den måde et individ afkoder specifikt medieindhold på. Heller ikke i en mere snæver medieforståelse kan man lykkes med at reducere et individs kilde til information og oplysning til et enkelt udspring. Den moderne mediebruger kan ikke anskues som loyal til ét medie, én medietype eller én måde at konsumere nyheder på. Hertil påvirkes den moderne mediebruger af en alt for

fragmenteret pallet af indtryk og indhold. Det ville derfor være misvisende at lave en analyse, der entydigt forklarer en fast B.T.-læzers forståelse og verdensbillede med B.T.'s dækning. Det skal dog siges, at danskernes veje til nyheder fortsat er overvejende brand-styret, da 59% går direkte til et nyheds-brand, de kender og sværger til, dog er der også en væsentlig andel, 40%, som tager den algoritme-styrede vej via sociale medier. Kigger man isoleret set på den yngre del af den danske befolkning, vil man finde en overvægt blandt de, hvis primære indgang er algoritme-styret (Schrøder, 2020: 7).

Hvordan, det moderne menneske navigerer sit mediebrug på tværs af medierne, er i vid udstrækning præget af, hvor man befinder sig i løbet af sit dagligdagsliv. Disse kontekster defineret af tid og rum har central betydning for vores valg af medier, når vi opsøger nyhedsdækningen. Eksempelvis kan vi få vores nyheder gennem radio eller smartphones, når vi er på farten, mens man måske er tilbøjelig til at tænde sit fjernsyn i aften timerne. Hjemmet er fortsat en central kontekst, hvori vi opsøger nyheder, men i de senere år har fremkomsten af smartphones og dets ekstreme udbredelse udvidet oplysningens arena.

"[...]the spread of mobile devices and changing production patterns makes it possible for people to get the news whenever and wherever they want it. For many, news is constantly within reach" (Ørmen, 2016: 164).

Den moderne teknologiske udvikling har ikke kun haft en udvidende effekt på vores mediebrug i forhold til, hvor vi kan få adgang til nyheder, men også på hvem vi opsøger dem i selskab med. Jacob Ørmen beskriver, hvordan vores mediebrug i højere grad er blevet muliggjort som en social aktivitet, hvor nyhedsbruget i stigende grad er rykket ind i sociale situationer. Det er ikke et fuldstændigt nybrud, da også tv-mediet gennem mange år har været familiens samlingspunkt, hvor det dog ofte er familiens patriark, der styrede nyhedsbruget. Alligevel må nyheder siges at have vundet større indpas i sociale situationer, da teknologien har muliggjort en lang større palet af sociale situationer – herunder også virtuelle fællesskaber på sociale medier, hvori nyheder kan opnås i fællesskab (Ibid.).

Ørmen retter derudover et fokus på, hvordan dagligdagens situationer påvirker menneskers adgang til nyhederne ved at trække på medieforskningens *practice theory*. Gennem et observationsstudie har han identificeret, hvad han anser som prototyper på *attention practises*. De er *digging in*, *checking up*, *flowing along* og *stumbling upon*. De varierer i

graden af opmærksomhed, hvor lange perioder den enkelte retter sin opmærksomhed mod nyhederne, og hvor intentionelt den opstår (Ibid.: 168). Eksempelvis er *stumbling upon* kendetegnende for den nyhedspraksis, hvor vi kommer i kontakt med nyheder uden at have speciel intention om det og også kun retter vores interesse mod i korte momenter. Det beskriver særligt den nyhedspraksis, der er blevet meget almindelige gennem sociale medier. Ørmen beskriver, hvordan det har medført, at folk, som normalt ikke har et tilsigtet nyhedsbrug, får en grad af nyhedspraksis (Ibid.: 174-175). Ørmen anfører, at hans undersøgelse indikerer, at kortere momenter af tildelt opmærksomhed fordelt ud over en dag har lige så stor, hvis ikke større, informativ effekt end få mere dedikerede momenter med nyheder. Dette afhænger dog af, hvor dygtig den enkelte er til at danne sig hurtige nyhedsoverblik, samt mediernes evne til at målrette deres formidling til den nye, digitale medievirkelighed (Ibid.: 176).

Når medierne skriver om det afrikanske kontinent og andre fjerne egne

Selvom der er mange nødvendige forbehold at tage, når man skal afdække og forstå, hvordan individers verdensbilleder skabes, er det utvivlsomt, at masse- og nyhedsmedierne fortsat spiller en væsentlig rolle. Når danske medier dækker verden skabes herigennem både tilsigtede og utilsigtede mediebilleder, der kan have reelle samfundsmæssige og personlig betydning for mange mennesker. Der hersker en idealforestilling om, hvordan disse mediebilleder skabes. For det første at mediedækning af udenrigsstof afspejler de vigtigste begivenheder og udviklingstendenser. Dernæst at journalistikken opfylder en bredt herskende forventning om at være klassisk oplysende om både enkle spørgsmål og beretninger om begivenheder samt mere komplekse og strukturelle spørgsmål (Kabel et. al., 2016: 8).

Det er veldokumenteret i medieforskningen, at der eksisterer en lang række logistiske, organisatoriske, menneskelige etc. årsager til at ideal-journalistikken ikke altid opnås. Men da Lars Kabel, Hans-Henrik Holm m.fl. i 2016 udgav den seneste større kortlægning af dansk udenrigsjournalistik, skrev de, at netop udenrigsjournalistikken idealforestilling var kommet yderligere under pres. Det skyldtes til dels digitaliseringen og en ny medieøkologi, hvor redaktioner skal udkomme i et højere tempo og i et mere konstant flow, ligesom indhold skal kunne versioneres til forskellige platforme. Samtidigt har den verden, udenrigsjournalistikken skal beskrive og formidle, udviklet sig fra en tidligere bipolaritet mellem nord/syd og øst/vest til en større multipolaritet med en større række magtcentre globalt set med politiske og

økonomiske forskydninger til følge (Ibid.: 8-9).

Selvom medieøkologien har medført helt nye vilkår for den journalistiske praksis, og verden også har udviklet sig i nye retninger, er diskussionen om den rolle, de vestlige medier spiller, i skabelsen af vestens billede og forståelse af såkaldte 'fjerne lande' langt fra ny i medieforskningen. I 1965 anførte de norske medieforskere Johan Galtung og Mari Holmboe Ruge i 'The Structure of Foreign News: The Presentation of the Congo, Cuba and Cyprus Crises in Four Norwegian Newspapers', hvordan medierne er med til at skævvride mediebildet af "kulturelt fjerne lande" med sine normative kriterier for særligt nyhedsværdige begivenheder. Kriterierne rummede elementer, som at begivenheder havde størst chance for at blive til nyheder, hvis de er enkle og klart afkodelige, og at det negative vægtes højere end det positive. At elitepersoner og elitestater havde større gennemslagskraft end personer og stater i periferien, samt at personfortællinger vægtes over strukturfortællinger. Samtidigt skulle de gerne passe ind i mediets fortællemæssige skabeloner inden for et felt, mediet anser som meningsfuldt (Galtung & Ruge, 1965: 75-79). Galtung og Ruge mente ikke, at medierne alene bar ansvaret for det enkelte individs billede af disse fjerne egne, men at mediernes regelmæssighed og allesteds nærhed gjorde dem til fanebæreren i individets billedskabelse (Ibid.: 65).

Siden er det i forskningslitteraturen blevet et veldokumenteret argument, at ikke alle geografiske områder og dele af verden nyder lige stor eller nuanceret mediemæssig bevågenhed. Forskning i det danske medie billede har vist, at det særligt er landene på det afrikanske kontinent syd for Sahara, der bliver overset i dækningen og udvælgelsen af udlandsstoffets relevante begivenheder. "*Afrika taber – også i medierne*" konkluderede medieforskerne Lars Kabel og Hans-Henrik Holm, der også tilbage i 1998 kortlagde den danske udenrigsjournalistik (Holm et al., 2000: 72-73). Deres undersøgelse viste, at landene i Afrika syd for Sahara var placeret på en syvendeplads ud af undersøgelsens ti opstillede verdensdele. Anskuede man dækningen relativiseret ift. antal stater og befolkningstal, var det klart den del af verden, der fik mindst opmærksomhed i de danske medier (Ibid.). I 2016 udgav Kabel og Holm som tidligere beskrevet en opdateret kortlægning af dansk udenrigsjournalistik og 'Mediernes nye verdensbilleder' (Kabel et al., 2016). Som nævnt var dækningen i deres optik under kraftig påvirkning af verdens digitalisering samt den globaliserede verdens forandrede og mere komplekse politiske og

økonomiske forhold. En smule overraskende lod udviklingen til umiddelbart at være til det afrikanske kontinents fordel, da rapporten pegede på, at de danske medier havde udskiftet de klassiske stereotyper om den 3. Verden med et mere opdateret og moderne medie billede af det afrikanske kontinent. Dog oftest i en strøm af korte, mainstream-artikler med undtagelser af enkelte udfoldede produktioner, hvor journalister med unikke indsigter, kilder og lokal forståelse fik lov til at udfolde sig. Det til trods, konkluderede de, var dækningen blevet mere nuanceret. Dækningen var i mindre grad præget af ”*den tidligere så udbredte fortælling om bistandens lyksaligheder knyttet til vores egen indsats*” (Kabel et al., 2016: 23-24), og samtidigt er Afrika-dækningen ikke længere på samme måde ”*mytologiseret og præget af eksotisk fascination*” (Ibid.) Den progressive udvikling skyldes ifølge Holm og Kabel i høj grad udviklingen i Afrika selv, der ikke er sluppet ud af problemernes dyng, men bevæger sig fremad. Kontinentet er et sted mellem ’*det gamle Afrika*’ med svindel og humbug og en gennemkorrumperet elite til ’*det nye Afrika*’ med erklærede ambitioner og handling bag at ville rydde op til samfundet fælles bedste” (Kabel et al., 2016: 20).

I 2017 undersøgte Astrid Louise Rasmussen i sit speciale, hvorvidt dette mere optimistiske narrativ om et kontinent i opblomstring for alvor havde gjort sit indtog frem for tidligere tiders mere håbløse fortællinger, eller om de danske journalister fortsat havde tendens til at falde i ”*den stereotype værktøjskasse, når de skal berette om kontinentet?*” (Rasmussen, 2017: 80). Modsat Holm, Kabel et. al., der undersøgte Nigeria, Sydafrika og Kenya blandt ti specifikke tærskellande, der er politiske og økonomiske smeltedigler på grund af vækst, globaliseringen og urbanisering (Kabel et al., 2016: 9), inkluderede Rasmussen samtlige lande karakteriseret som værende syd for Sahara. Hendes undersøgelse af 5 danske dagblades dækning af Afrika syd for Sahara i 2016 indikerede, at de klassiske kriterier for udenrigsjournalistikken, som fremlagt af Galtung og Runge i 1965, måske alligevel ikke er gået helt af mode, da hun fandt grundlag for at konkludere, at ”*mediernes valg af emner, områder og aktører samt formidlingen af disse konstruerer medie billeder, der bidrager til at opretholde forestillingen om kulturelt fjerne og nære lande og hermed også dikotomien mellem os i Vesten og dem i Afrika*” (Rasmussen, 2017: 80).

Rasmussen identificerer, som Holm og Kabel, dog også de mere positive fortællinger om et afrikansk kontinent i opblomstring. De historier er i de fleste tilfælde karakteriseret ved at komme fra journalisters fysiske tilstedeværelse på kontinentet. Det er journalistiske narrativer, der nuancerer det samlede medie billede, men antallet er så relativt begrænset, at de

alligevel samlet set blegner mod antallet af artikler, der bekræfter den traditionelle, negative fremstillinger af afrikanske nationer og på denne måde skævvrider billedet ifølge Rasmussen. Hendes diskursanalyse af en række udvalgte artikler viser derudover, at de danske medier ofte præsenterer begrænsede perspektiver og nuancer i deres fortællinger, såvel som at der oftest tales om afrikanerne frem for med dem. Rasmussens kvantitative indholdsanalyse af den samlede dækning viser, at dækningen hovedsageligt bestod af korte nyhedstelegrammer. Ligeledes var den stærkt præget af et fokus på aktuelle og konfliktfyldte begivenheder, hvor artikler med fokus på politik og økonomi tegnede sig for 38%, mens temaer som krig, konflikt og katastrofe udgjorde en tredjedel af dækningen (Ibid.: 78-80).

Effekten af mediernes Afrika-billeder

“Poor news coverage is not a victimless crime. News shapes our assumptions about one another, prescribes the symbols with which we analyse events, informs international investment, and guides policy discussion. Africa coverage touches every discipline, influences political analysis of international issues, and shapes daily interactions among news consumers. The media image of Africa moulds many critical aspects of our lives, wherever we may live. Africa coverage provides us with the vocabulary we use in our policy discussions and identifies the issues deserving of attention in those discussions” (Bunce et al., 2017: xvi).

Sådan lyder forordet til bogen ‘Africa's Media Image in the 21st Century: From the Heart of Darkness to Africa Rising’ (2017). Brugen af citatet i denne forbindelse skal ikke læses som en påstand om, at vores udvalgte danske medier gør sig skyldige i *“poor news coverage”*. Det bruges for sin påstand om, at den måde medierne dækker det afrikanske kontinent, ikke blot er bogstaver og ord på en avisside eller en computerskærm, men er handlinger med en reel betydning for den fysiske verden, og at eventuelle skævvridninger i mediers dækning kan føre til skæve indsatser og generel ageren i forhold til problematikker i den store verden. Det har altså effekt på måden, vi diskuterer politiske emner, samt hvilke emner, vi diskuterer.

Derudover beskriver den britiske medieforsker Mel Bunce, hvordan mediebilledet også har også stor indflydelse på områder som handel, turisme og investeringer, hvilket også i mere og mindre abstrakt grad har konkret indflydelse på tilværelsen for den enkelte afrikaner.

Derudover, hvilket ifølge Mel Bunce måske er den vigtigste faktor, har disse medie billeder, særligt de negative og andetgørende, indflydelse på verdens interkulturelle relationer. Anlægger man et diskursteoretisk blik på det, har sprog en central rolle i vores opfattelse af normer, værdier og i reproduktion af stereotyper, og kan derfor bruges af de mere magtfulde som et middel til at støtte såvel som undertrykke de mindre magtfulde (Bunce, 2016: 4).

I forbindelse med dækningen af Afrika har man gennem tiden defineret de vestlige mediers diskursive fremstilling med begrebet *afro-pessimisme*, der former en fortælling om et fejlet og passivt kontinent med behov for intervention udefra. En fremstilling som publikumsundersøgelser inden for medieforskningen har peget på som havende en sammenhæng med og indflydelse på opfattelsen af Afrika blandt ikke-afrikanere (Ibid.: 5). Mel Bunce og andre af bogens bidragsydere beskriver, ligesom Holm og Kabel har gjort i dansk kontekst, hvordan man i løbet af de sidste årtier på et globalt plan har kunne identificere nogle skift i det større narrativ. Blandt andet som følge af forandrede medieøkologier, sociale medier etc. Dette er blot for at understrege, at der ikke nødvendigvis fortsat hersker en afro-pessimisme blandt ikke-afrikanere. Eksemplet fremhæves for sin klare indikation på sammenhæng mellem mediers repræsentation af det afrikanske kontinent og individers opfattelse af samme.

Medieforskning har derudover også fastslået, hvordan medierne er aktive og dominerende medskabere, når det gælder individer i Vestens opfattelse af specifikke begivenheder i tredje verdens lande. Et nyere eksempel kommer fra James Porter og Grace Evans, der i 2020 lavede et studie af britiske mediernes dækning af katastrofer i de oversete geografiske dele af verden. Undersøgelsen sammenligner mediedækninger af katastrofer i henholdsvis USA og Sydøstasien, hvor Porter og Evans fremlægger, at der er klar forfordeling af begivenheder fra Sydøstasien, når det gælder alt fra mængde af og længde på artikler til placering i aviserne samt diversiteten af vinkler. (Porter, 2020: 332). Porter og Evans redegør for, hvordan medierne i katastrofesituationer er det medium, der via sine beskrivelser af oversvømmelser, orkaner eller andre dramatiske begivenheder, giver individer muligheden for at agere vidner til begivenheder mange kilometer fra hjemmet. Dermed former de også den enkeltes opfattelse af begivenheden:

"In so doing, the media shapes people's knowledge and emotional attachment to those events so that a sense of solidarity and ethical impetus can develop to alleviate the suffering of victims via public donations to humanitarian aid." (Porter, 2020: 328).

Ifølge Porter og Evans får medierne dermed ikke blot en ret direkte indflydelse på, hvilke katastrofer og typer af nødhjælp, folk ønsker at bidrage til, men også hvor mange penge offentligheden er villig til at donere i en given situation.

Analyse

På baggrund af sammenfald mellem indholdsanalysen resultater og de tre fokusgruppeinterviews, identificerede vi fire overordnede tematikker. Den første er opfattelsen af et Afrika som en samlet masse, hvor betydningen af respondenternes forforståelse kommer klart til udtryk.

Den anden del præsenterer en overdrevet opfattelse af en negativ mediedækning hos vores respondenter, som kan argumenteres for at stamme fra en mere eller mindre manglende kontekst i medieindholdet. Den tredje del fokuserer på den manglende identifikation hos vores respondenter med de historier, medierne fortæller, fra Afrika syd for Sahara. Den sidste del tager udgangspunkt i en opfattelse af landene i Afrika syd for Sahara som værende passive, samtidigt med at der sættes fokus på, hvordan vores respondenter taler ind i den diskurs, de selv mener, medierne gør sig skyldige i at være underlagt. Samlet set mener vi, at de fire overordnede analyse-temaer give en fyldestgørende besvarelse på, hvordan de fire udvalgte medier spiller både med og imod de indlejrede forståelses- og fortolkningsrammer, vores respondenter navigerer ud fra i mødet med medieindhold om vaccineudrulningen i Afrika syd for Sahara.

“Jeg ved ikke engang, hvor Malawi ligger”

I problemfeltet skriver vi, at ”medierne er aktive medskabere af den forståelses- og fortolkningsramme, vi som individer og samfund forholder os til kontinentets problemstillinger ud fra.” Vi påstår også, at det spiller en endnu mere udpræget rolle i formidlingen af Afrika, end i mange andre aspekter af journalistikken, fordi det for danskere er et kontinent, der føles meget langt væk.

Denne første del af analysen har til formål at præsentere betydningen af den forforståelse, man som læser møder medieindhold med, og hvorfor det kan blive definerende for forståelsen af journalistik om det afrikanske kontinent syd for Sahara, at kendskabet til de geografiske og kulturelle nuancer på tværs af de 48 lande ofte ligger på et meget lille sted.

Derudover vil den også forsøge at afdække, hvordan medierne er medspillere i denne forestilling om Afrika syd for Sahara som én stor ens masse; med samme samfundsforhold, udfordringer og kulturel levevis.

Først og fremmest skal det siges, at der er en klar overvægt med 180 ud af indholdsanalysen samlede udtræk på 290 artikler, svarende til 62%, der er kategoriseret som havende fokus på specifikke lande. De resterende 38% formidler og retter fokus på Afrika som en helhed (Bilag 4: 4, nr. 8). Dette billede vil vi dog indledningsvis nuancere med en kvalitativ pointe, vi har noteret under kodningsarbejdet. Blandt de artikler, der fokuserer på specifikke lande, er der en massiv andel på 103 artikler, der udelukkende omhandler Sydafrika (Ibid.). Landet har under covid-19 været aktive i udviklingen af ny forskning, såvel som været fortalere for en mere solidarisk fordeling af vacciner og ophævelse af vaccine-patenter. Vi vil derfor argumentere for, at det relativt store fokus på Sydafrika i perioden giver et umiddelbart kvantitativt resultat, der får de fire udvalgte mediers dækning til at fremstå mere nede i lokale kontekster på tværs af det afrikanske kontinent, end billedet reelt er. Vi har ikke valgt at fokusere mere indgående på, hvordan der også internt på det afrikanske kontinent, er aktører, der i højere grad prioriteres i de danske medier, men vi anser alligevel ovenstående som en relevant pointe.

Det er vores påstand, at den umiddelbare overvægt af artikler, der retter fokus på specifikke lande, ikke nødvendigvis giver en mediedækning, der giver stor indsigt i vaccineudrulningens konsekvenser og udfordringer på mere lokalt plan. Det mener vi kan underbygges, hvis vi inddrager kategorien *kontekst*. I indholdsanalysen ser vi, at det blot er 55 ud af 182 artikler omhandlende specifikke lande, omtrent 29% (Bilag 4: 5, nr. 10), der forholder sig til konteksten. Vi vil derfor argumentere for, at det ikke nødvendigvis udvider forståelsen for diversiteten på det afrikanske kontinent, at man som medie tager et redaktionelt valg om at bringe en historie fra et givent afrikansk land. Følges det ikke op med viden og kontekstuelle beskrivelser, der reelt formidler de konkrete kulturelle og samfundsmæssige forhold, bliver man ikke klogere på de særlige vilkår, alle lande har ift. at håndtere sine problemer. Kontekst er ét af dette speciales mest essentielle begreber, og den mangel, der ofte ses i mediedækningen er én af de centrale faktorer, vi vil trække på. Betydningen heraf vil i et senere afsnit blive uddybet ifm. med analysen af den negative diskurs og indlejrede opfattelse af Afrika som kontinent og af dets aktører.

Vi har blandt vores respondenter identificeret en tendens til, at et manglende kendskab til og indgående forståelse for det afrikanske kontinent påvirker deres fortolkning af indhold fra denne del af verden. Det gør sig ikke i lige så høj grad gældende hos de, der har et forudgående kendskab til det afrikanske kontinent pga. personlige erfaringer eller relationer, hvilket vi vil komme tilbage til. Blandt de resterende respondenter ses en udbredt tendens til at anskue kontinentet som én stor masse grundet mangel på mere geografisk specifik viden. Denne forståelse bliver rammen, hvori de sætter ny viden ind, og afkoder medieindhold ud fra.

En af vores respondenter, der er meget ærlig omkring sit begrænsede kendskab til Afrika syd for Sahara, er Maria. Hun påpeger selv, hvordan formidlingen af Afrika som én stor masse, har været med til at forme hendes forståelse af kontinentet. Én som hun per automatik tænker alle problematikker eller begivenheder ind i:

"Hvis I sagde tænk på et specifikt land i Afrika, selvfølgelig ville jeg godt kunne nævne nogle, men helt seriøst for mig, jeg kan ikke sige, hvor det ligger forskellige ting altså. Virkelig, jeg tænker på [Afrika] som én kæmpe ting" (Bilag 5: 20, l. 527-529).

Også Rasmus er bevidst om sit manglende geografiske kendskab til denne del af verden, hvilket han italesætter det potentielt problematiske i. Det sker ifm. en diskussion af notitsen fra DR, som er en af de tre artikler, vi har tilsendt respondenterne på forhånd. Notitsen beskriver, hvordan Malawis regering har valgt at afbrænde et stort antal vacciner.

"Jeg tror ikke, der er særligt mange danskere, der kan se og finde nogle afrikanske lande på et kort. Jeg ved ikke engang, hvor Malawi ligger. Og det er jo et kæmpe problem, fordi hvis vi ikke forstår et kontinent, så kan vi jo heller ikke tale om de potentielle problemer og potentialer, der kan være" (Bilag 6: 10, l. 315-318).

Dermed peger han på en oplagt faktor, der kan have påvirkning på ens evne til at forstå medieindholdet, nemlig at mediebrugere som ham simpelthen ikke kan konkretisere eller visualisere det land, der skrives om. Man må forestille sig, at det, at det omtalte land, ikke ringer nogle klokker, ikke kun er en faktor, der har indflydelse på forståelsen i den enkeltes reception. Vi har også en forestilling om, at deres motivation for at læse indholdet bliver kraftigt influeret. Det begrunder vi med det link mellem relevans for læserens personlige

univers og det univers, læseren oplever medieindholdet formidler, hvilket Schrøder opstiller som en del af sit teoretiske grundlag i receptionsanalysen (Schrøder, 2000: 244-245). Det er en forbindelse, der har indflydelse på individets motivation ifm. specifikt indhold. Den kan være baseret på erindringer, identifikation og fællesskab. De tre faktorer betvivler vi for alvor kan være til stede hos Rasmus, når han intet ved om det givne land.

En anden interessant pointe er, at alle respondenter på et splitsekund danner associationer og visualiseringer, når de bliver bedt om at forestille sig et afrikansk land syd for Sahara under påvirkning af covid-19. Det er dog tydeligt blandt de respondenter uden en personlig relation til eller erfaring med det afrikanske kontinent, at deres forestillinger tager udgangspunkt i en abstrakt forestilling om et afrikansk land syd for Sahara. Som ikke nødvendigvis er bundet til en specifik erfaring, møde med specifikt medieindhold eller andet konkret, men bedre kan beskrives som værende summen af deres samlede erfaring og den medialiserede fortælling.

I retrospektiv kan flere respondenter uden tilknytning til Afrika syd for Sahara ikke helt isolere, hvor deres umiddelbare associationerne kommer fra. Én af disse er Anne-Sofie, der selv påpeger, hvordan hendes første mentale billeder er stærkt præget af, hvad hun selv beskriver som en stereotypisk forestilling:

“Altså det første, jeg tænkte på, da vi skulle skrive de her ting ned, altså det første, der kom op var sådan, I ved, en eller anden landsby ude i ingenting på en savanne-agtigt, hvor, at nu har jeg heller aldrig været i Afrika, men Afrika er jo også storbyer og sådan, men det er aldrig det, jeg tænker på, og det er jo også sindssygt sådan” (Bilag 7: 13, l. 421-424).

Hun er langt fra den eneste, hvis umiddelbare forestillinger om et afrikansk liv ikke kun er udefinerbart rent geografisk, men også lader til at stamme fra et lignende narrativ. Det skinner også igennem hos Sebastian, der sætter ord på sine forestillinger omkring forskellen på vaccineudrulningens udfordringer i Danmark og i Afrika:

”Så er der selvfølgelig også noget, der også pågår i Danmark, som er sådan noget som rygter om en vaccine. Det, tænker jeg, må være endnu mere vildt i Afrika. Fordi adgang til informationer om vacciner er helt anderledes på et lavt niveau, ville jeg forestille mig. Øhm, distribution af vacciner kan jo også være et problem. Så hvordan bliver adgangen til det. Ved ikke hvordan adgangen er i dag, men synes, der kunne tegne sig et billede af, at det er svært

at få distribueret de vacciner, vi donerer ud. Samt selvfølgelig at opbevare en vaccine, der skal være mindst -80 grader varmt. Og så sådan en ulige adgang til vaccine og en ulige adgang til information” (Bilag 5: 5, l. 113-120).

Som tidligere nævnt kan man ikke overraskende identificere en anderledes konkret forståelsesramme hos de, der har en personlig relation til ét eller flere lande i Afrika syd for Sahara. Afhængigt af, hvorvidt de har rejst, arbejdet eller på anden vis haft en personlig relation, er der naturligvis forskelle på, hvordan det influerer den fortolkningsramme, de har. Ikke overraskende har de dog til fælles, at deres overvejelser og associationer undervejs i samtalen ofte udspringer fra et geografisk konkret udgangspunkt. Som Line, der af flere omgange har arbejdet frivillig på det afrikanske kontinent, hvorfor hendes associationer tager udgangspunkt i konkrete bekendtskaber:

”[...]dem jeg kender i Malawi, de bor i et-rums-huse, så man bor meget, meget tæt sammen. Så det er ikke muligt at gå i isolation fra sin familie. Og så også fordi dem, jeg kender, har brug for at tage på arbejde, så det her med at gå i isolation er ikke muligt” (Bilag 5 :4, l. 101-104).

Det giver de respondenter, der personligt har oplevet kontinentet, et anderledes grundlag, når det gælder deres stillingtagen til medieindhold om Afrika syd for Sahara. Det er Jonna også et tydeligt bevis på. Hun har en tæt forbindelse til Nigeria, hvor hun er frivillig i et projekt, der hjælper unge kvinder med bind, prævention etc. Derfor relativiserer hun også vaccineudrulningens problematikker ift. det samlede billede af udfordringer, der præger de lokales tilværelse.

Ifølge hende selv er hun først blevet i stand til at tage kritisk stilling til, hvordan medierne formidler det afrikanske kontinent, efter hun ved selvsyn har oplevet livet her:

”[...] jeg ved ikke, hvor mange gange jeg har trådt mig selv over tæerne af flovhed over mine egne fordomme, [...] og ikke nogensinde har forholdt mig til, om det, der kom i medierne og gennem opvæksten, om det var sandt eller falsk, fordi vi bare tager den ind som værende sandhed. [...] Vi er simpelthen indoktrineret til alle sammen og have en eller anden fælles forståelse af, hvordan Afrika er” (Bilag 6 :16, l. 504-511).

Det er altså helt centralt for modtageren, hvilket grundlag de har for at forstå de historier, der foregår i afrikansk kontekst. Har man et indblik, der går ud over mediernes formidling, er ens grundlag naturligt stærkere. Det er måske ikke overraskende, men alligevel er det en vigtig pointe. Det fremgår nemlig klart blandt de, der ikke rigtigt kan begrunde deres forestillinger og associationer i noget konkret, alligevel lader til at være styret og påvirket af nogle ret klare fornemmelser og indlejrede forestillinger. Hvilket eksempelvis Anne-Sofie og Maja-Luna sætter ord på:

Anne-Sofie: *“Jo, lige Sydafrika, tænker jeg Cape Town, storbyer og sådan noget. Resten af Afrika, der hører man jo altid om krig og sult og sådan, og det gør jo også, at man tænker, at alle afrikanske lande skal have hjælp, og sådan er det jo heller ikke. Men det er stensikkert, at det påvirker sådan, ja ens opfattelse”* (Bilag 7: 13, l. 428-432).

Maja-Luna: *“Jaja, jeg har et kæmpe bias. Hver gang min kæreste kommer og fortæller mig, om et eller andet. Han arbejder i Nigeria eller alle mulige forskellige lande faktisk, men så tænker jeg, nå er det sådan det er?... nå ej det vidste jeg ikke. Det er jo fuldt fungerende i nogle områder”* (Ibid.: l. 434-437).

Hos både Anne-Sofie og Maja-Luna ser vi, hvordan de på trods af egen bevidsthed om, at deres associationer udspringer fra en ret ukonkretiseret og stereotypiseret forestilling, er deres forestillinger om covid-19-situationen, der er afledt af specifikke samfundsforhold og -problemer, ret konkrete.

Eksempelvis nævner Anne Sofie: *”En yngre befolkning, og der er færre, der er overvægtige, så det gør måske også, at der er færre i risikogruppen, til gengæld er der et lidt dårligere sundhedsvæsen [...]. Jeg tror, jeg havde sådan en setting i sådan en lidt mindre landsby, hvor der måske også er lidt langt til hjælp, hvis man bliver syg”* (Bilag 7: 3-4, l. 99-103).

Også Maria, vi nævnte indledningsvist for hendes egen erklærede mangel på kendskab til det afrikanske kontinent, har en ret klar automatreaktion på, hvordan de må håndtere covid-19:

” [...] jeg tror ikke, de har samme adgang til test, at der skal testes hele tiden, jeg tror ikke, de vaccineplaner, der bliver rullet ud. Jeg tror ikke, de har forsamlingsforbud og sådan nogle ting” (Bilag 5: 5, l. 122-124).

Vores pointe er, at selvom en lang række af vores respondenter ikke tager udgangspunkt i noget konkret, har de ofte nogle ret udfoldede forestillinger, der lader til at trække på en samlet fortælling om et samlet "Afrika". Den forståelse bliver definerende for deres måde at afkode historier, der udspiller sig i en given afrikansk kontekst. Er det en historie, der fokuserer på Afrika som en helhed, vil de naturligt trække på den forståelsesramme. Vi vil altså argumentere for, at selvom historien omhandler et specifikt land, vil det formentligt, hvis de ikke for alvor ved eller præsenteres for andet om landet, end at det ligger i Afrika, fortsat være denne ramme, de vil trække på.

Vores respondenter italesætter generelt selv, at deres forståelse af det afrikanske kontinentet som en ens masse til en vis grad er medieskabt. Det lader til at påvirke den motivation, de hver især har til at følge de danske mediers dækning af kontinentet. Men det bliver også nævnt som et aspekt, der både påvirker deres konstruktionsbevidsthed – altså deres lyst til at blive hængende hele artiklen igennem – samt deres forståelse af medieindholdet.

Konkret relateret til de fremsendte artikler sætter eksempelvis Line ord på, hvordan B.T.-artiklens sidebemærkning om, hvor få der er blevet vaccineret på det afrikanske kontinent, efterlader hende med så simplificerede oplysninger, at hun betragter dens effekt på hendes forståelse af vaccinesituationen som skævvridende:

"De siger, at der i Afrika kun er 3,9%, der har fået vaccinen. Det kan jo også være, at der er nogle lande, hvor det er 40%, men fordi det er bredt ud i hele kontinentet" (Bilag 5: 21, l. 550-551).

Den måde Afrika fremstilles i B.T.-artiklen, påvirker hendes konstruktionsbevidsthed, hvorfor hun bliver mere kritisk over for artiklens budskab. Der er hun modsat anderledes rosende overfor TV2-artiklen, fordi den har et interaktivt kort, hvori man kan se fordelingen af vaccinerede på det afrikanske kontinent syd for Sahara.

"Det havde de delt det op, og der kunne man se at, hvad var det Botswana, de havde faktisk sådan okay mange vacciner. ift. resten af Afrika. Der er også en tydelig forskel på, hvordan det går med vaccineudrulningen, men det bliver bare overhovedet ikke nævnt. Altså det bliver bare nævnt som et stort kontinent" (Ibid.: 19, l. 499-502).

Selvom der naturligvis er nogle udfordringer og vilkår forbundet med covid-19, der gør sig gældende for samtlige af de 48 stater i Afrika syd for Sahara, finder vi det interessant, at der bredt blandt vores respondenter eksisterer en overordnet fortælling og ide om ét “Afrika”; Om menneskers fysiske rammer, samfundsforhold, personlige udfordringer etc., der er fælles på tværs af det store kontinent.

Med tanke på medialiseringsteoriens forståelse af, hvordan forestillinger, værdier og normer i forskellige dele af samfundets institutioner konstant påvirker hinanden, samt de mange medietyper, der alle influerer vores kommunikation, kan vi ikke reducere måden, hvorpå det afrikanske kontinent forstås og italesættes til den ene arena, de klassiske nyhedsmedier udgør. Den forsimplede forståelse af det afrikanske kontinent er formentligt skabt og reproduceret i en lang række arenaer samtidigt, såsom kulturelt indhold, sociale medier, historieskrivning og politik.

Forklaringen kan altså ikke alene tilskrives de klassiske medietyper, som er genstand for vores indholdsanalyse. Dog er det med afsæt i medialiseringsteorien nærliggende at påpege, at de klassiske medier stadig har en stor indflydelse, fordi det i vid udstrækning stadig er her, at samfundets institutioner mødes og indbyrdes forhandler deres validitet. De andre af samfundets institutioner tvinges også delvist til at indoptage eller tilpasse sig de norm- og værdisæt samt sproglige diskurser, der hersker i mediernes arena, for at blive lukket ind i varmen. Det stemmer også overens med dette speciales påstand, der udspringer fra vores videnskabsteoretiske ståsted, om at de klassiske medier gennem deres sproglige diskursive magt spiller en væsentlig rolle i danskernes og dermed også vores respondenteres forståelse af det afrikanske kontinent.

Vi er dog også bevidste om, at fremkomsten af nye medietyper under paraplyen sociale netværksmedier allerede er og formentligt i stigende grad vil blive en central arena, hvor værdisæt, talemåder og normer ift. det afrikanske kontinent vil blive forhandlet.

Blandt vores respondenter ser vi en generelt anskuelse af det afrikanske kontinent, som mange har et umiddelbart besvær ved at adskille i mindre delelementer. Det kan vi som sagt ikke kun tilskrive de klassiske medier, vi undersøger. Dog vil vi med henvisning til de britiske medieforskere Beverly Hawk og Mel Bunce (2017), der har redegjort for mediernes centrale betydning for vestlige individers medie billede, mene, at der er et stærkt grundlag for vores påstand om, at medierne har været medskabende af den historiske diskurs, der har formet den opfattelse af Afrika, som vores respondenter i høj grad snakker ind i.

Selvom vores indholdsanalyse viser, at vores udvalgte medier ifm. vores case ikke er skyldige i konsekvent at betragte Afrika som en helhed, lader det ikke til at stemme overens med vores respondenteres opfattelse af kontinentet. Den mener vi delvist skyldes, at de ofte tager et svagt videns- og erfaringsmæssigt grundlag med ind i læsningen af historier fra Afrika syd for Sahara. De læser alt indhold ind i deres ide om Afrika, der er en helhedsforståelse præget af en sjældent eksisterende viden om givne landes særlige kulturelle og samfundsmæssige forhold.

Den anden del af forklaringen, mener vi, kan tilskrives medierne, der selvom de måske ofte retter blikket mod et specifikt land, ikke for alvor prioriterer at sætte læseren ind i de specifikke forhold. Det, tror vi, er nødvendigt, hvis man skal udfordre den forforståelse og det narrativ, læserne ellers instinktivt vil lægge ned over det meste indhold. Derfor er de efter vores opfattelse med til at opretholde den diskursive forståelse af det afrikanske kontinent som én helhed med de samme problemer gennem den måde, de dækker vaccineudrulningen.

I Afrika går det altid dårligt

Det vækker sjældent forbavselse, når der er krig i et afrikansk land, ej heller vækker det speciel stor overraskelse, hvis der er hungersnød. Faktisk kan man hurtigt få det indtryk, at det altid går dårligt i det afrikanske kontinent. Sådant en opfattelse finder vi i hvert fald hos vores respondenter. Og ligesom i ovenstående afsnit spiller forforståelse i høj grad også ind her. For udover at forforståelsen spiller ind på opfattelsen af, hvorvidt man forstår og ser Afrika som en stor ens masse eller forstår nuancerne, så spiller forforståelsen også en rolle i forhold til den måde mediernes tone omkring det afrikanske kontinent opfattes.

I denne delanalyse vil vi sætte fokus på den tone de fire medier i vores case beskriver covid-19-situationen i lande i Afrika syd for Sahara med, samt hvordan vores respondenter opfatter mediernes tone, og hvordan denne påvirker deres egen forståelse af covid-19-situationen i det afrikanske kontinent. Udover at afsnittet vil supplere forrige afsnit i forhold til forforståelse, vil vi i dette afsnit også uddybe, hvordan kontekst spiller en rolle i forhold til respondenternes forståelser både af beskrivelsen i medierne, men også forståelsen af det afrikanske kontinent som én stor masse, hvor de individuelle kulturelle og samfundsmæssige forskelle ikke afspejles.

Kigger vi først på resultaterne fra vores indholdsanalyse, har vi kategoriseret 105 ud af de 290 artikler som havende en negativ tone omkring et givent land i Afrika eller hele kontinentet. Det vil sige 36% af artiklerne. Kun 42 artikler – 14,5% - har en positiv tone, og de resterende 143 artikler har en neutral tone. Det vil sige, at størstedelen altså 49,3% behandler covid-19-situationen i afrikanske kontinent neutralt (Bilag 4: 4, nr. 7).

Tone skal forstås som den måde, hvorpå medierne beskriver covid-19-situationen i et givent land eller hele kontinentet. Det vil sige, at vi har kodet artikler som neutrale, når medierne har omtalt situationen i det afrikanske kontinent i en neutral tone.

Selvom omkring halvdelen af artiklerne er kodet som neutrale i deres tone, har de fleste af vores respondenter en negativ opfattelse af, hvordan covid-19-situationen håndteres i det afrikanske kontinent. Det udtrykker Rasmus blandt andet her på baggrund af den indledende øvelse i fokusgruppeinterviewet:

“[...]Jeg har skrevet, manglende tro på myndighederne, ekstrem stor grad af fattigdom og afmagt rigtigt mange steder. Utryghed i forhold til adgang til vacciner, høj arbejdsløshed og så meget måske den her følelse af Vesten før resten[...]” (Bilag 6: 2-3, l. 66-69).

Og fra Cecilie i en anden gruppe lyder det:

“Jeg har skrevet, at hvis man er fra et lidt fattigere område, så er man måske knap så påvirket i hverdagen medmindre man bliver syg, fordi man ikke har råd til at lukke alting ned, som vi gør herhjemme måske, men til gengæld så hvis man bliver syg, så er man måske også hårdere ramt, end man er hjemme, fordi man måske ikke har råd til at få hjælp eller andet og så samtidigt med, at det måske er et større problem, fordi man ikke er lige så vaccineret dernede” (Bilag 7: 4, l. 105-110).

De to ovenstående citater er eksempler på, den opfattelse af covid-19-situationen i det afrikanske kontinent, som størstedelen af vores respondenter har beskrevet. Først og fremmest er vi bevidste om, at vores case tager udgangspunkt i en negativ og kritisk situation, da en pandemi aldrig vil være en positiv situation. Alligevel vil vi anføre, at der ligger en vigtig og interessant pointe i det modstridende billede, vi ser, hvis vi sammenligner den fremstilling, vi kan identificere i vores indholdsanalyse, der er overvejende neutral og konstaterende, med vores respondenteres mere entydige negative forestillinger og opfattelser.

En del af forklaringen på den opfattede negative tone blandt vores respondenter, vil vi argumentere for, ligger i den forforståelse som respondenterne møder indholdet med og som er redegjort for ovenfor i afsnittet *“Jeg ved ikke engang, hvor Malawi ligger”* (s.43) For ligesom respondenternes forforståelse spiller ind på deres opfattelse af det afrikanske kontinent som én helhed i stedet for forskellige lande med forskellige aktører og kulturelle kontekster, mener vi også, at dette spiller en rolle i forhold til tonen. Og med det in mente vil vi ydermere argumentere for, at medierne ikke udfordrer denne opfattelse, idet det ud fra indholdsanalysen kan udledes, at de ikke bringer nuancer og kontekst til bordet, når de behandler covid-19-situationen i kontinentet. Som tidligere beskrevet er det kun 29% af casens artikler, der har fokus på specifikke lande, som også indeholder kontekst. Dette kan underbygge pointen i ovenstående afsnit om, hvorfor en stor del af respondenterne forstår det afrikanske kontinent som én helhed, selvom overvægten af artiklerne i vores case omtaler specifikke lande.

Hvis vi kigger på resultaterne fra vores indholdsanalyse i forhold til kategorien tone, viser en krydsning af resultaterne fra vores tone- og kontekstkategori, at 99 ud af de 143 artikler med en neutral tone ikke har noget kontekst. Det vil sige, at 69,2% af artiklerne i den neutrale kategori ikke sætter det omtalte land eller hele kontinentet ind i en større kontekst, der giver mere information omkring situationen eller de kulturelle og samfundsmæssige forhold (Bilag 4: 11, nr. 20). Som eksempelvis denne sætning, som vi stødte på i flere artikler i løbet af udarbejdelsen af vores indholdsanalyse: *“Sydafrika standsede for nyligt brugen af AstraZenecas vaccine. Det skete, efter at et studie i indledende fase har vist, at vaccinen ikke har særlig stor effekt mod den Sydafrikanske coronavariant”* (Bilag 3: 1, artikelnummer 65). Vi vil argumentere for, at idet mange af de artikler, der behandler situationen i det afrikanske kontinentet neutralt ikke bidrager med mere kontekst, er der en risiko for, at disse neutrale beskrivelser drukner, og dermed ikke går ind og påvirker det verdensbillede, respondenterne går ind til artiklerne med.

Det er i hvert fald, hvad vores respondenter giver udtryk for. Som eksempelvis i samtalen her mellem Cecilie og Maja-Luna omkring Malawi-artiklen fra DR.dk (Web3):

Cecilie: *“... jeg synes, sådan nogle artikler er skøre på den måde, [...], fordi man så får information om, hvad skal jeg stille op med den information. Jeg kan have nøjagtigt den*

holdning, jeg havde i forvejen, og så kan jeg lægge det narrativ ned, jeg vil have over den her artikel og få det ud af den, jeg vil. Jeg kunne få det ud af den, at de har et super ineffektivt sundhedssystem, og derfor kan de ikke selv finde ud af at vaccinere folk. Man kan også få det ud af det, at folk er mega mistroiske overfor regeringen, så derfor er der ikke nogen, der vil vaccineres, eller at det er da fedt, de prøver at øge tilliden til deres borgere. Den artikel, den giver ligesom ingenting.”

[...]

Cecilie: *“Den ja, den fastholder bare en i ens eget verdensbillede uden at give..”*

Maja-Luna: *“Det er rigtigt, den udfordrer det faktisk ikke rigtigt, den lægger bare noget frem”* (Bilag 7: 20-21, l. 673-686).

Og lidt i samme stil fra Rasmus:

“Det er jo interessant det her med Malawi brænder tusindvis af covid-19-vacciner med overskredet udløbsdato. Altså det er jo super interessant, hvad det er, vi som læsere skal bruge den artikel til. Altså er den skrevet, fordi vi skal tænke ‘hold kæft’, hvor er de åndssvage de mennesker dernede i Malawi, dem der der ikke forstår noget” (Bilag 6: 8, l. 261-265).

Malawi-artiklen som respondenterne taler om (Web6), er egentligt ifølge vores definition kategoriseret som havende kontekst. Men selvom den har kontekst, efterlyser vores respondenter alligevel mere information. Og samtidigt italesætter de, at artiklen ikke gør dem klogere på situationen i Malawi. Som Cecilie siger det ret klart, giver den manglende kontekst dem mulighed for at sætte fortællingen direkte ind i det narrativ, de i forvejen har om det afrikanske kontinent. Og dette er endda en kommentar til en artikel, der kort gør rede for situationen i Malawi. Dette tyder ydermere på, at antallet af artikler, der opfattes som havende for lidt kontekst, er større end blot de 99, som vi har kodet, som ikke havende kontekst. Det indikerer, at mængden af artikler, der ikke nuancerer eller uddyber situationen nok til udvide respondenternes perspektiv dominerer dækningen i mere end 69,2% af tilfældene.

Hvis vi kaster blikket tilbage på forrige afsnit, kan den opfattede manglende kontekst i Malawi-artiklen også tilføje nuancer i forhold til analysen af respondenternes opfattelse af det afrikanske kontinent som en hel masse frem for specifikke lande. For selvom DR's notist har fokus på et specifikt land, og altså ikke reproducerer en fortælling om Afrika som en helhed, møder den som sagt blandt vores respondenter kritik for ikke at udvide deres forståelse for de specifikke forhold i Malawi. Eksempelvis italesætter Cecilie også i citatet ovenfor, hvordan det ikke udvider hendes forståelse, fordi det ikke følges op af en udfoldet kontekst, som man kan forstå landets specifikke historie i relation til.

Kontekst spiller altså en stor rolle både i forhold til respondenternes opfattelse af det afrikanske kontinent og/eller et afrikansk land i en given artikel, men også i forhold til, hvordan de opfatter tonen i en artikel. For hvis der ikke er kontekst, udfordrer artiklen ikke den forforståelse respondenterne har i forvejen. Hvilket kan betyde, at de ellers neutrale artikler, bliver opfattet negativt. Det vil sige, at selvom der er en overvægt af artikler med en neutral beskrivelse af situationen i det afrikanske kontinent, indikerer vores case, at disse ellers objektivt "gode" fortællinger drukner i de negative og unuancerede fortællinger.

Måske de også drukner i den medialiserede diskurs, der hersker omkring det afrikanske kontinent generelt, som er en definerende faktor i respondenternes forforståelse.

En anden interessant pointe, som vi stødte på i løbet af flere af fokusgruppeinterviewene, var, at flere respondenter udtrykker et behov for flere artikler fra lande i Afrika, der er vinklet positivt, fordi den dækning, de er vant til, opleves så negativ. Det udtrykker Rasmus eksempelvis her:

"Jeg er mest fascineret af artikler fra Verdens Bedste nyheder, som faktisk har været gode til at dække nogle af de positive ting, der faktisk sker i Afrika, fordi det synes jeg, vores medier generelt er ufatteligt dårlige til. Det er simpelthen at forholde sig til de afrikanske lande, så det kan hurtigt blive lidt sådan et ekkokammer at stikke ansigtet ned i den der mediemølle, når der bliver skrevet om tingenes tilstand i Afrika, fordi der er så mange journalister, der ikke forstår, det er meget tydeligt. Så jeg tror mest, at jeg læser ting om, hvad der sker i Afrika fra verden bedste nyheder, hvis noget sted" (Bilag 6: 9, 1.403-409).

Det samme ytrer flere af de andre respondenter i løbet af fokusgruppeinterviewene. Som Maria, da der bliver spurgt ind til, hvad der normalt ville få hende til at læse nyheder om Afrika syd for Sahara:

“For mig skulle der komme noget nyt. Man kan næsten godt forestille sig, når man ser overskrifterne, at det går måske ikke skidegodt dernede. Altså sådan de gange jeg har læst noget om Afrika, uden jeg specifikt kan huske noget faktisk, så har det været, fordi der har været noget nyt, det var godt nok anderledes, eller interessant. Måske fordi der var noget positivt endda” (Bilag 5: 17, l. 433-437).

At flere af respondenterne efterlyser flere positive nyheder, er interessant, for det første fordi, det hører man næsten aldrig efterlyst på andre områder. Det tyder på, at de respondenter har besluttet sig for, at alle artikler om det afrikanske kontinent er negative, før de overhovedet har læst dem. Lige så snart de ser Afrika eller et specifikt land nævnt, har de en konstruktionsbevidsthed, der fortæller dem, at artiklen nok er en negativ historie om, hvor dårligt det går qua det medialiserede narrativ om Afrika og deres opfattelse af mediefremstillingen.

Ydermere er det også interessant, for hvis flere nyhedsforbrugere ikke er motiverede til at læse de negative historier, som respondenterne nærmest oplever er de eneste, medierne producerer om landene i Afrika syd for Sahara, stopper folk så helt med at læse om det afrikanske kontinent? Eller hvis folk som eksempelvis Rasmus, der siger, at han primært får sine nyheder om det afrikanske kontinent fra Verdens Bedste nyheder, kun vil læse de positive historier, bliver hans opfattelse af det afrikanske kontinent så ikke også skævvredet?

Vores pointe er, at der er en tendens til, at den opfattede negative dækning i vores udvalgte medier, påvirker vores respondents konstruktionsbevidsthed og motivation til at læse artikler om det afrikanske kontinent i de gængse medier på en negativ måde. Måske denne negative opfattelse skubber dem mod medier, der skævvrider i en anden retning, eller måske får det dem til slet ikke at gide læse om det afrikanske kontinent, fordi de på forhånd tænker, at dækningen er negativ.

Vender vi blikket mod teorien og den forskning, der er lavet mere overordnet om udenrigsjournalistik i danske medier, viser Lars Kabel, Hans Henrik Holm m.fl.'s undersøgelse fra 2016, at selvom udenrigsjournalistikens idealforestilling er under pres, fordi digitaliseringen og det hurtigere tempo, som udgivelserne skal komme i, gør processen mere kompleks, så er billedet af den 3. verden blevet opdateret (Holm et al., 2016: 23-24). Det vil sige, at de klassiske stereotyper i de danske medier er på retur og er blevet erstattet af et mere moderne billede af det afrikanske kontinent. Dog viser deres undersøgelse ligesom

vores, at selvom billedet måske ikke er negativt og stereotyp, så er nyhederne for det meste korte og ikke specielt udfoldede. Også Astrid Louise Rasmussens speciale fra 2017 indikerer, at de positive historier om det afrikanske kontinent har en tendens til at drukne i de negative narrativer, netop fordi mængden af de positive er så begrænset (Rasmussen, 2017: 80).

Vi vil altså argumentere for, at selvom overvægten af artiklerne i vores case er neutrale i deres beskrivelse af covid-19-situationen i det afrikanske kontinent og derfor teknisk set lever op til det journalistiske ideal, så forstår de fleste af vores respondenter alligevel situationen i det afrikanske kontinent ret negativt.

Dette kan forklares ud fra den manglende kontekst, idet manglen på kontekst ikke gør det muligt for de neutrale artikler at udfordre det narrativ respondenterne har i forvejen. Samtidigt spiller den mangelfulde kontekst også en rolle i forhold til respondenternes opfattelse af Afrika som en helhed frem for et kontinent med mange forskellige samfund og kulturer. Det gør det, da det manglende fokus på mere lokale forhold eller manglende prioritering af at tage læseren i hånden ift. specifikke kulturelle og samfundsmæssige forhold, har stor betydning specifikt i forhold til det afrikanske kontinent. Det skyldes, at det er et fåtal af vores respondenter, der har et tæt nok bånd til kontinentet til selv at supplere den manglende kontekst, der er i medierne.

”Afrika er jo også bare langt væk, når man aldrig har været der”

Hos de fleste danskere findes der formentligt ikke mange steder på kloden, der føles længere væk, end det afrikanske kontinent. Det skal medierne naturligvis ikke have hele skylden for. Ikke desto mindre vil vi i det følgende sætte indholdsanalysen resultater i relation til vores teoretiske viden og tidligere kortlægninger, der samlet set giver et billede af en mediedækning af Afrika syd for Sahara, hvor det ikke prioriteres at komme denne mentale afstand til livs.

I det foregående har vi forsøgt at vise, hvordan vi generelt kan identificere en tendens til, at Afrika syd for Sahara både opfattes blandt vores respondenter og også mediemæssigt fremstilles som en samlet kontinent, der er fyldt med problemer og ude af stand til at løse dem selv. I denne tredje del af analysen vil vi dykke ned i, hvordan vores respondenter lader til at føle, at problemerne i denne del af verden ofte ikke føles så vedkommende, fordi de opfattes som fjerne for deres liv og dagligdag. Vi tager dog et underliggende forbehold for, at

der ligger en umiddelbar, overordnet relaterbarhed i det faktum, at vores case tager udgangspunkt i en pandemi, vi har til fælles på tværs af kontinenter.

Først og fremmest er det påfaldende, hvor sjældent det forekommer, at afrikanske stemmer selv kommer til orde i de fire udvalgte medier - hverken offentlige personer, lokalt forankrede eksperter eller erfaringskilder. Ud af samlet set 437 kilder er de 370 ikke-afrikanere uden nogen specifikt udpenslet relation til kontinentet. Det svarer til ca. 79% af alle kilder. Det betyder, at dækningen primært inddrager og fortæller sine historier gennem perspektiver fra vestlige kilder, hvilket kan være officielle personer, eksperter og erfaringskilder. Den eneste modvægt til dette er samlet set 63 lokale afrikanske kilder, mens fire kilder er vestlige kilder, der er bosat i et land i Afrika syd for Sahara (Bilag 4 :3, nr. 5) .

Billedet fra dette speciale er meget entydigt set ift. lignende undersøgelser. Hvis vi eksempelvis sammenligner med tidligere kortlægninger på feltet, som Astrid Louise Rasmussens af de syv største dagblades samlede dækning i 2016. Ud af det samlede antal på 1509 artikler, var der et smalt overtal, 40,89%, der brugte lokale kilder, mens 35% indeholdt udenlandske kilder, 24% var uden kilder, og 7% havde både udenlandske og lokale (Rasmussen, 2017: 91). Selvom vi er bevidste om, at de to undersøgelser ikke er direkte sammenlignelige, lader det til, at de lokale stemmer kommer endnu mindre til orde i formidlingen af vaccineudrulningen. Vi inddrager Rasmussens resultater for at tage det forbehold, at vores massivt entydige billede formentligt er præget af case-mæssige faktorer. Det, at vi ser en anderledes massiv overvægt af ikke-afrikanske kilder i vores undersøgelse, er formentligt ikke så overraskende, da covid-19-pandemien er et yderst globalt og også dansk anliggende.

Alligevel mener vi, at også Rasmussens kortlægning bidrager til at tegne et ret overbevisende billede af, at formidlingen af begivenheder og situationer fra Afrika syd for Sahara meget ofte tegnes udefra. I hvert fald kan vi på baggrund af vores egen indholdsanalyse konkludere, at det i høj grad er tilfældet, når det generelt ret sparsomme indblik i covid-19-situationen og vaccineudrulningen i Afrika formidles. Det spiller naturligt sammen med, hvad en lang række af vores respondenter italesætter; at det afrikanske kontinent og de mennesker, der bor der, er nogle vi snakker om og sjældent med. Det vil vi vende tilbage til.

En anden hovedpointe fra vores indholdsanalyse, der i vores optik underbygger et argument om, at de udvalgte medier ikke lader til at prioritere historierne fra Afrika syd for Sahara, er den store andel af ikke-egenproduceret indhold. Ritzau-artikler, der visse steder er talt med flere gange, da både TV2, EB og B.T. benytter sig af tjenesten, udgør 114 ud af i alt 290 artikler i perioden. Det svarer til 39%, hvilket udgør den største kategori af artikeltyper i undersøgelsen. Den tredjestørste kategori af artikeltyper er notitser. De udgør med 49 ud af de i alt 290 artikler en væsentlig andel på 17% af den samlede dækning (Bilag 4: 1, nr. 1). Notitserne, der næsten udelukkende er fra DR, er modsat Ritzau-telegrammer egenproducerede. Vi tillader os alligevel delvist at sidestille dem, fordi vi anser det som et udtryk for samme prioritering af et minimum af journalistiske ressourcer.

Lægger man Ritzau-artikler og notitser sammen, svarer det altså til hele 56% af den samlede dækning. Vi har allerede i denne analyse skrevet meget om betydningen af kontekst, hvorfor vi vil forsøge ikke at dvæle ved det i denne sammenhæng. Dog finder vi det relevant at pege på, hvordan vores indholdsanalyse tegner en tendens til en nævneværdig sammenhæng mellem manglende kontekst og disse typer af artikler. Af 114 Ritzau-telegrammer er det blot 19, der er kategoriseret som havende kontekst. Blandt de 49 notitser er de 10 kategoriseret som havende kontekst, mens resten er uden (Bilag 4: 11, nr. 22).

Vi ser det oplagt at pege på, med baggrund i vores indholdsanalyse, at et emne som vaccineudrulningen på det afrikanske kontinent ikke ligger øverst i redaktionernes prioriterings-hierarkier. I hvert fald lader det til at være sjældent, at en udlandsredaktør kigger på et indkommet Afrika-relateret telegram og beslutter at afsætte en journalist til at underbygge historien eller finde egne, nye vinkler på den. Sammenfaldet med de typer af artikler og ingen kontekst peger på, at det er et redaktionelt valg, der bliver på bekostning af den udvidede forståelse for de nuancer i kulturelle og samfundsmæssige forhold samt udfordring af forudgående stereotype forestillinger, som vi tidligere har argumenteret for. Den samme manglende prioritering af journalistiske ressourcer, der kan bringe læseren tættere på de problematikker, der præger Afrika syd for Sahara, vil vi også påstå kan kædes sammen med den meget lille andel af lokale stemmer, da det unægtelig må være mere tidskrævende at finde og kontakte disse kilder.

Der er en udbredt tendens blandt vores respondenter til, at de selv italesætter en stor mental afstand til tilværelsen i de afrikanske lande – og heraf kontinentets eksisterende

problemstillinger som eksempelvis de haltende vaccinationsprogrammer. Et eksempel er Maria, der er ansat på sundhedsområdet, men alligevel har svært ved at relatere til problemstillingen, fordi den foregår i en afrikansk kontekst:

”For mig, tror jeg, det føles meget langt væk. [...]. Men det er jo ikke noget, der påvirker mig eller går ind og påvirker mig og min hverdag, så jeg må indrømme, det nogle gange er svært at forholde sig til, fordi altså sådan. [...] jeg har virkelig svært ved at forholde mig til det personligt, tror jeg” (Bilag 5: 7, l. 190-195).

Også Rasmus reflekterer over egen og den generelle opfattelse i Vesten af problemer, der ikke fylder i vores egen hverdag:

“[...] Altså det her med at når problemerne er langt mentalt fra os, så fremstår de også mindre eller i hvert fald, så fremstår de som noget, der er svært at forholde os til og måske også noget, der er svært at engagere sig i” (Bilag 5: 7, l. 218-220).

Han peger yderlige selv på sit forhold til Afrika syd for Sahara som et, der er præget af instinktiv bekymring og utryghed. Det, tror han selv, bunder i en begrænset viden om den del af verden, da hans forhold til Afrika syd for Sahara udelukkende er baseret på, hvad han kan læse i nyhederne og enkelte beretninger fra venner, der har haft ubehagelige oplevelser i Kenya. Rasmus fortæller, at: *”Det, er jeg faktisk ked af, at det ikke er mere åbensindet og lidt mindre utrygt. Der tror jeg, at jeg nok kunne have rigtigt godt af at tage en tur dertil”* (Bilag 6: 2, l. 45-47).

Også Maja-Luna og Anne-Sofie, der heller ikke har personlige erfaringer fra det afrikanske kontinent, italesætter, hvordan det ikke er i mødet med de klassiske medier, at de for alvor føler, de kommer tættere på de afrikanske problemstillinger. De er blot uenige om, hvorvidt det er mediernes skyld eller ej. Maja-Luna fortæller, at hun sjældent har en opfattelse af, at hun skal synes, at de afrikanske problemstillinger er meget vigtige, når hun ser dem formidlet i danske medier.

”Det synes jeg ikke nej. Jeg synes ikke, det øger mit tilhørsforhold til det. Måske det giver mig en form af ansvar, men ikke så meget, at jeg måske husker det næste mandag på den

måde. Det fastholder mig ikke i andet end i mit verdensbillede, der er jeg rimelig bias sikkert” (Bilag 7: 21, l. 706-709).

Hendes svar peger altså på, at medierne kan være med til at opretholde en mental distance til Afrika syd for Sahara, hvis ikke dets problematikker vinkles og formidles som havende relevans for os i Vesten. Eller i hvert fald formidles på en måde, så dets konsekvenser er relaterbare.

Anne-Sofie har ligeledes Afrikas problemstillinger langt nede på sin egen prioriterede liste, men mener ikke, det nødvendigvis bunder i, hvordan medierne dækker det. I hendes optik er det ret naturligt, at man som individ har større interesse for Danmark og Europa end Afrika:

”Afrika er jo også bare langt væk, når man aldrig har været der” (Bilag 7: 22, l. 714), som hun siger. På den måde er den afstand i hendes optik ikke et unikt afrikansk fænomen, men blot en del af en større fortælling, der også tæller lande i eksempelvis Centralasien. Hvis det omhandler dele af verden, de færreste danskere har noget kendskab til, er det i hendes optik naturligt, at det ikke føles ret nært. Det tror hun, er en udfordring, der er svær at overkomme for journalistikken.

”Jeg tror måske også, det måske er svært at gøre det relevant. Udover det jo er forfærdeligt, når folk ikke kan blive vaccinerede og sulter og sådan noget, men...” (Bilag 7: 22, l. 716-718).

Dermed accepterer hun den subjektivt opfattede holdning for at trække på Schrøders terminologi (Schrøder 200 :248-249). En præmis for mediernes redaktionelle prioritering af stoffet fra Afrika, vi identificerer i vores indholdsanalyse; at der ikke er interesse blandt læserne for at komme nærmere problemstillinger i Afrika syd for Sahara, da afrikanerne og deres problemer er for langt væk.

At Anne-Sofie har en relevant pointe i, at det naturligt nok er svært at komme afstande til livs uden at læseren har sine egne, konkrete erfaringer, kan underbygges ved at kigge på de af vores respondenter, der netop kan trække på egne oplevelser. I hvert fald er det tydeligt i vores fokusgruppeinterview, at Afrika-stoffet ikke overraskende er anderledes nært og håndgribeligt blandt dem. Det ses eksempelvis hos Isabella, der har rejst i flere afrikanske lande under covid-19, hvilket giver hende en meget klar fortolkningsramme:

”Ja, jamen, jeg har faktisk været i Afrika et halvt år, imens der har været corona, så mange af de ting, jeg har skrevet, er faktisk nogle, jeg har oplevet” (Bilag 6: 4, l. 104-105).

Hun bliver naturligt nok også bedre i stand til at forstå konsekvenserne af den manglende vaccineudrulning i specifikke afrikanske kontekster. Ligesom hun også er i stand til at sætte dem i relation til, hvad der ellers præger disse samfund. Det sidste ser vi også hos Jonna, der som tidligere nævnt qua sit frivillige arbejde har et nært kendskab til de lokales udfordringer i Nigeria. Med hende som eksempel kan vi også understrege, hvordan en personlig relation også lader til at øge ens evne og indstilling til at pege på mangelfulde skildringer eller journalisternes afstand til de begivenheder, de skildrer.

”[...] jeg tror meget, det er os i Vesten, der skal blive klogere på at kigge på, hvad det faktisk er for nogle reelle udfordringer, de står med, fordi vi bare sammenligner, at alle de bør have det lige så godt, og ellers. Vi skal taget et andet perspektiv på, hvordan de har det dernede og så tage udgangspunkt i dem, for det er en anden udfordring, de står med dernede, som de i øvrigt har stået med altid” (Bilag 6: 3, l. 94-98).

Uden at tage stilling til, hvorvidt denne opfattelse er korrekt, vil vi med det som afsæt argumentere for, at det naturligt nok er sværere at udfordre mediernes diskurs og formidling, hvis man ikke selv kan udfordre mediernes fremstilling i relation til egen erfaring.

Derudover kan vi blandt de, der møder medieindholdet med egne fysiske erfaringer i bagagen, også se indikationer på, at det påvirker deres motivation for at læse journalistikken. Interessant er det dog, at det ikke kun er i en positiv forstand. Men vi ser, at den personlige relation ofte skaber en større indledende interesse. Det kan også ses hos Line, der har arbejdet frivilligt i Malawi, og derfor efter eget udsagn altid tiltrækkes af nyheder derfra. På trods af at hun indrømmer, at nyheder fra Afrika i bredere forstand ikke altid føles så vedkommende:

”Jeg synes det, lige Malawi har jeg et specielt forhold til, så der vil jeg altid læse artiklerne, hvis det er. Men ellers har jeg det lidt ligesom dig MC [Maria læs], det er også noget. Ja, det virker nok ikke altid så relevant for mig” (Bilag 5: 16, l. 415-417).

Ovenstående citat kan også ses som et eksempel på, hvordan hendes motivation stimuleres af erindringer, fordi det vækker minder fra hendes personlige univers. Ligesom det også kan forestilles at handle om fællesskab, fordi hun pga. sine oplevelser og relationer til dels ser sig selv som en del af det univers (Schrøder, 2000 :244-245).

Omvendt kan vi også se, at den personlige relation i nogle tilfælde lader til at hæmme enkelte af respondenternes motivation for at læse stoffet. Det sker, hvis de ikke oplever en mediedækning, der rummer samme nuancer, som de selv mener at have kendskab til grundet deres erfaringer. Og føler de undervejs, at de bliver bekræftet i denne opfattelse, vil det påvirke deres konstruktionsbevidsthed i læsningen. De vil altså forholde sig mere kritisk til indholdet og måske ikke gide læse artiklen til ende.

Jerry, der har ophav i Ghana, formulerer eksempelvis, hvordan han synes, det er påfaldende, at man aldrig inddrager lokale stemmer, der kan tilbyde en nuanceret kulturel forståelse, der kommer af at bo der. Det tætteste på er i hans optik en hvid professor, der måske har en relevant viden om det afrikanske kontinent, men ikke taler med et personligt indblik i de konkrete forhold:

"[...] Det er sjovt, for hver gang, der skal snakkes noget om Afrika, så tager de en eller anden herop fra Københavns Universitet. En professor, ham der Holger, han er altid i fjernsynet, men han sidder i Smørum, ik. Det er også utroværdigt ik" (Bilag 7: 15, l. 493-495).

Det er altså en følelse, der påvirker Jerry inden for både dimensionerne om konstruktionsbevidsthed og holdning, når han læser, eller på anden vis forbruger, medieindhold, der beskriver en afrikansk kontekst. Det lader til at skabe en instinktiv modstand mod de danske mediers formidling af historier fra det afrikanske kontinent, fordi han mener, de betragtes fra så fjern en afstand, at den umuligt kan opfange dets nuancer.

Det er dog ikke kun blandt respondenter med den omtalte udvidede forforståelse, at der er udbredt opfattelse af de danske medier som nogle, der betragter kontinents problemstillinger med stor afstand. Det er en dominerende holdning blandt vores respondenter, at det i den danske Afrika-dækning er et fåtal af artikler, der giver indtrykket af at være skrevet af

journalister med større kendskab til det afrikanske kontinent som en helhed eller de specifikke afrikanske lande.

Det er også den begrundelse Sebastian giver, da han skal forklare, hvorfor han oftest skeler mod udenlandske medier, når han skal læse om Afrika:

”Kan I komme i tanke om nogle, der er udstationerede i Afrika af journalister? Der var måske lidt i Egypten under det arabiske forår eller sådan, men der er jo ikke noget dernede. Hvor et større medie som BBC jo er, de gør det måske lidt mere. [...] det er nok også derfor jeg vil læse en nyhed om Afrika for et mere internationalt medie end danske medier” (Bilag 5: 18, l. 466-470).

Han beskriver, hvordan han aktivt valgte at opsøge kilden bag DR-notitsen, hvor han fandt en langt mere dybdegående artikel fra engelske BBC, der havde været i Malawi og interviewet en perlerække af lokale i landet. Efter at have læst denne artikel følte hans sig langt mindre forvirret over Malawis beslutning om at brænde en stor mængde vacciner. For hans vedkommende bliver den manglende prioritering af stoffet, vi tidligere har argumenteret for på baggrund af vores indholdsanalyse, udslagsgivende for hans motivation ift. at forbruge de danske mediers dækning. Det giver ham heller ikke tilstrækkeligt med information til, at han føler sig ordentligt klædt på til at forstå problematikken til fulde.

Også Rasmus, der selv er journalist på et nichemedie, mener, at Afrika som journalistisk felt har samme udfordringer som hans eget. Det skyldes også i hans optik, at medierne ikke prioriterer at have journalister med et indgående kendskab til Afrika syd for Sahara til at dække feltet:

”[...] nu beskæftiger jeg mig til dagligt med jura og journalisters dækning af vores retssamfund og det er, hvis man først begynder at sidde og kigge ned i, hvor mange journalister, der ikke fatter en skid af, hvordan vores retsstat fungerer[...] Og det er lidt det samme, man gør her. Man prøver, at tale om det som man tænker alle kan se, i stedet for det der reelt set er problemets kerne, og derfor så bliver det sådan en ikke nuanceret diskussion omkring, hvad problemet egentligt er, og hvordan man løser det” (Bilag 6: 14-15, l. 468-476).

Pointen med at redegøre for vores respondents mediekritik er, at det illustrerer en tydelig opfattelse blandt vores respondenter af de danske mediers måde at gå til dette journalistiske felt, altså at medierne ikke prioriterer de begivenheder og problemer, der præger det afrikanske kontinent, på samme niveau som mange andre journalistiske områder. Det lader til at have den betydning, at de ikke er overbevist om, at de efter at have læst en historie herfra kommer ud med det fulde, nuancerede indblik. I forlængelse heraf mener vi også, at der ses en manglende motivation til at læse stoffet.

Det er altså vores påstand, at en manglende følelse af identifikation spiller ind i den manglende relation til kontinentet og heraf den mindre følelse af vedkommenhed. Vi må dog erkende de begrænsninger, der ligger i vores indholdsanalyses relativt firkantede kategorier, da identifikation naturligvis ikke kun kan opstå af danske vinkler eller perspektivering til danske forhold. Følelsen af identifikation kan etableres gennem eksempelvis beskrivelser af menneskelige forhold, udfordringer, samfundsstrukturer etc., som man af forskellige årsager kan relatere til eller se sig selv i. Det kræver, at artiklerne rummer kontekst, hvori disse lokale forhold udfoldes, hvilket som tidligere nævnt sjældent er tilfældet.

Vi vil dog lige tilføje en ekstra krølle på argumentationen vedrørende betydningen af identifikation, da alle metoder til at opnå denne, ikke nødvendigvis giver samme resultat. Blandt vores tilsendte artikler er det TV2-artiklen ‘Der er både gode og dårlige argumenter for at vaccinere alle i Vesten først, mener eksperter’ (web5), der fremhæves blandt vores respondenter for at være mest vedkommende. Hovedsageligt peges der på, hvordan den meget aktivt relaterer problemstillingen til vores egen situation i Danmark. Line og Maria diskuterer eksempelvis, hvordan den bliver mere vedkommende, fordi man tvinges til at tænke over egen situation:

Line: *“hm, der synes jeg, der er der hele den debat om, okay skal vi nedprioritere at vaccinere i DK eller i Vesten, og så skal Afrika have det. Der prøver man vel netop som nyhedsmedie at gå ind og skabe noget, på en eller anden måde et eller andet følelse i en som læser [...]”.*

Maria: *“ja, der har jo været meget snak om, man skulle have 3. stik eller skulle lade være med det og så faktisk prioritere de lande, der ikke har fået første.”*

Line: *“der prøver man vel også at skabe på en eller anden måde en eller anden [...] kobling, men også, jeg ved ikke om det er sådan, jeg synes også der er lidt kontrovers i det”* (Bilag 5: 8-9, l. 224-233).

Line slutter med at henvise til, at artiklen har en indbygget kontrovers i den relaterbarhed, den forsøger at skabe. I hvert fald kan man anskue det som en tekst, der tvinger læseren til at forholde sig til en form for moralsk dilemma. Også August italesætter, hvordan vinklingen lægger op til en personlig stillingtagen. I hans tilfælde har det den effekt, at han i højere grad kan forestille sig at tage medieindholdets budskab med sig ud i den den fysiske verden:

“Og den anden, jeg ved ikke om det er fordi den er vedkommende, men den vækker i hvert fald større trang til debat, jeg føler; man har; jeg har i hvert fald, får hurtigere en stærkere mening om det, fordi det på en eller anden måde også meget handler om den debat, man kan have med sine venner om den problemstilling, hvor den anden [B.T.-artiklen] er meget højpolitisk, som jeg ikke har særligt stor indflydelse på. Det er ikke noget, man stemmer om på et folketingsvalg eller noget” (Bilag 6: 12, l. 380-388).

Altså mindsker det ikke nødvendigvis den mentale afstand mellem os her i Danmark og de afrikanske problemstillinger, at den journalistiske fremstilling aktivt forsøger at skabe en identifikation i sin vinkling. Vi mener i hvert fald, at man i dette tilfælde kan argumentere for, at relaterbarheden skabes gennem et os/dem-dikotomi. På den måde bidrager det også til at opretholde et narrativ, om det passive afrikanske kontinent, der har brug for vores hjælp. Det vil vil uddybe i den næste del af analysen. Det tror vi også, er medskabende til at opretholde følelsen af Afrika syd for Sahara som noget fjernt og anderledes. Omvendt ser vi også, at vinklingen bliver forbundet med en anderledes form for relaterbarhed blandt vores respondenter, hvilket man fra et journalistisk perspektiv også må tage med i ligningen.

Denne identifikation er central i journalistikkens selvforståelse som én af de fem nyhedskriterier, som Mark Ørsten beskriver som branchens institutionelle ledestjerner (Ørsten, 2016: 190-191). Ikke desto mindre er det lige netop, hvad mange af vores respondenter efterspørger, når det omhandler Afrika. Den manglende individuelle forbindelse heraf, må kunne konkluderes at være med til at opretholde en følelse af stor mental afstand fra tilværelsen i Danmark til livet på det afrikanske kontinent.

Vi har tidligere i analysen redegjort for, hvordan dækningen af vaccineudrulningen i Afrika syd for Sahara meget sjældent gør brug af lokale kilder, hvilket med sammenligningen til Rasmussens kortlægning fra 2016 lader til at være et generelt mediemæssigt fænomen. Selvom billedet ikke er ligeså overvældende.

Inddrager vi hendes resultater endnu engang, vil vi også argumentere for, at vores indholdsanalyser meget entydige resultat af en stor overvægt af ikke-egenproduceret indhold om Afrika syd for Sahara ikke kun er et fænomen i danske medier, når historierne handler om vaccineudrulningen. I hendes analyse fremgår det, at hele 68,15%, af ét års samlede dækning på 1509 artikler fordelt på landets syv største dagblade (Rasmussen, 2017: 90), stammer fra nyhedsbureauer. Det er vigtigt at understrege, at der ikke nødvendigvis er noget galt i, at medierne benytter sig af Ritzau-artikler. Alternativet kunne være, at medierne slet ikke ville berøre Afrika syd for Sahara. Men det giver en indikation om et kontinent, der befinder sig i nyhedsskyggen hos de danske medier.

Det kan også yderligere underbygges med, hvad vores respondenter også flere gange påpeger, nemlig at det sjældent lader til at Afrika dækkes af journalister, der befinder sig tæt på begivenhederne. Hvorvidt det er faste korrespondenter eller freelancere bosat i området, har vi desværre ikke kodet for i vores analyse. Men hvis vi en sidste gang inddrager Rasmussens undersøgelse, kan vi se, at vores respondenter ikke har fået denne opfattelse ud af det blå. Blandt de 1509 artikler, var det blot 50, der stammede fra udsendte journalister, samt 31 artikler skrevet af faste korrespondenter. Samlet set udgjorde det lige over 5% (Ibid.) af dækningen. Vi kan naturligvis ikke sige med sikkerhed, at der ikke er sket et kæmpe skift siden da, men det er ikke vores oplevelse under empiriindsamlingen.

Vi mener, at man fortsat kan argumentere for, at ”*Afrika taber – også i medierne*” som Holm og Kabel beskrev det tilbage i 1998. Holm og Kabel udgav en ny rapport i 2016, hvor de beskrev, hvad de mente var et skift væk fra tidligere tiders dækning, der var ”*mytologiseret og præget af eksotisk fascination*” (Holm et. al., 2016 :23-24). En mangeårig mediefremstilling præget af eksotisk fascination må man nærliggende forestille sig, har været medvirkende til den manglende følelse af identifikation, vi har identificeret blandt vores respondenter.

Som nævnt i afsnittet ”*I Afrika går det altid dårligt*” beskriver Holm og Kabel, hvordan det afrikanske kontinent oftest dækkes gennem korte, mainstreamartikler med undtagelser af enkelte udfoldede produktioner, der inddrager lokale kilder og kulturel forståelse (Holm et.

al., 2016: 23-24). Som nævnt af flere omgange er det i vores optik den type journalistik, der for alvor har evnen til at rykke ved indgroede forforståelser og værdisæt. Derfor kan de korte nyheder også i den her forbindelse forestilles at være medvirkende til, at det eventuelle skift i den journalistiske dækning ikke har medført en større følelse af identifikation hos vores respondenter.

For at blive lidt hos Holm og Kabel kan en del af forklaringen i dette speciales sammenhæng også hænge delvist sammen med casen i sig selv. For den mere progressive journalistiske dækning skyldes ifølge Holm og Kabel i høj grad udviklingen i Afrika selv, der på mange områder bevæger sig fremad (Ibid.). I forbindelse med en pandemi og en tilbagestående vaccineudrulning, er der ikke megen progressiv fremgang, hvilket også må påvirke mediebildet og heraf vores respondents opfattelser.

Med det forbehold taget, vil vi stadig fremføre vores argument om, at der i vores optik er meget, der underbygger en påstand om, at medierne i høj grad ikke prioriterer stoffet fra Afrika syd for Sahara ret højt. I hvert fald forstået på den måde, at de ikke aktivt gør noget gennem kildevalg, vinkling eller ekstra journalistiske ressourcer, der bringer læserne tættere på begivenhederne og problematikkerne. Det bliver på bekostning af nærheden til det, der skrives om. Vi kan ikke sidestille mediernes prioriteringer med vores respondents fulde verdensbillede. Alligevel vil vi argumentere for, at vi blandt vores respondents lave relaterbarhed til kontinentets problemstilling ser indikationerne på konsekvenserne af den redaktionelle prioritering.

Det er 'synd' for Afrika

Dette afsnit vil udbygge den forudgående analyse ved at sætte fokus på, hvordan det afrikanske kontinent bliver fremstillet og opfattes som et passivt kontinent, samt hvordan vores respondenter taler ind i denne fremstilling. Afsnittet vil med den manglende kontekst, den negativt opfattede fremstilling, forforståelsen, distanceringen fra kontinentet og opfattelsen af Afrika som en helhed in mente forsøge at forklare den tendens, som disse opfattelser af mediedækningen skaber i vores respondenter; at selvom de er kritiske overfor alle ovenstående fremstillinger, alligevel taler ind i de samme diskurser.

Hvis vi først kigger på tallene fra indholdsanalysen, er de specifikke lande i Afrika eller hele kontinentet Afrika i 156 ud af de i alt 290 artikler beskrevet passivt (Bilag 4 :2, nr.4). Det vil sige, at 53,8% fremstiller det afrikanske kontinent eller et specifikt land som en passiv aktør i historien. Eksempelvis forekommer det ofte, at et givent afrikansk land er mål for en vestlig vaccinedonation.

Derudover noterede vi undervejs i udarbejdelsen af indholdsanalysen, at en del af de artikler, der er blevet kodet som aktive, kun beskriver et givent land eller hele kontinentet i en sidebemærkning, altså det vi i indholdsanalysen kalder ”perspektiverende til”. Det gør sig helt specifikt gældende for 80 ud af de 134 aktive-artikler, det vil sige 59,7% (Bilag 4 :6, nr. 12). Et eksempel, vi igen vil bruge, er, at der i flere artikler om udvikling af vacciner, i en sidebemærkning er skrevet: *”Sydafrika er således stoppet med vaccinen fra det svensk-britiske medicinalfirma”* (Bilag 3 :1, artikelnummer 62). Her er Sydafrika en aktiv aktør, men artiklens hovedfokus er på, hvor langt verdenssamfundet er med at udvikle en vaccine.

Ligesom i de ovenstående delanalyser er det også i denne nærliggende at kigge på kontekst. I de 134 artikler, der har en aktiv afrikansk aktør, indeholder disse artikler blot kontekst omkring situationen i det givne område i 81 af tilfældene. Altså 60,4% (Bilag 4 :10, nr. 20). Sætningen om Sydafrika, der er med til at teste vacciner, kan igen tjene til eksempel. For de artikler, hvor sætningen har optrådt, har ikke skrevet mere om Sydafrika end det og fortæller altså ikke yderligt om situationen i det afrikanske land.

Opsummerende vil det altså sige, at indholdsanalysen tegner et billede af en mediedækning, hvor landene eller kontinentet i lidt over halvdelen af artiklerne beskrives som passive, og når de ikke er passive, så nævnes landene eller hele kontinentet ofte blot i en sidebemærkning, hvor hovedfokusset er på noget andet og/eller helt uden kontekst.

Selvom lidt over halvdelen af artiklerne fremstiller det afrikanske kontinent som en passiv aktør, så dominerer den passive fremstilling vores respondents forståelse af mediernes dækning. Flere af vores respondenter snakker nemlig om, at medierne opretholder et billede af, at det er ‘synd’ for Afrika, og at Afrika er Vestens lillebror, som Vesten må tage sig af. Blandt andet siger Line i en dialog med Sebastian:

“Men er det bare ikke sjovt, hvordan B.T., altså, hvorfor er det, det bliver altid lillebroren Afrika, der bliver set på, som du siger, alle nyheder bliver, hvad Vesten gør med Afrika [...]” (Bilag 5: 20, l. 517-520).

Også så Jerry italesætter den passive fremstilling, da der spørges ind til Afrikas rolle i de tre tilsendte eksempler på dækningen af covid-19-vaccineudrulning i Afrika syd for Sahara:

“Så synes jeg, der er nogle passive tilgange. Der mangler nogle afrikanske parter på banen til artiklen. Det ville jeg selv have nævnt, hvis du ikke havde sagt det der. Det er i hvert fald en måde at gribe den [artiklen] an også, at spørger dem, hvad synes I selv, for nu skal vi ligesom tænke for dem” (Bilag 7: 15, l. 496-499).

Dette er også et samtaleemne i vores tredje fokusgruppe. Her siger August blandt andet, at det er tydeligt, at der er en diskurs om, at Vesten skal hjælpe:

“Jamen, der er jo helt sikkert en diskurs om at vi - som sådan et meget abstrakt begreb - Vesten skal hjælpe, og det er jo også, det der med at sætte sig selv øverst og sætte nogle andre længere ned, så bliver det lidt ligesom det internationale politiks barn, at det bliver talt meget sådan at hjælpe og skulle donere, og der bliver det jo virkelig passivt meget hurtigt, og så snart, at det ikke er noget med os, der skal gøre noget, og der kommer en forargelsesgrad sådan som med Malawi, der brænder, så er det ikke relevant, at gøre det til sådan en aktiv ting” (Bilag 6: 9, l. 290-296).

Igen vil vi lægge en del af forklaring over på den manglende kontekst og det manglende fokus i artiklerne på corona-situationen i det afrikanske kontinent. For ligesom det i delanalysen *“I Afrika går det altid dårligt”* bliver beskrevet, at konteksten er afgørende for, om den neutrale tone drukner i de negative fremstillinger, vil vi argumentere for, at den manglende kontekst i de aktive artikler har samme effekt, altså at de aktive fremstillinger drukner i de passive, fordi respondenterne kan lægge deres eget narrativ ned over fortællingen, når der ikke er nogen nuanceret kontekst.

For udover at den manglende kontekst kan drukne de aktive fremstillinger i de passive, så er der også en anden tendens, der måske har en betydning for respondenternes opfattelse af mediefremstillingen som primært passiv. For på trods af, at der i Malawi-notitsen, som sagt,

både er fokus på et givent land, at landet er aktivt, og at vi har kategoriseret artiklen som havende kontekst, så er respondenterne kritiske overfor fremstillingen af Malawi. Flere af respondenterne nævner nemlig, at det er svært bedømme, om Malawis gøren som aktiv aktør er en positiv faktor eller ej (s.54-55), fordi artiklen eller notitsen ikke tilbyder nogen uddybende forklaring af overvejelserne omkring afbrændingen af vacciner fra Malawis regering.

Eksemplet er altså ikke kun vigtigt, fordi det understreger vores pointe om, at der kan være en tendens til at historier uden kontekst drukner i den samlede mediedækning. Det illustrerer ligeledes, hvordan at de kontekstløse artikler efterlader et stort rum til at respondenterne selv lægger deres verdensbillede ned over historien.

Et verdensbillede, der i afsnittet “I Afrika går det altid dårligt”, er argumenteret for ofte at være negativ. Dette negative verdensbillede, kan argumenteres for at skabe en fortælling i DR-notitsen om Malawi som et land, hvis ledere eller politikeres dømmekraft er dårlig, og igen kan narrativet hos en given respondent ende med at blive, at Malawi skulle have haft hjælp fra Vesten, fordi deres egen dømmekraft er så dårlig. Specielt, hvis vi tager med i ligningen, at fokusgruppeinterviewet viser en tendens til, at motivationen er lav i forhold til at læse notitser omhandlende afrikanske lande, fordi respondenterne i deres konstruktionsbevidsthed har kategoriseret dem som værende noget, der ikke kommer med tilstrækkelig information og derfor ikke læser videre efter overskriften.

Vi vil altså argumentere for, at der er en tendens til, at de artikler, hvor fremstillingen er aktiv enten ikke har en større effekt på den overordnede måde som respondenterne opfatter fremstillingen af landene. Det har de ikke, fordi de ofte ikke sætter fortællingerne i kontekst, som kan skubbe til den verdensforståelse, respondenterne har i forvejen. Dermed bliver de blot bekræftende eller også drukner fortællingerne om Afrika som aktiv aktør simpelthen, fordi respondenterne ikke tillægger de specifikke sætninger eller beskrivelser en aktiv handlen, selvom vi som forskere ville identificere dette. Gør man ikke dette, vil man som læser naturligt nok ikke lagre det som sådan i sin forståelsesramme. Opsummerende vil vi altså argumentere for, at det tyder på, at selv når medierne fremstiller det afrikanske kontinent som en aktiv aktør, så noterer vores respondenter det ikke, eller også forventer de ikke, at medierne gør det rigtige, fordi det er beskrevet så overfladisk, at vi lægger vores egne negative forventninger ind i historien.

En interessant pointe er, at selvom vores respondenter tydeligvis er kritiske overfor denne opfattede mediefremstilling af det afrikanske kontinent som passivt, så byder mange af respondenterne alligevel ind på præmissen om, at lande i Afrika har brug for Vestens hjælp i forhold til vaccineudrulningen. Med Schrøders begrebsværktøjskasse kan det siges på denne måde: Næsten ingen af vores respondenter er afvisende for den subjektivt opfattede holdning, der overordnet fremsættes i mediernes dækning af covid-19-situationen i afrikanske lande. Det ses blandt andet i dette citat fra Maja-Luna:

“Man kunne også sende Røde Kors derned og have et telt og sige, alle dem, der gerne vil have en vaccine, kom og bliv vaccineret. Så bliver det da udnyttet effektivt...” (Bilag 7: 8, l. 265-266).

Og senere i samme interview siger hun:

“... Jeg synes, det er interessant, at nogle lande holdes til ansvar for, nu skal vi have nogle vacciner ned i et område, men at medicinalsselskaberne ikke bliver holdt ansvarlige for, hvad med I også hjælper til, nu har I måske fået så meget revenue, kunne I måske tage en procent af jeres overskud og så hjælpe. Det bliver ikke rigtigt belyst” (Bilag 7: 27, l. 886-890)

Samt her fra Isabella:

“Nu ved jeg godt, at I snakker om, at Vesten ikke skal redde Afrika, og så meget har de ikke brug for vacciner. Men jeg bliver sådan set faktisk lidt vred over, at jeg skal snart, eller vi skal snart, til at have vores tredje stik. Unge mennesker på 22 år, og der er folk i Afrika, som dør af covid-19 også ældre mennesker, og jeg har selv flere gang tænkt, hold fast, det er da helt åndssvagt, at jeg skal have den dumme vaccine, kan jeg få lov at give den videre f.eks. til et ældre menneske, der ikke får det tilbudt i et land i Afrika, som faktisk har brug for det” (Bilag 6: 10-11, l. 331-337).

Og endnu et eksempel fra Line:

“Der er der hele den debat om, okay skal vi nedprioritere at vaccinere i DK eller Vesten, og så skal Afrika have det...” (Bilag 5: 8, l. 224-225).

I alle ovenstående citater vil vi argumentere for, at respondenterne køber ind på præmissen om, at det er Vestens opgave at hjælpe det afrikanske kontinent med covid-19-vacciner. Maja-Luna taler direkte om måder, hvorpå man kan hjælpe det afrikanske kontinent med at få udrullet vaccinerne effektivt. Hun er altså meget enig i den subjektivt opfattede holdning som dækningen er præget af; at vi skal hjælpe det afrikanske kontinent med vaccineudrulning.

Kigger vi nærmere på de sidste to citater, kommer de begge to fra respondenter, der har rejst i det afrikanske kontinent, og dermed har en lidt større relation til det end eksempelvis Maja-Luna. Denne relation, som de to respondenter har, er interessant, fordi relationen er kommet til udtryk i deres forforståelse og dermed har den spillet ind i forhold til både en mere nuanceret forståelse af de forskellige kulturer i det afrikanske kontinent samt i måden de identificerer sig med det afrikanske kontinent. Men her køber de i lige så høj grad præmissen i den journalistiske fremstilling om, at Vesten skal hjælpe de afrikanske lande, som respondenter uden relation til kontinentet. Der eksisterer muligheden for, at det er en præmis, de føler at have fået bekræftet under deres rejser i de givne afrikanske lande. En anden mulighed er, at dikotomien mellem Vesten og Afrika, med Vesten som den overlegne storebror, er en så allestedsnærværende og dominerende diskurs, at den overtrumfer deres egne erfaringer i skabelsen af deres forforståelser. Svaret kan selvfølgelig også findes et sted midt imellem.

De eneste respondenter, der egentligt ikke køber præmissen, og altså med Schrøders begreb er afvisende overfor den subjektivt opfattede holdning, som de møder i det danske mediebillede, når der er tale om covid-19-situationen i lande i Afrika, er Jonna og til dels Sebastian.

Jonna siger blandt andet, at selvom covid-19 fylder meget for os i Vesten, fordi vi er et rigt samfund, så fylder det nødvendigvis ikke på samme måde i landene i det afrikanske kontinent. I hendes optik skal vi i Vesten blive klogere på, hvad det reelt er for nogle udfordringer, de står overfor i Afrika syd for Sahara (Bilag 6: 13, l. 427-435). Og så siger hun:

“Jeg synes faktisk at noget af det, jeg oplever som det værste, vi gør, det er, at vi hele tiden synes, det er synd for dem. Vi synes, det er synd for dem, der bor i Afrika, og lige så snart, vi har indtaget den holdning, så synes jeg allerede, så har vi faktisk skabt en distance, så har vi

sat os øverst i hierarkiet, fordi vi synes, det er synd for nogle andre. De har sgu aldrig nogensinde måske syntes, det var synd for dem selv. Så det er lige præcis den fortælling om, hvordan vi som Vesten agerer” (Ibid.: 8, l. 235-240).

Jonna italesætter blandt andet, at vi bør tage udgangspunkt i de mennesker, der bor i landene og ikke i vores egne vestlige problemer. Det, vil vi argumentere for, er en tydelig indikator på, at hun er afvisende overfor den generelle subjektivt opfattede holdning i danske mediedækning af covid-19-situationen i det afrikanske kontinent. I den generelle mediefremstilling af covid-19 og de haltende vaccinationsprogrammer i Afrika syd for Sahara bliver dette generelt ophøjet til en stor og væsentlig problematik. Det sker qua den konstante perspektivering i den danske mediedækning til de sløje afrikanske forhold, hvilket sker i forlængelse og i forbindelse med formidlingen af den generelle covid-19-situation. Ofte relateres det også til en dansk kontekst, hvor covid-19 har været det altdominerende offentlige og politiske fokus i hele den undersøgte periode. Det mener vi, får den betydning, at man som læser laver den implicitte forbindelse at covid-19 må spille en lige så stor rolle i den geografiske kontekst, der perspektiveres til.

Samtidigt taler den passive og negative fremstilling af deres vaccineudrulning ind i den medialiserede fortælling om et stakkels kontinent med brug for hjælp. Vi mener altså, at Jonna tager afstand fra mediernes subjektivt opfattede holdning, da hun både italesætter, hvordan at de fleste afrikanere formentligt ikke tænker meget over covid-19 i deres dagligdag, ligesom de i hvert fald ikke går og har ondt af sig selv, mens de venter på, at Vesten kommer til undsætning.

Enkelte steder ses denne afvisning af den subjektivt opfattede holdning også fra Sebastian, der ligeledes også stiller sig tvivlende overfor den subjektivt opfattede holdning, om at covid-19 fylder lige så meget, som det har gjort for os danskere.

“De [artiklerne] prøver på at gøre udrulningen af vaccination eller af covid-19-virus aktuelt og så ved at putte Afrika nedover. Problemet er bare, at de forudsætninger eller de bekymringer som afrikanere har, eller som jeg forestiller mig, en afrikaner har om coronavirus, er nogle helt andre i forhold til, hvad, en dansker mener, er bekymrende i forhold til den her sygdom.” (Bilag 5: 28, l.676-680).

Vi ser altså i det ovenstående, hvordan at alle respondenter er kritiske overfor den opfattede passivitet og fremstilling af det afrikanske kontinent som værende afhængig af Vesten i medierne. Alligevel byder overvægten af vores respondenter ind på den subjektivt opfattede holdning om, at det er os i Vesten, der skal hjælpe de afrikanske lande. Kun Jonna og til dels Sebastian kan siges at afvise den.

En forklaring kan formentligt findes under overfladen i respondenternes forforståelser. Her vil vi ligesom Schrøder henvise til Pierces personlige semiosiskæder, der påvirker den måde, man forstår ord, sætninger og i sidste ende helheden af en eventuel artikel (Schrøder 2000 :246). I semiosiskæden ligger livserfaringer og andre elementer, der præger individets forståelse af indhold. Sammensætning er unikt for hvert enkelt individ. En del af denne forståelse, vil vi argumentere for, stammer fra den medialiserede fortælling om Afrika syd for Sahara. Det betyder derfor, at dele af respondenternes semiosiskæder formentligt ligner hinanden, men i Jonna og Sebastians tilfælde er der altså elementer i deres kæder, der præger deres forståelse til at forstå situationen i Afrika syd for Sahara på en anderledes måde. Heraf er de i stand til at udfordre det medialiserede narrativ.

Det ville kræve en mere intim og dybdegående interviewsituation at isolere disse unikke elementer hos Jonna og Sebastian, men det er vores overbevisning, at det er her vi finder forklaringen på deres unikke syn på problematikkerne og dermed løsningerne i det afrikanske kontinent. Jonna er nemlig en del ældre, har et tæt forhold til Nigeria og bor i Jylland for bare at nævne nogle af de punkter, hvorpå hun adskiller sig fra de andre respondenter. Disse faktorer kan altså have en indflydelse på hendes semiosiskæde. Med Sebastian, der til dels også er kritisk over for den subjektiv opfattede holdning, er det lidt sværere at sætte fingeren på, hvad der præcis gør hans semiosiskæde anderledes end de andres, men et kvalificeret gæt kunne være hans uddannelsesmæssige baggrund i Historie. Det er et studie, der blandt andet indeholder en stor kildekritisk tilgang samt et bredt samfundsperspektiv.

Vender man blikket ud mod det større medie billede og fremstillingen af specifikke afrikanske lande eller kontinentet som helhed, beretter tidligere forskning om en lignende dækning. Selvom Rasmussens speciale ikke siger noget, der direkte kan overføres til vores undersøgelse, af hvorvidt lande i Afrika eller kontinentet fremstilles som en passiv eller aktiv aktør, er der alligevel nogle tendenser, vi mener underbygger vores pointe.

Rasmussens undersøgelse af fem danske dagblades dækning af Afrika Syd for Sahara indikerer, at den måde medierne udvælger de emner, områder og aktører de bruger, samt måden de bruger dem på, er med til at opretholde dikotomien mellem os i Vesten og dem i Afrika (Rasmussen, 2017: 78-80). I denne dikotomi, vil vi argumentere for, at det klassiske billede, af Vesten som storebror og Afrika eller lande i Afrika som værende hjælpeløse og passive, også findes. Det kan yderligere underbygges med begrebet afro-pessimisme, som Mel Bruces bruger som en beskrivelse af det distancerede forhold til Afrika syd for Sahara, de vestlige medier gennem mange år har været med til at skabe hos vestlige individer. Dette begreb dækker over de vestlige mediers diskursive fremstilling, der er medskaber af fortællingen om det afrikanske kontinent som fejlet og passivt, og som havende brug for hjælp udefra. En diskurs, vi altså vil argumentere for, at vi kan se indlejret hos vores respondenter, som eksempelvis da Maja-Luna reflekterer over, hvorfor medicinalfirmaerne ikke bliver holdt ansvarlig for at hjælpe de afrikanske lande med at få vaccineret deres befolkninger (Bilag 7 :27, l. 886-890).

Denne diskursive opfattelse tager vores respondenterne med sig ind i læsningen af medieindholdet. Medieindhold vi på baggrund af vores indholdsanalyse vil argumentere for, ikke rummer nok kontekst eller nuancer til for alvor at udfordre den forforståelse, respondenterne går ind til læsningen med. Selvom knap halvdelen af artiklerne i vores case fremstiller det afrikanske kontinent eller et land i Afrika som værende en aktiv aktør, ses der en tendens til, at dette ikke registreres sådan af vores respondenter. De beskriver medie billedet som passivt, men taler alligevel også selv ud fra samme indlejrede diskurs. Idet de byder ind på præmissen om, at det afrikanske kontinent har brug for hjælp fra Vesten i forhold til covid-19-situationen. Dette kan blandt andet forklares ud fra den manglende kontekst, det perspektiverende fokus og den opfattede negative tone, som medierne bruger, når de behandler det afrikanske kontinent journalistisk, fordi artiklerne netop ikke udfordrer den diskurs, de har fra tidligere mediedækning omkring et fejlet og passivt afrikansk kontinent.

Delkonklusion

De fire, ovenstående delanalyser peger på flere tendenser. For det første det modstridende i, at en stor del af indholdsanalysens artikler sætter fokus på specifikke lande, men at denne specifikation ikke særligt tit kommer til syne i vores respondentes beskrivelser af det

afrikanske kontinent. Analysen indikerer, at forståelsen af det afrikanske kontinent som en hel ens masse med samme kulturelle og samfundsmæssige forhold i høj grad er baseret på respondenternes egen viden omkring kontinentet. En viden, som flere af vores respondenter italesætter som begrænset, og som primært kommer fra medierne eller samfundets generelle medialisering.

Samtidigt peger anden del af analysen på, at selvom medierne i overvejende grad beskriver landene i Afrika eller hele kontinentet i en neutral tone, så betyder den manglende kontekst, som præger størstedelen af dækningen, at den neutrale tone bare bliver en tom fremstilling, som respondenterne lægger deres egne forforståelser og eget verdensbillede ned i. Casens artikler tilbyder ikke en fyldestgørende kontekst, hvilket vi ud fra vores respondents udsagn vurderer, er nødvendigt for at udfordre mediebrugerens egne fordomme, stereotyper og forforståelser. Det samme argument kan underbygge respondenternes forståelse af det afrikanske kontinent som en helhed, fordi den kontekstløse fremstilling, der godt nok sætter fokus på specifikke lande, ikke tilbyder kontekst og nuancer, der udfordrer respondenternes forforståelser.

Derudover oplever en stor del af vores respondenter en stor mental afstand til kontinentet, der bevirker, at de ikke oplever nyhederne om landene i Afrika som vigtige eller vedkommende. Det er ikke kun mediernes skyld, da det er en opfattelse, vi vurderer stammer fra den bredere medialiserede fortælling om det afrikanske kontinent. Vi vil dog argumentere for, at medierne ikke formår at udfordre denne forforståelse. Det mener vi skyldes, at de ikke prioriterer egne fortællinger fra kontinentet, den nødvendige kontekst eller lokale kilder. Dermed formår de ikke at skabe en følelse af nærhed og identifikation for respondenterne. En tendens, der igen underbygger, at den oplevede negative skildring af det afrikanske kontinent samt den begrænsede viden om det afrikanske kontinent får lov til at dominere uden særligt meget modstand fra medierne.

Den sidste del af analysen viser lidt i samme stil en tendens til, at selvom medierne ikke kan beskyldes for kun at omtale det afrikanske kontinent som passivt, så oplever respondenterne alligevel dækningen som en fremstilling af et afrikansk kontinent, der er passivt og afhængig af Vesten. Denne oplevelse kan igen forklares ud fra de tre ovenstående pointer. Manglende kontekst, der efterlader et rumt til, at respondenternes ofte negative narrativ kan udfolde sig uforstyrret, samt en mental afstandstagen, der udspringer af en manglende identifikation og følelse af afstand i artiklerne. En yderligere forklaring ses også i det faktum, at selvom respondenterne er opmærksomme på en stor del af ovenstående og selv kritiserer mediernes i

deres øjne mangelfulde dækning, så peger analysens sidste del på, at de fleste respondenter alligevel selv taler ind i den.

Vores analyse viser en tendens til, at følelsen af både psykisk og fysisk mental afstand samt den opfattede negative dækning, hvilket medierne er med til at opretholde gennem den kontekstløse dækning, er medskabende af en lav motivation hos respondenterne i forhold til at læse artikler om det afrikanske kontinent. En manglende motivation, der har lagret sig i deres konstruktionsbevidsthed. Det giver indtrykket af, at respondenterne automatisk tænker, at artiklen ikke giver dem noget brugbart og relevant, lige så snart de læser Afrika. Dette kan bevirke, at forståelsen af det afrikanske kontinent hos respondenterne bliver svær at påvirke.

Altså kan det udledes, at analysen indikerer, at casens medier egentligt ud fra journalistikkens idealer gør det rigtige, men at den ikke formår at modvirke den generelt manglende motivation, vi ser blandt vores respondenter, når kommer til at få dem til at læse om det afrikanske kontinent syd for Sahara. Derudover formidles historierne gennem en mangel på kontekst, der derfor ikke udfordrer respondenternes forforståelser og medvirker, at respondenterne ofte reproducerer deres eget verdensbillede, som de går ind i læsningen med. Det tegner altså et billede af en ond cirkel, hvor mere kontekst i formidlingen af historier fra Afrika syd for Sahara er en vigtig nøgle til at bryde ud.

Perspektiverende diskussion

Dette speciale bygger kort sagt på ideen om, at sprog skaber virkelighed. Og i relation til medieverdenen, at medierne gennem deres fremstillinger af specifikke og mere generelle problemer er med til definere og delvist konstruere verdens problemer, fordi de er med til at forme modtagernes opfattelse af dem. I sidste ende agerer vi individer i verden på baggrund af vores forståelse af den.

Skal man dække den rejse til ende, kræver det større mængde tid og ressourcer, end vi har haft til rådighed. Derfor har vi valgt at begrænse vores fokus til de to første stadier; mediernes fremstilling af begivenheder på det afrikanske kontinent syd for Sahara og den proces, hvori der skabes forståelse og fortolkning hos modtageren. Vi har afholdt os fra for alvor at undersøge, hvordan disse opfattelser har påvirkning på individernes ageren.

Derfor vil vi i det følgende komme med nogle perspektiverende tanker om, hvordan man kunne bygge videre på vores undersøgelse og afdække en større del af billedet. På den

baggrund vil vi også åbne op for en diskussion af mediernes rolle og ansvar ift. at dække disse “fjerne egne”.

Da vi ikke har fokuseret indgående på handlingsaspektet hos mediebrugeren, er det i vores optik et interessant aspekt at kigge nærmere på. På et helt generelt plan kunne det være interessant at inkludere en supplerende kvantitativ analyse, der sætter lup på mediebrugerens adfærd i forbindelse med politisk stillingtagen, nødhjælpsstøtte etc. og begrundelser heraf. For at afdække, hvilken betydning mediernes fremstilling har for individets ageren i den fysiske verden, kunne man yderligere supplere denne ved at sætte specialets analyse op imod en receptionsanalyse af indhold fra ‘Verdens bedste nyheder’ (Web9). Det er et medie, der nævnes af flere af vores respondenter som et sted med et mere nuanceret mediebillede. Med det menes, at der her er et fokus på mere positive historier, hvilket vores respondenter synes, de “normale medier” fravælger. Verdens bedste nyheder beskriver også sig selv som et medie, der ønsker at nuancere danskernes billede af verden ved “[...] *at lave konstruktiv journalistik om fremskridt og løsninger på klodens største udfordring*” (Web6).

Dette kunne give et interessant indblik i, hvorvidt en mindre negativ fremstilling eller opfattelsen af dette reelt har indflydelse på den måde, hvorpå mediebrugere forstår og engagerer sig med det afrikanske kontinent. Med den viden ville man være endnu bedre i stand til at kaste lys på, hvilken grad af indflydelse mediedækningen har på individet. Og om vores måde at forholde os til problematikker på det afrikanske kontinent måske i højere grad er styret af en lang række andre vilkår i samfundet og livet, som medierne blot opererer efter.

Det ville også åbne yderligere op for en større mediemæssig diskussion. Vores respondenter efterspørger eksempelvis mere positive mediefremstillinger, hvilket i stort set alle andre dele af journalistikken ville betragtes som uhørt. Og som måske ville møde et modargument fra de, der ikke mener Afrika-dækningen er overdreven og unødigt negativ, som lyder at mediefremstillingen er objektiv journalistik fra et kontinent, der døjer med en lang række negativer.

Uden at tage stilling til det spørgsmål finder vi det blot påfaldende, at vi som tidligere nævnt blandt vores respondenter ser, hvad der lader til at være en overvurdering af graden af negative fremstillinger. Det giver en indre modstand mod “negative nyheder” og en slags instinktiv kategorisering af nyheder fra Afrika syd for Sahara i denne kasse. Den medieopfattelse, vi har redegjort og argumenteret for, lader til fortsat at herske hos dem på

trods af, at vores teoretiske grundlag ellers peger på, at journalistikken har bevæget sig hen imod en mere nuanceret dækning. Det lader umiddelbart til at modarbejde den eventuelle effekt, der kunne være af det skift i måden Afrika syd for Sahara dækkes på.

Hvis ikke mediebrugerne opfatter, at den ændring, som vores teorie peger på, er undervejs i Afrika-journalistikken, lægger det for os op til en diskussion om, hvorvidt medierne burde gøre endnu mere. Skal man i endnu højere grad tilpasse journalistikken til feltets specifikke udfordringer? Det lægger sig tæt op af en principiel diskussion, der altid er præsent i journalistfaget, om hvorvidt aktivisme har en plads i journalistikken, hvis målet er det værd. I denne forbindelse kan man stille det konkrete spørgsmål om, hvorvidt det er mediernes og journalisternes rolle at bedrive journalistik, der ikke blot fastholder læsernes apatiske Afrika-billede? Eksempelvis ved oftere at vinkle på positive, inspirerende fortællinger.

Det vil formentligt opfattes som kritisabelt at lægge op til journalistik, der afviger fra fagets normale kriterier og automatikker. Det er også et relevant og gyldigt perspektiv at stille spørgsmålstejn ved, hvorvidt det er mediernes opgave at gøre en ekstra indsats og afvige fra sin normale praksis for at ændre de normer, diskurser og værdisæt, der præger den almene danskeres måde at forholde sig til Afrika syd for Sahara.

På baggrund af vores undersøgelse vil vi argumentere for, at der ikke eksisterer en one-size-fits-all-journalistik. Forstået på den måde, at journalistikkens budskaber kan udvikle sig på alle mulige måder hos modtageren alt efter den forforståelse, de møder indholdet med. Set i relation til Afrika, er det vores opfattelse, at den almene læser har et mindre kvalificeret forståelsesramme til at udfylde de huller, en given artikel ikke selv udfylder med viden og kontekst, end hvis det eksempelvis er en historie fra Tyskland eller USA. Det er naturligt og har alverdens kulturelle, historiske og diskursive forklaringer. Vi mener blot, at det er et vilkår, man som journalist skal være bevidst om, fordi det har betydning for forståelsen af den historie, man ønsker at fortælle. På et højere plan former det også det bidrag, man yder til vores samfunds samlede fortælling om det givne område. Og heraf den måde vi som samfund forholder os til det.

Konklusion

I dette speciale har vi sat os for, at undersøge: *Hvad har karakteriseret den danske mediedækning af udrulningen af covid-19-vaccinationer i Afrika syd for Sahara i Danmarks fire mest læste onlinemedier? Og hvordan er dette konstruerende for mediebrugerens forståelse og engagement i problematikken?*

Specialets kvantitative indholdsanalyse antyder ikke, at de udvalgte medier dækker det afrikanske kontinent på en særlig dårlig måde, hvis man kigger på det ud fra journalistiske idealer. Alligevel ser vi blandt vores respondenter en forståelse af dækningen som værende dårlig, negativ og fokuserende på en os/dem-dikotomi. Det skel mellem den reelle dækning og dets modtagelse og opfattelse, mener vi, kan forklares med et andet centralt element i vores indholdsanalyse. Det er det faktum, at en relativt lille del af dækningen er suppleret af kontekst.

Vores fokusgruppeinterview viser, at mange af respondenterne går ind til læsningen af artikler omkring Afrika syd for Sahara med en meget begrænset forståelsesramme, der ofte er præget af begrænset viden, stereotyper og en forståelse af Afrika som en samlet helhed. Dette indikerer vores analyse er problematisk i den forstand, at de kontekstløse artikler i vores udvalgte mediers dækning af Afrika syd for Sahara ikke nuancerer eller udfordrer denne forståelsesramme.

Dermed står respondenterne tilbage med en mediedækning, der efterlader tomme rum, som de kun kan udfylde med det narrativ, de har i forvejen. Dette narrativ er ofte præget af en opfattelse af Afrika syd for Sahara som et kontinent fyldt med problematikker, de lokale aktører ikke selv er i stand til at løse. Det interessante er, at mens dette ligger som en indlejret diskurs hos vores respondenter, er det de selv samme fremstillinger af Afrika syd for Sahara, de kritiserer medierne for at reproducere. Og denne opfattelse af en problematisk mediedækning italesættes som en faktor, der yderlige påvirker deres motivation negativt i forhold til at læse historier fra Afrika. Det er vores opfattelse, at den reelle dækning ikke formår at udfordre og forandre disse forforståelser. Samlet set ser vi blandt vores respondenter, hvordan dette ender ud i et lavt engagement i problematikkerne i Afrika syd for Sahara grundet manglende følelse af vedkommenhed og identifikation.

I dækningen af Afrika syd for Sahara er vi bevidste om, at de danske medier møder nogle udfordringer, der ikke nødvendigvis er forbundet med egen dækning eller kan imødekommes af andre redaktionelle valg. Vi vil dog alligevel pege på, at det kunne have en forandrende effekt, hvis man i højere grad prioriterer de nødvendige ressourcer ift. at mindske mediebrugernes mentale afstand ved at prioritere at komme tættere på de mennesker og de begivenheder, der beskrives. Samt sætte lokale ansigter og stemmer på problematikkerne, så disse i højere grad relateres til hverdagssituationer og menneskelige udfordringer, der kan bygge bro til de danske mediebrugeres egne tilværelser. Først og fremmest er det elementer, vi vurderer kan udfordre og nuancere mediebrugernes begrænsede forforståelser, men der er også elementer i dækningen, som vores respondenter efterspørger. Dermed kunne det være med til at øge motivationen for at læse historier om Afrika syd for Sahara. Yderligere undersøgelser kan be- eller afkræfte, hvorvidt et mere nuanceret narrativ og forståelse af Afrika syd for Sahara også kan føre til nye måder at tilgå kontinentets udfordringer.

Litteraturliste

Bryman, Alan (2015): Social research methods. Oxford University Press.

Bunce, Mel et al. (2017): Africa's Media Image in the 21st Century. Routledge.

Galtung, Johan og Ruge, Mari Holmboe (1965): The Structure of Foreign News – the Presentation of the Congo, Cuba and Cyprus Crises in Four Norwegian Newspapers, Journal of Peace Research, Vol. 2, Nr. 1, pp. 64-91, Sage Publications, Ltd.

Eskjær, Mikkel Fugl og Helles, Rasmus (2015): Kvantitativ indholdsanalyse. Forlaget Samfundslitteratur.

Flyvbjerg, Bent (1988): Case studiet som forskningsmetode. Centertrykkeriet Aalborg Universitet.

Flyvbjerg, Bent (2010): Fem misforståelser om casestudiet i Svend Brinkmann og Lene Tanggaards Kvalitative metoder. Hans Reitzels forlag.

Halkier, Bente (2008): Fokus Grupper. Forlaget Samfundslitteratur.

Hjarvard, Stig (red.) (2016): Medialisering - Mediernes rolle i social og kulturel forandring. Hans Reitzels Forlag.

Holm, Hans-Henrik, Kabel, Lars, Kitaj, Torben, Møller, Lars & Ytzen, Flemming (2000): Verden på tilbud. Forlaget Ajour. Danmarks Medie- og Journalisthøjskole.

Kabel, Lars et al. (2016): Mediernes (nye) verdensbilleder - En forskningsrapport om nyhedsmedier og tærskellande. Forlaget Ajour. Danmarks Medie- og Journalisthøjskole.

Morgan, L. David (2019): Basic and advanced Focus Groups. Sage Publications, Inc.

Rasmussen, Astrid Louise (2017): I skyggen af overskrifterne - En undersøgelse af fem danske dagblades dækning af Afrika syd for Sahara i 2016. Speciale i Journalistik ved Roskilde Universitet.

Schrøder, K., Blach-Ørsten, M., & Eberholst, M. K. (2020): Danskernes brug af nyhedsmedier 2020. Roskilde Universitet.

Schrøder, Kim (2003): Generelle aspekter ved mediereception? – Et bud på en multidimensional model for analyse af kvalitative receptionsinterviews; i MedieKultur 2003-09-05.

Schrøder, Kim (2000): Making sense of audience discourses: Towards a multidimensional model of mass media reception; i European Journal of Cultural Studies Vol 3. SAGE Publications

Willig, Ida (2011): Bag nyhederne - Værdier, idealer og praksis. Samfundslitteratur.

Ørmen, Jacob (2016): Are You Paying Attention? - Keeping Up With News in Daily Life i 'News Across Media: Production, Distribution and Consumption' af Jensen, Jakob Linde et. al. Routledge.

Ørsten, Mark (2016): Politikens medialisering - et ny-institutionelt perspektiv i 'Medialisering - Mediernes rolle i social og kulturel forandring' red. Stig Hjarvard. Hans Reitzels Forlag.

Webkilder

Web1: *Coronavirus (COVID-19) Vaccinations*. (2022, 30. januar). Our world in data. Lokaliseret den 30. januar 2022 på

https://ourworldindata.org/covid-vaccinations?country=OWID_WRL

Web2: *Sub-Saharan Africa*. (ukendt). The World Bank. Lokaliseret den 5. september 2021 på <https://data.worldbank.org/country/ZG>

Web3: *Afrika syd for Sahara*. (ukendt). Dansk Institut for Internationale studier. Lokaliseret den 5. september 2021 på <https://www.diis.dk/region/afrika-syd-sahara>

Web4: Christian Krabbe Barfoed, CKB. (2020, 4. januar). Hongkong frygter udbrud af mystisk sygdom. *TV2.dk*. Lokaliseret den 14. september 2021 på

<https://nyheder.tv2.dk/udland/2020-01-04-hongkong-frygter-udbrud-af-mystisk-sygdom>

Web5: Slots- og kulturstyrelsen, SK. (2020, 12. august). *MEDIERNES UDVIKLING I DANMARK* (ISSN 2445-852X). Slots- og kulturstyrelsen.

https://mediernesudvikling.kum.dk/fileadmin/user_upload/dokumenter/medier/Mediernes_udvikling/2020/Skrevne_nyhedsmedier/Skrevne_nyhedsmedier_2020.pdf

Web6: Ida Meesenburg, IM. (2021, 19. maj). *Malawi brænder tusindvis af coronavacciner med overskredet udløbsdato*. DR.dk. Lokaliseret den 24. september 2021 på <https://www.dr.dk/nyheder/seneste/malawi-braender-tusindvis-af-coronavacciner-med-overskredet-udloebdato>

Web7: *USA vil donere flere coronavacciner end alle andre tilsammen*. (2021, 22. september). bt.dk. Lokaliseret den 24. september 2021 på

<https://www.bt.dk/udland/usa-vil-donere-flere-coronavacciner-end-alle-andre-tilsammen>

Web8: Jakob Kjøgge Bohr, JKB. (2021, 31. januar). *Der er både gode og dårlige argumenter for at vaccinere alle i Vesten først, mener eksperter*. TV2.dk. Lokaliseret den 24. september 2021 på

<https://nyheder.tv2.dk/samfund/2021-01-31-der-er-baade-gode-og-daarlige-argumenter-for-at-vaccinere-alle-i-vesten-foerst>

Web9: *Om Verdens Bedste Nyheder*. (ukendt). Verdens bedste nyheder. Lokaliseret den 17. januar 2020 på <https://verdensbedstenyheder.dk/om-os/>

Resume

It has been documented in many studies: The way the media presents the world we live in matters. It matters because the media has become an integrated institution in society with a great deal of power influencing the way society and individuals communicate. Because of that, the media also has the power to affect the way we understand specific problems, societies and challenges that other parts of the world face. Especially when it comes to understanding and engaging with countries faraway both mentally and physically.

This paper will, through a case study focusing on the covid-19 situation in sub-Saharan Africa, examine how a selected group of respondents understand, interact and engage with the content concerning the covid-19 situation in the area.

The research questions are as follows: *What characterizes the Danish media coverage of the roll out of the covid-19 vaccination in sub-Saharan Africa on the four most read, online, Danish medias? And how is this constructive of the media users understanding and engaging in the problematics?*

The questions are sought to be answered through a combination of quantitative content analysis and qualitative focus group interviews. As a part of the focus group interviews the thesis uses Kim Schrøders multidimensional model as a method to structure the reception analysis. Theories about medialisation, the modern media consumer and media coverage of Africa and other faraway places has been included supplemented by earlier studies focusing on the Danish media coverage of the African continent to explain and substantiate the results of the analysis.

The analysis demonstrates that the respondents' preconception of sub-Saharan Africa, which is characterized by a lack of knowledge from most of our respondents, is not very often challenged in the media coverage in the four selected medias. Preconceptions which are often dominated by a stereotypical mediated discourse about sub-Saharan Africa. The analysis indicates that it is not challenged because the four media do not spend the amount of resources it takes to contextualize the situation in a specific African country or the continent. This means that the respondents leave the reading with the same idea of the sub-Saharan Africa that they entered the reading with, which just reproduces their preconceptions.

Indholdsfortegnelse

Resume	1
Problemfelt	4
Videnskabsteori	6
Metode	8
Forskningsdesign	8
Valg af medier	10
Periode for udvælgelse	11
Samplingstørrelse	11
Kodningsmanual og kodningsskema	12
De tre udsendte artikler	13
Fokusgruppeinterview	14
Design af fokusgruppe	17
Udarbejdelse af spørgeguide	20
Receptionsanalyse	20
Dimensionerne	22
Motivation	22
Forståelse	23
Konstruktionsbevidsthed	25
Holdning	26
Handling	26
Kritik af Schrøders multidimensionale model	27
Den moderne mediebruger i en medialiseret virkelighed	29
Det medialiserede samfund	30
Medialiseringens dimensioner	31
Medielogikkens samfundsmæssige påvirkning	32
De sociale mediers indtog	34
Medialiseringens indflydelse på budskaber og kommunikation	34
Den moderne mediebruger	35
Når medierne skriver om det afrikanske kontinent og andre fjerne egne	37
Effekten af mediernes Afrika-billeder	40
Analyse	42
“Jeg ved ikke engang, hvor Malawi ligger”	42
I Afrika går det altid dårligt	50

”Afrika er jo også bare langt væk, når man aldrig har været der”	56
Det er ‘synd’ for Afrika	67
Delkonklusion	75
Perspektiverende diskussion	77
Konklusion	80
Litteraturliste	82

Problemfelt

Mens vi i Danmark, her i januar måned 2022, har færdigvaccineret 81% af befolkningen, ser billedet mindre positivt ud andre steder på kloden. Samlet set er 52,9% af verdens befolkning færdigvaccineret, mens dette afsnit skrives. Nogle steder på kloden er man knap kommet i gang. Her springer især det afrikanske kontinent i øjnene med sin høje koncentration af lande, der ikke ser ind i nogen nær fremtid med en færdigvaccineret befolkning. Der er selvfølgelig forskelle på tværs af kontinentet, hvor Seychellerne og Botswana er kontinentets højdespringere med henholdsvis 80,5% og 45,9% færdigvaccinerede. Men de er positive undtagelser på et kontinent, hvor en lang række lande såsom Etiopien, Tanzania og Nigeria blot har vaccineret under 5% af landets befolkning (Web1).

Selvom denne indledning kunne give anledning til at tro det, handler dette speciale ikke om politikken, økonomien eller magthierarkierne bag den globale adgang til vacciner. Det vil heller ikke tage nærmere stilling til de konsekvenser, den manglende adgang til vacciner kan have for de respektive afrikanske lande eller kontinentet som helhed. Vaccineudrulningen i Afrika syd for Sahara er valgt som case for sin aktuelle og i vores optik velvalgte indgangsvinkel til at undersøge, hvilke karakteristika og journalistiske valg, der præger danske mediers dækning af begivenheder og problemstillinger i denne del af verden. Danskernes viden om verdens udviklingslande er flere gange blevet påvist som værende ganske begrænset, hvilket eksempelvis førte til, at mediet 'Verdens bedste nyheder' opstod som et led i en oplysningskampagne fra Danida og FN. Den blev igangsat som en reaktion på undersøgelser, der viste at folk generelt troede, at det gik meget dårligere i verden, end det rent faktisk gør på en lang række områder, for eksempel fattigdoms- og sygdomsbekæmpelse, krig og konflikt (Web9).

Vores speciales fokus kunne derfor også være lagt på Centralasien, Sydamerika eller andre dele af verden, der også sjældent får stor opmærksomhed i de danske medier. Afrika er valgt både grundet en personlig interesse for kontinentet såvel som en overbevisning om, at det vil være en del af verden, vi i stigende grad vil tvinges til at forholde os til pga. klimaproblematikker, overbefolkning og medfølgende migrationsstrømme.

Vi ser også vores case som en relevant indgangsvinkel til at afdække, hvordan danske medier er aktive medskabere af den forståelses- og fortolkningsramme, vi som individer og samfund forholder os til problemstillinger ud fra.

Mediernes indflydelse er et vilkår for det moderne individ. Vi lever i et samfund, hvor medierne (forstået i en bred forstand) er blevet en komplet integreret del af alle samfundets institutioner og den måde, vi som individer og samfund kommunikerer. Derfor bliver den generelle medialisering af vores samfund og de konkrete dynamikker, hvori medierne medvirker til at reproducere eller udfordre “sandheder” uden for egen arena et centralt omdrejningspunkt (Hjarvard, 2016). Samt en konstant underliggende præmis for vores analyse af, hvordan mediernes fremstilling af det afrikanske kontinent former forståelsen og diskursen om det afrikanske kontinent, som den indgår i andre af samfundets institutioner.

Vi mener, at den indflydelse medierne udøver i det resterende samfund skal kigges efter i sømmene. Måden Afrika syd for Sahara dækkes på i medierne, giver os sproget til vores politiske og offentlige diskussioner og er samtidigt i høj grad med til at definere, hvilke emner vi diskuterer, og heraf hvilke der efterlades i skyggen. Det former vores opfattelse af konkrete begivenheder og definerer, hvilken betydning vi tillægger dem, samt påvirker individets vilje til at hjælpe gennem donationer etc. På et mere overordnet plan spiller sproget og den sproglige fremstilling en central rolle i individets opfattelse af normer og værdier samt i reproduceringen af stereotyper (Holm.et.al., 2016: 8; Porter, 2020: 328; Bunce, Mel et al., 2017: 332).

Det er vores påstand, at mediernes indflydelse er desto meget større, når det gælder Afrika syd for Sahara, end på andre områder, fordi et fåtal af danskere har et personligt forhold til den del af verden, og dermed ikke kan trække på egne erfaringer. Derfor får medierne en indflydelsesrig rolle ift., hvordan vi individuelt, i grupper og som samfund diskuterer og handler ifm. udviklingsspørgsmål, klimakrise, befolkningstilvækst, håndtering af migrationsstrømme etc. og, hvordan vi forholder os til et kontinent, hvor et fåtal fortsat er vaccineret mod covid-19.

Vi vil undersøge teoretisk og empirisk, hvordan vi som individer afkoder nyheds- og massemediers formidling af problematikker på det afrikanske kontinent ved at fokusere på, hvordan disse medier spiller med og imod de indlejrede forståelses- og fortolkningsrammer, vi som individer navigerer ud fra, når det gælder det afrikanske kontinent.

Det leder os til følgende problemformulering:

Hvad har karakteriseret den danske mediedækning af udrulningen af covid-19-vaccinationer i Afrika syd for Sahara i Danmarks fire mest læste onlinemedier? Og hvordan er dette konstruerende for mediebrugerens forståelse og engagement i problematikken?

Videnskabsteori

Projektet tager sit videnskabsteoretiske afsæt i socialkonstruktivismen. Her eksisterer ingen fænomener eller ting uafhængigt af den omfattende sociale aktivitet, de er indlejret i. Dermed er der ingen ting, fænomener eller sandheder, der er i deres udtryk eller udformning er nødvendige eller universelle. De er *kontingente*. Dermed kan de også variere fra samfund til samfund i både et langtidsperspektiv, hvor man kan betragte dets omskiftelighed igennem historien, eller et samtidsperspektiv, hvor man kan betragte fænomenernes variation, alt efter hvilken kulturel gruppe, samfundsklasse etc., man betragter. (Collin, 2010: 231). Implicit i socialkonstruktivismen ligger også et ideologisk-politisk motiv:

”Socialkonstruktivismen har et implicit budskab, nemlig at den menneskelige erkendelse, herunder sådanne socialt autoritative vidensformer som naturvidenskaben, er kontingente størrelser, dvs. Noget, der kunne være anderledes. Det samme gælder ifølge den ontologiske konstruktivisme for store dele af den sociale og fysiske virkelighed. Deres aktuelle beskaffenhed skyldes sociale omstændigheder, som vi kunne ændre, hvis vi ønskede det” (Ibid.: 323).

Finn Collin skriver videre, at socialkonstruktivismen typisk rummer en vis *”dekonstruktivistisk tendens”*. Det betyder, at der ofte er indlejret et ønske om at demontere den eksisterende orden eller i hvert fald vise, at den ikke er uomgængelig (ibid.). Hertil må vi som forskerne bag denne undersøgelse også tone rent flag og anerkende en vis grad af normativ indgangsvinkel i dette projekt. I socialkonstruktivismen kan vi lægge os i

forlængelse af en tradition for insisteren på, at forskere som os selv har et kritisk blik og distance til de måder, vi forstår verden på. Det medfører samtidigt en nødvendighed af, at vi også ifører os de selvkritiske briller ift. den måde, vi forstår verden på. For dette kan ikke undgå at få en indflydelse for den kritiske stillingtagen og det delvist normative udgangspunkt, vi tilgår specialet med (Pedersen, 2012: 201).

Vi bekender os både til den epistemologiske og ontologiske konstruktivisme. Det vil sige, at vi betragter både verden (ontologien) såvel som vores viden om verden (epistemologien) som noget, der er socialt konstrueret (Collin, 2010: 231). I dette speciale kommer denne videnskabsteoretiske forståelse først og fremmest til udtryk ved en tilgang til sproget som socialt konstrueret og konstruerende, og heraf en opfattelse af, at medierne gennem dets brug af sprog og vinkling, er med til at skabe virkeligheden, som vi forstår og ser den (Pedersen, 2012: 190).

Et særligt fokus i socialkonstruktivistiske analyser som denne er et ønske om at afdække de dynamikker og måder, hvorpå det der opfattes som sandheder blev skabt og opretholdt i fællesskab af samfundets individer og grupper. Og heraf undersøgelser af de magtforhold og de sociale fænomener, der er med til at fastholde af disse sandheder. Hertil følger en interesse i at afdække, hvordan disse er blevet *”institutionaliseret i samfundet og kulturen og på den måde er blevet en herskende diskurs”* (ibid.: 189). Vores videnskabsteoretiske afsæt kommer dermed også definerende til udtryk i måden, vi ønsker at afdække og forstå samspillet mellem medier og modtagere, samt hvordan det fører til et efterfølgende aftryk på den fysiske verden. Dette er drivende for vores forskningsinteresse og har dermed også været definerende for vores forskningsspørgsmål og heraf resultater. Vi har en begrænset interesse i at afdække eller videreformidle, hvordan det rigtige og mest fuldstændige billede af det afrikanske kontinent burde være eller kunne tegnes. Vores primære interesse bunder i at skabe en forståelse for, hvordan den herskende og eksisterende ”sandhed” om det afrikanske kontinent bliver skabt og opretholdt som en del af vores virkelighedsforståelse som individer og gruppe i det danske samfund. Denne sandhed anskuer vi grundet et afsæt i en ontologisk konstruktivistisk forståelse som havende konsekvenser for den fysiske verden, da dette videnskabsteoretiske afsæt ser den fysiske og samfundsmæssige virkelighed som et produkt af vores erkendelse af den. Samfundets eksisterende konstruktioner legitimerer vores syn på andre menneskers adfærd, ligesom de legitimerer den måde, vi både som individer og samfund reagerer i forhold til det, vi møder (Collin, 2010: 232; Pedersen, 2012: 205).

Metode

Forskningsdesign

Som før nævnt er det specialets formål at undersøge, hvilken rolle de danske medier spiller i forhold til den danske befolknings forståelse og opfattelse af lande i Afrika. Vi har ikke ressourcer til sådan en stor undersøgelse, men idet vi ønsker at gå i dybden med vores resultater, har vi valgt at arbejde med en case. Casen tager udgangspunkt i dækningen af udrulningen af covid-19-vacciner i lande i Afrika syd for Sahara i de fire største danske onlinemedier; TV2.dk, DR.dk, B.T. og Ekstra Bladet (EB). Vi har valgt at afgrænse det geografisk undersøgte område til de 48 lande, der går under betegnelsen subsaharisk Afrika eller Afrika syd for Sahara (Web2). Ved at bruge betegnelsen Afrika syd for Sahara lægger vi os op af en gængs skelnen i forskningslitteraturen, som eksempelvis Dansk Institut for Internationale Studier benytter (Web3).

Vi har valgt at arbejde med en case baseret på et ønske om at skabe kvalitative data, og dermed arbejder vi hovedsageligt induktivt. Styrken ved at arbejde på denne måde er, at vores viden vil gro ud af casestudiet. I stedet for, at vi fra start har en teori, som vi vil forsøge at lægge ned over vores forskningsfelt, vil vi gå relativt åbensindet til værks. Dette gør sig eksempelvis gældende, idet vi har holdt muligheden åben for tilføjelse af kategorier og variabler løbende i forbindelse med vores indholdsanalyse. Samt også i vores tilgang til fokusgruppeinterviewet, der med sin løse struktur giver respondenterne mulighed for at diskutere de dele af emnet, der spiller en rolle for dem.

Vi er dog også klar over, at man kan argumentere for, at ren induktion ikke er muligt. Som forsker vil man altid have indflydelse på, hvordan det, man undersøger, efterfølgende struktureres og fortolkes i den rapport eller undersøgelse, man laver. Det sker, fordi man gennem sin socialisering, og det sprog man bærer på, går ind til sin undersøgelse med forudindtagetheder. På samme måde kan man argumentere for, at der heller ikke findes ren deduktion (Flyvbjerg, 1988: 6-7). På den baggrund kan det siges, at man aldrig kan arbejde ud fra en helt ren form, men i stedet kan lægge sig tættest på den ene eller den anden pol. Vi vælger at lægge os tættest på den induktive pol, men mener også, at kasserne for induktiv og deduktiv tilgang er for smalle i forhold til at rumme den måde, vi arbejder med vores metoder i dette speciale. Vi har eksempelvis en journalistisk socialisering, idet vi begge har arbejdet

på medier og læst journalistik, og denne socialisering har spillet ind i vores udformning af kategorier i forbindelse med indholdsanalysen. Både dem vi har lavet før indholdsanalysens begyndelse, men også dem vi har tilføjet undervejs. Eksempelvis fandt vi undervejs i kodningen ud af, at flere muligheder for kategorisering af kildetyper gav indholdsanalysen flere nuancer. På den måde lægger vi os i forbindelse med indholdsanalysen lidt tættere på den deduktive tilgang. Samtidigt har vi før vores fokusgruppeinterview læst og sat os ind i Kim Schrøders multidimensionale model i forbindelse med receptionsteori og vores analyse af fokusgruppeinterviewene. På den måde har vi også haft nogle specifikke fokusområder for øje, da vi udarbejdede vores spørgeguide, dog med et mål om at holde samtalen åben og lade den flyde i den retning respondenterne ønskede. Derfor vil vi argumentere for, at vi også her lægger os tættere på den induktive pol. For at opsummere vil vi argumentere for, at vi overordnet i specialet lægger os tættest på at arbejde induktivt men med en vekselvirkning, der engang imellem også lægger sig lidt tættere op ad den deduktive tilgang.

En af styrkerne ved den induktive tilgang er, at vi blandt andet kan undgå at forsimple virkeligheden, hvilket mere deduktivt orienterede metoder kan have tendens til (Ibid.: 5).

Casestudiet rummer nemlig den fordel, at det er designet til at gå i dybden og se nuancer. Hvad der ser ud på en måde, når man kigger på det udefra, kan vise sig at se ud på en helt anden måde, når man går dybere ind i det. Det er netop dette, der gør casestudiet særligt brugbart (Flyvbjerg, 2010: 472). I forhold til vores speciale vil det at arbejde med en case give os mulighed for at se nogle af de nuancer, der findes i vores respondents tanker, i stedet for blot at få dem til at be- eller afkræfte en forudbestemt hypotese.

Casestudiet klandres også for svagheder. En af de svagheder, der nogle gange bliver nævnt er, at den viden, man udleder fra et casestudie, ikke er generaliserbar. Flyvbjerg erklærer sig uenig i, at casestudier ikke er generaliserbare. Han argumenterer for, at det afhænger af det metodiske valg i den givne case. Derudover argumenterer han også for, at selv hvis en case ikke er generaliserbar, betyder det ikke, at den viden, der genereres ikke er brugbar. Den viden der skabes, kan enten være med til at bane vej for en større generaliserende undersøgelse eller blot være værdifuld i sig selv (Ibid.: 469-471).

“Man kan ofte generalisere på grundlag af en enkelt case, og casestudiet kan bidrage til den videnskabelige udvikling gennem generalisering som supplement eller alternativ til andre metoder. Formel generalisering er imidlertid overvurderet som kilde til videnskabelig udvikling, mens „eksemplets magt“ er undervurderet” (Ibid.: 473).

Vi vurderer på baggrund af argumenterne for og imod brug af casestudier, at et casestudie vil være brugbart som forskningsmetode i dette speciale, da vi gerne vil opnå en kompleks forståelse og læring af dækningen af vaccineudrulningen i Afrika syd for Sahara i de fire største danske, online medier. Vi vil derudover argumentere for, at vi har skabt en case, der i værste fald kun kan bane vej for større generaliserende undersøgelser og i bedste fald er generaliserbar i sig selv. Også fordi vi har forsøgt at vælge en såkaldt kritisk case. Det vil sige en case, der kan:

“At indhente information, der tillader logisk deduktion af typen: „Hvis det (ikke) gælder for denne case, så gælder det for alle (ingen) cases.“ (Ibid.: 475).

Det har vi forsøgt at gøre, ved at vælge en case, som vi mener, med stor sandsynlighed kan bekræfte eller afkræfte vores hypotese om, at mediernes måde at fortælle om lande i Afrika Syd for Sahara, har indflydelse på den måde, hvorpå almindelige individer i Danmark opfatter og forstår landene.

Vi vil undersøge vores case med både kvantitative og kvalitative metoder for at komme hele vejen rundt. Først vil vi lave en kvantitativ indholdsanalyse for at få en forståelse for, hvordan medierne fremstiller vaccineudrulningen i lande i Afrika syd for Sahara. Det vil vi supplere med kvalitative fokusgruppeinterviews for at forstå både, hvordan medierne påvirker brugernes opfattelse, men også hvilken opfattelse og forståelse, der er hos respondenterne. På den måde håber vi, at vi kan få resultater i vores case, der kan give en nuanceret forståelse af, hvordan medierne påvirker danske mediebrugeres forståelse af lande i Afrika syd for Sahara.

Valg af medier

Både den kvantitative del og den kvalitative del af vores case bygger på medieindhold. Vi har valgt at inddrage de fire mest læste onlinemedier i Danmark (ifølge den nyeste undersøgelse fra Kulturstyrelsen fra 2020 (Web4)). På den baggrund har vi valgt at undersøge disse fire medier; DR.dk, TV2.dk, B.T.og EB. Udover at afgrænse os til de fire medier, har vi også i

forhold til B.T. og EB, valgt at afgrænse os til deres online platforme. Vi har gjort dette, da vi på den måde kun kigger på indhold, der er tilgængeligt for den almene dansker, idet der ikke kræves et abonnement for at tilgå artiklerne. Størstedelen af indholdet er gratis og frit tilgængeligt (en lille del af EBs indhold er dog bag betalingsmur, men ingen af de artikler, vi har kigget på i forbindelse med indholdsanalysen har været det). Valget af de fire medier er taget ud fra et ønske om at skabe en case, der favner så bredt som muligt. Dette er også en fordel for os, når det kommer til udvælgelsen af respondenter, da det åbner op for et stort felt af individer.

Periode for udvælgelse

I forbindelse med vores kvantitative indholdsanalyse har det været nødvendigt at afgrænse en periode af ressource- og tidsmæssige grunde. Vi har valgt en periode, der strækker sig fra d. 4. januar 2020 til den 14. oktober 2021. Startdatoen er valgt, da det er datoen, hvor vi kan identificere den første artikel omhandlende covid-19-virus i de danske medier med artiklen *‘Hongkong frygter udbrud af mystisk sygdom’* på TV2.dk (Web5). Vi er bevidste om, at der formentligt gik noget tid før vaccine-diskussioner, og særligt i relation til det afrikanske kontinent, begyndte at fylde i de danske medier, men vi har valgt denne fremgangsmåde for at være sikker på, at alt relevant empiri bliver inkluderet i vores undersøgelse. Slutdatoen er dagen, hvor Infomedia-udtrækket er foretaget. Vi har valgt denne slutdato for at få så mange aktuelle artikler med som muligt. Optimalt ville vi gerne havde dækket hele covid-19-perioden, men da pandemien stadig hersker, har vi valgt en så sen slutdato som muligt, fordi vi også skal have mulighed for at behandle dataen.

Samplingstørrelse

Vi har valgt at inddrage alle artikler indenfor den afgrænsede periode. Det vil sige, at vores sampling er skabt på baggrund af en såkaldt totaltælling inden for vores afgrænsede periode. Eskjær og Helles (2015) pointerer, at det kan være en brugbar tilgang, hvis man ønsker at undersøge *“flere mediers dækning af et emne i en afgrænset periode”* (Eskjær og Helles, 2015: 53). Vi ønsker derudover ikke at afdække en eventuel udvikling i mediedækningen over tid, men tegne et øjebliksbillede af, hvordan vaccineudrulningen i Afrika syd for Sahara formidles i de fire udvalgte medier. Vi argumenterer derfor for, at denne totaltælling eliminerer alle eventuelle spørgsmål om repræsentativitet ifm. vores udtræk (Eskjær og Helles, 2015: 62).

Vi har ud fra den definerede periode søgt efter artikler, der indeholder ordene 'vaccine', 'Pfizer', 'AstraZeneca', 'Moderna', 'Sputnik V', 'Johnson' krydset med de 48 lande, der karakteriseres under den geografiske betegnelse Afrika syd for Sahara. Med en forestilling om at mange relevante artikler ofte blot vil betegne den geografiske placering med fællesbetegnelsen 'Afrika' har vi også inkluderet denne i vores søgning. Vi har efterfølgende foretaget en grovsortering af det empiriske materiale, så undersøgelsen udelukkende inkluderer materiale med direkte fokus på Afrika syd for Sahara og covid-19-situationen. I den proces har vi eksempelvis frasorteret et stort antal artikler, der handler om den 'sydafrikanske covid-variant', hvis ikke artiklerne også i en eller anden grad har haft fokus på en afrikansk aktør eller kontekst. Vi har haft et ønske om at undersøge den samlede formidling i de udvalgte medier, hvorfor vi i vores empiriindsamling ikke har skelnet mellem, hvorvidt det var nyheder, kronikker, debatindlæg, telegrammer eller andet. I sidste ende har vi stået med en samplingstørrelse på 290 enheder, hvilket vi definerer som et solidt empirisk grundlag for undersøgelsen (Eskjær og Helles, 2015:62).

Kodningsmanual og kodningsskema

I arbejdet med den del af vores case, som vi vil undersøge kvantitativt, har vi udformet kategorier og variable, som ligger til grund for vores indholdsanalyse. Kategorierne og variablerne er udformet både før selve indholdsanalysen, samt løbende under analysen, når vi er stødt på interessante kategorier eller uddybende variable, der har kunne bidrage med nuancer til analysen. De kategorier og variable, der er opstillet før indholdsanalysens påbegyndelse, er lavet med afsæt i viden og forestillinger, som er opstået i forbindelse med de rapporter og den teori, vi har inddraget i specialet, men også ud fra den viden, vi selv har som journalister, omkring journalistisk praksis og dækning af det afrikanske kontinent. Men selvom vi har lavet kategorier og variable ud fra noget, der vil kunne argumenteres for at være en deduktiv tilgang, vil vi igen anføre, at vores tilgang ligger et sted midt mellem den deduktive og induktive, idet vi igennem hele analysen har været åbne for at fjerne kategorier, der ikke giver nogen mening for analysen, samt tilføje kategorier, som lige pludselig viser sig at være relevante.

Disse kategorier og variabler er samlet i et kodningsskema, som vi har kodet ud fra, men er selvfølgelig også forklaret i en kodningsmanual, der hænger uløseligt sammen med skemaet. Tilsammen giver de et overblik over, hvordan kategorier og variable bliver brugt, og i sidste ende, hvordan kodningen er udført (Ibid.: 67; Bilag 6; Bilag 2).

Nedenfor ses et uddrag af vores kodningsskema:

Medie	Dato	Artikeltipe	Vinkel 1	Vinkel 2	Grad af identifikation	Kilde 1	Kilde 2	Kilde 3	Kontekst	Kommentar til kontekst	Geografisk betegnelse	Tone	Aktiv eller passiv	Billeder	Gode eksempler
BT	28-02-2020	ritsau	- perspektiverende til Afri	- perspektiverende til vacc	- lidt	- ikke lokal official person	- ikke lokal official person	-	- nej	-	Specifikke lande i Afri	- negativt eksempel	- passiv aktør	- Ingen Afrika-relaterede	-
TV2	30-03-2020	baggrund	- hovedfokus på Afrika	- perspektiverende til vacc	- ingen	- ikke lokal official person	-	-	- ja	- Udfoldet	Specifikke lande i Afri	- neutral	- aktiv aktør	- relateret til artikel	-
TV2	13-4-2020	nyhed	- perspektiverende til Afri	- perspektiverende til vacc	- lidt	- ikke lokal ekspert	- ikke lokal ekspert	-	- ja	- Kontekst er	Afrika som helhed	- neutral	- passiv aktør	- Ingen Afrika-relaterede	-
EB		nyhed	- perspektiverende til Afri	- hovedfokus på vaccine	- meget	- ikke lokal official person	-	-	- nej	-	Specifikke lande i Afri	- positivt eksempel	- aktiv aktør	- Ingen Afrika-relaterede	-
DR	24-05-2020	reportage	- perspektiverende til Afri	- perspektiverende til vacc	- ingen	- ikke lokal erfaringskilde	- ikke lokal erfaringskilde	- ikke lokal erfaringskilde	- nej	-	Afrika som helhed	- neutral	- passiv aktør	- Ingen Afrika-relaterede	-
BT	10-06-2020	ritsau	- hovedfokus på Afrika	- perspektiverende til vacc	- meget	- ikke lokal official person	-	-	- ja	-	Afrika som helhed	- negativt eksempel	- passiv aktør	- relateret til artikel	-
TV2	17-06-2020	baggrund	- hovedfokus på Afrika	- perspektiverende til vacc	- ingen	- ikke lokal official person	- ikke lokal official person	- ikke lokal ekspert	- ja	-	Afrika som helhed	- neutral	- aktiv aktør	- relateret til artikel	-
DR	13-07-2020	nyhed	- perspektiverende til Afri	- hovedfokus på vaccine	- meget	- ikke lokal ekspert	- ikke lokal ekspert	-	- nej	-	Afrika som helhed	- neutral	- passiv aktør	- Ingen Afrika-relaterede	-
TV2	20-07-2020	nyhed	- perspektiverende til Afri	- hovedfokus på vaccine	- ingen	- ikke lokal ekspert	- ikke lokal official person	-	- nej	-	Specifikke lande i Afri	- positivt eksempel	- aktiv aktør	- Ingen Afrika-relaterede	-
BT	14-08-2020	ritsau	- perspektiverende til Afri	- hovedfokus på vaccine	- lidt	- ikke lokal ekspert	- ikke lokal official person	-	- nej	-	Specifikke lande i Afri	- positivt eksempel	- aktiv aktør	- Ingen Afrika-relaterede	-
DR	09-09-2020	nyhed	- perspektiverende til Afri	- hovedfokus på vaccine	- meget	- ikke lokal ekspert	- ikke lokal ekspert	- ikke lokal ekspert	- nej	-	Specifikke lande i Afri	- positivt eksempel	- aktiv aktør	- Ingen Afrika-relaterede	-
DR	09-09-2020	ritsau	- perspektiverende til Afri	- hovedfokus på vaccine	- ingen	- ikke lokal ekspert	-	-	- nej	-	Specifikke lande i Afri	- positivt eksempel	- aktiv aktør	- Ingen Afrika-relaterede	-
BT	09-09-2020	ritsau	- perspektiverende til Afri	- hovedfokus på vaccine	- ingen	- ikke lokal ekspert	-	-	- nej	-	Specifikke lande i Afri	- positivt eksempel	- aktiv aktør	- Ingen Afrika-relaterede	-
DR	14-09-2020	nyhed	- perspektiverende til Afri	- hovedfokus på vaccine	- lidt	- ikke lokal ekspert	-	-	- nej	-	Specifikke lande i Afri	- positivt eksempel	- aktiv aktør	- Ingen Afrika-relaterede	-
TV2	28-10-2020	nyhed	- perspektiverende til Afri	- hovedfokus på vaccine	- lidt	- ikke lokal ekspert	- ikke lokal ekspert	-	- nej	-	Specifikke lande i Afri	- positivt eksempel	- aktiv aktør	- Ingen Afrika-relaterede	-

De tre udsendte artikler

Vi har som led i fokusgruppeinterviewet sendt tre artikler ud til vores respondenter før selve interviewet, og bedt vores respondenter læse dem samt notere disse ting:

- Hvilke tanker får du om vaccineudrulningen i Afrika syd for Sahara/det specifikke land, artiklen handler om, ud fra artiklen?
- Hvordan passer det ind i det billede, du har af Afrika syd for Sahara/det specifikke land, i forvejen?
- Føler du, at artiklen har relevans for dig og din tilværelse (hvorfor/hvorfor ikke)?
- Ville du have læst artiklen, hvis du stødte på den tilfældigt (hvorfor/hvorfor ikke)?

Dette er gjort for at have nogle konkrete eksempler at tale om og for at få størst muligt indsigt i de præcise tanker, der bliver gjort i læsningen. Artiklerne er valgt ud fra kriterier om at skulle repræsentere indholdsanalysen bedst muligt. Vi er bevidste om, at det kan virke påfaldende, at der er artikler fra tre ud af de fire medier, men dette er tilfældigt. Vi har ikke haft et ønske om at sammenligne de fire mediers dækning, men kigger på deres samlede dækning som én stor pulje, hvori vi forsøger at identificere karakteristika og journalistiske tendenser. Nedenfor følger en kort introduktion til de valgte artikler.

DR: Malawi brænder tusindvis af coronavacciner med overskredet udløbsdato

Denne notits er valgt, fordi vores indholdsanalyse viser, at en stor del af casens dækning af det afrikanske kontinent er præget af notitser og Ritzau-telegrammer. Samtidigt er den valgt, fordi den for det første omtaler et specifikt land og samtidigt gør det i en aktiv beskrivelse af

landet. Notitsen opridser kort, at Malawis regering har valgt at brænde en stor mængde AstraZeneca-vacciner, fordi udløbsdatoen er overskredet (Web6).

B.T.: USA vil donere flere coronavacciner end alle andre tilsammen

Artiklen fra B.T. er valgt, fordi den er en Ritzau-artikel, og samtidigt er den et eksempel på den store del af indholdsanalysens artikler, der blot nævner “Afrika” i en sidebemærkning. Samtidig tilbyder artiklen ikke noget kontekst, og til slut er den også et eksempel på en passiv fremstilling af kontinentet. Artiklen handler kort fortalt om, at USA vil donere en masse vacciner til udsatte områder. Afrika nævnes i en opsummerende sidebemærkning til sidst (Web7).

TV2: Der er både gode og dårlige argumenter for at vaccinere alle i Vesten først, mener eksperter

TV2’s artikel er inddraget, fordi den er et eksempel på en artikel, der bidrager med kontekst omkring covid-19-situationen i det afrikanske kontinent, samtidigt med at den repræsenterer den store mængde artikler, der har et negativt fokus på kontinentet og beskriver det som en hel samlet masse. Dog er artiklen suppleret af et interaktivt kort, der fungerer som oversigt over, hvor langt de enkelte afrikanske lande er nået med vaccinationerne i de enkelte lande. Artiklen forsøger at sætte fokus på fordelene og ulemperne ved at vaccinere Vesten før resten af verden, og argumenterer blandt andet for, at det er bedre at sende støttepenge end at vaccinere (Web8).

Fokusgruppeinterview

Fokusgruppeinterviewet er unikt som metodeværktøj i den forstand, at det skaber data gennem deltagernes diskussioner (Morgan, 2019: 5). Netop derfor har vi valgt at bruge metoden i vores speciale, da vi vil argumentere for, at vi ved hjælp af diskussionerne blandt udvalgte respondenter får den bedste indsigt i, hvordan de udvalgte medier i specialet har indflydelse på respondenternes betydningsdannelse. Og som Halkier siger det:

“Fokusgruppens kombination af gruppeinteraktion og emne-fokus gør dem særligt velegnede til at producere empiriske data, der siger noget om betydningsdannelse i grupper” (Halkier, 2008: 9-10).

Med disse ord i baghovedet, har vi valgt at bruge metoden til at opnå en indsigt i den betydningsdannelse, som vores respondenter oplever i forhold til lande i Afrika syd for Sahara. Via diskussionerne blandt respondenterne og ud fra de refleksioner, de har gjort sig omkring, hvordan de opfatter landene i Afrika syd for Sahara, hvorfor de opfatter dem sådan, samt hvordan medierne påvirker denne opfattelse, har vi kunnet få indblik i den forståelse, der ellers ofte er tavs, og som er så naturlig for respondenterne, at den ikke italesættes (Ibid.).

Da vi ikke er interesserede i respondenternes konkrete holdning til eller viden om covid-19-situationen i landene i Afrika syd for Sahara, men derimod interesserede i, hvor deres betydningsdannelse kommer fra, og hvordan medierne har indflydelse på denne, har vores spørgeguide indeholdt spørgsmål, der har haft til formål at undersøge dette. Vi har blandt andet spurgt ind til deltagernes motivation for at læse artikler om lande i Afrika syd for Sahara, fordi vi gerne vil vide, om de ville læse artikler som dem, vi har tilsendt før interviewet, hvis de ikke var blevet bedt om det, og hvad der motiverer dem til at læse den slag artikler generelt.

Derudover har vi spurgt ind til, hvordan respondenterne forstår Afrika syd for Sahara og eventuelle specifikke lande ud fra de udvalgte artikler og fra deres generelle medieforbrug. Dette spørgsmål er blandt andet inddraget for at få indblik i, hvordan medierne påvirker den forståelse vores respondenter har og i hvor høj grad. Vi har også spurgt ind til, hvorvidt der var noget ved formen eller det journalistiske arbejde, som de studsede over undervejs i læsningen af artiklerne (Bilag 1: 2).

Spørgsmålene er ikke faldet i samme rækkefølge i interviewene eller sagt ordret, som de er skrevet i spørgeguiden. Dette har været et bevidst valg, fordi vi i større grad har haft fokus på at skabe en så naturlig samtale som muligt mellem respondenterne, hvor spørgsmålene blot skulle fungere som ramme og være et redskab til at skabe relativt ens interviews. Vi er klar over, at det naturlige rum ikke er muligt at opnå til fulde, men vi vil dog mene, at vi i alle interview – specielt de to fysiske – formåede at skabe et rum, der føltes trygt og afslappet for respondenterne, og på den måde fik dem til at åbne mest muligt op.

Som før nævnt er fokusgruppeinterviewets styrke i den sammenhæng, som vi bruger det, at det kan skabe et vindue ind til tankeprocessen hos vores respondenter. Vinduet opstår, fordi man får indsigt i samtalen mellem respondenterne og dermed selve processen og overvejelserne, der ligger forud for et svar. Men også fordi deltagerne i en fokusgruppe i større grad har et behov for at forklare sig selv til de andre i gruppen, og på den måde røber

de flere refleksioner, end de højst sandsynligt ville gøre i individuelle interviews. På den måde bliver den sociale interaktion kilden til vores data, og fordi der vil blive delt forskellige syn og tanker, er der mulighed for, at vi kan få indsigt i kompleksiteten i betydningsdannelser og den sociale praksis (Ibid.; Morgan, 2019: 17-19).

Det kom blandt andet til udtryk i forbindelse med en samtale mellem respondenterne Maria og Sebastian i vores første fokusgruppeinterview. Sebastian siger, at han er overrasket over, at Maria, der arbejder inden for sundhedsvæsenet, ikke kan forholde sig personligt til, at de brænder vacciner i Malawi. Dette får Maria til at uddybe og lukke os ind i hendes tankeproces. Hun uddyber blandt andet ved at sige, at hun synes, der er nok indhold i vores egen lille Danmarks-mediestrøm i forhold til covid-19 og vacciner (Bilag 5: 8, l. 209-210). Denne uddybelse giver os en forståelse for, hvad der blandt andet kan spille ind, når individer fravælger historier eller ikke kan forholde sig til historier fra lande i Afrika.

En anden fordel ved fokusgruppeinterviewet er, at det skaber mulighed for, at se mønstre af enighed og uenighed blandt gruppens deltagere, fordi de vil forhandle idéer og tanker i diskussionerne (Morgan, 2019: 17-19).

Denne forhandlen af idéer og tanker gjorde det blandt andet muligt at se to mønstre. Det ene mønster, viste at respondenterne var forholdsvis enige om, at en stor del af den forståelse de havde omkring lande i Afrika syd for Sahara var (udover at være præget af medierne) præget af den måde de har lært om lande i Afrika syd for Sahara i skolen. Det andet billede, der tegnede sig, var, at folk med stærk tilknytning og relation til et eller flere lande var bedre i stand til at forholde sig konkret til problematikkerne og sætte vores case i relation til de generelle udfordringer i Afrika syd for Sahara.

I et fokusgruppeinterview kan respondenterne blive indbyrdes påvirket, hvorfor kritikere af metoden argumenterer for, at man ikke får det 'sande' svar, når man stiller et spørgsmål, fordi respondenter måske ændrer holdning eller forklaring undervejs grundet påvirkning fra gruppens øvrige respondenter (Morgan, 2019: 22-23). Vi vil dog argumentere for, at det ikke har betydning for specialets validitet. Her vil vi også trække på David L. Morgan, der argumenterer for at holdninger og meninger ikke er ufleksible og fastsatte og derfor konstant ændrer sig i forbindelse med nye opdagelser og mødet med verden (Ibid.), hvilket også knytter sig til vores videnskabsteoretisk standpunkt. Med det mener vi, at en ny holdning, der måske er forhandlet frem i en fokusgruppe, ikke er mindre sand end de holdninger, der var

der før, idet den givne holdning måske alligevel ville ændre sig i en hverdagsdiskussion den efterfølgende dag.

Et andet kritikpunkt er, at udtalelser og argumenter i diskussionsprocessen er påvirket af de andre deltagere i gruppen, idet der kan opstå polarisering eller konformitet. Med det menes, at nogle medlemmer kan være så uenige, at de med vilje overdriver og polariserer deres tankeprocesser, eller at der er så stor enighed, at nogle gruppemedlemmer ikke føler grund til at uddybe eller nuancere deres svar. Derved er der en risiko for at miste variation i tankeprocessen (Halkier, 2008: 14). Men som Halkier skriver, er dette måske blot et grundvilkår i alt social interaktion og altså ikke kun noget, der sker i et fokusgruppeinterview. Derfor mener vi ikke, at det som sådan er noget, vi kan forhindre. Vi kan i stedet være opmærksomme på det og tænke det ind i vores analyse og fortolkning af dataen (Ibid.).

I vores fokusgruppe nr. 3 havde en af deltagerne - Jerry - selv familie i Ghana og var mørk i huden. Dette kunne på mange måder skabe en risiko for, at flere af de andre deltagere i gruppen kunne føle, at de ikke kunne tale frit i forhold til en frygt for at fremstå racistiske eller fornærme Jerry. Respondenterne virkede dog ikke påvirkede af det. Eksempelvis sagde Anne Sofie, at hendes første billede af lande i Afrika var savanne og små landsbyer, men samtidigt uddybede hun, at hun jo inderst inde godt vidste, at det selvfølgelig ikke kun var sådan (Bilag 7: 13, l. 421-424).

Til sidst kan et kritikpunkt også være, at nogen i gruppen kan være dominerende og trække samtalen i en specifik retning og dermed bestemme, hvad der er legitimt at diskutere, eller hvordan det bør diskuteres. Igen er dette ikke en fejl, der kan tilskrives selve metoden, men et vilkår, der lige så godt kunne finde sted i den virkelige verden som i det opsatte interview. Ikke desto mindre er det igen noget, vi må tænke ind i den måde, vi fortolker vores data.

Design af fokusgruppe

Respondenterne i vores fokusgrupper skal på bedste vis og i størst omfang matche målgruppen hos vores fire udvalgte medier. Men disse fire medier er i høj grad udvalgt, fordi de netop rammer den brede befolkning i Danmark. Dette er en meget bred målgruppe at arbejde med, og samtidigt har vi ikke ressourcer til at undersøge hele gruppen. Derfor har vi brugt Generic purposive sampling-metoden (Bryman, 2016: 412-414) til at udvælge vores respondenter.

Fordelen ved denne metode er, at vi får netop den gruppe respondenter, der bedst muligt kan belyse vores problemfelt både i forhold til viden om området, men også i forbindelse med sammensætningen af respondenter i fokusgruppen. Metoden til at udvælge respondenter bygger på, at man vælger ud fra kriterier, der er sat på forhånd. Vores kriterie har mere end noget andet været at opnå en divers gruppe i forhold til uddannelse eller beskæftigelse. Vi har valgt dette kriterie over eksempelvis spredning i alder og geografi. Først og fremmest fordi vi ikke har ressourcer til at inddrage alle kriterierne, og dernæst fordi, vi vil argumentere for, at uddannelse eller job har væsentlig indflydelse på den information og viden, man i forvejen må have om lande i Afrika syd for Sahara.

Sampling-metodens svaghed er, at den ikke er så repræsentativ som eksempelvis en random-udvælgelse ville være. Dog er vores argument, at vores samplingstørrelse aldrig vil blive stor nok til, at den bliver så repræsentativ, at den kan bruges til at lave statistisk analyse ud fra. Derfor kan vi lige så godt fokusere på at skabe en sammensætning i fokusgruppen, der giver den bedste dynamik samt skaber mest muligt viden i forhold til vores forskningsspørgsmål.

Vi har indsamlet respondenter gennem vores sociale netværk og har stillet screeningsspørgsmål i forhold til beskæftigelse. Respondenterne er indsamlet via netværk i mangel på bedre, da vi ikke har haft tid eller ressourcer til at hyre et rekrutteringsfirma. Vi formoder dog også, at det, at de er indsamlet via netværk, kan skabe en vis tryghed hos respondenterne og samtidigt skabe en forpligtelse, så de er til at regne med (Halkier, 2009: 33).

Vi startede med at have 12 respondenter, men én enkelt sprang fra kort før interviewet fandt sted. Vi vurderede, at det ville skabe mere forvirring og måske flere aflysninger at begynde at udsætte interviewet for at finde en ny respondent fremfor bare afholde interviewene med en mindre.

Derfor endte vi med at have 11 respondenter i alt:

- Line, 28 år, København, kulturmedarbejder.
- Maria, 29 år, København, klinisk sygeplejerskespecialist.
- Sebastian, 28 år, København, seniorsupporter.
- Rasmus, 34 år, Roskilde, redaktør på juridisk nyhedsmedie.
- Jonna, 50 år, Varde, pædagog.
- August, 21 år, København, studerende på DTU.

- Isabella, 22 år, Odense, studerende på RUC.
- Cecilie, 29 år, København, fuldmægtig.
- Maja-Luna, 28 år, København, farmaceut.
- Anne Sofie, 28 år, København, fuldmægtig.
- Jerry, 33 år, København, controller.

Vi er klar over, at mange af vores respondenter ligner hinanden på visse punkter. Mange af dem har akademiske uddannelser og bor i København, og så ligger de også tæt aldersmæssigt. Samtidig kan man forestille sig, at flere af dem, der har meldt sig, i forvejen har en interesse i enten lande i Afrika eller en mere bred interesse i repræsentation og vinkling i medierne. Dette har vi ikke forsøgt at arbejde udenom, da vi ikke har haft ressourcer til det. På den anden side vil vi også argumentere for, at fordelene af en mulig prædefineret interesse for enten medier eller lande i Afrika syd for Sahara er, at det gør det muligt at facilitere en mere livlig debat, hvor folk deltager og byder ind.

Vi har valgt at lave tre fokusgruppeinterview med tre i en af grupperne og fire respondenter i de to andre. Antallet af fokusgrupper, vi har valgt at inkludere, var på forhånd sat til tre, selvom det klassiske kriterie for udvælgelsen af mængden af interviews er *saturation*. Det betyder, at man ikke har et fast antal på forhånd, men bliver ved med at tilføje fokusgrupper, indtil man ikke får nye og overraskende svar (Morgan, 2019: 53-54). Vores argument for ikke at gøre det på den måde er, at vi ikke har tid eller ressourcer til at lave mere end tre fokusgruppeinterviews. Samtidigt er vores forskningsspørgsmål ikke særligt komplekst, hvilket også viste sig, da mange af svarene i de forskellige fokusgrupper mindede meget om hinanden, og der allerede efter det andet fokusgruppeinterview viste sig tendenser, der blev bekræftet i det tredje.

Antallet af respondenter i fokusgrupperne er bestemt ud fra en overvejelse og formodning om, hvor engagerede vores deltagere er i emnet (Ibid.: 52-53). Idet vores respondenter selv har meldt sig til at deltage gennem vores netværk, formoder vi, at de er ret interesserede og har holdninger til vores fokusområde. Antallet fungerede optimalt også i den gruppe, hvor der blot var tre respondenter. Det gav en god dynamik, at grupperne var små, og det skabte plads til at alle fik lov til at ytre sig og uddybe tanker og holdninger. Fordelen ved mindre grupper er også, at deltagerne hurtigere lærer hinanden at kende og på den måde føler sig mere tryg i gruppen og dermed kan formodes at have mere mod på at ytre sig (Morgan, 2019: 53).

Udarbejdelse af spørgeguide

I forbindelse med fokusgruppeinterviewet har vi udarbejdet en spørgeguide (Bilag 1), der skal sørge for, at vi kommer omkring de vigtigste punkter i forhold til casens fokus. Fokusgruppeinterviewet starter med en kort introduktion af alle deltagerne samt interviewets formål. Dette gør vi for, at deltagerne får en fornemmelse for deres rolle, og de mennesker de skal bruge en time sammen med.

Derudover har vi arbejdet med Morgans to kategorier af spørgsmål: Det diskuterende åbningsspørgsmål og det afsluttende opsamlende spørgsmål. De andre spørgsmål, som vi stiller imellem skal generere en fornemmelse af flow for deltagerne, så de føler at interviewet forløber så naturligt som muligt, selvom det selvfølgelig er en opsat situation (Ibid.: 65).

Det diskuterende åbningsspørgsmål skal sørge for, at deltagerne i fokusgruppen kommer i gang med at interagere med hinanden. Som diskuterende åbningsspørgsmål har vi valgt at lave en øvelse, hvor vi beder deltagerne om at tænke på et tilfældigt land i Afrika syd for Sahara, der er påvirket af covid-19. Vi beder dem skrive på et udleveret papir, hvilke associationer og forestillinger om menneskenes - i det givne afrikanske land syd for Sahara - tilværelse, udfordringer etc. Denne øvelse har både til hensigt, at få interaktionen blandt respondenterne i gang (Morgan, 2019: 65) såvel som give et indblik i, hvordan respondenterne forstår det afrikanske kontinent.

Vi har derudover forberedt nogle opfølgende spørgsmål, som moderatoren vil stille alt efter, hvordan samtalen udfolder sig. Morgan arbejder med to kategorier af opfølgende spørgsmål, som vi også har tænkt ind i vores spørgeguide (Ibid.). Samtidigt har vi nogle specifikke emner, vi gerne vil omkring. I udformningen af disse trækker vi blandt andet på Kim Schrøders receptionsteori (Schrøder, 2000), der vil blive redegjort for i nedenstående afsnit. På den baggrund spørger vi blandt andet ind til deres motivation for at læse artikler om lande i Afrika syd for Sahara og deres forståelse af de tilsendte artikler.

Receptionsanalyse

Til at analysere dataen fra vores fokusgruppeinterview vil vi bruge Kim Schrøders multidimensionale model (Schrøder, 2000). Den indeholder fem dimensioner, som Schrøder har udviklet for at skabe et værktøj, der i sidste ende skal forsøge at gøre det muligt at

strukturere og lave en fyldestgørende analyse af kvalitativt publikumsdata. Med hans egne ord er det et værktøj til at forstå samspillet mellem medie, publikum og samfund (Ibid.: 254).

Schrøders multidimensionale model er et spin-off af den model, som Stuart Hall udarbejdede i 70'erne. Hall anser afsenderen på en given tekst som bestemmende for det budskab, der i sidste ende lander hos modtageren. Han ser altså tekstens afsender som havende ejerskab over, hvad den rigtige måde at forstå teksten på er, men det synspunkt ser Schrøder det nødvendigt at udfordre. Han argumenterer for, at den foretrukne måde at forstå teksten på både kan defineres ud fra, hvordan flest forstår teksten og ud fra afsenderens måde at forstå den (Ibid.: 236). Samtidigt kritiserer Schrøder Halls model for ikke at inkludere de forskellige dennotative betydninger, der kan opstå, når man læser en tekst. Ifølge Schrøder tager Hall udelukkende højde for de konnotative betydninger, og derfor vælger Schrøder i sin model at inkludere en kategori, der hedder forståelse. Samtidigt opstiller Hall også tre positioner, man som analyserende kan placere en læser i: Den dominerede, den forhandlende eller den oppositionelle. Disse tre positioner ligger op til, at teksten i sig selv er budbringer af en dominerende ideologi, og at den hegemonisk prøver at få læseren til at acceptere den eksisterende sociale orden. Schrøder mener ikke, at dette er givet for alle tekster, da specielt journalistiske tekster ikke nødvendigvis kommer med en indlejret ideologi, som den prøver at trække ned over en given læser. Derfor stiller Schrøder spørgsmålstegn ved om kategorierne, som Hall har udviklet, er brugbare, og samtidigt argumenterer han for, at der mangler flere dimensioner i Halls model (Ibid.).

Schrøder har udarbejdet sit eget bud på en model. Den multidimensionale model er udviklet induktivt med udgangspunkt i hans egne erfaringer med receptionsforskning. Modellen skal fungere som en checkliste, der skal skærpe det analytiske blik for aspekter ved medieret betydningsproduktion (Schrøder, 2003: 63) med fem dimensioner, som vi har valgt at tage udgangspunkt i. Udover at tilføje ekstra kategorier og justere på de nuværende, så er Schrøders model en dimensionsmodel, hvor Halls er en procesmodel. Det vil sige, at dimensionerne i Schrøders model ikke sker i en specifik rækkefølge, men i højere grad skal ses som forskellige processer, der sker samtidig eller næsten samtidig med, at en given artikel bliver eksponeret for sin læser. Dimensionerne kan kun adskilles analytisk fra hinanden, da de er infiltrerede i de diskurser, en given læser møder en given tekst med (Schrøder, 2000: 241-242).

I dette speciale har vi valgt at bruge Schrøders multidimensionale model, fordi den for det første giver os et udgangspunkt i udarbejdelsen af vores spørgeguide til fokusgruppeinterviewene. Her har vi med de fem dimensioner, der lidt senere vil blive introduceret, sørget for at nå hele vejen rundt, så vi i løbet af analysen kan få en fornemmelse af, hvordan respondenterne forholder sig til vores case. Samtidigt giver modellen os mulighed for at analysere på den data, vi får fra fokusgruppeinterviewene. Schrøders begreber giver os nogle holdepunkter i forhold til, hvad vi skal kigge efter for at forstå, om vores respondenter overhovedet ville interagere med artikler i vores case normalt, hvis de ikke var blevet tvunget til det af os, samt hvordan de forstår dem, og hvad artiklerne skaber af ny forståelse hos dem. Dette vil vi uddybe i løbet af gennemgangen af dimensionerne herunder.

Dimensionerne

Schrøders model indkluderede først seks dimensioner, nu kun fem. De fem tilbageværende dimensioner er: Motivation, forståelse, konstruktionsbevidsthed, holdning og handling (Schrøder, 2003: 68). Dimensionen - vurdering - har Schrøder taget ud af modellen, fordi den ikke har med informanternes italesatte oplevelse at gøre (Ibid.:11). Modellen tager for givet, at både medier, deres publikums diskurser og akademiens diskurser (som analyserer den) er konstitueret af og konstituerer sociokulturel praksis i det generelle samfund (Schrøder, 2000: 242-243).

Motivation

En meget afgørende faktor for receptionen er *motivationen* hos læseren. Derfor er det ifølge Schrøder nødvendigt at medtage denne dimension i analysen, for hvis der ikke er nogen motivation for at gå ind i eksempelvis en tekst, er der helt enkelt ingen reception (Ibid.: 244-245). Det er ydermere relevant at undersøge, hvilken slags motivation der er tale om, hvis og når den opstår.

Skyldes motivationen selve teksten eller er det i højere grad forbundet med brugssituationen, hvilket eksempelvis kan være ønsket om at være typen, der læser avis, da der i nogle segmenter kan være en vis status forbundet med dette. Schrøder arbejder med linket mellem relevans for læserens personlige univers, og universet som det afkodes af læseren i teksten eller brugssituationen. Argumentet fra Schrøder er, at denne forbindelse er baseret på erindringer, identifikation og fællesskab. Eksempelvis kan erindringer opstå, hvis der er elementer i teksten, der vækker minder fra læserens personlige univers. Identifikation opstår,

når en læser føler empati for en eller flere af de personer, der optræder i en given tekst, og fællesskab kan opstå, hvis en læser føler, at læseren passer ind i det univers, der er i en tekst. Motivationen skal måles på et spektrum, da læseren kan være mere eller mindre interesseret i et givent emne, og samtidigt kan en læser ligeledes bevæge sig på spektret i løbet af en tekstoplevelse (Schrøder, 2000: 244-245).

Denne dimension har vi valgt at indkludere, idet den helt grundlæggende er vigtig i forhold til, om vores respondenter normalt er motiverede for at læse og engagere sig i de artikler, der er en del af vores case. Derfor har vi i udarbejdelsen af vores spørgeguide haft fokus på at spørge ind til, hvorvidt de normalt ville læse artikler om emnet, men også mere implicit prøvet at få dem til at diskutere, hvad der generelt får dem til at læse nyheder og journalistik. I løbet af analysen har vi også holdt motivationen for øje, fordi den som før nævnt er altafgørende for, hvorvidt vores respondenter overhovedet interagerer med artiklerne uden for vores opstillede rum.

Forståelse

Schrøder arbejder også med en dimension i sin model, som han kalder *forståelse*. Denne dimension fokuserer på, hvordan en læser afkoder og forstår de tegn, læseren møder i teksten.

Schrøder trækker på Charles Sanders Peirces teori om social semiotik (Schrøder, 2000: 246). Social semiotik kan bruges som et redskab til at forklare, hvordan alle mennesker har deres egne subjektive forståelser, som skabes gennem deres personlige semiosiskæder. Det kan også forklare, hvordan de alligevel trods det er i stand til at kommunikere med hinanden. Derudover er det væsentligt at nævne, at Peirces - og dermed også Schrøder i denne forbindelse - ser tegn som mangesidet. Det betyder, at et tegn kan være alle tænkelige elementer i en tekst, samt at alle disse tænkelige elementer i en tekst dermed spiller en rolle i læserens meningsdannende proces.

Peirces lægger vægt på at inddrage brugeren i sin betragtning af semiotik. Han arbejder med tre elementer: genstanden, tegnet og interpretanten. Disse tre er gensidige afhængige af hinanden, hvilket betyder at de kun kan forklares ud fra indbyrdes forhold. En genstand er det tegnet repræsenterer. Det vil sige, at ordet "bolsje" er et tegn, der for en given læser kan repræsentere en kategori af bolsjer. Interpretanten er den mentale effekt, som læseren skaber ud fra tegnet "bolsje" og genstanden bolsje og sine egne associationer dertil. Det vil sige, at alt efter om personen, der læser om bolsjer, er forkølet eller måske er bolsjefabrikant, vil

interpretanten være forskellig. Hos den første vil det måske læses som et middel mod forkølelse, og for den anden vil det læses som en vare, der kan sælges og kapitaliseres på. Interpretanten bliver i Pierces model det, der udgør et nyt tegn og derfor igen danner en ny mening, og det er på denne måde at semiosiskæden bygges.

Ifølge Pierces er grunden til, at mennesker trods forskellige semiosiskæder forstår og kan kommunikere med hinanden, det faktum, at mennesker lever i kommunikative netværk. Det betyder, at at tegnene også udarbejdes i samarbejde med andre mennesker. Det vil sige, at interpretante-fællesskaber skaber små ø'er midt i havet af forskellige betydninger, hvilket manifesterer sig selv i receptionsanalyse som *patterende readings* (Schrøder, 2000: 246).

Idet vi netop har fastlagt, at et tegn altså kan betyde noget for nogen og noget andet for nogle andre, er forståelsesdimensionen også afgørende for, hvordan en given læser afkoder og forstår en tekst i vores undersøgelse. Den måde det i Schrøders model måles på er ud fra et spektre, som har polerne "afvigende fra" og "tilsvarende til".

Læseren vil ligge i polen "afvigende fra", hvis dennes afkodning af de tegn, en given tekst indeholder, afviger meget fra den måde enten afsenderen har intention om, at tegnet skal forstås eller den måde, som majoriteten forstår tegnet.

På samme måde vil læseren placere sig i nærheden af den modsatte pol, hvis læserens afkodning af tegnene svarer meget til, hvordan majoriteten afkoder dem, eller hvordan det er intenderet af afsenderen, at de skal forstås.

Ifølge Schrøder vil læsere ofte klumpe sig sammen i den ende, der hedder "tilsvarende til" i forhold til den overordnede forståelse af en teksts tegn og budskab, men små detaljer kan skabe mere afvigende forståelser. Et eksempel kunne være, at de fleste har samme forståelse af, hvad budskabet i Harry Potter er, men der kan være små passager, hvor forståelser afviger (Ibid.: 245-246).

Forståelsesdimensionen er inddraget i specialet, fordi den giver os et værktøj til at få indsigt i, hvordan vores respondenter forstår vores case. Vi har både tænkt dimensionen ind i udarbejdelsen af de spørgsmål og de punkter, vi har været omkring i fokusgruppeinterviewet. Dette gør vi eksempelvis ved at starte alle interviews med et diskuterende åbningsspørgsmål, hvor vi beder respondenterne om at tænke på et tilfældigt land i Afrika syd for Sahara, der er påvirket af covid-19, og skrive deres associationer ned. Vi forsøgte med øvelsen at få et indblik i den forståelse, respondenterne er gået ind til læsningen med, ligesom det er en metode til at få samtalen om vores case i gang. Vi bruger også dimensionen i vores

fokusgruppeinterviews til at holde de enkelte respondenters forståelse af en given historie op imod majoritetens forståelse og se i hvor høj grad, den givne respondent forstår teksten, som majoriteten gør (Schröder, 2003: 68).

Konstruktionsbevidsthed

Schröder argumenterer, at mange tidligere publikumsanalyser af mediebrugere viser, at publikum nogle gange adopterer et kritisk standpunkt i forhold til den æstetiske del af en tekst, idet de kommenterer på syntagme og paradigmerne i sproget, der er brugt i en given tekst. Derfor mener han, at det er nødvendigt, at der er en selvstændig dimension, der tager højde for dette. Med konstruktionsbevidstheden sætter Schröder fokus på, om læseren ser teksten som et direkte vindue ind til en given historie, eller om læseren i højere grad er fokuseret på, at der står et subjektivt menneske bag teksten, der har skabt den.

Schröder sætter altså her fokus på, om læsningen enten er præget af, at læseren er meget opmærksom på opbygningen, ordvalget, grammatikken eller andre dele af konstruktionen af en tekst, eller om en læser i højere grad lever sig ind i historien og eksempelvis oplever empati eller afsky for nogle af de mennesker, en tekst omhandler.

Tidligere studier viser, at disse to læsninger godt kan sameksistere. Dette kan blandt andet ske, når man ser en film, hvor man godt kan blive emotionelt påvirket af en trist scene men samtidigt godt ved, at det nok skal blive godt igen, fordi sådan er formen på de fleste film (Ibid.: 247-248).

Dimensionen er især brugbar, når man arbejder med forskellige faktagenrer. Det er tilfældet i vores speciale, da vi i vores indholdsanalyse arbejder med forskellige artikler både nyhedsartikler, telegrammer, reportager, etc. Samtidigt har vi inddraget dimensionen i specialet, fordi den giver os et værktøj til at forstå, hvorvidt de medier, vi har udvalgt, spiller en rolle for respondenternes tilgang til artiklerne i casen. Vi har i spørgeguiden igen tænkt dimensionen ind i nogle af de spørgsmål, vi har stillet. Eksempelvis med spørgsmålet om, hvorvidt der er noget i artiklerne, der frastøder eller tiltrækker dem, eller gør dem mere eller mindre motiverede for at læse artiklerne. Samtidigt har vi brugt dimensionen som værktøj i vores analyse, når vi har kigget på, hvorvidt respondenterne sluger teksten fuldstændigt eller er kritiske overfor fremstillingen, ordvalget eller afsenderen. Som det eksempelvis viser sig, at Maja-Luna er i fokusgruppe 3:

“Ja faktisk, hver gang der står B.T. eller Ekstra Bladet, så giver jeg lidt op, fordi jeg tænker, det kan nok ikke rigtig være” (Bilag 7: 6, l. 193-194).

Holdning

Dimensionen, som Schrøder har døbt holdning, sætter fokus på, hvor stor en grad af subjektiv oplevelse af enighed en læser har med en given tekst. Spektret går her fra accept til afvisende af den opfattede holdning i teksten. Det vil sige, at en læser godt kan opfatte et bestemt standpunkt i en tekst, som ikke nødvendigvis er i teksten, og dette spektrum sætter fokus på, hvor accepterende eller afvisende denne læser er i forhold til den opfattede position i teksten. Schrøder understreger samtidigt, at det, at en læser accepterer den opfattede position i en tekst, ikke nødvendigvis betyder, at denne læser underlægger sig positionen (Schrøder, 2000: 248-249).

Holdningen til den subjektive opfattelse af en tekst vil altid være der, men det er værd at være opmærksom på, at læsere, der i overvejende grad er enige i den opfattede position, teksten indtager, ofte er mindre opmærksomme på denne enighed. Mens læsere, der er uenige i den opfattede position, som teksten har, oftere vil være bevidste om det, da tekstens position i højere grad skærer dem i øjnene. Det vil sige, at i de tilfælde, hvor læserne er enige, kan det være svært at udlede af interviewsammenhængen (Ibid.).

Denne dimension har vi igen brugt i både udformning af spørgeguide samt i selve analysen af empirien fra vores interview. Dimensionen giver os en mulighed for at forstå, hvorvidt vores respondenter køber ind på de præmisser, der opstilles i dækningen. Eksempelvis har vi i interviewene lagt op til en diskussion omkring den måde, medierne bruger og fremstiller Afrika syd for Sahara. I selve analysen af empirien har dimensionen givet os mulighed for at sætte fokus på den måde, hvorpå en del af vores respondenter taler ind i hegemonien som vores case også er underlagt. Det gør det også ret tydeligt, at kun enkelte er afvisende overfor den subjektivt opfattede holdning, som størstedelen af artiklerne har.

Handling

Dimensionen handling fokuserer på, hvordan en modtager af medieindhold bruger det i sin hverdag i forhold til nære og fjerne individer, grupper og institutioner. Definitionen af, hvornår man bruger medieindholdet i sin dagligdag, har ofte være defineret ret snævert, som

værende handling i forhold til det etablerede politiske system. Men overfor den definitioner står John Fiske, der mener at semiotisk modstand mod magten også er en handling fordi: *“den vedligeholder selve muligheden for forandring”* (Fiske, 1989: 72; Schrøder, 2003: 69).

Schrøder argumenterer for en brobygning mellem disse to positioner og siger:

“Det er i dagens medialiserede samfund, overhovedet ikke muligt for mediebrugere ikke at bruge deres medieoplevelser i deres sociale praksis. Alle samfundsmedlemmers betydningsunivers er så influeret af mediernes fakta- og fiktionsudbud, at enhver mellemmenneskelig diskursiv aktivitet, fra hjemmet over arbejdspladsen til den offentlige debat nødvendigvis trækker på mangfoldige og forskelligartede medieoplevelser. Men derfor kan man jo godt interessere sig for og præcisere den mere snævre anvendelsessammenhæng, som oplevelsen af det enkelte medieprodukt indgår i” (Schrøder, 2003: 69).

Det vil altså sige, at han argumenterer for, at et medieindhold altid skaber handling hos modtageren, idet det automatisk lagrer sig som en del af individers betydningsunivers. I forbindelse med specialets forskningsspørgsmål er denne dimension altså rigtig interessant, fordi forholdet til de medietekster, som vores deltagere har, bliver afgørende for den opfattelse de skaber af lande i Afrika syd for Sahara.

Også handlingsdimensionen giver os mulighed for at sætte fokus på nogle interessante aspekter i vores analyse. Vi har forsøgt at få vores respondenter til at reflektere over deres følelse af engagement ved at spørge ind til, hvordan de forstår situationen i Afrika syd for Sahara ud fra de tre artikler, vi har præsenteret dem for. Ydermere har vi spurgt ind til, om det at læse artiklerne har sat nogle nye tanker i gang omkring kontinentet og de problematikker, landene møder forbundet med covid-19. Disse refleksioner giver os mulighed for, at se nogle tendenser i forhold til, hvordan mediernes dækning påvirker den måde, mediebrugere forstår og handler i forhold til det afrikanske kontinent.

Kritik af Schrøders multidimensionale model

Forbundet med vores metodiske valg følger naturligvis også en række overvejelser i forhold til modellens begrænsning og styrker. Denne model har som alle andre modeller en tendens til at forsimple verden. Der er en vis risiko for, at vi med modellens fem dimensioner ser os

blinde på andre aspekter, der spiller ind på den måde, en læser vil forstå og skabe forståelse ud fra sit medieforbrug. Modellen er dog en overbygning på en endnu mere forsimplet model, og dimensionerne, som Schrøder har skabt og inddraget i modellen, er udarbejdet induktivt ud fra arbejde med netop receptionsprojekter. Samtidigt er modellen ikke hugget i sten. Schrøder siger selv, at der i forskellige forskningsspørgsmål kan være brug for forskellige dimensioner. Det vil sige, at dimensionerne ikke er afhængige af hinanden, og derfor godt kan fravælges eller tilvælges alt efter, hvad der giver mening. På samme måde kunne man forestille sig, at det er muligt at tilføje en dimension, hvis man finder det nødvendigt, og sådan bliver modellen i høj grad et værktøj, som man kan bruge, som det behager en.

Et andet punkt, som modellen kan kritiseres for, er, at selve interviewet, som man som forsker vil komme til at analysere på, altid vil være en kunstig opstillet situation. Med det menes der, at interviewet vil komme til at udgøre en bestemt form for sproglig-kommunikativ performance, og altså vil være påvirket af den situation, som interviewet laves i. Specielt i forhold til motivations-dimensionen er det svært at slippe udenom, at vi har bedt vores respondenter læse specifikke artikler, de måske i andre situationer var sprunget over. Dog vil vi forsøge at imødekomme dette ved at spørge direkte ind til, hvad der stimulerede eller modarbejdede deres motivation i læsesituationen på andre måder i selve interviewet.

I forlængelse af ovenstående er vi samtidigt bevidste om, at vi også står overfor en generel udfordring ift. receptionsanalysen, fordi vi opsætter nogle falske præmisser for den enkeltes læsning af specifikke, udvalgte artikler. Samtidigt kan man argumentere for, at vi også peger - selvom vi forsøger at stille åbne og ikke-ledende spørgsmål - i retning af nogle overvejelser eller tanker om et journalistisk felt, respondenterne måske ikke selv ville have gjort sig. Vi vil dog igen fremhæve argumentet om, at ingen tanker eller viden opstår i et vakuum. Denne "tvungne" tankevirksomhed foregår også konstant i andre sociale sammenhænge og kommunikative netværk, hvor man som individ forholder sig til andres udsagn og indgår i samtaler.

I vores speciale kan der derudover opstå udfordringer forbundet med at identificere de personlige semiosiskæder, der leder frem til det enkelte individs subjektive forståelser af et givent emne. I fokusgruppeinterviewets fællessnak er der nemlig en relativt stor chance for at disse bliver mudret sammen. Vi vil forsøge at imødekomme dette ved indlede interviewet med at bede hver respondent præsentere sit forhold til Afrika syd for Sahara og sin

nyhedspraksis. Efterfølgende fortsætter vi med den korte øvelse, der er introduceret tidligere i rapporten. Med disse to elementer har vi individuelle udsagn, der endnu ikke er påvirket af de andre deltagers udsagn, som vi kan vende tilbage til og knytte de specifikke deltagers senere udsagn sammen med.

Vi accepterer, at der kan gå enkelte nuancer tabt i de enkeltes semiosiskæder, men det har vi opvejet imod fokusgruppens fordele. Vi tror på, at en fokusgruppe som ramme forhåbentligt kan inspirere, udfordre og gøre vores deltagere mere villige til at underbygge og forklare sig for at blive forstået i den sociale situation, som et fokusgruppeinterview er. Samtidigt beskriver Pierce også, hvordan vi trods vores særegne semiosiskæder kan kommunikere med hinanden og derigennem indgår i kommunikative netværk. Det betyder, at tegnene i vores personlige kæder skabes i samarbejde og påvirkes af hinanden. Gennem fokusgruppen kan vi identificere og følge disse dynamikker på tættest hånd, hvilket vi har en forestilling om vil afsløre nogle paterende readings.

Opsummerende har vi besluttet at bruge modellen, fordi den giver os et redskab, hvormed vi kan tilgå vores interviews samt et begrebsarkiv, som giver os mulighed for at analysere vores data. Vi vurderer, at styrkerne overtrumfer svaghederne, specielt fordi vi har modellens svagheder i baghovedet og på den måde kan forsøge at arbejde os omkring dem.

Den moderne mediebruger i en medialiseret virkelighed

Vi vil i den følgende del præsentere dette speciales teoretiske ståsted; dets forskellige delelementer, samt hvordan disse indgår på forskellige niveauer og spiller sammen. På et overordnet makroniveau præsenterer vi medialiseringsteorien som en form for samfundsdiagnose. Det er i vores optik et helt centralt begreb for at kunne forstå det moderne samfund, og det er samtidig også en nødvendig præmis at opstille for at kunne afdække, hvordan mediefremstillinger kan få indflydelse i det bredere samfund, samt hvordan de klassiske medier indgår i et bredt og mangefacetteret mediebillede.

Derefter går vi et niveau ned og forsøger at udvide forståelsen af de vilkår, hvorved individet indgår i denne medialiserede verden. Dette speciale forsøger at forstå, hvilke mekanismer og processer, der påvirker modtagernes fortolkning af mediernes fremstilling af et specifikt felt.

Derfor anser vi det som nødvendigt med en grundig afdækning af de vilkår og faktorer, der både lavpraktisk og kognitivt har indflydelse på individets tilgang til specifikt medieindhold.

Til sidst indkredser vi vores fokus til det mediemæssige felt. Vi går til dette speciale med en videnskabelig interesse for udenrigsjournalistikken og specifikt den journalistiske dækning af Afrika syd for Sahara. Indkredsningen har to formål. Først og fremmest ønsker vi at præsentere tidligere undersøgelser, der har kortlagt og beskrevet karakteristika vedrørende danske mediers Afrika-dækning. Vores indholdsanalyse præsenterer kun et lille udsnit af medier og indhold, hvilket vi ønsker at kunne spejle i og relatere til et større billede. Derudover ønsker vi at præsentere viden og teori, der kan drage konkrete paralleller mellem mediefremstillinger og verdenssyn, samt hvordan dette konkret kan have påvirkning på det afrikanske kontinent.

Det medialiserede samfund

Vil man forstå det moderne samfund, er *medialisering* et centralt begreb på niveau med andre sværvægttere som globalisme og individualisme. Det skyldes dets begrebsmæssige ramme, der afdækker den massive integration af moderne massemedier og digitale netværksmedier i vores kulturelle praksisser og samfundsinstitutionernes virke (Hjarvard, 2016: 7). Teoriens aktuelle perspektiv beskæftiger sig med det grundlæggende vilkår hos det moderne individ, der lever i en kultur og i et samfund, hvor medier på forskellig vis er med til at strukturere den måde, vi kommunikerer og interagerer på (Ibid.).

Medialiseringsforskningen har udvidet sig fra dens tidlige form, der primært fokuserede på masse- og nyhedsmediernes indflydelse på den politiske kommunikation og det politiske system, til i dag at dække over indflydelsen fra det samlede system af medier - massemedier, sociale medier og interpersonelle medier - samt samspillet mellem disse. Forskningsfeltets vokseværk er naturligt qua den udvidede indflydelse, som medier i alverdens former har fået på vores liv og dagligdag. Eksempelvis har internettets og smartphones tilføjet en mediemæssig dimension til størstedelen af alle institutioner og relationer (Ibid.: 8-9).

I centrum for medialiseringsteorien står ikke medierne i sig selv, hvorfor det heller ikke er teoriens formål at indkredse deres kulturelle og samfundsmæssige værdi. Det er i stedet medialiseringens ærinde at fremstille den måde, hvorpå medier, kultur og samfund interagerer

indbyrdes. Og heraf hvordan medierne er en medskabende faktor for den måde, hvorpå mennesker både i større samfundsmæssige såvel som hverdagsmæssige sammenhæng kommunikerer, handler og skaber sociale relationer (Hjarvard, 2016: 19).

Medier forstås som teknologier, ”der gør det muligt, at udvide den menneskelige kommunikation i tid, rum og modalitet (Ibid.: 20). Der er dermed ikke udelukkende tale om medier i traditionel forstand. Mere konkretiseret omfatter denne medieopfattelse massemedier (bøger, radio og tv etc.), interpersonelle medier (e-mails, telefon og sms etc.) samt sociale netværksmedier (Facebook etc.) (Ibid.: 22).

Medialiseringens dimensioner

I medialiseringen eksisterer to centrale dimensioner sideløbende. Den ene er processen, hvor *relationer* mellem forskellige typer af medier samt andre kulturelle og samfundsmæssige domæner forandres. Den anden er de *ændrede betingelser* for kommunikation og interaktion, som medialiseringen fører med sig i det moderne samfund (Hjarvard, 2016: 39). Hjarvard trækker på to teoretiske retninger; *ny-institutionel teori* og *strukturesteori*.

Førstnævnte trækker han på grundet dets brede forståelse af institutioner og indbefatter de mange forskellige ”*institutionelle domæner og fænomener, der tilsammen udgør kultur og samfund, herunder familie, sport og frivillige organisationer*” (Ibid.:40). Ifølge Hjarvard har det brede institutionsbegreb den fordel, at det transcenderer tidligere tiders uproduktive opdeling af kultur og dets aspekter som symboler, ritualer og identiteter, og samfund og dets love, økonomi og strukturer. Dette institutionsperspektiv peger på, at både kulturelle og samfundsmæssige fænomener præges sideløbende af både formelle og uformelle regler, ligesom de også praktiseres gennem både materielle og symbolske ressourcer. Heriblandt også brugen af medier, der er præget af formelle love som medielovgivning, uformelle regler som vaner og ritualer, samt materielle ressourcer såvel som symbolske ressourcer, hvilket kan indbefatte fælles værdier og lignende (Ibid.: 41).

Strukturationsteorien er et andet centralt element grundet teoriens betragtning af institutioner, som de mest stabile og vidtforgrene af samfundets *sociale strukturer*. De er defineret ved en udstrækning gennem tid og rum og udgør relativt stabile rammer for forskellige typer af den menneskelige praksis. Dermed skal de ikke forstås som uforanderlige. Politik, skole og

familie er eksempler på institutioner i konstant forandring, der påvirker hinanden indbyrdes og også af medierne. På samme måde udgør institutionerne ikke kun samfundsmæssige strukturer, hvor individet udelukkende tvinges til alene at handle på en vis, der bidrager til at opretholde status quo. De indeholder både materielle og symbolske ressourcer, der giver individet rammer, hvori man kan handle passende, meningsfuld og kreativt i den givne situation.

”En vigtigt pointe er her, at institutioner også skal forstås som en kognitiv ressource, der udstyrer den enkelte aktør med en række meningsskabende kategorier eller skemaer til at fortolke verden med.” (Ibid.: 43).

Det er ikke fuldt færdige beskrivelser af, hvordan et individ skal handle i en given situation. Derfor er de også åbne for variationer og forandringer, hvor et individ kan vælge at handle i modstrid mod eksisterende, institutionelle regler og derigennem etablere nye regler. Den enkeltes fortolkning af og adfærd i en situation sker på baggrund af tidligere situationer, hvorfor det bliver lettere både at reproducere og ændre på disse fortolkningsskemaer, jo større erfaring og forståelse vedkommende har. Det understreger, hvordan sociale strukturer på en og samme tid former og formes af sine udøvere. De er overindividuelle på den måde, at de går ud over det enkelte individs eller den enkelte organisations råderum, men samtidigt er deres eksistens også komplet afhængige af, at individer og organisationer reproducerer dem gennem konkrete handlinger (Ibid.: 44).

Mediologikkens samfundsmæssige påvirkning

Medialiseringen har ikke blot øget den generelle tilstedeværelse af medier i vores fælles kultur og samfund, men også gjort samfundets institutioner mere afhængige af medierne. Derfor er det vigtigt at forsøge at forstå logikken, medierne opererer ud fra. I 1979 introducerede David Altheide og Robert Snow begrebet; *mediernes logik* som *”en form for kommunikation, der skaber en særlig fortolkning af verden”* (Ibid.: 49). Denne skabes ud fra, hvordan medierne vælger at organisere indhold, hvordan de præsenterer det samt fremhævelsen af bestemte adfærd. Ifølge Altheide og Snow bliver disse logikker ikke påtvunget resten af samfundet, men mediologikken accepteres alligevel som et dominerende perspektiv gennem dets interaktion med andre af samfundets institutioner. De anfører blandt

andet, hvordan medielogikken også formes af institutionelle og organisatoriske forhold såvel som kommercielle faktorer (Ibid.: 47-48).

Kigger man på en dansk kontekst og retter fokus nærmere nyhedsmedierne, har medieforsker Mark Ørsten beskrevet, hvordan der eksisterer en særlig *nyhedsmedielogik*. Den er yderligere påvirket af en række rutiner, regler og normer, der over tid er blevet vedtaget som gyldige. Eksempelvis er danske journalister i en årrække blevet undervist i de fem nyhedskriterier - *identifikation, sensation, konflikt, væsentlighed, aktualitet* - der fungerer som ledestjerner, når den enkelte journalist skal udvælge historier samt vinklingen af disse (Ørsten, 2016: 190-191). I et ny-institutionelt perspektiv betragtes aktører som nogle, der handler ud fra en fælles *logic of appropriation*, hvilket i nyhedsjournalistikken i høj grad er styret af disse idealer, normer, rutiner etc. Men såvel som tidligere anført om institutionelle fortolkningsskemaer, beskriver Ørsten, hvordan ”disse rammer er ikke deterministiske strukturer i fuldstændig forstand, de er delvist forskellige fra mediesystem til mediesystem og er åbne for fortolkning, forhandling og misforståelse” (Ibid.: 190).

For at vende tilbage til Altheide og Snow, har man i den moderne medialiseringsteori anfægtet deres og andre tidlige teoretikers argument om, at medielogikken nødvendigvis står i opposition til andre institutionslogikker. At mediernes indpas i eksempelvis politik betyder, at dette domæne nødvendigvis må opgive egne logikker og autonomi. Medielogik er blot et andet ord for de forskellige medietypers institutionelle regler og ressourcer, hvilket er faktorer der også definerer individers ageren i alle andre typer institutioner. Dermed eksisterer de relationelt til andre institutioner på samme vis som alle andre, hvor de kan have større eller mindre lighedspunkter til fælles. Det giver varierende grader af uoverensstemmelser til følge, idet ”det er ikke kun omverden, der tilpasser sig medierne, men også medierne, der tilpasser sig omverden” (Ibid.: 49).

Altheide og Snøws ideer er senere blevet yderligere præciseret. Blandt andet af Frank Esser der advokerer for en forståelse af medielogik med flere facetter, som kan afspejle forskelle fra medietype til medietype. Eksempelvis at public service medier og større dagblade ofte vil være præget af mere professionelle journalistiske hensyn kontra tabloidavisernes mere kommercielle hensyn. Esser skelner derfor mellem tre facetter af nyhedsmediers logik; professionelle, kommercielle og teknologiske aspekter. Skal man forstå et medies funktionsmåde, må man indtænke tre aspekter af medielogikken (Hjarvard, 2016: 48). Vi

finder denne sidste udbygning relevant i ft. vores undersøgelse, fordi vi undersøger et felt, der er påvirket af den teknologisk udvikling og heraf nye konkurrencevilkår. Derfor er en nuanceret, underliggende forståelse for de logikker, medierne opererer efter, nødvendig, hvis vi skal kunne påpege og eventuelt kritisere tendenser.

De sociale mediers indtog

Netværkmedierne er en relativt ny spiller, der har haft en væsentlig effekt både internt blandt medierne og i samfundet. De sociale medier udgør en væsentlig infrastruktur i et samfund, der i højere grad er netværksdefineret end tidligere tiders massesamfund. Det har givet individet helt nye måder at interagere på såvel som søge viden og oplysning, hvilket kan ses i både positivt og negativt lys. Teoretikere som Lee Rainie og Barry Wellman har peget på de udvidede muligheder for læring, aktivisme og produktudvikling, mens en teoretiker som José van Dijck kritisk har påpeget algoritmernes påvirkning af demokratiet og fællesskab (Ibid.: 53). Hjarvard anfører, at det vigtigt at forstå, at netværksmedierne ikke har erstattet massemedierne, men nærmere suppleret dem, og at der også forekommer store overlap og interaktion imellem (Ibid.).

De sociale- og digitale netværkmediers indtog har udvidet den arena, hvori samfundets forskellige institutioner mødes. Her må alle institutioner forsøge at skabe legitimitet omkring egen virkemåde samt forhandle om adgang til samfundets ressourcer, hvilket nødvendiggør at de indordner sig de værdier og praksisser for den offentlige samtale, der eksisterer på mediernes hjemmebane. De traditionelle medier sidder ikke længere lige så tungt på gatekeeper-funktionen i samfundet, hvor de tidligere i udpræget grad bestemte og redigerede andre institutionernes deltagelse i denne arena. Med disse nye netværksmedier er der opstået nye måder, hvorpå eksempelvis politikere og ngo'er kan opnå legitimitet (Ibid.: 57).

Medialiseringens indflydelse på budskaber og kommunikation

Samfundets medialisering har haft stor betydning for medieringen, altså hvordan der kommunikeres gennem medier. Skal man undersøge dette, skal der altid tages højde for de særlige kulturelle og historiske kontekster, men kan bredt generaliseret anskues i forhold til tre dimensioner, der tilsammen udgør en typologi for mediedynamikker; forstærkning,

framing samt performativ handlen og medstrukturing. Disse kan endvidere anskues gennem tre metaforiske forståelser af medier; kanaler, sprog og miljø.

Betragtes medier som *kanaler*, hvilket vil sige at deres rolle er at transportere information fra en afsender til en modtager, har medierne en dynamik, hvori de kan forstærke sager eller konflikter. Det kan ske ved at øge den volume eller hastighed som historien når modtagerne med, og hvor lang rækkevidde det får i samfundet. Det er ikke alene bestemt af medierne, men også afhængigt af andre aktørers interesser, opbakning etc. (Ibid.: 64). Betragtes medier som *sprog*, hvor fokus er på medierne som nogle, der kan forme budskaber og begivenheder, bliver det i stedet forskellige interessenter, såsom journalister og politikere, og deres interne kamp for at frame budskaber, der bliver en central dynamik. I den sidste metaforiske anskuelse af medier betragtes de som *miljø*. Her anskuer man medierne relationelt som en indlejret del af kultur og samfund, hvor det udgør en del af det sociale miljø, mennesker lever og agere i. Medierne bliver eksempelvis medkonstituerende for samfundets magtrelationer, da forskellige dele af samfundet pga. sociale magtstrukturer har forskellige grader af adgang hertil. Hos nyhedsmedierne forekommer eksempelvis en reproducering af forskellige typer af diskursiv magt i samfundet via det fokus, de anlægger, samt ved at fastholde bestemte dele af samfundet som autoritative kilder, der har lettere ved at komme til orde. Denne magt er dog blevet udfordret af fremkomsten af sociale netværksmedier og nye mediemiljøer, hvilket har evnen til at påvirke magtforhold i det sociale miljø. Dog kræver det fortsat, at man har betydelige ressourcer, eksempelvis etableret magt, for at få reel indflydelse og blive lyttet til (Ibid.: 66). Det er hovedsageligt gennem denne sidste metaforiske fremstilling af medierne, vi i dette speciale anskuer og analyserer mediernes rolle i samfundet.

Den moderne mediebruger

Ved blot at være en del af det moderne samfund indgår den moderne mediebruger konstant i et væld af komplekse medialiseringprocesser af både eksplicit og implicit karakter. Den kompleksitet må man have for øje, når man forsøger at afdække og forstå den måde et individ afkoder specifikt medieindhold på. Heller ikke i en mere snæver medieforståelse kan man lykkes med at reducere et individs kilde til information og oplysning til et enkelt udspring. Den moderne mediebruger kan ikke anskues som loyal til ét medie, én medietype eller én måde at konsumere nyheder på. Hertil påvirkes den moderne mediebruger af en alt for

fragmenteret pallet af indtryk og indhold. Det ville derfor være misvisende at lave en analyse, der entydigt forklarer en fast B.T.-læzers forståelse og verdensbillede med B.T.'s dækning. Det skal dog siges, at danskernes veje til nyheder fortsat er overvejende brand-styret, da 59% går direkte til et nyheds-brand, de kender og sværger til, dog er der også en væsentlig andel, 40%, som tager den algoritme-styrede vej via sociale medier. Kigger man isoleret set på den yngre del af den danske befolkning, vil man finde en overvægt blandt de, hvis primære indgang er algoritme-styret (Schrøder, 2020: 7).

Hvordan, det moderne menneske navigerer sit mediebrug på tværs af medierne, er i vid udstrækning præget af, hvor man befinder sig i løbet af sit dagligdagsliv. Disse kontekster defineret af tid og rum har central betydning for vores valg af medier, når vi opsøger nyhedsdækningen. Eksempelvis kan vi få vores nyheder gennem radio eller smartphones, når vi er på farten, mens man måske er tilbøjelig til at tænde sit fjernsyn i aften timerne. Hjemmet er fortsat en central kontekst, hvori vi opsøger nyheder, men i de senere år har fremkomsten af smartphones og dets ekstreme udbredelse udvidet oplysningens arena.

"[...]the spread of mobile devices and changing production patterns makes it possible for people to get the news whenever and wherever they want it. For many, news is constantly within reach" (Ørmen, 2016: 164).

Den moderne teknologiske udvikling har ikke kun haft en udvidende effekt på vores mediebrug i forhold til, hvor vi kan få adgang til nyheder, men også på hvem vi opsøger dem i selskab med. Jacob Ørmen beskriver, hvordan vores mediebrug i højere grad er blevet muliggjort som en social aktivitet, hvor nyhedsbruget i stigende grad er rykket ind i sociale situationer. Det er ikke et fuldstændigt nybrud, da også tv-mediet gennem mange år har været familiens samlingspunkt, hvor det dog ofte er familiens patriark, der styrede nyhedsbruget. Alligevel må nyheder siges at have vundet større indpas i sociale situationer, da teknologien har muliggjort en lang større palet af sociale situationer – herunder også virtuelle fællesskaber på sociale medier, hvori nyheder kan opnås i fællesskab (Ibid.).

Ørmen retter derudover et fokus på, hvordan dagligdagens situationer påvirker menneskers adgang til nyhederne ved at trække på medieforskningens *practice theory*. Gennem et observationsstudie har han identificeret, hvad han anser som prototyper på *attention practises*. De er *digging in*, *checking up*, *flowing along* og *stumbling upon*. De varierer i

graden af opmærksomhed, hvor lange perioder den enkelte retter sin opmærksomhed mod nyhederne, og hvor intentionelt den opstår (Ibid.: 168). Eksempelvis er *stumbling upon* kendetegnende for den nyhedspraksis, hvor vi kommer i kontakt med nyheder uden at have speciel intention om det og også kun retter vores interesse mod i korte momenter. Det beskriver særligt den nyhedspraksis, der er blevet meget almindelige gennem sociale medier. Ørmen beskriver, hvordan det har medført, at folk, som normalt ikke har et tilsigtet nyhedsbrug, får en grad af nyhedspraksis (Ibid.: 174-175). Ørmen anfører, at hans undersøgelse indikerer, at kortere momenter af tildelt opmærksomhed fordelt ud over en dag har lige så stor, hvis ikke større, informativ effekt end få mere dedikerede momenter med nyheder. Dette afhænger dog af, hvor dygtig den enkelte er til at danne sig hurtige nyhedsoverblik, samt mediernes evne til at målrette deres formidling til den nye, digitale medievirkelighed (Ibid.: 176).

Når medierne skriver om det afrikanske kontinent og andre fjerne egne

Selvom der er mange nødvendige forbehold at tage, når man skal afdække og forstå, hvordan individers verdensbilleder skabes, er det utvivlsomt, at masse- og nyhedsmedierne fortsat spiller en væsentlig rolle. Når danske medier dækker verden skabes herigennem både tilsigtede og utilsigtede mediebilleder, der kan have reelle samfundsmæssige og personlig betydning for mange mennesker. Der hersker en idealforestilling om, hvordan disse mediebilleder skabes. For det første at mediedækning af udenrigsstof afspejler de vigtigste begivenheder og udviklingstendenser. Dernæst at journalistikken opfylder en bredt herskende forventning om at være klassisk oplysende om både enkle spørgsmål og beretninger om begivenheder samt mere komplekse og strukturelle spørgsmål (Kabel et. al., 2016: 8).

Det er veldokumenteret i medieforskningen, at der eksisterer en lang række logistiske, organisatoriske, menneskelige etc. årsager til at ideal-journalistikken ikke altid opnås. Men da Lars Kabel, Hans-Henrik Holm m.fl. i 2016 udgav den seneste større kortlægning af dansk udenrigsjournalistik, skrev de, at netop udenrigsjournalistikken idealforestilling var kommet yderligere under pres. Det skyldtes til dels digitaliseringen og en ny medieøkologi, hvor redaktioner skal udkomme i et højere tempo og i et mere konstant flow, ligesom indhold skal kunne versioneres til forskellige platforme. Samtidigt har den verden, udenrigsjournalistikken skal beskrive og formidle, udviklet sig fra en tidligere bipolaritet mellem nord/syd og øst/vest til en større multipolaritet med en større række magtcentre globalt set med politiske og

økonomiske forskydninger til følge (Ibid.: 8-9).

Selvom medieøkologien har medført helt nye vilkår for den journalistiske praksis, og verden også har udviklet sig i nye retninger, er diskussionen om den rolle, de vestlige medier spiller, i skabelsen af vestens billede og forståelse af såkaldte 'fjerne lande' langt fra ny i medieforskningen. I 1965 anførte de norske medieforskere Johan Galtung og Mari Holmboe Ruge i 'The Structure of Foreign News: The Presentation of the Congo, Cuba and Cyprus Crises in Four Norwegian Newspapers', hvordan medierne er med til at skævvride mediebildet af "kulturelt fjerne lande" med sine normative kriterier for særligt nyhedsværdige begivenheder. Kriterierne rummede elementer, som at begivenheder havde størst chance for at blive til nyheder, hvis de er enkle og klart afkodelige, og at det negative vægtes højere end det positive. At elitepersoner og elitestater havde større gennemslagskraft end personer og stater i periferien, samt at personfortællinger vægtes over strukturfortællinger. Samtidigt skulle de gerne passe ind i mediets fortællemæssige skabeloner inden for et felt, mediet anser som meningsfuldt (Galtung & Ruge, 1965: 75-79). Galtung og Ruge mente ikke, at medierne alene bar ansvaret for det enkelte individs billede af disse fjerne egne, men at mediernes regelmæssighed og allesteds nærhed gjorde dem til fanebæreren i individets billedskabelse (Ibid.: 65).

Siden er det i forskningslitteraturen blevet et veldokumenteret argument, at ikke alle geografiske områder og dele af verden nyder lige stor eller nuanceret mediemæssig bevågenhed. Forskning i det danske medie billede har vist, at det særligt er landene på det afrikanske kontinent syd for Sahara, der bliver overset i dækningen og udvælgelsen af udlandsstoffets relevante begivenheder. "*Afrika taber – også i medierne*" konkluderede medieforskerne Lars Kabel og Hans-Henrik Holm, der også tilbage i 1998 kortlagde den danske udenrigsjournalistik (Holm et al., 2000: 72-73). Deres undersøgelse viste, at landene i Afrika syd for Sahara var placeret på en syvendeplads ud af undersøgelsens ti opstillede verdensdele. Anskuede man dækningen relativiseret ift. antal stater og befolkningstal, var det klart den del af verden, der fik mindst opmærksomhed i de danske medier (Ibid.). I 2016 udgav Kabel og Holm som tidligere beskrevet en opdateret kortlægning af dansk udenrigsjournalistik og 'Mediernes nye verdensbilleder' (Kabel et al., 2016). Som nævnt var dækningen i deres optik under kraftig påvirkning af verdens digitalisering samt den globaliserede verdens forandrede og mere komplekse politiske og

økonomiske forhold. En smule overraskende lod udviklingen til umiddelbart at være til det afrikanske kontinents fordel, da rapporten pegede på, at de danske medier havde udskiftet de klassiske stereotyper om den 3. Verden med et mere opdateret og moderne medie billede af det afrikanske kontinent. Dog oftest i en strøm af korte, mainstream-artikler med undtagelser af enkelte udfoldede produktioner, hvor journalister med unikke indsigter, kilder og lokal forståelse fik lov til at udfolde sig. Det til trods, konkluderede de, var dækningen blevet mere nuanceret. Dækningen var i mindre grad præget af ”*den tidligere så udbredte fortælling om bistandens lyksaligheder knyttet til vores egen indsats*” (Kabel et al., 2016: 23-24), og samtidigt er Afrika-dækningen ikke længere på samme måde ”*mytologiseret og præget af eksotisk fascination*” (Ibid.) Den progressive udvikling skyldes ifølge Holm og Kabel i høj grad udviklingen i Afrika selv, der ikke er sluppet ud af problemernes dyng, men bevæger sig fremad. Kontinentet er et sted mellem ’*det gamle Afrika*’ med svindel og humbug og en gennemkorrumperet elite til ’*det nye Afrika*’ med erklærede ambitioner og handling bag at ville rydde op til samfundet fælles bedste” (Kabel et al., 2016: 20).

I 2017 undersøgte Astrid Louise Rasmussen i sit speciale, hvorvidt dette mere optimistiske narrativ om et kontinent i opblomstring for alvor havde gjort sit indtog frem for tidligere tiders mere håbløse fortællinger, eller om de danske journalister fortsat havde tendens til at falde i ”*den stereotype værktøjskasse, når de skal berette om kontinentet?*” (Rasmussen, 2017: 80). Modsat Holm, Kabel et. al., der undersøgte Nigeria, Sydafrika og Kenya blandt ti specifikke tærskellande, der er politiske og økonomiske smeltedigler på grund af vækst, globaliseringen og urbanisering (Kabel et al., 2016: 9), inkluderede Rasmussen samtlige lande karakteriseret som værende syd for Sahara. Hendes undersøgelse af 5 danske dagblades dækning af Afrika syd for Sahara i 2016 indikerede, at de klassiske kriterier for udenrigsjournalistikken, som fremlagt af Galtung og Runge i 1965, måske alligevel ikke er gået helt af mode, da hun fandt grundlag for at konkludere, at ”*mediernes valg af emner, områder og aktører samt formidlingen af disse konstruerer medie billeder, der bidrager til at opretholde forestillingen om kulturelt fjerne og nære lande og hermed også dikotomien mellem os i Vesten og dem i Afrika*” (Rasmussen, 2017: 80).

Rasmussen identificerer, som Holm og Kabel, dog også de mere positive fortællinger om et afrikansk kontinent i opblomstring. De historier er i de fleste tilfælde karakteriseret ved at komme fra journalisters fysiske tilstedeværelse på kontinentet. Det er journalistiske narrativer, der nuancerer det samlede medie billede, men antallet er så relativt begrænset, at de

alligevel samlet set blegner mod antallet af artikler, der bekræfter den traditionelle, negative fremstillinger af afrikanske nationer og på denne måde skævvrider billedet ifølge Rasmussen. Hendes diskursanalyse af en række udvalgte artikler viser derudover, at de danske medier ofte præsenterer begrænsede perspektiver og nuancer i deres fortællinger, såvel som at der oftest tales om afrikanerne frem for med dem. Rasmussens kvantitative indholdsanalyse af den samlede dækning viser, at dækningen hovedsageligt bestod af korte nyhedstelegrammer. Ligeledes var den stærkt præget af et fokus på aktuelle og konfliktfyldte begivenheder, hvor artikler med fokus på politik og økonomi tegnede sig for 38%, mens temaer som krig, konflikt og katastrofe udgjorde en tredjedel af dækningen (Ibid.: 78-80).

Effekten af mediernes Afrika-billeder

“Poor news coverage is not a victimless crime. News shapes our assumptions about one another, prescribes the symbols with which we analyse events, informs international investment, and guides policy discussion. Africa coverage touches every discipline, influences political analysis of international issues, and shapes daily interactions among news consumers. The media image of Africa moulds many critical aspects of our lives, wherever we may live. Africa coverage provides us with the vocabulary we use in our policy discussions and identifies the issues deserving of attention in those discussions” (Bunce et al., 2017: xvi).

Sådan lyder forordet til bogen ‘Africa's Media Image in the 21st Century: From the Heart of Darkness to Africa Rising’ (2017). Brugen af citatet i denne forbindelse skal ikke læses som en påstand om, at vores udvalgte danske medier gør sig skyldige i *“poor news coverage”*. Det bruges for sin påstand om, at den måde medierne dækker det afrikanske kontinent, ikke blot er bogstaver og ord på en avisside eller en computerskærm, men er handlinger med en reel betydning for den fysiske verden, og at eventuelle skævvridninger i mediers dækning kan føre til skæve indsatser og generel ageren i forhold til problematikker i den store verden. Det har altså effekt på måden, vi diskuterer politiske emner, samt hvilke emner, vi diskuterer.

Derudover beskriver den britiske medieforsker Mel Bunce, hvordan mediebilledet også har også stor indflydelse på områder som handel, turisme og investeringer, hvilket også i mere og mindre abstrakt grad har konkret indflydelse på tilværelsen for den enkelte afrikaner.

Derudover, hvilket ifølge Mel Bunce måske er den vigtigste faktor, har disse mediebilleder, særligt de negative og andetgørende, indflydelse på verdens interkulturelle relationer. Anlægger man et diskursteoretisk blik på det, har sprog en central rolle i vores opfattelse af normer, værdier og i reproducering af stereotyper, og kan derfor bruges af de mere magtfulde som et middel til at støtte såvel som undertrykke de mindre magtfulde (Bunce, 2016: 4).

I forbindelse med dækningen af Afrika har man gennem tiden defineret de vestlige mediers diskursive fremstilling med begrebet *afro-pessimisme*, der former en fortælling om et fejlet og passivt kontinent med behov for intervention udefra. En fremstilling som publikumsundersøgelser inden for medieforskningen har peget på som havende en sammenhæng med og indflydelse på opfattelsen af Afrika blandt ikke-afrikanere (Ibid.: 5). Mel Bunce og andre af bogens bidragsydere beskriver, ligesom Holm og Kabel har gjort i dansk kontekst, hvordan man i løbet af de sidste årtier på et globalt plan har kunne identificere nogle skift i det større narrativ. Blandt andet som følge af forandrede medieøkologier, sociale medier etc. Dette er blot for at understrege, at der ikke nødvendigvis fortsat hersker en afro-pessimisme blandt ikke-afrikanere. Eksemplet fremhæves for sin klare indikation på sammenhæng mellem mediers repræsentation af det afrikanske kontinent og individers opfattelse af samme.

Medieforskning har derudover også fastslået, hvordan medierne er aktive og dominerende medskabere, når det gælder individer i Vestens opfattelse af specifikke begivenheder i tredje verdenslande. Et nyere eksempel kommer fra James Porter og Grace Evans, der i 2020 lavede et studie af britiske mediernes dækning af katastrofer i de oversete geografiske dele af verden. Undersøgelsen sammenligner mediedækninger af katastrofer i henholdsvis USA og Sydøstasien, hvor Porter og Evans fremlægger, at der er klar forfordeling af begivenheder fra Sydøstasien, når det gælder alt fra mængde af og længde på artikler til placering i aviserne samt diversiteten af vinkler. (Porter, 2020: 332). Porter og Evans redegør for, hvordan medierne i katastrofesituationer er det medium, der via sine beskrivelser af oversvømmelser, orkaner eller andre dramatiske begivenheder, giver individer muligheden for at agere vidner til begivenheder mange kilometer fra hjemmet. Dermed former de også den enkeltes opfattelse af begivenheden:

"In so doing, the media shapes people's knowledge and emotional attachment to those events so that a sense of solidarity and ethical impetus can develop to alleviate the suffering of victims via public donations to humanitarian aid." (Porter, 2020: 328).

Ifølge Porter og Evans får medierne dermed ikke blot en ret direkte indflydelse på, hvilke katastrofer og typer af nødhjælp, folk ønsker at bidrage til, men også hvor mange penge offentligheden er villig til at donere i en given situation.

Analyse

På baggrund af sammenfald mellem indholdsanalysen resultater og de tre fokusgruppeinterviews, identificerede vi fire overordnede tematikker. Den første er opfattelsen af et Afrika som en samlet masse, hvor betydningen af respondenternes forforståelse kommer klart til udtryk.

Den anden del præsenterer en overdrevet opfattelse af en negativ mediedækning hos vores respondenter, som kan argumenteres for at stamme fra en mere eller mindre manglende kontekst i medieindholdet. Den tredje del fokuserer på den manglende identifikation hos vores respondenter med de historier, medierne fortæller, fra Afrika syd for Sahara. Den sidste del tager udgangspunkt i en opfattelse af landene i Afrika syd for Sahara som værende passive, samtidigt med at der sættes fokus på, hvordan vores respondenter taler ind i den diskurs, de selv mener, medierne gør sig skyldige i at være underlagt. Samlet set mener vi, at de fire overordnede analyse-temaer give en fyldestgørende besvarelse på, hvordan de fire udvalgte medier spiller både med og imod de indlejrede forståelses- og fortolkningsrammer, vores respondenter navigerer ud fra i mødet med medieindhold om vaccineudrulningen i Afrika syd for Sahara.

“Jeg ved ikke engang, hvor Malawi ligger”

I problemfeltet skriver vi, at ”medierne er aktive medskabere af den forståelses- og fortolkningsramme, vi som individer og samfund forholder os til kontinentets problemstillinger ud fra.” Vi påstår også, at det spiller en endnu mere udpræget rolle i formidlingen af Afrika, end i mange andre aspekter af journalistikken, fordi det for danskere er et kontinent, der føles meget langt væk.

Denne første del af analysen har til formål at præsentere betydningen af den forforståelse, man som læser møder medieindhold med, og hvorfor det kan blive definerende for forståelsen af journalistik om det afrikanske kontinent syd for Sahara, at kendskabet til de geografiske og kulturelle nuancer på tværs af de 48 lande ofte ligger på et meget lille sted.

Derudover vil den også forsøge at afdække, hvordan medierne er medspillere i denne forestilling om Afrika syd for Sahara som én stor ens masse; med samme samfundsforhold, udfordringer og kulturel levevis.

Først og fremmest skal det siges, at der er en klar overvægt med 180 ud af indholdsanalysen samlede udtræk på 290 artikler, svarende til 62%, der er kategoriseret som havende fokus på specifikke lande. De resterende 38% formidler og retter fokus på Afrika som en helhed (Bilag 4: 4, nr. 8). Dette billede vil vi dog indledningsvis nuancere med en kvalitativ pointe, vi har noteret under kodningsarbejdet. Blandt de artikler, der fokuserer på specifikke lande, er der en massiv andel på 103 artikler, der udelukkende omhandler Sydafrika (Ibid.). Landet har under covid-19 været aktive i udviklingen af ny forskning, såvel som været fortalere for en mere solidarisk fordeling af vacciner og ophævelse af vaccine-patenter. Vi vil derfor argumentere for, at det relativt store fokus på Sydafrika i perioden giver et umiddelbart kvantitativt resultat, der får de fire udvalgte mediers dækning til at fremstå mere nede i lokale kontekster på tværs af det afrikanske kontinent, end billedet reelt er. Vi har ikke valgt at fokusere mere indgående på, hvordan der også internt på det afrikanske kontinent, er aktører, der i højere grad prioriteres i de danske medier, men vi anser alligevel ovenstående som en relevant pointe.

Det er vores påstand, at den umiddelbare overvægt af artikler, der retter fokus på specifikke lande, ikke nødvendigvis giver en mediedækning, der giver stor indsigt i vaccineudrulningens konsekvenser og udfordringer på mere lokalt plan. Det mener vi kan underbygges, hvis vi inddrager kategorien *kontekst*. I indholdsanalysen ser vi, at det blot er 55 ud af 182 artikler omhandlende specifikke lande, omtrent 29% (Bilag 4: 5, nr. 10), der forholder sig til konteksten. Vi vil derfor argumentere for, at det ikke nødvendigvis udvider forståelsen for diversiteten på det afrikanske kontinent, at man som medie tager et redaktionelt valg om at bringe en historie fra et givent afrikansk land. Følges det ikke op med viden og kontekstuelle beskrivelser, der reelt formidler de konkrete kulturelle og samfundsmæssige forhold, bliver man ikke klogere på de særlige vilkår, alle lande har ift. at håndtere sine problemer. Kontekst er ét af dette speciales mest essentielle begreber, og den mangel, der ofte ses i mediedækningen er én af de centrale faktorer, vi vil trække på. Betydningen heraf vil i et senere afsnit blive uddybet ifm. med analysen af den negative diskurs og indlejrede opfattelse af Afrika som kontinent og af dets aktører.

Vi har blandt vores respondenter identificeret en tendens til, at et manglende kendskab til og indgående forståelse for det afrikanske kontinent påvirker deres fortolkning af indhold fra denne del af verden. Det gør sig ikke i lige så høj grad gældende hos de, der har et forudgående kendskab til det afrikanske kontinent pga. personlige erfaringer eller relationer, hvilket vi vil komme tilbage til. Blandt de resterende respondenter ses en udbredt tendens til at anskue kontinentet som én stor masse grundet mangel på mere geografisk specifik viden. Denne forståelse bliver rammen, hvori de sætter ny viden ind, og afkoder medieindhold ud fra.

En af vores respondenter, der er meget ærlig omkring sit begrænsede kendskab til Afrika syd for Sahara, er Maria. Hun påpeger selv, hvordan formidlingen af Afrika som én stor masse, har været med til at forme hendes forståelse af kontinentet. Én som hun per automatik tænker alle problematikker eller begivenheder ind i:

"Hvis I sagde tænk på et specifikt land i Afrika, selvfølgelig ville jeg godt kunne nævne nogle, men helt seriøst for mig, jeg kan ikke sige, hvor det ligger forskellige ting altså. Virkelig, jeg tænker på [Afrika] som én kæmpe ting" (Bilag 5: 20, l. 527-529).

Også Rasmus er bevidst om sit manglende geografiske kendskab til denne del af verden, hvilket han italesætter det potentielt problematiske i. Det sker ifm. en diskussion af notitsen fra DR, som er en af de tre artikler, vi har tilsendt respondenterne på forhånd. Notitsen beskriver, hvordan Malawis regering har valgt at afbrænde et stort antal vacciner.

"Jeg tror ikke, der er særligt mange danskere, der kan se og finde nogle afrikanske lande på et kort. Jeg ved ikke engang, hvor Malawi ligger. Og det er jo et kæmpe problem, fordi hvis vi ikke forstår et kontinent, så kan vi jo heller ikke tale om de potentielle problemer og potentialer, der kan være" (Bilag 6: 10, l. 315-318).

Dermed peger han på en oplagt faktor, der kan have påvirkning på ens evne til at forstå medieindholdet, nemlig at mediebrugere som ham simpelthen ikke kan konkretisere eller visualisere det land, der skrives om. Man må forestille sig, at det, at det omtalte land, ikke ringer nogle klokker, ikke kun er en faktor, der har indflydelse på forståelsen i den enkeltes reception. Vi har også en forestilling om, at deres motivation for at læse indholdet bliver kraftigt influeret. Det begrunder vi med det link mellem relevans for læserens personlige

univers og det univers, læseren oplever medieindholdet formidler, hvilket Schrøder opstiller som en del af sit teoretiske grundlag i receptionsanalysen (Schrøder, 2000: 244-245). Det er en forbindelse, der har indflydelse på individets motivation ifm. specifikt indhold. Den kan være baseret på erindringer, identifikation og fællesskab. De tre faktorer betvivler vi for alvor kan være til stede hos Rasmus, når han intet ved om det givne land.

En anden interessant pointe er, at alle respondenter på et splitsekund danner associationer og visualiseringer, når de bliver bedt om at forestille sig et afrikansk land syd for Sahara under påvirkning af covid-19. Det er dog tydeligt blandt de respondenter uden en personlig relation til eller erfaring med det afrikanske kontinent, at deres forestillinger tager udgangspunkt i en abstrakt forestilling om et afrikansk land syd for Sahara. Som ikke nødvendigvis er bundet til en specifik erfaring, møde med specifikt medieindhold eller andet konkret, men bedre kan beskrives som værende summen af deres samlede erfaring og den medialiserede fortælling.

I retrospektiv kan flere respondenter uden tilknytning til Afrika syd for Sahara ikke helt isolere, hvor deres umiddelbare associationerne kommer fra. Én af disse er Anne-Sofie, der selv påpeger, hvordan hendes første mentale billeder er stærkt præget af, hvad hun selv beskriver som en stereotypisk forestilling:

“Altså det første, jeg tænkte på, da vi skulle skrive de her ting ned, altså det første, der kom op var sådan, I ved, en eller anden landsby ude i ingenting på en savanne-agtigt, hvor, at nu har jeg heller aldrig været i Afrika, men Afrika er jo også storbyer og sådan, men det er aldrig det, jeg tænker på, og det er jo også sindssygt sådan” (Bilag 7: 13, l. 421-424).

Hun er langt fra den eneste, hvis umiddelbare forestillinger om et afrikansk liv ikke kun er udefinerbart rent geografisk, men også lader til at stamme fra et lignende narrativ. Det skinner også igennem hos Sebastian, der sætter ord på sine forestillinger omkring forskellen på vaccineudrulningens udfordringer i Danmark og i Afrika:

”Så er der selvfølgelig også noget, der også pågår i Danmark, som er sådan noget som rygter om en vaccine. Det, tænker jeg, må være endnu mere vildt i Afrika. Fordi adgang til informationer om vacciner er helt anderledes på et lavt niveau, ville jeg forestille mig. Øhm, distribution af vacciner kan jo også være et problem. Så hvordan bliver adgangen til det. Ved ikke hvordan adgangen er i dag, men synes, der kunne tegne sig et billede af, at det er svært

at få distribueret de vacciner, vi donerer ud. Samt selvfølgelig at opbevare en vaccine, der skal være mindst -80 grader varmt. Og så sådan en ulige adgang til vaccine og en ulige adgang til information” (Bilag 5: 5, l. 113-120).

Som tidligere nævnt kan man ikke overraskende identificere en anderledes konkret forståelsesramme hos de, der har en personlig relation til ét eller flere lande i Afrika syd for Sahara. Afhængigt af, hvorvidt de har rejst, arbejdet eller på anden vis haft en personlig relation, er der naturligvis forskelle på, hvordan det influerer den fortolkningsramme, de har. Ikke overraskende har de dog til fælles, at deres overvejelser og associationer undervejs i samtalen ofte udspringer fra et geografisk konkret udgangspunkt. Som Line, der af flere omgange har arbejdet frivillig på det afrikanske kontinent, hvorfor hendes associationer tager udgangspunkt i konkrete bekendtskaber:

”[...]dem jeg kender i Malawi, de bor i et-rums-huse, så man bor meget, meget tæt sammen. Så det er ikke muligt at gå i isolation fra sin familie. Og så også fordi dem, jeg kender, har brug for at tage på arbejde, så det her med at gå i isolation er ikke muligt” (Bilag 5 :4, l. 101-104).

Det giver de respondenter, der personligt har oplevet kontinentet, et anderledes grundlag, når det gælder deres stillingtagen til medieindhold om Afrika syd for Sahara. Det er Jonna også et tydeligt bevis på. Hun har en tæt forbindelse til Nigeria, hvor hun er frivillig i et projekt, der hjælper unge kvinder med bind, prævention etc. Derfor relativiserer hun også vaccineudrulningens problematikker ift. det samlede billede af udfordringer, der præger de lokales tilværelse.

Ifølge hende selv er hun først blevet i stand til at tage kritisk stilling til, hvordan medierne formidler det afrikanske kontinent, efter hun ved selvsyn har oplevet livet her:

”[...] jeg ved ikke, hvor mange gange jeg har trådt mig selv over tæerne af flovhed over mine egne fordomme, [...] og ikke nogensinde har forholdt mig til, om det, der kom i medierne og gennem opvæksten, om det var sandt eller falsk, fordi vi bare tager den ind som værende sandhed. [...] Vi er simpelthen indoktrineret til alle sammen og have en eller anden fælles forståelse af, hvordan Afrika er” (Bilag 6 :16, l. 504-511).

Det er altså helt centralt for modtageren, hvilket grundlag de har for at forstå de historier, der foregår i afrikansk kontekst. Har man et indblik, der går ud over mediernes formidling, er ens grundlag naturligt stærkere. Det er måske ikke overraskende, men alligevel er det en vigtig pointe. Det fremgår nemlig klart blandt de, der ikke rigtigt kan begrunde deres forestillinger og associationer i noget konkret, alligevel lader til at være styret og påvirket af nogle ret klare fornemmelser og indlejrede forestillinger. Hvilket eksempelvis Anne-Sofie og Maja-Luna sætter ord på:

Anne-Sofie: *“Jo, lige Sydafrika, tænker jeg Cape Town, storbyer og sådan noget. Resten af Afrika, der hører man jo altid om krig og sult og sådan, og det gør jo også, at man tænker, at alle afrikanske lande skal have hjælp, og sådan er det jo heller ikke. Men det er stensikkert, at det påvirker sådan, ja ens opfattelse”* (Bilag 7: 13, l. 428-432).

Maja-Luna: *“Jaja, jeg har et kæmpe bias. Hver gang min kæreste kommer og fortæller mig, om et eller andet. Han arbejder i Nigeria eller alle mulige forskellige lande faktisk, men så tænker jeg, nå er det sådan det er?... nå ej det vidste jeg ikke. Det er jo fuldt fungerende i nogle områder”* (Ibid.: l. 434-437).

Hos både Anne-Sofie og Maja-Luna ser vi, hvordan de på trods af egen bevidsthed om, at deres associationer udspringer fra en ret ukonkretiseret og stereotypiseret forestilling, er deres forestillinger om covid-19-situationen, der er afledt af specifikke samfundsforhold og -problemer, ret konkrete.

Eksempelvis nævner Anne Sofie: *”En yngre befolkning, og der er færre, der er overvægtige, så det gør måske også, at der er færre i risikogruppen, til gengæld er der et lidt dårligere sundhedsvæsen [...]. Jeg tror, jeg havde sådan en setting i sådan en lidt mindre landsby, hvor der måske også er lidt langt til hjælp, hvis man bliver syg”* (Bilag 7: 3-4, l. 99-103).

Også Maria, vi nævnte indledningsvist for hendes egen erklærede mangel på kendskab til det afrikanske kontinent, har en ret klar automatreaktion på, hvordan de må håndtere covid-19:

” [...] jeg tror ikke, de har samme adgang til test, at der skal testes hele tiden, jeg tror ikke, de vaccineplaner, der bliver rullet ud. Jeg tror ikke, de har forsamlingsforbud og sådan nogle ting” (Bilag 5: 5, l. 122-124).

Vores pointe er, at selvom en lang række af vores respondenter ikke tager udgangspunkt i noget konkret, har de ofte nogle ret udfoldede forestillinger, der lader til at trække på en samlet fortælling om et samlet "Afrika". Den forståelse bliver definerende for deres måde at afkode historier, der udspiller sig i en given afrikansk kontekst. Er det en historie, der fokuserer på Afrika som en helhed, vil de naturligt trække på den forståelsesramme. Vi vil altså argumentere for, at selvom historien omhandler et specifikt land, vil det formentligt, hvis de ikke for alvor ved eller præsenteres for andet om landet, end at det ligger i Afrika, fortsat være denne ramme, de vil trække på.

Vores respondenter italesætter generelt selv, at deres forståelse af det afrikanske kontinentet som en ens masse til en vis grad er medieskabt. Det lader til at påvirke den motivation, de hver især har til at følge de danske mediers dækning af kontinentet. Men det bliver også nævnt som et aspekt, der både påvirker deres konstruktionsbevidsthed – altså deres lyst til at blive hængende hele artiklen igennem – samt deres forståelse af medieindholdet.

Konkret relateret til de fremsendte artikler sætter eksempelvis Line ord på, hvordan B.T.-artiklens sidebemærkning om, hvor få der er blevet vaccineret på det afrikanske kontinent, efterlader hende med så simplificerede oplysninger, at hun betragter dens effekt på hendes forståelse af vaccinesituationen som skævvridende:

"De siger, at der i Afrika kun er 3,9%, der har fået vaccinen. Det kan jo også være, at der er nogle lande, hvor det er 40%, men fordi det er bredt ud i hele kontinentet" (Bilag 5: 21, l. 550-551).

Den måde Afrika fremstilles i B.T.-artiklen, påvirker hendes konstruktionsbevidsthed, hvorfor hun bliver mere kritisk over for artiklens budskab. Der er hun modsat anderledes rosende overfor TV2-artiklen, fordi den har et interaktivt kort, hvori man kan se fordelingen af vaccinerede på det afrikanske kontinent syd for Sahara.

"Det havde de delt det op, og der kunne man se at, hvad var det Botswana, de havde faktisk sådan okay mange vacciner. ift. resten af Afrika. Der er også en tydelig forskel på, hvordan det går med vaccineudrulningen, men det bliver bare overhovedet ikke nævnt. Altså det bliver bare nævnt som et stort kontinent" (Ibid.: 19, l. 499-502).

Selvom der naturligvis er nogle udfordringer og vilkår forbundet med covid-19, der gør sig gældende for samtlige af de 48 stater i Afrika syd for Sahara, finder vi det interessant, at der bredt blandt vores respondenter eksisterer en overordnet fortælling og ide om ét “Afrika”; Om menneskers fysiske rammer, samfundsforhold, personlige udfordringer etc., der er fælles på tværs af det store kontinent.

Med tanke på medialiseringsteoriens forståelse af, hvordan forestillinger, værdier og normer i forskellige dele af samfundets institutioner konstant påvirker hinanden, samt de mange medietyper, der alle influerer vores kommunikation, kan vi ikke reducere måden, hvorpå det afrikanske kontinent forstås og italesættes til den ene arena, de klassiske nyhedsmedier udgør. Den forsimplede forståelse af det afrikanske kontinent er formentligt skabt og reproduceret i en lang række arenaer samtidigt, såsom kulturelt indhold, sociale medier, historieskrivning og politik.

Forklaringen kan altså ikke alene tilskrives de klassiske medietyper, som er genstand for vores indholdsanalyse. Dog er det med afsæt i medialiseringsteorien nærliggende at påpege, at de klassiske medier stadig har en stor indflydelse, fordi det i vid udstrækning stadig er her, at samfundets institutioner mødes og indbyrdes forhandler deres validitet. De andre af samfundets institutioner tvinges også delvist til at indoptage eller tilpasse sig de norm- og værdisæt samt sproglige diskurser, der hersker i mediernes arena, for at blive lukket ind i varmen. Det stemmer også overens med dette speciales påstand, der udspringer fra vores videnskabsteoretiske ståsted, om at de klassiske medier gennem deres sproglige diskursive magt spiller en væsentlig rolle i danskernes og dermed også vores respondentes forståelse af det afrikanske kontinent.

Vi er dog også bevidste om, at fremkomsten af nye medietyper under paraplyen sociale netværksmedier allerede er og formentligt i stigende grad vil blive en central arena, hvor værdisæt, talemåder og normer ift. det afrikanske kontinent vil blive forhandlet.

Blandt vores respondenter ser vi en generelt anskuelse af det afrikanske kontinent, som mange har et umiddelbart besvær ved at adskille i mindre delelementer. Det kan vi som sagt ikke kun tilskrive de klassiske medier, vi undersøger. Dog vil vi med henvisning til de britiske medieforskere Beverly Hawk og Mel Bunce (2017), der har redegjort for mediernes centrale betydning for vestlige individers medie billede, mene, at der er et stærkt grundlag for vores påstand om, at medierne har været medskabende af den historiske diskurs, der har formet den opfattelse af Afrika, som vores respondenter i høj grad snakker ind i.

Selvom vores indholdsanalyse viser, at vores udvalgte medier ifm. vores case ikke er skyldige i konsekvent at betragte Afrika som en helhed, lader det ikke til at stemme overens med vores respondenteres opfattelse af kontinentet. Den mener vi delvist skyldes, at de ofte tager et svagt videns- og erfaringsmæssigt grundlag med ind i læsningen af historier fra Afrika syd for Sahara. De læser alt indhold ind i deres ide om Afrika, der er en helhedsforståelse præget af en sjældent eksisterende viden om givne landes særlige kulturelle og samfundsmæssige forhold.

Den anden del af forklaringen, mener vi, kan tilskrives medierne, der selvom de måske ofte retter blikket mod et specifikt land, ikke for alvor prioriterer at sætte læseren ind i de specifikke forhold. Det, tror vi, er nødvendigt, hvis man skal udfordre den forforståelse og det narrativ, læserne ellers instinktivt vil lægge ned over det meste indhold. Derfor er de efter vores opfattelse med til at opretholde den diskursive forståelse af det afrikanske kontinent som én helhed med de samme problemer gennem den måde, de dækker vaccineudrulningen.

I Afrika går det altid dårligt

Det vækker sjældent forbavselse, når der er krig i et afrikansk land, ej heller vækker det speciel stor overraskelse, hvis der er hungersnød. Faktisk kan man hurtigt få det indtryk, at det altid går dårligt i det afrikanske kontinent. Sådant en opfattelse finder vi i hvert fald hos vores respondenter. Og ligesom i ovenstående afsnit spiller forforståelse i høj grad også ind her. For udover at forforståelsen spiller ind på opfattelsen af, hvorvidt man forstår og ser Afrika som en stor ens masse eller forstår nuancerne, så spiller forforståelsen også en rolle i forhold til den måde mediernes tone omkring det afrikanske kontinent opfattes.

I denne delanalyse vil vi sætte fokus på den tone de fire medier i vores case beskriver covid-19-situationen i lande i Afrika syd for Sahara med, samt hvordan vores respondenter opfatter mediernes tone, og hvordan denne påvirker deres egen forståelse af covid-19-situationen i det afrikanske kontinent. Udover at afsnittet vil supplere forrige afsnit i forhold til forforståelse, vil vi i dette afsnit også uddybe, hvordan kontekst spiller en rolle i forhold til respondenternes forståelser både af beskrivelsen i medierne, men også forståelsen af det afrikanske kontinent som én stor masse, hvor de individuelle kulturelle og samfundsmæssige forskelle ikke afspejles.

Kigger vi først på resultaterne fra vores indholdsanalyse, har vi kategoriseret 105 ud af de 290 artikler som havende en negativ tone omkring et givent land i Afrika eller hele kontinentet. Det vil sige 36% af artiklerne. Kun 42 artikler – 14,5% - har en positiv tone, og de resterende 143 artikler har en neutral tone. Det vil sige, at størstedelen altså 49,3% behandler covid-19-situationen i afrikanske kontinent neutralt (Bilag 4: 4, nr. 7).

Tone skal forstås som den måde, hvorpå medierne beskriver covid-19-situationen i et givent land eller hele kontinentet. Det vil sige, at vi har kodet artikler som neutrale, når medierne har omtalt situationen i det afrikanske kontinent i en neutral tone.

Selvom omkring halvdelen af artiklerne er kodet som neutrale i deres tone, har de fleste af vores respondenter en negativ opfattelse af, hvordan covid-19-situationen håndteres i det afrikanske kontinent. Det udtrykker Rasmus blandt andet her på baggrund af den indledende øvelse i fokusgruppeinterviewet:

“[...]Jeg har skrevet, manglende tro på myndighederne, ekstrem stor grad af fattigdom og afmagt rigtigt mange steder. Utryghed i forhold til adgang til vacciner, høj arbejdsløshed og så meget måske den her følelse af Vesten før resten[...]” (Bilag 6: 2-3, l. 66-69).

Og fra Cecilie i en anden gruppe lyder det:

“Jeg har skrevet, at hvis man er fra et lidt fattigere område, så er man måske knap så påvirket i hverdagen medmindre man bliver syg, fordi man ikke har råd til at lukke alting ned, som vi gør herhjemme måske, men til gengæld så hvis man bliver syg, så er man måske også hårdere ramt, end man er hjemme, fordi man måske ikke har råd til at få hjælp eller andet og så samtidigt med, at det måske er et større problem, fordi man ikke er lige så vaccineret dernede” (Bilag 7: 4, l. 105-110).

De to ovenstående citater er eksempler på, den opfattelse af covid-19-situationen i det afrikanske kontinent, som størstedelen af vores respondenter har beskrevet. Først og fremmest er vi bevidste om, at vores case tager udgangspunkt i en negativ og kritisk situation, da en pandemi aldrig vil være en positiv situation. Alligevel vil vi anføre, at der ligger en vigtig og interessant pointe i det modstridende billede, vi ser, hvis vi sammenligner den fremstilling, vi kan identificere i vores indholdsanalyse, der er overvejende neutral og konstaterende, med vores respondenteres mere entydige negative forestillinger og opfattelser.

En del af forklaringen på den opfattede negative tone blandt vores respondenter, vil vi argumentere for, ligger i den forforståelse som respondenterne møder indholdet med og som er redegjort for ovenfor i afsnittet *“Jeg ved ikke engang, hvor Malawi ligger”* (s.43) For ligesom respondenternes forforståelse spiller ind på deres opfattelse af det afrikanske kontinent som én helhed i stedet for forskellige lande med forskellige aktører og kulturelle kontekster, mener vi også, at dette spiller en rolle i forhold til tonen. Og med det in mente vil vi ydermere argumentere for, at medierne ikke udfordrer denne opfattelse, idet det ud fra indholdsanalysen kan udledes, at de ikke bringer nuancer og kontekst til bordet, når de behandler covid-19-situationen i kontinentet. Som tidligere beskrevet er det kun 29% af casens artikler, der har fokus på specifikke lande, som også indeholder kontekst. Dette kan underbygge pointen i ovenstående afsnit om, hvorfor en stor del af respondenterne forstår det afrikanske kontinent som én helhed, selvom overvægten af artiklerne i vores case omtaler specifikke lande.

Hvis vi kigger på resultaterne fra vores indholdsanalyse i forhold til kategorien tone, viser en krydsning af resultaterne fra vores tone- og kontekstkategori, at 99 ud af de 143 artikler med en neutral tone ikke har noget kontekst. Det vil sige, at 69,2% af artiklerne i den neutrale kategori ikke sætter det omtalte land eller hele kontinentet ind i en større kontekst, der giver mere information omkring situationen eller de kulturelle og samfundsmæssige forhold (Bilag 4: 11, nr. 20). Som eksempelvis denne sætning, som vi stødte på i flere artikler i løbet af udarbejdelsen af vores indholdsanalyse: *“Sydafrika standsede for nyligt brugen af AstraZenecas vaccine. Det skete, efter at et studie i indledende fase har vist, at vaccinen ikke har særlig stor effekt mod den Sydafrikanske coronavariant”* (Bilag 3: 1, artikelnummer 65). Vi vil argumentere for, at idet mange af de artikler, der behandler situationen i det afrikanske kontinentet neutralt ikke bidrager med mere kontekst, er der en risiko for, at disse neutrale beskrivelser drukner, og dermed ikke går ind og påvirker det verdensbillede, respondenterne går ind til artiklerne med.

Det er i hvert fald, hvad vores respondenter giver udtryk for. Som eksempelvis i samtalen her mellem Cecilie og Maja-Luna omkring Malawi-artiklen fra DR.dk (Web3):

Cecilie: *“... jeg synes, sådan nogle artikler er skøre på den måde, [...], fordi man så får information om, hvad skal jeg stille op med den information. Jeg kan have nøjagtigt den*

holdning, jeg havde i forvejen, og så kan jeg lægge det narrativ ned, jeg vil have over den her artikel og få det ud af den, jeg vil. Jeg kunne få det ud af den, at de har et super ineffektivt sundhedssystem, og derfor kan de ikke selv finde ud af at vaccinere folk. Man kan også få det ud af det, at folk er mega mistroiske overfor regeringen, så derfor er der ikke nogen, der vil vaccineres, eller at det er da fedt, de prøver at øge tilliden til deres borgere. Den artikel, den giver ligesom ingenting.”

[...]

Cecilie: *“Den ja, den fastholder bare en i ens eget verdensbillede uden at give..”*

Maja-Luna: *“Det er rigtigt, den udfordrer det faktisk ikke rigtigt, den lægger bare noget frem”* (Bilag 7: 20-21, l. 673-686).

Og lidt i samme stil fra Rasmus:

“Det er jo interessant det her med Malawi brænder tusindvis af covid-19-vacciner med overskredet udløbsdato. Altså det er jo super interessant, hvad det er, vi som læsere skal bruge den artikel til. Altså er den skrevet, fordi vi skal tænke ‘hold kæft’, hvor er de åndssvage de mennesker dernede i Malawi, dem der der ikke forstår noget” (Bilag 6: 8, l. 261-265).

Malawi-artiklen som respondenterne taler om (Web6), er egentligt ifølge vores definition kategoriseret som havende kontekst. Men selvom den har kontekst, efterlyser vores respondenter alligevel mere information. Og samtidigt italesætter de, at artiklen ikke gør dem klogere på situationen i Malawi. Som Cecilie siger det ret klart, giver den manglende kontekst dem mulighed for at sætte fortællingen direkte ind i det narrativ, de i forvejen har om det afrikanske kontinent. Og dette er endda en kommentar til en artikel, der kort gør rede for situationen i Malawi. Dette tyder ydermere på, at antallet af artikler, der opfattes som havende for lidt kontekst, er større end blot de 99, som vi har kodet, som ikke havende kontekst. Det indikerer, at mængden af artikler, der ikke nuancerer eller uddyber situationen nok til udvide respondenternes perspektiv dominerer dækningen i mere end 69,2% af tilfældene.

Hvis vi kaster blikket tilbage på forrige afsnit, kan den opfattede manglende kontekst i Malawi-artiklen også tilføje nuancer i forhold til analysen af respondenternes opfattelse af det afrikanske kontinent som en hel masse frem for specifikke lande. For selvom DR's notist har fokus på et specifikt land, og altså ikke reproducerer en fortælling om Afrika som en helhed, møder den som sagt blandt vores respondenter kritik for ikke at udvide deres forståelse for de specifikke forhold i Malawi. Eksempelvis italesætter Cecilie også i citatet ovenfor, hvordan det ikke udvider hendes forståelse, fordi det ikke følges op af en udfoldet kontekst, som man kan forstå landets specifikke historie i relation til.

Kontekst spiller altså en stor rolle både i forhold til respondenternes opfattelse af det afrikanske kontinent og/eller et afrikansk land i en given artikel, men også i forhold til, hvordan de opfatter tonen i en artikel. For hvis der ikke er kontekst, udfordrer artiklen ikke den forforståelse respondenterne har i forvejen. Hvilket kan betyde, at de ellers neutrale artikler, bliver opfattet negativt. Det vil sige, at selvom der er en overvægt af artikler med en neutral beskrivelse af situationen i det afrikanske kontinent, indikerer vores case, at disse ellers objektivt "gode" fortællinger drukner i de negative og unuancerede fortællinger.

Måske de også drukner i den medialiserede diskurs, der hersker omkring det afrikanske kontinent generelt, som er en definerende faktor i respondenternes forforståelse.

En anden interessant pointe, som vi stødte på i løbet af flere af fokusgruppeinterviewene, var, at flere respondenter udtrykker et behov for flere artikler fra lande i Afrika, der er vinklet positivt, fordi den dækning, de er vant til, opleves så negativ. Det udtrykker Rasmus eksempelvis her:

"Jeg er mest fascineret af artikler fra Verdens Bedste nyheder, som faktisk har været gode til at dække nogle af de positive ting, der faktisk sker i Afrika, fordi det synes jeg, vores medier generelt er ufatteligt dårlige til. Det er simpelthen at forholde sig til de afrikanske lande, så det kan hurtigt blive lidt sådan et ekkokammer at stikke ansigtet ned i den der mediemølle, når der bliver skrevet om tingenes tilstand i Afrika, fordi der er så mange journalister, der ikke forstår, det er meget tydeligt. Så jeg tror mest, at jeg læser ting om, hvad der sker i Afrika fra verden bedste nyheder, hvis noget sted" (Bilag 6: 9, 1.403-409).

Det samme ytrer flere af de andre respondenter i løbet af fokusgruppeinterviewene. Som Maria, da der bliver spurgt ind til, hvad der normalt ville få hende til at læse nyheder om Afrika syd for Sahara:

“For mig skulle der komme noget nyt. Man kan næsten godt forestille sig, når man ser overskrifterne, at det går måske ikke skidegodt dernede. Altså sådan de gange jeg har læst noget om Afrika, uden jeg specifikt kan huske noget faktisk, så har det været, fordi der har været noget nyt, det var godt nok anderledes, eller interessant. Måske fordi der var noget positivt endda” (Bilag 5: 17, l. 433-437).

At flere af respondenterne efterlyser flere positive nyheder, er interessant, for det første fordi, det hører man næsten aldrig efterlyst på andre områder. Det tyder på, at de respondenter har besluttet sig for, at alle artikler om det afrikanske kontinent er negative, før de overhovedet har læst dem. Lige så snart de ser Afrika eller et specifikt land nævnt, har de en konstruktionsbevidsthed, der fortæller dem, at artiklen nok er en negativ historie om, hvor dårligt det går qua det medialiserede narrativ om Afrika og deres opfattelse af mediefremstillingen.

Ydermere er det også interessant, for hvis flere nyhedsforbrugere ikke er motiverede til at læse de negative historier, som respondenterne nærmest oplever er de eneste, medierne producerer om landene i Afrika syd for Sahara, stopper folk så helt med at læse om det afrikanske kontinent? Eller hvis folk som eksempelvis Rasmus, der siger, at han primært får sine nyheder om det afrikanske kontinent fra Verdens Bedste nyheder, kun vil læse de positive historier, bliver hans opfattelse af det afrikanske kontinent så ikke også skævvredet?

Vores pointe er, at der er en tendens til, at den opfattede negative dækning i vores udvalgte medier, påvirker vores respondents konstruktionsbevidsthed og motivation til at læse artikler om det afrikanske kontinent i de gængse medier på en negativ måde. Måske denne negative opfattelse skubber dem mod medier, der skævvrider i en anden retning, eller måske får det dem til slet ikke at gide læse om det afrikanske kontinent, fordi de på forhånd tænker, at dækningen er negativ.

Vender vi blikket mod teorien og den forskning, der er lavet mere overordnet om udenrigsjournalistik i danske medier, viser Lars Kabel, Hans Henrik Holm m.fl.'s undersøgelse fra 2016, at selvom udenrigsjournalistikens idealforestilling er under pres, fordi digitaliseringen og det hurtigere tempo, som udgivelserne skal komme i, gør processen mere kompleks, så er billedet af den 3. verden blevet opdateret (Holm et al., 2016: 23-24). Det vil sige, at de klassiske stereotyper i de danske medier er på retur og er blevet erstattet af et mere moderne billede af det afrikanske kontinent. Dog viser deres undersøgelse ligesom

vores, at selvom billedet måske ikke er negativt og stereotyp, så er nyhederne for det meste korte og ikke specielt udfoldede. Også Astrid Louise Rasmussens speciale fra 2017 indikerer, at de positive historier om det afrikanske kontinent har en tendens til at drukne i de negative narrativer, netop fordi mængden af de positive er så begrænset (Rasmussen, 2017: 80).

Vi vil altså argumentere for, at selvom overvægten af artiklerne i vores case er neutrale i deres beskrivelse af covid-19-situationen i det afrikanske kontinent og derfor teknisk set lever op til det journalistiske ideal, så forstår de fleste af vores respondenter alligevel situationen i det afrikanske kontinent ret negativt.

Dette kan forklares ud fra den manglende kontekst, idet manglen på kontekst ikke gør det muligt for de neutrale artikler at udfordre det narrativ respondenterne har i forvejen. Samtidigt spiller den mangelfulde kontekst også en rolle i forhold til respondenternes opfattelse af Afrika som en helhed frem for et kontinent med mange forskellige samfund og kulturer. Det gør det, da det manglende fokus på mere lokale forhold eller manglende prioritering af at tage læseren i hånden ift. specifikke kulturelle og samfundsmæssige forhold, har stor betydning specifikt i forhold til det afrikanske kontinent. Det skyldes, at det er et fåtal af vores respondenter, der har et tæt nok bånd til kontinentet til selv at supplere den manglende kontekst, der er i medierne.

”Afrika er jo også bare langt væk, når man aldrig har været der”

Hos de fleste danskere findes der formentligt ikke mange steder på kloden, der føles længere væk, end det afrikanske kontinent. Det skal medierne naturligvis ikke have hele skylden for. Ikke desto mindre vil vi i det følgende sætte indholdsanalysen resultater i relation til vores teoretiske viden og tidligere kortlægninger, der samlet set giver et billede af en mediedækning af Afrika syd for Sahara, hvor det ikke prioriteres at komme denne mentale afstand til livs.

I det foregående har vi forsøgt at vise, hvordan vi generelt kan identificere en tendens til, at Afrika syd for Sahara både opfattes blandt vores respondenter og også mediemæssigt fremstilles som en samlet kontinent, der er fyldt med problemer og ude af stand til at løse dem selv. I denne tredje del af analysen vil vi dykke ned i, hvordan vores respondenter lader til at føle, at problemerne i denne del af verden ofte ikke føles så vedkommende, fordi de opfattes som fjerne for deres liv og dagligdag. Vi tager dog et underliggende forbehold for, at

der ligger en umiddelbar, overordnet relaterbarhed i det faktum, at vores case tager udgangspunkt i en pandemi, vi har til fælles på tværs af kontinenter.

Først og fremmest er det påfaldende, hvor sjældent det forekommer, at afrikanske stemmer selv kommer til orde i de fire udvalgte medier - hverken offentlige personer, lokalt forankrede eksperter eller erfaringskilder. Ud af samlet set 437 kilder er de 370 ikke-afrikanere uden nogen specifikt udpenslet relation til kontinentet. Det svarer til ca. 79% af alle kilder. Det betyder, at dækningen primært inddrager og fortæller sine historier gennem perspektiver fra vestlige kilder, hvilket kan være officielle personer, eksperter og erfaringskilder. Den eneste modvægt til dette er samlet set 63 lokale afrikanske kilder, mens fire kilder er vestlige kilder, der er bosat i et land i Afrika syd for Sahara (Bilag 4 :3, nr. 5) .

Billedet fra dette speciale er meget entydigt set ift. lignende undersøgelser. Hvis vi eksempelvis sammenligner med tidligere kortlægninger på feltet, som Astrid Louise Rasmussens af de syv største dagblades samlede dækning i 2016. Ud af det samlede antal på 1509 artikler, var der et smalt overtal, 40,89%, der brugte lokale kilder, mens 35% indeholdt udenlandske kilder, 24% var uden kilder, og 7% havde både udenlandske og lokale (Rasmussen, 2017: 91). Selvom vi er bevidste om, at de to undersøgelser ikke er direkte sammenlignelige, lader det til, at de lokale stemmer kommer endnu mindre til orde i formidlingen af vaccineudrulningen. Vi inddrager Rasmussens resultater for at tage det forbehold, at vores massivt entydige billede formentligt er præget af case-mæssige faktorer. Det, at vi ser en anderledes massiv overvægt af ikke-afrikanske kilder i vores undersøgelse, er formentligt ikke så overraskende, da covid-19-pandemien er et yderst globalt og også dansk anliggende.

Alligevel mener vi, at også Rasmussens kortlægning bidrager til at tegne et ret overbevisende billede af, at formidlingen af begivenheder og situationer fra Afrika syd for Sahara meget ofte tegnes udefra. I hvert fald kan vi på baggrund af vores egen indholdsanalyse konkludere, at det i høj grad er tilfældet, når det generelt ret sparsomme indblik i covid-19-situationen og vaccineudrulningen i Afrika formidles. Det spiller naturligt sammen med, hvad en lang række af vores respondenter italesætter; at det afrikanske kontinent og de mennesker, der bor der, er nogle vi snakker om og sjældent med. Det vil vi vende tilbage til.

En anden hovedpointe fra vores indholdsanalyse, der i vores optik underbygger et argument om, at de udvalgte medier ikke lader til at prioritere historierne fra Afrika syd for Sahara, er den store andel af ikke-egenproduceret indhold. Ritzau-artikler, der visse steder er talt med flere gange, da både TV2, EB og B.T. benytter sig af tjenesten, udgør 114 ud af i alt 290 artikler i perioden. Det svarer til 39%, hvilket udgør den største kategori af artikeltyper i undersøgelsen. Den tredjestørste kategori af artikeltyper er notitser. De udgør med 49 ud af de i alt 290 artikler en væsentlig andel på 17% af den samlede dækning (Bilag 4: 1, nr. 1). Notitserne, der næsten udelukkende er fra DR, er modsat Ritzau-telegrammer egenproducerede. Vi tillader os alligevel delvist at sidestille dem, fordi vi anser det som et udtryk for samme prioritering af et minimum af journalistiske ressourcer.

Lægger man Ritzau-artikler og notitser sammen, svarer det altså til hele 56% af den samlede dækning. Vi har allerede i denne analyse skrevet meget om betydningen af kontekst, hvorfor vi vil forsøge ikke at dvæle ved det i denne sammenhæng. Dog finder vi det relevant at pege på, hvordan vores indholdsanalyse tegner en tendens til en nævneværdig sammenhæng mellem manglende kontekst og disse typer af artikler. Af 114 Ritzau-telegrammer er det blot 19, der er kategoriseret som havende kontekst. Blandt de 49 notitser er de 10 kategoriseret som havende kontekst, mens resten er uden (Bilag 4: 11, nr. 22).

Vi ser det oplagt at pege på, med baggrund i vores indholdsanalyse, at et emne som vaccineudrulningen på det afrikanske kontinent ikke ligger øverst i redaktionernes prioriterings-hierarkier. I hvert fald lader det til at være sjældent, at en udlandsredaktør kigger på et indkommet Afrika-relateret telegram og beslutter at afsætte en journalist til at underbygge historien eller finde egne, nye vinkler på den. Sammenfaldet med de typer af artikler og ingen kontekst peger på, at det er et redaktionelt valg, der bliver på bekostning af den udvidede forståelse for de nuancer i kulturelle og samfundsmæssige forhold samt udfordring af forudgående stereotype forestillinger, som vi tidligere har argumenteret for. Den samme manglende prioritering af journalistiske ressourcer, der kan bringe læseren tættere på de problematikker, der præger Afrika syd for Sahara, vil vi også påstå kan kædes sammen med den meget lille andel af lokale stemmer, da det unægtelig må være mere tidskrævende at finde og kontakte disse kilder.

Der er en udbredt tendens blandt vores respondenter til, at de selv italesætter en stor mental afstand til tilværelsen i de afrikanske lande – og heraf kontinentets eksisterende

problemstillinger som eksempelvis de haltende vaccinationsprogrammer. Et eksempel er Maria, der er ansat på sundhedsområdet, men alligevel har svært ved at relatere til problemstillingen, fordi den foregår i en afrikansk kontekst:

”For mig, tror jeg, det føles meget langt væk. [...]. Men det er jo ikke noget, der påvirker mig eller går ind og påvirker mig og min hverdag, så jeg må indrømme, det nogle gange er svært at forholde sig til, fordi altså sådan. [...] jeg har virkelig svært ved at forholde mig til det personligt, tror jeg” (Bilag 5: 7, l. 190-195).

Også Rasmus reflekterer over egen og den generelle opfattelse i Vesten af problemer, der ikke fylder i vores egen hverdag:

“[...] Altså det her med at når problemerne er langt mentalt fra os, så fremstår de også mindre eller i hvert fald, så fremstår de som noget, der er svært at forholde os til og måske også noget, der er svært at engagere sig i” (Bilag 5: 7, l. 218-220).

Han peger yderligere selv på sit forhold til Afrika syd for Sahara som et, der er præget af instinktiv bekymring og utryghed. Det, tror han selv, bunder i en begrænset viden om den del af verden, da hans forhold til Afrika syd for Sahara udelukkende er baseret på, hvad han kan læse i nyhederne og enkelte beretninger fra venner, der har haft ubehagelige oplevelser i Kenya. Rasmus fortæller, at: *”Det, er jeg faktisk ked af, at det ikke er mere åbensindet og lidt mindre utrygt. Der tror jeg, at jeg nok kunne have rigtigt godt af at tage en tur dertil”* (Bilag 6: 2, l. 45-47).

Også Maja-Luna og Anne-Sofie, der heller ikke har personlige erfaringer fra det afrikanske kontinent, italesætter, hvordan det ikke er i mødet med de klassiske medier, at de for alvor føler, de kommer tættere på de afrikanske problemstillinger. De er blot uenige om, hvorvidt det er mediernes skyld eller ej. Maja-Luna fortæller, at hun sjældent har en opfattelse af, at hun skal synes, at de afrikanske problemstillinger er meget vigtige, når hun ser dem formidlet i danske medier.

”Det synes jeg ikke nej. Jeg synes ikke, det øger mit tilhørsforhold til det. Måske det giver mig en form af ansvar, men ikke så meget, at jeg måske husker det næste mandag på den

måde. Det fastholder mig ikke i andet end i mit verdensbillede, der er jeg rimelig bias sikkert” (Bilag 7: 21, l. 706-709).

Hendes svar peger altså på, at medierne kan være med til at opretholde en mental distance til Afrika syd for Sahara, hvis ikke dets problematikker vinkles og formidles som havende relevans for os i Vesten. Eller i hvert fald formidles på en måde, så dets konsekvenser er relaterbare.

Anne-Sofie har ligeledes Afrikas problemstillinger langt nede på sin egen prioriterede liste, men mener ikke, det nødvendigvis bunder i, hvordan medierne dækker det. I hendes optik er det ret naturligt, at man som individ har større interesse for Danmark og Europa end Afrika:

”Afrika er jo også bare langt væk, når man aldrig har været der” (Bilag 7: 22, l. 714), som hun siger. På den måde er den afstand i hendes optik ikke et unikt afrikansk fænomen, men blot en del af en større fortælling, der også tæller lande i eksempelvis Centralasien. Hvis det omhandler dele af verden, de færreste danskere har noget kendskab til, er det i hendes optik naturligt, at det ikke føles ret nært. Det tror hun, er en udfordring, der er svær at overkomme for journalistikken.

”Jeg tror måske også, det måske er svært at gøre det relevant. Udover det jo er forfærdeligt, når folk ikke kan blive vaccinerede og sulter og sådan noget, men...” (Bilag 7: 22, l. 716-718).

Dermed accepterer hun den subjektivt opfattede holdning for at trække på Schrøders terminologi (Schrøder 200 :248-249). En præmis for mediernes redaktionelle prioritering af stoffet fra Afrika, vi identificerer i vores indholdsanalyse; at der ikke er interesse blandt læserne for at komme nærmere problemstillinger i Afrika syd for Sahara, da afrikanerne og deres problemer er for langt væk.

At Anne-Sofie har en relevant pointe i, at det naturligt nok er svært at komme afstande til livs uden at læseren har sine egne, konkrete erfaringer, kan underbygges ved at kigge på de af vores respondenter, der netop kan trække på egne oplevelser. I hvert fald er det tydeligt i vores fokusgruppeinterview, at Afrika-stoffet ikke overraskende er anderledes nært og håndgribeligt blandt dem. Det ses eksempelvis hos Isabella, der har rejst i flere afrikanske lande under covid-19, hvilket giver hende en meget klar fortolkningsramme:

”Ja, jamen, jeg har faktisk været i Afrika et halvt år, imens der har været corona, så mange af de ting, jeg har skrevet, er faktisk nogle, jeg har oplevet” (Bilag 6: 4, l. 104-105).

Hun bliver naturligt nok også bedre i stand til at forstå konsekvenserne af den manglende vaccineudrulning i specifikke afrikanske kontekster. Ligesom hun også er i stand til at sætte dem i relation til, hvad der ellers præger disse samfund. Det sidste ser vi også hos Jonna, der som tidligere nævnt qua sit frivillige arbejde har et nært kendskab til de lokales udfordringer i Nigeria. Med hende som eksempel kan vi også understrege, hvordan en personlig relation også lader til at øge ens evne og indstilling til at pege på mangelfulde skildringer eller journalisternes afstand til de begivenheder, de skildrer.

”[...] jeg tror meget, det er os i Vesten, der skal blive klogere på at kigge på, hvad det faktisk er for nogle reelle udfordringer, de står med, fordi vi bare sammenligner, at alle de bør have det lige så godt, og ellers. Vi skal taget et andet perspektiv på, hvordan de har det dernede og så tage udgangspunkt i dem, for det er en anden udfordring, de står med dernede, som de i øvrigt har stået med altid” (Bilag 6: 3, l. 94-98).

Uden at tage stilling til, hvorvidt denne opfattelse er korrekt, vil vi med det som afsæt argumentere for, at det naturligt nok er sværere at udfordre mediernes diskurs og formidling, hvis man ikke selv kan udfordre mediernes fremstilling i relation til egen erfaring.

Derudover kan vi blandt de, der møder medieindholdet med egne fysiske erfaringer i bagagen, også se indikationer på, at det påvirker deres motivation for at læse journalistikken. Interessant er det dog, at det ikke kun er i en positiv forstand. Men vi ser, at den personlige relation ofte skaber en større indledende interesse. Det kan også ses hos Line, der har arbejdet frivilligt i Malawi, og derfor efter eget udsagn altid tiltrækkes af nyheder derfra. På trods af at hun indrømmer, at nyheder fra Afrika i bredere forstand ikke altid føles så vedkommende:

”Jeg synes det, lige Malawi har jeg et specielt forhold til, så der vil jeg altid læse artiklerne, hvis det er. Men ellers har jeg det lidt ligesom dig MC [Maria læs], det er også noget. Ja, det virker nok ikke altid så relevant for mig” (Bilag 5: 16, l. 415-417).

Ovenstående citat kan også ses som et eksempel på, hvordan hendes motivation stimuleres af erindringer, fordi det vækker minder fra hendes personlige univers. Ligesom det også kan forestilles at handle om fællesskab, fordi hun pga. sine oplevelser og relationer til dels ser sig selv som en del af det univers (Schrøder, 2000 :244-245).

Omvendt kan vi også se, at den personlige relation i nogle tilfælde lader til at hæmme enkelte af respondenternes motivation for at læse stoffet. Det sker, hvis de ikke oplever en mediedækning, der rummer samme nuancer, som de selv mener at have kendskab til grundet deres erfaringer. Og føler de undervejs, at de bliver bekræftet i denne opfattelse, vil det påvirke deres konstruktionsbevidsthed i læsningen. De vil altså forholde sig mere kritisk til indholdet og måske ikke gide læse artiklen til ende.

Jerry, der har ophav i Ghana, formulerer eksempelvis, hvordan han synes, det er påfaldende, at man aldrig inddrager lokale stemmer, der kan tilbyde en nuanceret kulturel forståelse, der kommer af at bo der. Det tætteste på er i hans optik en hvid professor, der måske har en relevant viden om det afrikanske kontinent, men ikke taler med et personligt indblik i de konkrete forhold:

"[...] Det er sjovt, for hver gang, der skal snakkes noget om Afrika, så tager de en eller anden herop fra Københavns Universitet. En professor, ham der Holger, han er altid i fjernsynet, men han sidder i Smørum, ik. Det er også utroværdigt ik" (Bilag 7: 15, l. 493-495).

Det er altså en følelse, der påvirker Jerry inden for både dimensionerne om konstruktionsbevidsthed og holdning, når han læser, eller på anden vis forbruger, medieindhold, der beskriver en afrikansk kontekst. Det lader til at skabe en instinktiv modstand mod de danske mediers formidling af historier fra det afrikanske kontinent, fordi han mener, de betragtes fra så fjern en afstand, at den umuligt kan opfange dets nuancer.

Det er dog ikke kun blandt respondenter med den omtalte udvidede forforståelse, at der er udbredt opfattelse af de danske medier som nogle, der betragter kontinents problemstillinger med stor afstand. Det er en dominerende holdning blandt vores respondenter, at det i den danske Afrika-dækning er et fåtal af artikler, der giver indtrykket af at være skrevet af

journalister med større kendskab til det afrikanske kontinent som en helhed eller de specifikke afrikanske lande.

Det er også den begrundelse Sebastian giver, da han skal forklare, hvorfor han oftest skeler mod udenlandske medier, når han skal læse om Afrika:

”Kan I komme i tanke om nogle, der er udstationerede i Afrika af journalister? Der var måske lidt i Egypten under det arabiske forår eller sådan, men der er jo ikke noget dernede. Hvor et større medie som BBC jo er, de gør det måske lidt mere. [...] det er nok også derfor jeg vil læse en nyhed om Afrika for et mere internationalt medie end danske medier” (Bilag 5: 18, l. 466-470).

Han beskriver, hvordan han aktivt valgte at opsøge kilden bag DR-notitsen, hvor han fandt en langt mere dybdegående artikel fra engelske BBC, der havde været i Malawi og interviewet en perlerække af lokale i landet. Efter at have læst denne artikel følte hans sig langt mindre forvirret over Malawis beslutning om at brænde en stor mængde vacciner. For hans vedkommende bliver den manglende prioritering af stoffet, vi tidligere har argumenteret for på baggrund af vores indholdsanalyse, udslagsgivende for hans motivation ift. at forbruge de danske mediers dækning. Det giver ham heller ikke tilstrækkeligt med information til, at han føler sig ordentligt klædt på til at forstå problematikken til fulde.

Også Rasmus, der selv er journalist på et nichemedie, mener, at Afrika som journalistisk felt har samme udfordringer som hans eget. Det skyldes også i hans optik, at medierne ikke prioriterer at have journalister med et indgående kendskab til Afrika syd for Sahara til at dække feltet:

”[...] nu beskæftiger jeg mig til dagligt med jura og journalisters dækning af vores retssamfund og det er, hvis man først begynder at sidde og kigge ned i, hvor mange journalister, der ikke fatter en skid af, hvordan vores retsstat fungerer[...] Og det er lidt det samme, man gør her. Man prøver, at tale om det som man tænker alle kan se, i stedet for det der reelt set er problemets kerne, og derfor så bliver det sådan en ikke nuanceret diskussion omkring, hvad problemet egentligt er, og hvordan man løser det” (Bilag 6: 14-15, l. 468-476).

Pointen med at redegøre for vores respondents mediekritik er, at det illustrerer en tydelig opfattelse blandt vores respondenter af de danske mediers måde at gå til dette journalistiske felt, altså at medierne ikke prioriterer de begivenheder og problemer, der præger det afrikanske kontinent, på samme niveau som mange andre journalistiske områder. Det lader til at have den betydning, at de ikke er overbevist om, at de efter at have læst en historie herfra kommer ud med det fulde, nuancerede indblik. I forlængelse heraf mener vi også, at der ses en manglende motivation til at læse stoffet.

Det er altså vores påstand, at en manglende følelse af identifikation spiller ind i den manglende relation til kontinentet og heraf den mindre følelse af vedkommenhed. Vi må dog erkende de begrænsninger, der ligger i vores indholdsanalyses relativt firkantede kategorier, da identifikation naturligvis ikke kun kan opstå af danske vinkler eller perspektivering til danske forhold. Følelsen af identifikation kan etableres gennem eksempelvis beskrivelser af menneskelige forhold, udfordringer, samfundsstrukturer etc., som man af forskellige årsager kan relatere til eller se sig selv i. Det kræver, at artiklerne rummer kontekst, hvori disse lokale forhold udfoldes, hvilket som tidligere nævnt sjældent er tilfældet.

Vi vil dog lige tilføje en ekstra krølle på argumentationen vedrørende betydningen af identifikation, da alle metoder til at opnå denne, ikke nødvendigvis giver samme resultat. Blandt vores tilsendte artikler er det TV2-artiklen ‘Der er både gode og dårlige argumenter for at vaccinere alle i Vesten først, mener eksperter’ (web5), der fremhæves blandt vores respondenter for at være mest vedkommende. Hovedsageligt peges der på, hvordan den meget aktivt relaterer problemstillingen til vores egen situation i Danmark. Line og Maria diskuterer eksempelvis, hvordan den bliver mere vedkommende, fordi man tvinges til at tænke over egen situation:

Line: *“hm, der synes jeg, der er der hele den debat om, okay skal vi nedprioritere at vaccinere i DK eller i Vesten, og så skal Afrika have det. Der prøver man vel netop som nyhedsmedie at gå ind og skabe noget, på en eller anden måde et eller andet følelse i en som læser [...]”.*

Maria: *“ja, der har jo været meget snak om, man skulle have 3. stik eller skulle lade være med det og så faktisk prioritere de lande, der ikke har fået første.”*

Line: *“der prøver man vel også at skabe på en eller anden måde en eller anden [...] kobling, men også, jeg ved ikke om det er sådan, jeg synes også der er lidt kontrovers i det”* (Bilag 5: 8-9, l. 224-233).

Line slutter med at henvise til, at artiklen har en indbygget kontrovers i den relaterbarhed, den forsøger at skabe. I hvert fald kan man anskue det som en tekst, der tvinger læseren til at forholde sig til en form for moralsk dilemma. Også August italesætter, hvordan vinklingen lægger op til en personlig stillingtagen. I hans tilfælde har det den effekt, at han i højere grad kan forestille sig at tage medieindholdets budskab med sig ud i den den fysiske verden:

“Og den anden, jeg ved ikke om det er fordi den er vedkommende, men den vækker i hvert fald større trang til debat, jeg føler; man har; jeg har i hvert fald, får hurtigere en stærkere mening om det, fordi det på en eller anden måde også meget handler om den debat, man kan have med sine venner om den problemstilling, hvor den anden [B.T.-artiklen] er meget højpolitisk, som jeg ikke har særligt stor indflydelse på. Det er ikke noget, man stemmer om på et folketingsvalg eller noget” (Bilag 6: 12, l. 380-388).

Altså mindsker det ikke nødvendigvis den mentale afstand mellem os her i Danmark og de afrikanske problemstillinger, at den journalistiske fremstilling aktivt forsøger at skabe en identifikation i sin vinkling. Vi mener i hvert fald, at man i dette tilfælde kan argumentere for, at relaterbarheden skabes gennem et os/dem-dikotomi. På den måde bidrager det også til at opretholde et narrativ, om det passive afrikanske kontinent, der har brug for vores hjælp. Det vil vil uddybe i den næste del af analysen. Det tror vi også, er medskabende til at opretholde følelsen af Afrika syd for Sahara som noget fjernt og anderledes. Omvendt ser vi også, at vinklingen bliver forbundet med en anderledes form for relaterbarhed blandt vores respondenter, hvilket man fra et journalistisk perspektiv også må tage med i ligningen.

Denne identifikation er central i journalistikkens selvforståelse som én af de fem nyhedskriterier, som Mark Ørsten beskriver som branchens institutionelle ledestjerner (Ørsten, 2016: 190-191). Ikke desto mindre er det lige netop, hvad mange af vores respondenter efterspørger, når det omhandler Afrika. Den manglende individuelle forbindelse heraf, må kunne konkluderes at være med til at opretholde en følelse af stor mental afstand fra tilværelsen i Danmark til livet på det afrikanske kontinent.

Vi har tidligere i analysen redegjort for, hvordan dækningen af vaccineudrulningen i Afrika syd for Sahara meget sjældent gør brug af lokale kilder, hvilket med sammenligningen til Rasmussens kortlægning fra 2016 lader til at være et generelt mediemæssigt fænomen. Selvom billedet ikke er ligeså overvældende.

Inddrager vi hendes resultater endnu engang, vil vi også argumentere for, at vores indholdsanalyser meget entydige resultat af en stor overvægt af ikke-egenproduceret indhold om Afrika syd for Sahara ikke kun er et fænomen i danske medier, når historierne handler om vaccineudrulningen. I hendes analyse fremgår det, at hele 68,15%, af ét års samlede dækning på 1509 artikler fordelt på landets syv største dagblade (Rasmussen, 2017: 90), stammer fra nyhedsbureauer. Det er vigtigt at understrege, at der ikke nødvendigvis er noget galt i, at medierne benytter sig af Ritzau-artikler. Alternativet kunne være, at medierne slet ikke ville berøre Afrika syd for Sahara. Men det giver en indikation om et kontinent, der befinder sig i nyhedsskyggen hos de danske medier.

Det kan også yderligere underbygges med, hvad vores respondenter også flere gange påpeger, nemlig at det sjældent lader til at Afrika dækkes af journalister, der befinder sig tæt på begivenhederne. Hvorvidt det er faste korrespondenter eller freelancere bosat i området, har vi desværre ikke kodet for i vores analyse. Men hvis vi en sidste gang inddrager Rasmussens undersøgelse, kan vi se, at vores respondenter ikke har fået denne opfattelse ud af det blå. Blandt de 1509 artikler, var det blot 50, der stammede fra udsendte journalister, samt 31 artikler skrevet af faste korrespondenter. Samlet set udgjorde det lige over 5% (Ibid.) af dækningen. Vi kan naturligvis ikke sige med sikkerhed, at der ikke er sket et kæmpe skift siden da, men det er ikke vores oplevelse under empiriindsamlingen.

Vi mener, at man fortsat kan argumentere for, at ”*Afrika taber – også i medierne*” som Holm og Kabel beskrev det tilbage i 1998. Holm og Kabel udgav en ny rapport i 2016, hvor de beskrev, hvad de mente var et skift væk fra tidligere tiders dækning, der var ”*mytologiseret og præget af eksotisk fascination*” (Holm et. al., 2016 :23-24). En mangeårig mediefremstilling præget af eksotisk fascination må man nærliggende forestille sig, har været medvirkende til den manglende følelse af identifikation, vi har identificeret blandt vores respondenter.

Som nævnt i afsnittet ”*I Afrika går det altid dårligt*” beskriver Holm og Kabel, hvordan det afrikanske kontinent oftest dækkes gennem korte, mainstreamartikler med undtagelser af enkelte udfoldede produktioner, der inddrager lokale kilder og kulturel forståelse (Holm et.

al., 2016: 23-24). Som nævnt af flere omgange er det i vores optik den type journalistik, der for alvor har evnen til at rykke ved indgroede forforståelser og værdisæt. Derfor kan de korte nyheder også i den her forbindelse forestilles at være medvirkende til, at det eventuelle skift i den journalistiske dækning ikke har medført en større følelse af identifikation hos vores respondenter.

For at blive lidt hos Holm og Kabel kan en del af forklaringen i dette speciales sammenhæng også hænge delvist sammen med casen i sig selv. For den mere progressive journalistiske dækning skyldes ifølge Holm og Kabel i høj grad udviklingen i Afrika selv, der på mange områder bevæger sig fremad (Ibid.). I forbindelse med en pandemi og en tilbagestående vaccineudrulning, er der ikke megen progressiv fremgang, hvilket også må påvirke mediebildet og heraf vores respondents opfattelser.

Med det forbehold taget, vil vi stadig fremføre vores argument om, at der i vores optik er meget, der underbygger en påstand om, at medierne i høj grad ikke prioriterer stoffet fra Afrika syd for Sahara ret højt. I hvert fald forstået på den måde, at de ikke aktivt gør noget gennem kildevalg, vinkling eller ekstra journalistiske ressourcer, der bringer læserne tættere på begivenhederne og problematikkerne. Det bliver på bekostning af nærheden til det, der skrives om. Vi kan ikke sidestille mediernes prioriteringer med vores respondents fulde verdensbillede. Alligevel vil vi argumentere for, at vi blandt vores respondents lave relaterbarhed til kontinentets problemstilling ser indikationerne på konsekvenserne af den redaktionelle prioritering.

Det er 'synd' for Afrika

Dette afsnit vil udbygge den forudgående analyse ved at sætte fokus på, hvordan det afrikanske kontinent bliver fremstillet og opfattes som et passivt kontinent, samt hvordan vores respondenter taler ind i denne fremstilling. Afsnittet vil med den manglende kontekst, den negativt opfattede fremstilling, forforståelsen, distanceringen fra kontinentet og opfattelsen af Afrika som en helhed in mente forsøge at forklare den tendens, som disse opfattelser af mediedækningen skaber i vores respondenter; at selvom de er kritiske overfor alle ovenstående fremstillinger, alligevel taler ind i de samme diskurser.

Hvis vi først kigger på tallene fra indholdsanalysen, er de specifikke lande i Afrika eller hele kontinentet Afrika i 156 ud af de i alt 290 artikler beskrevet passivt (Bilag 4 :2, nr.4). Det vil sige, at 53,8% fremstiller det afrikanske kontinent eller et specifikt land som en passiv aktør i historien. Eksempelvis forekommer det ofte, at et givent afrikansk land er mål for en vestlig vaccinedonation.

Derudover noterede vi undervejs i udarbejdelsen af indholdsanalysen, at en del af de artikler, der er blevet kodet som aktive, kun beskriver et givent land eller hele kontinentet i en sidebemærkning, altså det vi i indholdsanalysen kalder ”perspektiverende til”. Det gør sig helt specifikt gældende for 80 ud af de 134 aktive-artikler, det vil sige 59,7% (Bilag 4 :6, nr. 12). Et eksempel, vi igen vil bruge, er, at der i flere artikler om udvikling af vacciner, i en sidebemærkning er skrevet: *”Sydafrika er således stoppet med vaccinen fra det svensk-britiske medicinalfirma”* (Bilag 3 :1, artikelnummer 62). Her er Sydafrika en aktiv aktør, men artiklens hovedfokus er på, hvor langt verdenssamfundet er med at udvikle en vaccine.

Ligesom i de ovenstående delanalyser er det også i denne nærliggende at kigge på kontekst. I de 134 artikler, der har en aktiv afrikansk aktør, indeholder disse artikler blot kontekst omkring situationen i det givne område i 81 af tilfældene. Altså 60,4% (Bilag 4 :10, nr. 20). Sætningen om Sydafrika, der er med til at teste vacciner, kan igen tjene til eksempel. For de artikler, hvor sætningen har optrådt, har ikke skrevet mere om Sydafrika end det og fortæller altså ikke yderligt om situationen i det afrikanske land.

Opsummerende vil det altså sige, at indholdsanalysen tegner et billede af en mediedækning, hvor landene eller kontinentet i lidt over halvdelen af artiklerne beskrives som passive, og når de ikke er passive, så nævnes landene eller hele kontinentet ofte blot i en sidebemærkning, hvor hovedfokusset er på noget andet og/eller helt uden kontekst.

Selvom lidt over halvdelen af artiklerne fremstiller det afrikanske kontinent som en passiv aktør, så dominerer den passive fremstilling vores respondents forståelse af mediernes dækning. Flere af vores respondenter snakker nemlig om, at medierne opretholder et billede af, at det er ‘synd’ for Afrika, og at Afrika er Vestens lillebror, som Vesten må tage sig af. Blandt andet siger Line i en dialog med Sebastian:

“Men er det bare ikke sjovt, hvordan B.T., altså, hvorfor er det, det bliver altid lillebroren Afrika, der bliver set på, som du siger, alle nyheder bliver, hvad Vesten gør med Afrika [...]” (Bilag 5: 20, l. 517-520).

Også så Jerry italesætter den passive fremstilling, da der spørges ind til Afrikas rolle i de tre tilsendte eksempler på dækningen af covid-19-vaccineudrulning i Afrika syd for Sahara:

“Så synes jeg, der er nogle passive tilgange. Der mangler nogle afrikanske parter på banen til artiklen. Det ville jeg selv have nævnt, hvis du ikke havde sagt det der. Det er i hvert fald en måde at gribe den [artiklen] an også, at spørger dem, hvad synes I selv, for nu skal vi ligesom tænke for dem” (Bilag 7: 15, l. 496-499).

Dette er også et samtaleemne i vores tredje fokusgruppe. Her siger August blandt andet, at det er tydeligt, at der er en diskurs om, at Vesten skal hjælpe:

“Jamen, der er jo helt sikkert en diskurs om at vi - som sådan et meget abstrakt begreb - Vesten skal hjælpe, og det er jo også, det der med at sætte sig selv øverst og sætte nogle andre længere ned, så bliver det lidt ligesom det internationale politiks barn, at det bliver talt meget sådan at hjælpe og skulle donere, og der bliver det jo virkelig passivt meget hurtigt, og så snart, at det ikke er noget med os, der skal gøre noget, og der kommer en forargelsesgrad sådan som med Malawi, der brænder, så er det ikke relevant, at gøre det til sådan en aktiv ting” (Bilag 6: 9, l. 290-296).

Igen vil vi lægge en del af forklaring over på den manglende kontekst og det manglende fokus i artiklerne på corona-situationen i det afrikanske kontinent. For ligesom det i delanalysen *“I Afrika går det altid dårligt”* bliver beskrevet, at konteksten er afgørende for, om den neutrale tone drukner i de negative fremstillinger, vil vi argumentere for, at den manglende kontekst i de aktive artikler har samme effekt, altså at de aktive fremstillinger drukner i de passive, fordi respondenterne kan lægge deres eget narrativ ned over fortællingen, når der ikke er nogen nuanceret kontekst.

For udover at den manglende kontekst kan drukne de aktive fremstillinger i de passive, så er der også en anden tendens, der måske har en betydning for respondenternes opfattelse af mediefremstillingen som primært passiv. For på trods af, at der i Malawi-notitsen, som sagt,

både er fokus på et givent land, at landet er aktivt, og at vi har kategoriseret artiklen som havende kontekst, så er respondenterne kritiske overfor fremstillingen af Malawi. Flere af respondenterne nævner nemlig, at det er svært bedømme, om Malawis gøren som aktiv aktør er en positiv faktor eller ej (s.54-55), fordi artiklen eller notitsen ikke tilbyder nogen uddybende forklaring af overvejelserne omkring afbrændingen af vacciner fra Malawis regering.

Eksemplet er altså ikke kun vigtigt, fordi det understreger vores pointe om, at der kan være en tendens til at historier uden kontekst drukner i den samlede mediedækning. Det illustrerer ligeledes, hvordan at de kontekstløse artikler efterlader et stort rum til at respondenterne selv lægger deres verdensbillede ned over historien.

Et verdensbillede, der i afsnittet “I Afrika går det altid dårligt”, er argumenteret for ofte at være negativ. Dette negative verdensbillede, kan argumenteres for at skabe en fortælling i DR-notitsen om Malawi som et land, hvis ledere eller politikeres dømmekraft er dårlig, og igen kan narrativet hos en given respondent ende med at blive, at Malawi skulle have haft hjælp fra Vesten, fordi deres egen dømmekraft er så dårlig. Specielt, hvis vi tager med i ligningen, at fokusgruppeinterviewet viser en tendens til, at motivationen er lav i forhold til at læse notitser omhandlende afrikanske lande, fordi respondenterne i deres konstruktionsbevidsthed har kategoriseret dem som værende noget, der ikke kommer med tilstrækkelig information og derfor ikke læser videre efter overskriften.

Vi vil altså argumentere for, at der er en tendens til, at de artikler, hvor fremstillingen er aktiv enten ikke har en større effekt på den overordnede måde som respondenterne opfatter fremstillingen af landene. Det har de ikke, fordi de ofte ikke sætter fortællingerne i kontekst, som kan skubbe til den verdensforståelse, respondenterne har i forvejen. Dermed bliver de blot bekræftende eller også drukner fortællingerne om Afrika som aktiv aktør simpelthen, fordi respondenterne ikke tillægger de specifikke sætninger eller beskrivelser en aktiv handling, selvom vi som forskere ville identificere dette. Gør man ikke dette, vil man som læser naturligt nok ikke lagre det som sådan i sin forståelsesramme. Opsummerende vil vi altså argumentere for, at det tyder på, at selv når medierne fremstiller det afrikanske kontinent som en aktiv aktør, så noterer vores respondenter det ikke, eller også forventer de ikke, at medierne gør det rigtige, fordi det er beskrevet så overfladisk, at vi lægger vores egne negative forventninger ind i historien.

En interessant pointe er, at selvom vores respondenter tydeligvis er kritiske overfor denne opfattede mediefremstilling af det afrikanske kontinent som passivt, så byder mange af respondenterne alligevel ind på præmissen om, at lande i Afrika har brug for Vestens hjælp i forhold til vaccineudrulningen. Med Schrøders begrebsværktøjskasse kan det siges på denne måde: Næsten ingen af vores respondenter er afvisende for den subjektivt opfattede holdning, der overordnet fremsættes i mediernes dækning af covid-19-situationen i afrikanske lande. Det ses blandt andet i dette citat fra Maja-Luna:

“Man kunne også sende Røde Kors derned og have et telt og sige, alle dem, der gerne vil have en vaccine, kom og bliv vaccineret. Så bliver det da udnyttet effektivt...” (Bilag 7: 8, l. 265-266).

Og senere i samme interview siger hun:

“... Jeg synes, det er interessant, at nogle lande holdes til ansvar for, nu skal vi have nogle vacciner ned i et område, men at medicinalsselskaberne ikke bliver holdt ansvarlige for, hvad med I også hjælper til, nu har I måske fået så meget revenue, kunne I måske tage en procent af jeres overskud og så hjælpe. Det bliver ikke rigtigt belyst” (Bilag 7: 27, l. 886-890)

Samt her fra Isabella:

“Nu ved jeg godt, at I snakker om, at Vesten ikke skal redde Afrika, og så meget har de ikke brug for vacciner. Men jeg bliver sådan set faktisk lidt vred over, at jeg skal snart, eller vi skal snart, til at have vores tredje stik. Unge mennesker på 22 år, og der er folk i Afrika, som dør af covid-19 også ældre mennesker, og jeg har selv flere gang tænkt, hold fast, det er da helt åndssvagt, at jeg skal have den dumme vaccine, kan jeg få lov at give den videre f.eks. til et ældre menneske, der ikke får det tilbudt i et land i Afrika, som faktisk har brug for det” (Bilag 6: 10-11, l. 331-337).

Og endnu et eksempel fra Line:

“Der er der hele den debat om, okay skal vi nedprioritere at vaccinere i DK eller Vesten, og så skal Afrika have det...” (Bilag 5: 8, l. 224-225).

I alle ovenstående citater vil vi argumentere for, at respondenterne køber ind på præmissen om, at det er Vestens opgave at hjælpe det afrikanske kontinent med covid-19-vacciner. Maja-Luna taler direkte om måder, hvorpå man kan hjælpe det afrikanske kontinent med at få udrullet vaccinerne effektivt. Hun er altså meget enig i den subjektivt opfattede holdning som dækningen er præget af; at vi skal hjælpe det afrikanske kontinent med vaccineudrulning.

Kigger vi nærmere på de sidste to citater, kommer de begge to fra respondenter, der har rejst i det afrikanske kontinent, og dermed har en lidt større relation til det end eksempelvis Maja-Luna. Denne relation, som de to respondenter har, er interessant, fordi relationen er kommet til udtryk i deres forforståelse og dermed har den spillet ind i forhold til både en mere nuanceret forståelse af de forskellige kulturer i det afrikanske kontinent samt i måden de identificerer sig med det afrikanske kontinent. Men her køber de i lige så høj grad præmissen i den journalistiske fremstilling om, at Vesten skal hjælpe de afrikanske lande, som respondenter uden relation til kontinentet. Der eksisterer muligheden for, at det er en præmis, de føler at have fået bekræftet under deres rejser i de givne afrikanske lande. En anden mulighed er, at dikotomien mellem Vesten og Afrika, med Vesten som den overlegne storebror, er en så allestedsnærværende og dominerende diskurs, at den overtrumfer deres egne erfaringer i skabelsen af deres forforståelser. Svaret kan selvfølgelig også findes et sted midt imellem.

De eneste respondenter, der egentligt ikke køber præmissen, og altså med Schrøders begreb er afvisende overfor den subjektivt opfattede holdning, som de møder i det danske mediebillede, når der er tale om covid-19-situationen i lande i Afrika, er Jonna og til dels Sebastian.

Jonna siger blandt andet, at selvom covid-19 fylder meget for os i Vesten, fordi vi er et rigt samfund, så fylder det nødvendigvis ikke på samme måde i landene i det afrikanske kontinent. I hendes optik skal vi i Vesten blive klogere på, hvad det reelt er for nogle udfordringer, de står overfor i Afrika syd for Sahara (Bilag 6: 13, l. 427-435). Og så siger hun:

“Jeg synes faktisk at noget af det, jeg oplever som det værste, vi gør, det er, at vi hele tiden synes, det er synd for dem. Vi synes, det er synd for dem, der bor i Afrika, og lige så snart, vi har indtaget den holdning, så synes jeg allerede, så har vi faktisk skabt en distance, så har vi

sat os øverst i hierarkiet, fordi vi synes, det er synd for nogle andre. De har sgu aldrig nogensinde måske syntes, det var synd for dem selv. Så det er lige præcis den fortælling om, hvordan vi som Vesten agerer” (Ibid.: 8, l. 235-240).

Jonna italesætter blandt andet, at vi bør tage udgangspunkt i de mennesker, der bor i landene og ikke i vores egne vestlige problemer. Det, vil vi argumentere for, er en tydelig indikator på, at hun er afvisende overfor den generelle subjektivt opfattede holdning i danske mediedækning af covid-19-situationen i det afrikanske kontinent. I den generelle mediefremstilling af covid-19 og de haltende vaccinationsprogrammer i Afrika syd for Sahara bliver dette generelt ophøjet til en stor og væsentlig problematik. Det sker qua den konstante perspektivering i den danske mediedækning til de sløje afrikanske forhold, hvilket sker i forlængelse og i forbindelse med formidlingen af den generelle covid-19-situation. Ofte relateres det også til en dansk kontekst, hvor covid-19 har været det altdominerende offentlige og politiske fokus i hele den undersøgte periode. Det mener vi, får den betydning, at man som læser laver den implicitte forbindelse at covid-19 må spille en lige så stor rolle i den geografiske kontekst, der perspektiveres til.

Samtidigt taler den passive og negative fremstilling af deres vaccineudrulning ind i den medialiserede fortælling om et stakkels kontinent med brug for hjælp. Vi mener altså, at Jonna tager afstand fra mediernes subjektivt opfattede holdning, da hun både italesætter, hvordan at de fleste afrikanere formentligt ikke tænker meget over covid-19 i deres dagligdag, ligesom de i hvert fald ikke går og har ondt af sig selv, mens de venter på, at Vesten kommer til undsætning.

Enkelte steder ses denne afvisning af den subjektivt opfattede holdning også fra Sebastian, der ligeledes også stiller sig tvivlende overfor den subjektivt opfattede holdning, om at covid-19 fylder lige så meget, som det har gjort for os danskere.

“De [artiklerne] prøver på at gøre udrulningen af vaccination eller af covid-19-virus aktuelt og så ved at putte Afrika nedover. Problemet er bare, at de forudsætninger eller de bekymringer som afrikanere har, eller som jeg forestiller mig, en afrikaner har om coronavirus, er nogle helt andre i forhold til, hvad, en dansker mener, er bekymrende i forhold til den her sygdom.” (Bilag 5: 28, l.676-680).

Vi ser altså i det ovenstående, hvordan at alle respondenter er kritiske overfor den opfattede passivitet og fremstilling af det afrikanske kontinent som værende afhængig af Vesten i medierne. Alligevel byder overvægten af vores respondenter ind på den subjektivt opfattede holdning om, at det er os i Vesten, der skal hjælpe de afrikanske lande. Kun Jonna og til dels Sebastian kan siges at afvise den.

En forklaring kan formentligt findes under overfladen i respondenternes forforståelser. Her vil vi ligesom Schrøder henvise til Pierces personlige semiosiskæder, der påvirker den måde, man forstår ord, sætninger og i sidste ende helheden af en eventuel artikel (Schrøder 2000 :246). I semiosiskæden ligger livserfaringer og andre elementer, der præger individets forståelse af indhold. Sammensætning er unikt for hvert enkelt individ. En del af denne forståelse, vil vi argumentere for, stammer fra den medialiserede fortælling om Afrika syd for Sahara. Det betyder derfor, at dele af respondenternes semiosiskæder formentligt ligner hinanden, men i Jonna og Sebastians tilfælde er der altså elementer i deres kæder, der præger deres forståelse til at forstå situationen i Afrika syd for Sahara på en anderledes måde. Heraf er de i stand til at udfordre det medialiserede narrativ.

Det ville kræve en mere intim og dybdegående interviewsituation at isolere disse unikke elementer hos Jonna og Sebastian, men det er vores overbevisning, at det er her vi finder forklaringen på deres unikke syn på problematikkerne og dermed løsningerne i det afrikanske kontinent. Jonna er nemlig en del ældre, har et tæt forhold til Nigeria og bor i Jylland for bare at nævne nogle af de punkter, hvorpå hun adskiller sig fra de andre respondenter. Disse faktorer kan altså have en indflydelse på hendes semiosiskæde. Med Sebastian, der til dels også er kritisk over for den subjektiv opfattede holdning, er det lidt sværere at sætte fingeren på, hvad der præcis gør hans semiosiskæde anderledes end de andres, men et kvalificeret gæt kunne være hans uddannelsesmæssige baggrund i Historie. Det er et studie, der blandt andet indeholder en stor kildekritisk tilgang samt et bredt samfundsperspektiv.

Vender man blikket ud mod det større medie billede og fremstillingen af specifikke afrikanske lande eller kontinentet som helhed, beretter tidligere forskning om en lignende dækning. Selvom Rasmussens speciale ikke siger noget, der direkte kan overføres til vores undersøgelse, af hvorvidt lande i Afrika eller kontinentet fremstilles som en passiv eller aktiv aktør, er der alligevel nogle tendenser, vi mener underbygger vores pointe.

Rasmussens undersøgelse af fem danske dagblades dækning af Afrika Syd for Sahara indikerer, at den måde medierne udvælger de emner, områder og aktører de bruger, samt måden de bruger dem på, er med til at opretholde dikotomien mellem os i Vesten og dem i Afrika (Rasmussen, 2017: 78-80). I denne dikotomi, vil vi argumentere for, at det klassiske billede, af Vesten som storebror og Afrika eller lande i Afrika som værende hjælpeløse og passive, også findes. Det kan yderligere underbygges med begrebet afro-pessimisme, som Mel Bruces bruger som en beskrivelse af det distancerede forhold til Afrika syd for Sahara, de vestlige medier gennem mange år har været med til at skabe hos vestlige individer. Dette begreb dækker over de vestlige mediers diskursive fremstilling, der er medskabere af fortællingen om det afrikanske kontinent som fejlet og passivt, og som havende brug for hjælp udefra. En diskurs, vi altså vil argumentere for, at vi kan se indlejret hos vores respondenter, som eksempelvis da Maja-Luna reflekterer over, hvorfor medicinalfirmaerne ikke bliver holdt ansvarlig for at hjælpe de afrikanske lande med at få vaccineret deres befolkninger (Bilag 7 :27, l. 886-890).

Denne diskursive opfattelse tager vores respondenterne med sig ind i læsningen af medieindholdet. Medieindhold vi på baggrund af vores indholdsanalyse vil argumentere for, ikke rummer nok kontekst eller nuancer til for alvor at udfordre den forforståelse, respondenterne går ind til læsningen med. Selvom knap halvdelen af artiklerne i vores case fremstiller det afrikanske kontinent eller et land i Afrika som værende en aktiv aktør, ses der en tendens til, at dette ikke registreres sådan af vores respondenter. De beskriver mediebildet som passivt, men taler alligevel også selv ud fra samme indlejrede diskurs. Idet de byder ind på præmissen om, at det afrikanske kontinent har brug for hjælp fra Vesten i forhold til covid-19-situationen. Dette kan blandt andet forklares ud fra den manglende kontekst, det perspektiverende fokus og den opfattede negative tone, som medierne bruger, når de behandler det afrikanske kontinent journalistisk, fordi artiklerne netop ikke udfordrer den diskurs, de har fra tidligere mediedækning omkring et fejlet og passivt afrikansk kontinent.

Delkonklusion

De fire, ovenstående delanalyser peger på flere tendenser. For det første det modstridende i, at en stor del af indholdsanalysens artikler sætter fokus på specifikke lande, men at denne specifikation ikke særligt tit kommer til syne i vores respondentes beskrivelser af det

afrikanske kontinent. Analysen indikerer, at forståelsen af det afrikanske kontinent som en hel ens masse med samme kulturelle og samfundsmæssige forhold i høj grad er baseret på respondenternes egen viden omkring kontinentet. En viden, som flere af vores respondenter italesætter som begrænset, og som primært kommer fra medierne eller samfundets generelle medialisering.

Samtidigt peger anden del af analysen på, at selvom medierne i overvejende grad beskriver landene i Afrika eller hele kontinentet i en neutral tone, så betyder den manglende kontekst, som præger størstedelen af dækningen, at den neutrale tone bare bliver en tom fremstilling, som respondenterne lægger deres egne forforståelser og eget verdensbillede ned i. Casens artikler tilbyder ikke en fyldestgørende kontekst, hvilket vi ud fra vores respondents udsagn vurderer, er nødvendigt for at udfordre mediebrugerens egne fordomme, stereotyper og forforståelser. Det samme argument kan underbygge respondenternes forståelse af det afrikanske kontinent som en helhed, fordi den kontekstløse fremstilling, der godt nok sætter fokus på specifikke lande, ikke tilbyder kontekst og nuancer, der udfordrer respondenternes forforståelser.

Derudover oplever en stor del af vores respondenter en stor mental afstand til kontinentet, der bevirker, at de ikke oplever nyhederne om landene i Afrika som vigtige eller vedkommende. Det er ikke kun mediernes skyld, da det er en opfattelse, vi vurderer stammer fra den bredere medialiserede fortælling om det afrikanske kontinent. Vi vil dog argumentere for, at medierne ikke formår at udfordre denne forforståelse. Det mener vi skyldes, at de ikke prioriterer egne fortællinger fra kontinentet, den nødvendige kontekst eller lokale kilder. Dermed formår de ikke at skabe en følelse af nærhed og identifikation for respondenterne. En tendens, der igen underbygger, at den oplevede negative skildring af det afrikanske kontinent samt den begrænsede viden om det afrikanske kontinent får lov til at dominere uden særligt meget modstand fra medierne.

Den sidste del af analysen viser lidt i samme stil en tendens til, at selvom medierne ikke kan beskyldes for kun at omtale det afrikanske kontinent som passivt, så oplever respondenterne alligevel dækningen som en fremstilling af et afrikansk kontinent, der er passivt og afhængig af Vesten. Denne oplevelse kan igen forklares ud fra de tre ovenstående pointer. Manglende kontekst, der efterlader et rumt til, at respondenternes ofte negative narrativ kan udfolde sig uforstyrret, samt en mental afstandstagen, der udspringer af en manglende identifikation og følelse af afstand i artiklerne. En yderligere forklaring ses også i det faktum, at selvom respondenterne er opmærksomme på en stor del af ovenstående og selv kritiserer mediernes i

deres øjne mangelfulde dækning, så peger analysens sidste del på, at de fleste respondenter alligevel selv taler ind i den.

Vores analyse viser en tendens til, at følelsen af både psykisk og fysisk mental afstand samt den opfattede negative dækning, hvilket medierne er med til at opretholde gennem den kontekstløse dækning, er medskabende af en lav motivation hos respondenterne i forhold til at læse artikler om det afrikanske kontinent. En manglende motivation, der har lagret sig i deres konstruktionsbevidsthed. Det giver indtrykket af, at respondenterne automatisk tænker, at artiklen ikke giver dem noget brugbart og relevant, lige så snart de læser Afrika. Dette kan bevirke, at forståelsen af det afrikanske kontinent hos respondenterne bliver svær at påvirke.

Altså kan det udledes, at analysen indikerer, at casens medier egentligt ud fra journalistikkens idealer gør det rigtige, men at den ikke formår at modvirke den generelt manglende motivation, vi ser blandt vores respondenter, når kommer til at få dem til at læse om det afrikanske kontinent syd for Sahara. Derudover formidles historierne gennem en mangel på kontekst, der derfor ikke udfordrer respondenternes forforståelser og medvirker, at respondenterne ofte reproducerer deres eget verdensbillede, som de går ind i læsningen med. Det tegner altså et billede af en ond cirkel, hvor mere kontekst i formidlingen af historier fra Afrika syd for Sahara er en vigtig nøgle til at bryde ud.

Perspektiverende diskussion

Dette speciale bygger kort sagt på ideen om, at sprog skaber virkelighed. Og i relation til medieverdenen, at medierne gennem deres fremstillinger af specifikke og mere generelle problemer er med til definere og delvist konstruere verdens problemer, fordi de er med til at forme modtagernes opfattelse af dem. I sidste ende agerer vi individer i verden på baggrund af vores forståelse af den.

Skal man dække den rejse til ende, kræver det større mængde tid og ressourcer, end vi har haft til rådighed. Derfor har vi valgt at begrænse vores fokus til de to første stadier; mediernes fremstilling af begivenheder på det afrikanske kontinent syd for Sahara og den proces, hvori der skabes forståelse og fortolkning hos modtageren. Vi har afholdt os fra for alvor at undersøge, hvordan disse opfattelser har påvirkning på individernes ageren.

Derfor vil vi i det følgende komme med nogle perspektiverende tanker om, hvordan man kunne bygge videre på vores undersøgelse og afdække en større del af billedet. På den

baggrund vil vi også åbne op for en diskussion af mediernes rolle og ansvar ift. at dække disse “fjerne egne”.

Da vi ikke har fokuseret indgående på handlingsaspektet hos mediebrugeren, er det i vores optik et interessant aspekt at kigge nærmere på. På et helt generelt plan kunne det være interessant at inkludere en supplerende kvantitativ analyse, der sætter lup på mediebrugerens adfærd i forbindelse med politisk stillingtagen, nødhjælpsstøtte etc. og begrundelser heraf. For at afdække, hvilken betydning mediernes fremstilling har for individets ageren i den fysiske verden, kunne man yderligere supplere denne ved at sætte specialets analyse op imod en receptionsanalyse af indhold fra ‘Verdens bedste nyheder’ (Web9). Det er et medie, der nævnes af flere af vores respondenter som et sted med et mere nuanceret mediebillede. Med det menes, at der her er et fokus på mere positive historier, hvilket vores respondenter synes, de “normale medier” fravælger. Verdens bedste nyheder beskriver også sig selv som et medie, der ønsker at nuancere danskernes billede af verden ved “[...] *at lave konstruktiv journalistik om fremskridt og løsninger på klodens største udfordring*” (Web6).

Dette kunne give et interessant indblik i, hvorvidt en mindre negativ fremstilling eller opfattelsen af dette reelt har indflydelse på den måde, hvorpå mediebrugere forstår og engagerer sig med det afrikanske kontinent. Med den viden ville man være endnu bedre i stand til at kaste lys på, hvilken grad af indflydelse mediedækningen har på individet. Og om vores måde at forholde os til problematikker på det afrikanske kontinent måske i højere grad er styret af en lang række andre vilkår i samfundet og livet, som medierne blot opererer efter.

Det ville også åbne yderligere op for en større mediemæssig diskussion. Vores respondenter efterspørger eksempelvis mere positive mediefremstillinger, hvilket i stort set alle andre dele af journalistikken ville betragtes som uhørt. Og som måske ville møde et modargument fra de, der ikke mener Afrika-dækningen er overdreven og unødigt negativ, som lyder at mediefremstillingen er objektiv journalistik fra et kontinent, der døjer med en lang række negativer.

Uden at tage stilling til det spørgsmål finder vi det blot påfaldende, at vi som tidligere nævnt blandt vores respondenter ser, hvad der lader til at være en overvurdering af graden af negative fremstillinger. Det giver en indre modstand mod “negative nyheder” og en slags instinktiv kategorisering af nyheder fra Afrika syd for Sahara i denne kasse. Den medieopfattelse, vi har redegjort og argumenteret for, lader til fortsat at herske hos dem på

trods af, at vores teoretiske grundlag ellers peger på, at journalistikken har bevæget sig hen imod en mere nuanceret dækning. Det lader umiddelbart til at modarbejde den eventuelle effekt, der kunne være af det skift i måden Afrika syd for Sahara dækkes på.

Hvis ikke mediebrugerne opfatter, at den ændring, som vores teorie peger på, er undervejs i Afrika-journalistikken, lægger det for os op til en diskussion om, hvorvidt medierne burde gøre endnu mere. Skal man i endnu højere grad tilpasse journalistikken til feltets specifikke udfordringer? Det lægger sig tæt op af en principiel diskussion, der altid er præsent i journalistfaget, om hvorvidt aktivisme har en plads i journalistikken, hvis målet er det værd. I denne forbindelse kan man stille det konkrete spørgsmål om, hvorvidt det er mediernes og journalisternes rolle at bedrive journalistik, der ikke blot fastholder læsernes apatiske Afrika-billede? Eksempelvis ved oftere at vinkle på positive, inspirerende fortællinger.

Det vil formentligt opfattes som kritisabelt at lægge op til journalistik, der afviger fra fagets normale kriterier og automatikker. Det er også et relevant og gyldigt perspektiv at stille spørgsmålstejn ved, hvorvidt det er mediernes opgave at gøre en ekstra indsats og afvige fra sin normale praksis for at ændre de normer, diskurser og værdisæt, der præger den almene danskeres måde at forholde sig til Afrika syd for Sahara.

På baggrund af vores undersøgelse vil vi argumentere for, at der ikke eksisterer en one-size-fits-all-journalistik. Forstået på den måde, at journalistikkens budskaber kan udvikle sig på alle mulige måder hos modtageren alt efter den forforståelse, de møder indholdet med. Set i relation til Afrika, er det vores opfattelse, at den almene læser har et mindre kvalificeret forståelsesramme til at udfylde de huller, en given artikel ikke selv udfylder med viden og kontekst, end hvis det eksempelvis er en historie fra Tyskland eller USA. Det er naturligt og har alverdens kulturelle, historiske og diskursive forklaringer. Vi mener blot, at det er et vilkår, man som journalist skal være bevidst om, fordi det har betydning for forståelsen af den historie, man ønsker at fortælle. På et højere plan former det også det bidrag, man yder til vores samfunds samlede fortælling om det givne område. Og heraf den måde vi som samfund forholder os til det.

Konklusion

I dette speciale har vi sat os for, at undersøge: *Hvad har karakteriseret den danske mediedækning af udrulningen af covid-19-vaccinationer i Afrika syd for Sahara i Danmarks fire mest læste onlinemedier? Og hvordan er dette konstruerende for mediebrugerens forståelse og engagement i problematikken?*

Specialets kvantitative indholdsanalyse antyder ikke, at de udvalgte medier dækker det afrikanske kontinent på en særlig dårlig måde, hvis man kigger på det ud fra journalistiske idealer. Alligevel ser vi blandt vores respondenter en forståelse af dækningen som værende dårlig, negativ og fokuserende på en os/dem-dikotomi. Det skel mellem den reelle dækning og dets modtagelse og opfattelse, mener vi, kan forklares med et andet centralt element i vores indholdsanalyse. Det er det faktum, at en relativt lille del af dækningen er suppleret af kontekst.

Vores fokusgruppeinterview viser, at mange af respondenterne går ind til læsningen af artikler omkring Afrika syd for Sahara med en meget begrænset forståelsesramme, der ofte er præget af begrænset viden, stereotyper og en forståelse af Afrika som en samlet helhed. Dette indikerer vores analyse er problematisk i den forstand, at de kontekstløse artikler i vores udvalgte mediers dækning af Afrika syd for Sahara ikke nuancerer eller udfordrer denne forståelsesramme.

Dermed står respondenterne tilbage med en mediedækning, der efterlader tomme rum, som de kun kan udfylde med det narrativ, de har i forvejen. Dette narrativ er ofte præget af en opfattelse af Afrika syd for Sahara som et kontinent fyldt med problematikker, de lokale aktører ikke selv er i stand til at løse. Det interessante er, at mens dette ligger som en indlejret diskurs hos vores respondenter, er det de selv samme fremstillinger af Afrika syd for Sahara, de kritiserer medierne for at reproducere. Og denne opfattelse af en problematisk mediedækning italesættes som en faktor, der yderlige påvirker deres motivation negativt i forhold til at læse historier fra Afrika. Det er vores opfattelse, at den reelle dækning ikke formår at udfordre og forandre disse forforståelser. Samlet set ser vi blandt vores respondenter, hvordan dette ender ud i et lavt engagement i problematikkerne i Afrika syd for Sahara grundet manglende følelse af vedkommenhed og identifikation.

I dækningen af Afrika syd for Sahara er vi bevidste om, at de danske medier møder nogle udfordringer, der ikke nødvendigvis er forbundet med egen dækning eller kan imødekommes af andre redaktionelle valg. Vi vil dog alligevel pege på, at det kunne have en forandrende effekt, hvis man i højere grad prioriterer de nødvendige ressourcer ift. at mindske mediebrugernes mentale afstand ved at prioritere at komme tættere på de mennesker og de begivenheder, der beskrives. Samt sætte lokale ansigter og stemmer på problematikkerne, så disse i højere grad relateres til hverdagssituationer og menneskelige udfordringer, der kan bygge bro til de danske mediebrugeres egne tilværelser. Først og fremmest er det elementer, vi vurderer kan udfordre og nuancere mediebrugernes begrænsede forforståelser, men der er også elementer i dækningen, som vores respondenter efterspørger. Dermed kunne det være med til at øge motivationen for at læse historier om Afrika syd for Sahara. Yderligere undersøgelser kan be- eller afkræfte, hvorvidt et mere nuanceret narrativ og forståelse af Afrika syd for Sahara også kan føre til nye måder at tilgå kontinentets udfordringer.

Litteraturliste

Bryman, Alan (2015): Social research methods. Oxford University Press.

Bunce, Mel et al. (2017): Africa's Media Image in the 21st Century. Routledge.

Galtung, Johan og Ruge, Mari Holmboe (1965): The Structure of Foreign News – the Presentation of the Congo, Cuba and Cyprus Crises in Four Norwegian Newspapers, Journal of Peace Research, Vol. 2, Nr. 1, pp. 64-91, Sage Publications, Ltd.

Eskjær, Mikkel Fugl og Helles, Rasmus (2015): Kvantitativ indholdsanalyse. Forlaget Samfundslitteratur.

Flyvbjerg, Bent (1988): Case studiet som forskningsmetode. Centertrykkeriet Aalborg Universitet.

Flyvbjerg, Bent (2010): Fem misforståelser om casestudiet i Svend Brinkmann og Lene Tanggaards Kvalitative metoder. Hans Reitzels forlag.

Halkier, Bente (2008): Fokus Grupper. Forlaget Samfundslitteratur.

Hjarvard, Stig (red.) (2016): Medialisering - Mediernes rolle i social og kulturel forandring. Hans Reitzels Forlag.

Holm, Hans-Henrik, Kabel, Lars, Kitaj, Torben, Møller, Lars & Ytzen, Flemming (2000): Verden på tilbud. Forlaget Ajour. Danmarks Medie- og Journalisthøjskole.

Kabel, Lars et al. (2016): Mediernes (nye) verdensbilleder - En forskningsrapport om nyhedsmedier og tærskellande. Forlaget Ajour. Danmarks Medie- og Journalisthøjskole.

Morgan, L. David (2019): Basic and advanced Focus Groups. Sage Publications, Inc.

Rasmussen, Astrid Louise (2017): I skyggen af overskrifterne - En undersøgelse af fem danske dagblades dækning af Afrika syd for Sahara i 2016. Speciale i Journalistik ved Roskilde Universitet.

Schrøder, K., Blach-Ørsten, M., & Eberholst, M. K. (2020): Danskernes brug af nyhedsmedier 2020. Roskilde Universitet.

Schrøder, Kim (2003): Generelle aspekter ved mediereception? – Et bud på en multidimensional model for analyse af kvalitative receptionsinterviews; i MedieKultur 2003-09-05.

Schrøder, Kim (2000): Making sense of audience discourses: Towards a multidimensional model of mass media reception; i European Journal of Cultural Studies Vol 3. SAGE Publications

Willig, Ida (2011): Bag nyhederne - Værdier, idealer og praksis. Samfundslitteratur.

Ørmen, Jacob (2016): Are You Paying Attention? - Keeping Up With News in Daily Life i 'News Across Media: Production, Distribution and Consumption' af Jensen, Jakob Linde et. al. Routledge.

Ørsten, Mark (2016): Politikens medialisering - et ny-institutionelt perspektiv i 'Medialisering - Mediernes rolle i social og kulturel forandring' red. Stig Hjarvard. Hans Reitzels Forlag.

Webkilder

Web1: *Coronavirus (COVID-19) Vaccinations*. (2022, 30. januar). Our world in data. Lokaliseret den 30. januar 2022 på

https://ourworldindata.org/covid-vaccinations?country=OWID_WRL

Web2: *Sub-Saharan Africa*. (ukendt). The World Bank. Lokaliseret den 5. september 2021 på <https://data.worldbank.org/country/ZG>

Web3: *Afrika syd for Sahara*. (ukendt). Dansk Institut for Internationale studier. Lokaliseret den 5. september 2021 på <https://www.diis.dk/region/afrika-syd-sahara>

Web4: Christian Krabbe Barfoed, CKB. (2020, 4. januar). Hongkong frygter udbrud af mystisk sygdom. *TV2.dk*. Lokaliseret den 14. september 2021 på

<https://nyheder.tv2.dk/udland/2020-01-04-hongkong-frygter-udbrud-af-mystisk-sygdom>

Web5: Slots- og kulturstyrelsen, SK. (2020, 12. august). *MEDIERNES UDVIKLING I DANMARK* (ISSN 2445-852X). Slots- og kulturstyrelsen.

https://mediernesudvikling.kum.dk/fileadmin/user_upload/dokumenter/medier/Mediernes_udvikling/2020/Skrevne_nyhedsmedier/Skrevne_nyhedsmedier_2020.pdf

Web6: Ida Meesenburg, IM. (2021, 19. maj). *Malawi brænder tusindvis af coronavacciner med overskredet udløbsdato*. DR.dk. Lokaliseret den 24. september 2021 på <https://www.dr.dk/nyheder/seneste/malawi-braender-tusindvis-af-coronavacciner-med-overskredet-udloebdato>

Web7: *USA vil donere flere coronavacciner end alle andre tilsammen*. (2021, 22. september). bt.dk. Lokaliseret den 24. september 2021 på

<https://www.bt.dk/udland/usa-vil-donere-flere-coronavacciner-end-alle-andre-tilsammen>

Web8: Jakob Kjøge Bohr, JKB. (2021, 31. januar). *Der er både gode og dårlige argumenter for at vaccinere alle i Vesten først, mener eksperter*. TV2.dk. Lokaliseret den 24. september 2021 på

<https://nyheder.tv2.dk/samfund/2021-01-31-der-er-baade-gode-og-daarlige-argumenter-for-at-vaccinere-alle-i-vesten-foerst>

Web9: *Om Verdens Bedste Nyheder*. (ukendt). Verdens bedste nyheder. Lokaliseret den 17. januar 2020 på <https://verdensbedstenyheder.dk/om-os/>